

**УГОДА ПРО АСОЦІАЦІЮ
МІЖ УКРАЇНОЮ, З ОДНІЄЇ СТОРОНИ, ТА
ЄВРОПЕЙСЬКИМ СОЮЗОМ І ЙОГО ДЕРЖАВАМИ-
ЧЛЕНАМИ, З ІНШОЇ СТОРОНИ**

ПРЕАМБУЛА

ПРЕАМБУЛА

УКРАЇНА

з однієї сторони, та

РЕСПУБЛІКА АВСТРІЯ,

КОРОЛІВСТВО БЕЛЬГІЯ,

РЕСПУБЛІКА БОЛГАРІЯ,

СПОЛУЧЕНЕ КОРОЛІВСТВО ВЕЛИКОЇ БРИТАНІЇ ТА ПІВНІЧНОЇ ІРЛАНДІЇ,

ГРЕЦЬКА РЕПУБЛІКА,

КОРОЛІВСТВО ДАНІЯ,

ЕСТОНСЬКА РЕПУБЛІКА,

ІРЛАНДІЯ,

КОРОЛІВСТВО ІСПАНІЯ,

ІТАЛІЙСЬКА РЕПУБЛІКА,

РЕСПУБЛІКА КІПР,

ЛАТВІЙСЬКА РЕСПУБЛІКА,

ЛИТОВСЬКА РЕСПУБЛІКА,

ВЕЛИКЕ ГЕРЦОГСТВО ЛЮКСЕМБУРГ,

РЕСПУБЛІКА МАЛЬТА,

КОРОЛІВСТВО НІДЕРЛАНДИ,

ФЕДЕРАТИВНА РЕСПУБЛІКА НІМЕЧЧИНА,

РЕСПУБЛІКА ПОЛЬЩА,

ПОРТУГАЛЬСЬКА РЕСПУБЛІКА,

РУМУНІЯ,

СЛОВАЦЬКА РЕСПУБЛІКА,

РЕСПУБЛІКА СЛОВЕНІЯ,

УГОРЩИНА,

ФІНЛЯНДСЬКА РЕСПУБЛІКА,

ФРАНЦУЗЬКА РЕСПУБЛІКА,

ЧЕСЬКА РЕСПУБЛІКА,

КОРОЛІВСТВО ШВЕЦІЯ,

Договірні Сторони Договору про Європейський Союз і Договору про функціонування Європейського Союзу (далі – держави-члени)

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СОЮЗ (далі – «Союз» або «ЄС») і

ЄВРОПЕЙСЬКЕ СПІВТОВАРИСТВО З АТОМНОЇ ЕНЕРГІЇ (далі «ЄВРАТОМ»)

з іншої сторони,

які далі разом іменуються Сторонами,

- УРАХОВУЮЧИ тісні історичні зв'язки й дедалі ближчі відносини між Сторонами, а також їхнє бажання посилити й розширити ці відносини в амбіційний та інноваційний спосіб;
- БУДУЧИ ВІДДАНИМИ тісним і тривалим відносинам, які ґрунтуються на спільних цінностях, зокрема на повазі до демократичних принципів, верховенства права, належного врядування, прав людини і основоположних свобод, у тому числі прав осіб, які належать до національних меншин, недискримінації осіб, які належать до меншин і повазі до різноманітності, людської гідності та відданості принципам вільної ринкової економіки, які сприятимуть участі України в Європейських політиках;
- ВИЗНАЮЧИ, що Україна як європейська країна поділяє спільну історію й спільні цінності з державами-членами Європейського Союзу (ЄС) і налаштована підтримувати ці цінності;
- БЕРУЧИ до уваги важливість, яку надає Україна своїй європейській ідентичності;

- УРАХОВУЮЧИ міцну громадську підтримку в Україні європейського вибору країни;
- ПІДТВЕРДЖУЮЧИ, що Європейський Союз визнає європейські прагнення України і вітає її європейський вибір, у тому числі її зобов'язання розбудовувати розвинуту й сталу демократію та ринкову економіку;
- ВИЗНАЮЧИ, що спільні цінності, на яких побудований Європейський Союз, а саме: демократія, повага до прав людини і основоположних свобод та верховенство права, також є ключовими елементами цієї Угоди;
- ВИЗНАЮЧИ, що політична асоціація та економічна інтеграція України з Європейським Союзом залежатиме від прогресу в імплементації цієї Угоди, а також від досягнень України в забезпеченні поваги до спільних цінностей і прогресу в наближенні з ЄС у політичній, економічній та правовій сферах;
- БУДУЧИ ВІДДАНИМИ дотриманню всіх принципів і положень Статуту Організації Об'єднаних Націй, Організації з безпеки та співробітництва в Європі (ОБСЄ), зокрема Гельсінського заключного акта Наради з безпеки та співробітництва в Європі 1975 року, заключних документів Мадридської та Віденської конференцій відповідно 1991 та 1992 років, Паризької хартії для нової Європи 1990 року, Загальної декларації прав людини ООН 1948 року та Конвенції Ради Європи про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року;
- БАЖАЮЧИ зміцнити міжнародний мир та безпеку, а також залучатися до ефективної багатосторонності та мирного вирішення спорів, зокрема за допомогою тісного співробітництва з метою досягнення цих цілей у рамках Організації Об'єднаних Націй (ООН), ОБСЄ та Ради Європи (РЄ);
- БУДУЧИ ВІДДАНИМИ повазі до незалежності, суверенітету, територіальної цілісності та непорушності кордонів;
- БАЖАЮЧИ досягнути дедалі тіснішого зближення позицій з двосторонніх, регіональних та міжнародних питань, які становлять взаємний інтерес, урахувавши Спільну зовнішню та безпекову політику ЄС (СЗБП), у тому числі Спільну політику безпеки та оборони (СПБО);
- БУДУЧИ ВІДДАНИМИ підтвердженню міжнародних зобов'язань Сторін, протидії розповсюдженню зброї масового знищення та засобів її доставки, а також співробітництву з питань роззброєння та контролю над озброєннями;
- БАЖАЮЧИ просувати процес реформ та адаптації законодавства в Україні, що сприятиме поступовій економічній інтеграції і поглибленню політичної асоціації;
- БУДУЧИ ВПЕВНЕНИМИ в необхідності для України впроваджувати політичні, соціально-економічні, правові та інституційні реформи з метою ефективного виконання цієї Угоди та будучи відданими рішучій підтримці цих реформ в Україні;

- БАЖАЮЧИ досягти економічної інтеграції, *inter alia*, за допомогою створення поглибленої і всеохоплюючої зони вільної торгівлі (ЗВТ) як невід'ємної частини цієї Угоди відповідно до прав та зобов'язань, що впливають із членства Сторін у Світовій організації торгівлі (СОТ), у тому числі за допомогою широкої регуляторної адаптації;
- ВИЗНАЮЧИ, що така поглиблена і всеохоплююча зона вільної торгівлі, пов'язана з процесом широкомасштабної адаптації законодавства, повинна сприяти подальшій економічній інтеграції до внутрішнього ринку ЄС, як це передбачено цією Угодою;
- БУДУЧИ ВІДДАНИМИ розвитку нового сприятливого клімату для економічних відносин між Сторонами, насамперед для розвитку торгівлі та інвестицій і заохочення конкуренції, які є ключовими факторами для економічної реструктуризації та модернізації;
- БУДУЧИ ВІДДАНИМИ посиленню співробітництва у сфері енергетики, з урахуванням зобов'язань Сторін стосовно виконання Договору про заснування Енергетичного Співтовариства;
- БУДУЧИ ВІДДАНИМИ посиленню енергетичної безпеки, сприянню розвитку належної інфраструктури та посиленню ринкової інтеграції та регуляторної адаптації до ключових елементів *acquis* ЄС, сприянню енергетичній ефективності та використанню поновлюваних джерел енергії, а також намаганням досягти високого рівня ядерної безпеки;
- ЗОБОВ'ЯЗУЮЧИСЬ посилювати діалог, який ґрунтується на основних принципах солідарності, взаємної довіри, спільної відповідальності й партнерства, та співробітництво з питань міграції, надання притулку та управління кордонами, використовуючи системний підхід та приділяючи увагу законній міграції і співробітництву в боротьбі з незаконною імміграцією, торгівлею людьми, а також ефективному виконанню положень Угоди про реадмісію;
- ВИЗНАЮЧИ важливість запровадження безвізового режиму для громадян України у відповідний час після створення умов для добре керованого та безпечного пересування людей;
- ЗОБОВ'ЯЗУЮЧИСЬ вести боротьбу з організованою злочинністю та легалізацією (відмиванням) коштів, зменшувати постачання та попит на незаконні наркотичні засоби і посилювати співробітництво в боротьбі з тероризмом;
- БУДУЧИ ВІДДАНИМИ посиленню співробітництва у сфері захисту навколишнього середовища та принципам сталого розвитку і зеленої економіки;
- БАЖАЮЧИ зміцнювати міжлюдські контакти;
- ЗОБОВ'ЯЗУЮЧИСЬ підтримувати транскордонне та міжрегіональне співробітництво;

- ЗОБОВ'ЯЗУЮЧИСЬ забезпечувати поступову адаптацію законодавства України до *acquis* ЄС відповідно до напрямів, визначених у цій Угоді, та забезпечувати ефективне її виконання;
- УРАХОВУЮЧИ, що ця Угода не визначає наперед і залишає відкритим майбутній розвиток відносин Україна – ЄС;
- ПІДТВЕРДЖУЮЧИ, що положення цієї Угоди, які підпадають під дію Частини III, Розділу V Договору про функціонування Європейського Союзу, визначають Сполучене Королівство та Ірландію як окремі Договірні Сторони, а не як частину Європейського Союзу доти, доки Європейський Союз разом зі Сполученим Королівством та/або Ірландією спільно не повідомлять Україні про те, що Сполучене Королівство або Ірландія взяли на себе зобов'язання як частини Європейського Союзу відповідно до Протоколу № 21 про позицію Сполученого Королівства та Ірландії стосовно сфери свободи, безпеки та юстиції, який додається до Договору про функціонування Європейського Союзу. Якщо Сполучене Королівство та/або Ірландія знімають із себе зобов'язання як частини Європейського Союзу відповідно до статті 4а Протоколу № 21 або відповідно до статті статті 10 Протоколу № 36 про перехідні положення, що додаються до Договорів, Європейський Союз разом зі Сполученим Королівством та/або Ірландією повинні негайно поінформувати Україну про будь-які зміни в їхній позиції і в цьому разі продовжувати виконувати положення цієї Угоди як окремі Договірні Сторони. Це саме стосується Данії, відповідно до Протоколу №22 стосовно позиції Данії, який додається до цих договорів.

ДОМОВИЛИСЯ ПРО ТАКЕ

Стаття 1

Цілі

1. Цим документом створюється Асоціація між Україною, з одного боку, і Європейським Союзом і його державами-членами, з іншого боку.

2. Цілями Асоціації є:

- a) сприяти поступовому зближенню Сторін, ґрунтуючись на спільних цінностях і тісних привілейованих зв'язках, та поглиблюючи участь України в політиках, програмах та агенціях ЄС;
- b) забезпечити необхідні рамки для посиленого політичного діалогу в усіх сферах взаємного інтересу;
- c) сприяти, зберігати й зміцнювати мир та стабільність у регіональному та міжнародному вимірах відповідно до принципів Статуту ООН і Гельсінського заключного акта Наради з безпеки та співробітництва в Європі 1975 року, а також цілей Паризької хартії для нової Європи 1990 року;
- d) запровадити умови для посилених економічних та торговельних відносин, які вестимуть до поступової інтеграції України до внутрішнього ринку ЄС, у тому числі завдяки створенню поглибленої і всеохоплюючої зони вільної торгівлі, як це визначено у Розділі IV: «Торгівля і питання, пов'язані з торгівлею» цієї Угоди, та підтримувати зусилля України стосовно завершення переходу до діючої ринкової економіки, у тому числі шляхом поступової адаптації її законодавства до *acquis* ЄС;
- e) посилювати співробітництво у сфері юстиції, свободи та безпеки з метою забезпечення верховенства права та поваги до прав людини і основоположних свобод;
- f) запровадити умови для дедалі тіснішого співробітництва в інших сферах взаємного інтересу.

РОЗДІЛ І
ЗАГАЛЬНІ ПРИНЦИПИ

РОЗДІЛ І

ЗАГАЛЬНІ ПРИНЦИПИ

Стаття 2

Повага до демократичних принципів, прав людини та основоположних свобод, як визначено, зокрема в Гельсінському заключному акті Наради з безпеки та співробітництва в Європі 1975 року та Паризькій хартії для нової Європи 1990 року, а також в інших відповідних документах щодо захисту прав людини, серед них Загальна декларація прав людини ООН 1948 року і Конвенція Ради Європи про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року, а також повага до принципу верховенства права повинні формувати основу внутрішньої та зовнішньої політики Сторін і є основними елементами цієї Угоди. Забезпечення поваги до принципів суверенітету й територіальної цілісності, непорушності кордонів і незалежності, а також протидія розповсюдженню зброї масового знищення, пов'язаних з нею матеріалів та засобів їхньої доставки також є основними елементами цієї Угоди.

Стаття 3

Сторони визнають, що принципи вільної ринкової економіки становитимуть основу для їхніх відносин. Верховенство права, належне врядування, боротьба з корупцією, боротьба з різними формами транснаціональної організованої злочинності й тероризмом, сприяння сталому розвитку і ефективній багатосторонності є головними принципами для посилення відносин між Сторонами.

РОЗДІЛ II
ПОЛІТИЧНИЙ ДІАЛОГ ТА РЕФОРМИ, ПОЛІТИЧНА
АСОЦІАЦІЯ, СПІВРОБІТНИЦТВО ТА КОНВЕРГЕНЦІЯ
У СФЕРІ ЗОВНІШНЬОЇ ТА БЕЗПЕКОВОЇ ПОЛІТИКИ

РОЗДІЛ II

ПОЛІТИЧНИЙ ДІАЛОГ ТА РЕФОРМИ, ПОЛІТИЧНА АСОЦІАЦІЯ, СПІВРОБІТНИЦТВО ТА КОНВЕРГЕНЦІЯ У СФЕРІ ЗОВНІШНЬОЇ ТА БЕЗПЕКОВОЇ ПОЛІТИКИ

Стаття 4

Цілі політичного діалогу

1. В усіх сферах, що становлять взаємний інтерес, між Сторонами повинен розвиватися та зміцнюватися політичний діалог. Це сприятиме поступовій конвергенції із зовнішніх питань та питань безпеки для все більш глибокого залучення України до Європейської зони безпеки.

2. Цілями політичного діалогу є:

а) поглиблення політичної асоціації та зміцнення політико-безпекової конвергенції та ефективності;

б) сприяння міжнародній стабільності та безпеці на основі ефективної багатосторонності;

в) посилення співробітництва та діалогу між Сторонами з питань міжнародної безпеки та антикризового управління, насамперед з метою реагування на глобальні й регіональні виклики та основні загрози;

г) пришвидшення зорієнтованого на результат та практичного співробітництва між Сторонами для досягнення миру, безпеки й стабільності на Європейському континенті;

д) зміцнення поваги до демократичних принципів, верховенства права та належного врядування, прав людини та основоположних свобод, у тому числі прав осіб, які належать до національних меншин, недискримінації осіб, які належать до меншин, і поваги до різноманітності, а також внесок у консолідацію внутрішніх політичних реформ;

е) розвиток діалогу та поглиблення співробітництва між Сторонами у сфері безпеки та оборони;

ж) сприяння принципам незалежності, суверенітету, територіальної цілісності й непорушності кордонів.

Стаття 5

Форуми проведення політичного діалогу

1. Сторони проводитимуть регулярні зустрічі у рамках політичного діалогу на рівні самітів.
2. На міністерському рівні політичний діалог здійснюється в рамках засідань Ради асоціації, про яку йдеться в статті 460 цієї Угоди, та в рамках регулярних зустрічей між представниками двох Сторін на рівні міністрів закордонних справ за спільною згодою.
3. Політичний діалог здійснюється також у таких форматах:
 - а) регулярні зустрічі представників Європейського Союзу, з одного боку, та представників України, з іншого боку, на рівні політичних директорів, Політико-безпекового комітету та експертів, у тому числі стосовно окремих регіонів і питань;
 - б) повне та своєчасне використання усіх дипломатичних та військових каналів між Сторонами, у тому числі відповідних контактів з третіми країнами та в рамках ООН, ОБСЄ та інших міжнародних форумів;
 - в) регулярні зустрічі як на рівні посадових осіб високого рівня, так і експертів військових установ Сторін;
 - г) у будь-який інший спосіб, у тому числі за допомогою зустрічей експертів, які сприятимуть удосконаленню та консолідації цього діалогу.
4. Інші процедури та механізми політичного діалогу, у тому числі позачергові консультації, встановлюються Сторонами за спільною згодою.
5. Політичний діалог на парламентському рівні здійснюється в рамках Парламентського комітету Асоціації, про який йдеться у статті 467 цієї Угоди.

Стаття 6

Діалог і співробітництво з питань внутрішніх реформ

Сторони співпрацюють з метою забезпечення того, щоб їхня внутрішня політика ґрунтувалася на спільних для Сторін принципах, зокрема таких, як стабільність і дієвість демократичних інституцій, верховенство права, та повага до прав людини і основоположних свобод, про які йдеться також у статті 14 цієї Угоди.

Стаття 7

Зовнішня та безпекова політика

1. Сторони повинні поглиблювати свій діалог і співробітництво та сприяти поступовій конвергенції у сфері зовнішньої та безпекової політики, у тому числі Спільної політики безпеки та оборони (СПБО), а також, зокрема, розглядати питання недопущення конфліктів та антикризового управління, регіональної стабільності, роззброєння, нерозповсюдження, контролю над озброєннями та експортом зброї, а також поліпшення взаємовигідного діалогу у космічній сфері. Співробітництво базується на спільних цінностях і спільних інтересах та спрямовуватиметься на посилення політичної конвергенції і ефективності, сприяння спільному політичному плануванню. З цією метою Сторони використовуватимуть двосторонні, міжнародні і регіональні форуми.

2. Україна, ЄС та держави-члени підтверджують свою відданість принципам поваги до незалежності, суверенітету, територіальної цілісності та непорушності кордонів, як це визначено у Статуті ООН та Гельсінському заключному акті Наради з безпеки та співробітництва в Європі 1975 року, а також поширюють ці принципи у двосторонніх та багатосторонніх відносинах.

3. Сторони будуть вчасно та послідовно реагувати на спроби зашкодити цим принципам на всіх можливих рівнях політичного діалогу, зокрема передбачений цією Угодою міністерський рівень.

Стаття 8 **Міжнародний кримінальний суд**

Сторони співпрацюватимуть з метою зміцнення миру та міжнародного правосуддя шляхом ратифікації і імплементації Римського статуту Міжнародного кримінального суду (МКС) 1998 року та його відповідних інструментів.

Стаття 9 **Регіональна стабільність**

1. Сторони активізують спільні зусилля з метою поширення стабільності, безпеки та демократичного розвитку у спільному сусідському просторі, зокрема співпрацювати з метою мирного урегулювання регіональних конфліктів.

2. Ці зусилля повинні відповідати спільним принципам, які полягають у встановленні міжнародного миру і безпеки відповідно до Статуту ООН, Гельсінського заключного акта Наради з безпеки та співробітництва в Європі 1975 року та інших відповідних багатосторонніх документів.

Стаття 10 **Попередження конфліктів, антикризове управління та військово-технічне співробітництво**

1. Сторони посилюватимуть практичне співробітництво з попередження конфліктів та у сфері антикризового управління, зокрема з метою забезпечення більш активної участі України у цивільних та військових операціях ЄС з подолання кризових ситуацій, а також у відповідних навчаннях і тренуваннях, зокрема тих, що проводяться в рамках Спільної політики безпеки і оборони (СПБО).

2. Співробітництво у зазначеній сфері базуватиметься на умовах і домовленостях між Україною та ЄС за результатами як консультацій, так і співробітництва з питань антикризового управління.

3. Сторони вивчатимуть потенціал військового та технічного співробітництва. Україна та Європейське оборонне агентство (ЄОА) налагодять тісні контакти для обговорення питань, пов'язаних з удосконаленням військових спроможностей, зокрема питання технічного характеру.

Стаття 11

Нерозповсюдження зброї масового знищення

1. Сторони вважають, що поширення зброї масового знищення, супутніх матеріалів та засобів їхньої доставки як державним, так і недержавним суб'єктам становить одну з найсерйозніших загроз міжнародній стабільності і безпеці. У зв'язку з цим Сторони домовились співпрацювати та робити внесок у запобігання поширенню зброї масового знищення, супутніх матеріалів і засобів їхньої доставки у повній відповідності до їхніх зобов'язань в рамках міжнародних угод та договорів у сфері роззброєння і нерозповсюдження, а також інших відповідних міжнародних зобов'язань та шляхом імплементації їх на національному рівні. Сторони домовились, що це положення становить невід'ємну складову цієї Угоди.

2. Крім того, Сторони домовились співпрацювати та сприяти протидії поширенню зброї масового знищення, супутніх матеріалів та засобів їхньої доставки шляхом:

- a) вжиття заходів, за необхідності, для підписання, ратифікації чи приєднання, а також повної імплементації усіх відповідних міжнародних інструментів;
- b) подальшого поліпшення системи національного експортного контролю з метою забезпечення ефективного контролю за експортом та транзитом товарів, пов'язаних зі зброєю масового знищення, зокрема кінцевий контроль за технологіями і товарами подвійного використання, а також вжиття ефективних санкцій проти порушень режимів експортного контролю.

3. Сторони домовились встановити регулярний політичний діалог, який супроводжуватиме та консолідуватиме ці складові.

Стаття 12

Роззброєння, контроль над озброєннями, експортний контроль та боротьба з незаконною торгівлею зброєю

Сторони розвиватимуть подальше співробітництво із роззброєння, зокрема зменшення надмірних запасів стрілецької і легкої зброї, а також, відповідно до Глави 6 «Навколишнє природне середовище» цієї Угоди, подолання наслідків покинутих боєприпасів, що не вибухнули, для цивільного населення та навколишнього природного середовища. Співпраця в галузі роззброєння також включатиме контроль над озброєннями, експортний контроль та боротьбу з незаконною торгівлею зброєю, зокрема стрілецьку і легку. Сторони поширюватимуть загальне дотримання і відповідність міжнародним документам та прагнутимуть забезпечити їхню ефективність, зокрема шляхом імплементації відповідних резолюцій Ради Безпеки Організації Об'єднаних Націй.

Стаття 13
Боротьба з тероризмом

Сторони домовились співпрацювати на двосторонньому, регіональному та міжнародному рівнях з метою запобігання та боротьби з тероризмом відповідно до міжнародного права, міжнародних норм у сфері прав людини, а також до гуманітарного права та норм права, що регулюють статус біженців.

РОЗДІЛ ІІІ
ЮСТИЦІЯ, СВОБОДА ТА БЕЗПЕКА

РОЗДІЛ ІІІ

ЮСТИЦІЯ, СВОБОДА ТА БЕЗПЕКА

Стаття 14

Верховенство права та повага до прав людини і основоположних свобод

В рамках співробітництва у сфері юстиції, свободи та безпеки Сторони надають особливого значення утвердженню верховенства права та укріпленню інституцій усіх рівнів у сфері управління загалом та правоохоронних і судових органів зокрема. Співробітництво здебільшого буде спрямоване на зміцнення судової влади, підвищення її ефективності, гарантування її незалежності та неупередженості та боротьбу з корупцією. Співробітництво у сфері юстиції, свободи та безпеки буде відбуватися на основі принципу поваги до прав людини та основоположних свобод.

Стаття 15

Захист персональних даних

Сторони погоджуються співпрацювати з метою забезпечення належного рівня захисту персональних даних відповідно до найвищих європейських та міжнародних стандартів, зокрема відповідні документи Ради Європи. Співробітництво у сфері захисту персональних даних може включати, *inter alia*, обмін інформацією та експертами.

Стаття 16

Співробітництво у сфері міграції, притулку та управління кордонами

1. Сторони підтверджують важливість спільного управління міграційними потоками між їх територіями та надалі розвиватимуть всеохоплюючий діалог щодо всіх питань у сфері міграції, зокрема нелегальну міграцію, легальну міграцію, незаконне переправлення осіб через державний кордон та торгівлю людьми, а також включення проблемних питань у сфері міграції до національних стратегій економічного та соціального розвитку регіонів, звідки походять мігранти. Такий діалог ґрунтується на основоположних принципах солідарності, взаємної довіри, спільної відповідальності та партнерства.

2. Згідно з відповідним законодавством ЄС та чинним національним законодавством, співробітництво буде, зокрема, зосереджуватись на:

а) подоланні причин виникнення міграції, активно використовуючи можливості співробітництва у цій сфері з третіми країнами та в рамках міжнародних форумів;

б) спільному запровадженні ефективної та превентивної політики щодо боротьби з нелегальною міграцією, незаконним переправленням нелегальних мігрантів через державний кордон та торгівлю людьми, у тому числі щодо методів боротьби з організованими злочинними групами, що здійснюють незаконне переправлення нелегальних мігрантів через державний кордон та торгівлю людьми, а також захисту жертв таких злочинів;

в) запровадженні всеохоплюючого діалогу з питань притулку, зокрема стосовно практичних аспектів реалізації Конвенції ООН про статус біженців 1951 року, Протоколу щодо статусу біженців 1967 року та інших відповідних міжнародних документів, а також шляхом забезпечення поваги принципу «невислання»;

d) правилах щодо доступу, забезпеченні прав та статусу осіб, яким надано доступ, гідному поводженні та інтеграції іноземців, які проживають на законних підставах;

e) подальшому розвитку оперативних заходів у сфері управління кордонами.

(i) Співробітництво у сфері управління кордонами може включати, *inter alia*, навчання, обмін найкращими практиками, зокрема технологічні аспекти, обмін інформацією із дотриманням встановлених правил та, у разі потреби, обмін офіцерами зв'язку.

(ii) Зусилля Сторін у цій сфері будуть спрямовані на ефективну імплементацію принципу інтегрованого управління кордонами.

f) посиленні рівня безпеки документів;

g) розвитку ефективної політики повернення, зокрема у її регіональному вимірі;

h) обміні поглядами щодо нелегального працевлаштування мігрантів.

Стаття 17

Поводження з працівниками

1. Відповідно до законів, умов та процедур, що застосовуються у кожній державі-члені та в ЄС, ставлення до працівників, які є громадянами України та які законно працевлаштовані на території держави-члена має бути вільним від будь-якої дискримінації на підставі громадянства, стосовно умов праці, винагороди або звільнення, порівняно з громадянами цієї держави-члена.

2. Україна відповідно до законів, умов та процедур, що застосовуються на її території, повинна забезпечити ставлення, згадане у пункті 1 цієї статті, до працівників, які є громадянами держави-члена та на законних підставах працевлаштовані на її території.

Стаття 18

Мобільність працівників

1. Беручи до уваги ситуацію на ринку праці держав-членів згідно із їх законодавством та відповідно до норм, чинних у державах-членах та в ЄС, у сфері мобільності працівників:

a) існуючі можливості доступу до зайнятості для українських працівників, надані державами-членами згідно із двосторонніми договорами, мають бути збережені та, у разі можливості, покращені;

b) інші держави-члени повинні вивчити можливість укладання подібних договорів.

2. Рада Асоціації зобов'язується розглянути можливість надання інших більш сприятливих положень у додаткових сферах, зокрема можливості доступу до професійного навчання, згідно із законами, умовами та процедурами, чинними у державах-членах та в ЄС, при цьому беручи до уваги ситуацію на ринку праці у державах-членах та в ЄС.

Стаття 19

Рух осіб

1. Сторони забезпечуватимуть повне виконання:

а) Угоди між Україною та Європейським Співтовариством про реадмісію осіб від 18 червня 2007 року (через Спільний комітет з питань реадмісії, створений згідно з її статтею 15);

б) Угоди між Україною та Європейським Співтовариством про спрощення оформлення віз від 18 червня 2007 року (через Спільний комітет для реалізації цієї Угоди, створений згідно з її статтею 12).

2. Сторони також прагнуть досягти посилення мобільності громадян і подальшого прогресу у візовому діалозі.

3. Сторони зобов'язуються вжити послідовних кроків до встановлення безвізового режиму у відповідний час після створення умов для добре керованого і безпечного пересування людей, визначених у 2-фазовому Плані дій щодо лібералізації візового режиму, представленого на Саміті Україна-ЄС 22 листопада 2010 року.

Стаття 20

Боротьба з легалізацією (відмиванням) коштів та фінансуванням тероризму

Сторони зобов'язуються співпрацювати з метою запобігання та боротьби з легалізацією (відмиванням) коштів та фінансуванням тероризму. З цією метою Сторони посилюють двостороннє та міжнародне співробітництво у цій сфері, зокрема співробітництво на оперативному рівні. Сторони забезпечують імплементацію відповідних міжнародних стандартів, зокрема стандартів Групи з розробки фінансових заходів боротьби з відмиванням грошей та фінансуванням тероризму (ФАТФ) та стандартів, рівнозначних тим, які були прийняті Європейським Союзом;

Стаття 21

Співробітництво у боротьбі з незаконним обігом наркотичних засобів, прекурсорів та психотропних речовин

1. Сторони співпрацюють у питаннях, що стосуються боротьби з незаконним обігом наркотиків, базуючись на спільно погоджених принципах, що відповідають міжнародним конвенціям у цій сфері, при цьому беручи до уваги Політичну Декларацію та Декларацію про керівні принципи скорочення попиту на наркотики, прийняті на Двадцятій спеціальній сесії з наркотиків Генеральної Асамблеї Організації Об'єднаних Націй у червні 1998 року.

2. Таке співробітництво спрямоване на боротьбу з незаконним обігом наркотиків, зменшення обсягів постачання, торгівлі та попиту на наркотики, боротьбу з наслідками для здоров'я та соціальними наслідками наркозалежності, а також на більш ефективне запобігання відводу хімічних прекурсорів, що використовуються для нелегального виробництва наркотиків та психотропних речовин.

3. Сторони використовують необхідні методи співробітництва для досягнення зазначених цілей, забезпечуючи збалансований та інтегрований підхід до зазначених питань.

Стаття 22

Боротьба зі злочинністю та корупцією

1. Сторони зобов'язуються співпрацювати у боротьбі з кримінальною та незаконною організованою чи іншою діяльністю, а також з метою її попередження.

2. Таке співробітництво спрямовуватиметься на вирішення, *inter alia*, таких проблем:

- a) незаконне переправлення через державний кордон нелегальних мігрантів, торгівля людьми і вогнепальною зброєю та незаконний обіг наркотиків;
- b) контрабанда товарів;
- c) економічні злочини, зокрема злочини у сфері оподаткування;
- d) корупція як в приватному, так і в державному секторі;
- e) підробка документів;
- f) кіберзлочинність.

3. Сторони зобов'язуються посилювати двостороннє, регіональне та міжнародне співробітництво у цій сфері, зокрема співробітництво із залученням Європолу. Сторони і надалі розвиватимуть співробітництво, *inter alia*, стосовно:

- a) обміну найкращими практиками, в тому числі щодо методик розслідування та криміналістичних досліджень,
- b) обміну інформацією відповідно до існуючих правил,
- c) посилення потенціалу, зокрема навчання та, у разі необхідності, обмін персоналом,
- d) питань, пов'язаних із захистом свідків та жертв.

4. Сторони зобов'язані ефективно виконувати Конвенцію ООН проти транснаціональної організованої злочинності 2000 року та три Протоколи до неї, Конвенцію ООН проти корупції 2003 року та інші відповідні міжнародні документи.

Стаття 23

Співробітництво у боротьбі з тероризмом

1. Сторони погоджуються співпрацювати з метою попередження та запобігання актам тероризму згідно з міжнародним правом, міжнародним правом щодо захисту прав людини, біженців та гуманітарним правом, а також відповідними нормативними та підзаконними актами Сторін. Зокрема, Сторони погоджуються співпрацювати на основі повного виконання Резолюції Ради Безпеки ООН № 1373 2001 року, Глобальної контр-терористичної стратегії ООН 2006 року та інших документів ООН, а також відповідних міжнародних конвенцій та документів.

2. Сторони зобов'язуються здійснювати це, зокрема:

- a) шляхом обміну інформацією щодо терористичних угруповань та організованих груп, які здійснюють їх підтримку,
- b) шляхом обміну досвідом та інформацією про тенденції тероризму та стосовно засобів і способів боротьби з тероризмом, зокрема допомогу у технічній галузі та навчанні, та
- c) шляхом обміну досвідом стосовно запобігання тероризму.

Обмін всією інформацією відбуватиметься відповідно до міжнародного та національного права.

Стаття 24

Правове співробітництво

1. Сторони домовились надалі розвивати судове співробітництво у цивільних та кримінальних справах, повною мірою використовуючи відповідні міжнародні і

двосторонні документи та базуючись на принципах юридичної визначеності і праві на справедливий суд.

2. Сторони домовилися розвивати подальше судове співробітництво між Україною та ЄС у цивільних справах на основі відповідних багатосторонніх правових документів, зокрема конвенцій Гаазької конференції з міжнародного приватного права у сферах міжнародного правового співробітництва, судового процесу, а також захисту дітей.

3. Стосовно судового співробітництва в кримінальних справах Сторони намагатимуться посилити взаємодію щодо взаємної правової допомоги та екстрадиції. Це включатиме, у разі необхідності, приєднання до відповідних міжнародних документів ООН та Ради Європи, зокрема Римський Статут Міжнародного кримінального суду 1998 року, та їх виконання, як зазначається у статті 8 цієї Угоди, а також більш тісне співробітництво з Євроюстом.

РОЗДІЛ ІV
ТОРГІВЛЯ І ПИТАННЯ, ПОВ'ЯЗАНІ З ТОРГІВЛЕЮ

РОЗДІЛ IV ТОРГІВЛЯ І ПИТАННЯ, ПОВ'ЯЗАНІ З ТОРГІВЛЕЮ

ГЛАВА 1

Національний режим та доступ товарів на ринки

Частина 1

Загальні положення

Стаття 25

Цілі

Сторони поступово будуть створювати зону вільної торгівлі протягом перехідного періоду у максимум 10 років, починаючи з дати набрання чинності цією Угодою¹, відповідно до положень цієї Угоди та відповідно до статті XXIV Генеральної угоди про тарифи та торгівлю 1994 року (далі – ГАТТ-1994).

Стаття 26

Сфера застосування

1. Положення цієї Глави застосовуються до торгівлі товарами², що походять з територій Сторін.
2. Для цілей цієї Глави «походження» означає, що товар підпадає під правила походження, викладені в Протоколі 1 до цієї Угоди «(Щодо визначення концепції «походження товарів» та методів адміністративного співробітництва)».

Частина 2

Скасування мит, зборів та інших платежів

Стаття 27

Визначення мита

Для цілей цієї Глави «мито» включає будь-яке мито або інший платіж, пов'язаний з імпортом або експортом товару, зокрема будь-який додатковий податок або додатковий платіж, пов'язаний з імпортом або експортом товару. «Мито» не включає:

- (а) платежі, еквівалентні внутрішньому податку, що стягуються згідно зі статтею 32 цієї Угоди;
- (б) мита, що стягуються згідно з Главою 2 «(Засоби захисту торгівлі)» Розділу IV цієї Угоди;
- (с) збори та інші платежі, що стягуються згідно зі статтею 33 цієї Угоди.

Стаття 28

Класифікація товарів

¹ Якщо інше не передбачено в Додатках I і II до цієї Угоди.

² Для цілей цієї Угоди, товари мають значення товарів у розумінні ГАТТ-1994, якщо інше не передбачено в цій Угоді.

Класифікація товарів у торгівлі між Сторонами має бути такою, як викладено у відповідній товарній номенклатурі кожної Сторони, розробленої відповідно до Гармонізованої системи Міжнародної конвенції про Гармонізовану систему опису та кодування товарів 1983 року (далі – ГС), що включає подальші зміни до неї.

Стаття 29 **Скасування ввізного мита**

1. Кожна Сторона зменшить або скасує ввізне мито на товари, що походять з іншої Сторони, відповідно до Графіків, встановлених у Додатку I-A до цієї Угоди (далі – Графіки).

Для одягу та інших виробів, що були у використанні та які класифікуються за кодом УКТЗЕД 6309 00 00 00, Україна скасує ввізне мито відповідно до умов, встановлених у Додатку I-B до цієї Угоди.

2. Для кожного товару базова ставка ввізного мита, стосовно якої повинно застосовуватися поступове зменшення відповідно до пункту 1 цієї статті, зазначатиметься у Додатку I до цієї Угоди.

3. Якщо у будь-який момент після дати набрання чинності цією Угодою будь-яка Сторона зменшує ставку ввізного мита, яка застосовується у рамках режиму найбільшого сприяння (далі – РНС), така ставка ввізного мита має застосовуватися як базова ставка, якщо і до тих пір вона буде нижчою ставки мита, розрахованої відповідно до Графіку цієї Сторони.

4. Через 5 років після набрання цією Угодою чинності Сторони можуть на запит будь-якої Сторони провести консультації з метою розгляду прискорення та розширення сфери скасування ввізного мита у торгівлі між Сторонами. Рішення, прийняте на засіданні Комітету асоціації з питань торгівлі, як це визначено статтею 465 цієї Угоди (тут і далі, також – Комітет з питань торгівлі), про прискорення або скасування ввізного мита на товари замінює будь-яку ставку мита або іншу будь-яку проміжну категорію, визначену Графіками для цих товарів.

Стаття 30 **Статус-кво**

Жодна Сторона не може збільшити існуюче мито або схвалити справляння будь-якого нового мита на товар походженням з іншої Сторони. Це не виключає, що будь-яка із Сторін може:

(а) підвищити мито до рівня, встановленого в її Графіку, після скорочення у односторонньому порядку; або

(б) зберігати в силі або збільшити ввізне мито, яке дозволено згідно з рішенням Органу вирішення спорів (далі – ОВС) Світової організації торгівлі (далі – СОТ).

Стаття 31 **Вивізне (експортне) мито**

1. Сторони не повинні запроваджувати або зберігати в силі будь-які мита, податки або будь-які інші заходи, які мають еквівалентний вплив, що накладається на вивезення товарів або запроваджується у зв'язку з вивезенням товарів на іншу територію.

2. Мита або заходи, що мають еквівалентний вплив, що застосовуються в Україні, як зазначено у Додатку I-D до цієї Угоди, повинні поступово анулюватися протягом перехідного періоду відповідно до Графіку, включеного до Додатку I-D до цієї Угоди. У разі внесення змін до законів України зобов'язання, прийняті відповідно до Графіку, що міститься у Додатку I-D до цієї Угоди, залишатимуться чинними на основі відповідності опису товарів. Україна може застосовувати захисні заходи щодо вивізного (експортного) мита на умовах, визначених у Додатку I-D до цієї Угоди. Дія таких захисних заходів закінчиться наприкінці періоду, встановленого для такого товару у Додатку I-D до цієї Угоди.

Стаття 32

Експортні субсидії та заходи еквівалентної дії

1. Для цілей цієї статті термін «експортні субсидії» має таке саме значення як і у статті 1(e) Угоди про сільське господарство, що містяться у Додатку 1А до Угоди СОТ (далі – Угода про сільське господарство), зокрема будь-які зміни до цієї статті цієї Угоди про сільське господарство.

2. Після набрання чинності цією Угодою жодна Сторона не повинна зберігати в силі, запроваджувати або відновлювати експортні субсидії або інші заходи з еквівалентної дії на сільськогосподарські товари, призначені для продажу на території іншої Сторони.

Стаття 33

Збори та інші платежі

Кожна Сторона забезпечує, відповідно до статті VIII ГАТТ-1994 та її приміток щодо тлумачення, щоб всі збори й платежі будь-якого характеру, крім мита або інших заходів, зазначених у статті 27 цієї Угоди, що справляються у разі імпорту або експорту товарів або у зв'язку з таким імпортом або експортом, обмежувалися сумою приблизної вартості наданих послуг та не представляли собою непрямий захист національних товарів або оподаткування імпорту або експорту з фіскальною метою.

Частина 3

Нетарифні заходи

Стаття 34

Національний режим

Кожна Сторона надає національний режим товарам іншої Сторони відповідно до статті III ГАТТ-1994, зокрема її примітки щодо тлумачення. З цією метою статтю III ГАТТ-1994 та її примітки щодо тлумачення включено до цієї Угоди та вони є її невід'ємною частиною.

Стаття 35

Обмеження експорту або імпорту

Жодна Сторона не повинна запроваджувати або зберігати в силі будь-які заборони чи обмеження або заходи, що мають еквівалентний вплив на імпорт будь-якого товару іншої Сторони або на експорт чи продаж для експорту будь-якого товару, призначеного для території іншої Сторони, за винятком випадків, передбачених в цій Угоді або відповідно до статті XI ГАТТ-1994 та її приміток щодо тлумачення. З цією метою статтю XI ГАТТ-1994 та її примітки щодо тлумачення включено до цієї Угоди і вони є її невід'ємною частиною.

Частина 4

Специфічні положення щодо товарів

Стаття 36

Загальні винятки

Нічого у цій Угоді не повинно тлумачитися як таке, що перешкоджає вжиттю або застосуванню будь-якою Стороною заходів згідно зі статтями XX та XXI ГАТТ-1994 та їх примітками щодо тлумачення, які включено до цієї Угоди та є її невід'ємною частиною.

Частина 5

Адміністративне співробітництво та співробітництво з третіми країнами

Стаття 37

Спеціальні положення щодо адміністративного співробітництва

1. Сторони погоджуються, що адміністративне співробітництво є важливим для реалізації та контролю преференційного режиму, наданого відповідно до цієї Глави, та підкреслюють їх зобов'язання боротися з незаконними діями та шахрайством в митних питаннях, пов'язаних з імпортом, експортом, транзитом товарів та їх розміщенням під будь-яким іншим митним режимом або процедурою, зокрема заходи заборони, обмеження або контролю.

2. Якщо Сторона на основі об'єктивно задокументованої інформації відчуває неспроможність надати адміністративне співробітництво та/або відчуває існування незаконних дій або шахрайства іншої Сторони відповідно до цієї Глави, заінтересована Сторона може тимчасово призупинити дію відповідного преференційного режиму для відповідного товару (відповідних товарів) згідно з цією статтею.

3. Для цілей цієї статті неспроможність забезпечити адміністративне співробітництво при розслідуванні митних правопорушень або шахрайства, *inter alia*, означає:

(а) неодноразова неспроможність дотримуватися зобов'язань щодо перевірки статусу походження відповідного товару (товарів);

(б) неодноразова відмова або надмірна затримка у виконанні та/або повідомленні результатів послідовної перевірки підтвердження походження;

(с) неодноразова відмова або надмірна затримка в отриманні дозволу на проведення місій адміністративного співробітництва для перевірки автентичності документів або точності інформації, що стосується надання преференційного режиму, про який іде мова.

Для цілей цієї статті виявлення правопорушень або шахрайства може бути зроблено, *inter alia*, коли відбувається швидке зростання без достатнього пояснення обсягу імпорту товарів, який перевищує звичайний рівень виробництва та експортний потенціал іншої Сторони, що пов'язано з об'єктивною інформацією стосовно правопорушень або шахрайства.

4. Застосування тимчасового призупинення буде залежати від таких умов:

(а) Сторона, яка виявила на основі об'єктивної інформації неспроможність забезпечити адміністративне співробітництво та/або правопорушення чи шахрайство з іншої Сторони, повідомляє без надмірної затримки Комітет з питань торгівлі про свої дані разом з об'єктивною інформацією та приступає до консультацій у рамках Комітету з питань торгівлі, ґрунтуючись на усій необхідній інформації та об'єктивних даних з метою досягнення рішення, прийнятого для обох Сторін. Впродовж вищезазначених консультацій товар (товари), про які іде мова, будуть користуватися преференційним режимом;

(б) Якщо Сторони провели консультації у рамках Комітету з питань торгівлі та не змогли домовитися про прийнятне рішення впродовж трьох місяців після першого засідання Комітету з питань торгівлі, заінтересована Сторона може тимчасово призупинити дію відповідного преференційного режиму на товар (товари), про який іде мова. Про тимчасове призупинення необхідно повідомляти Комітет з питань торгівлі без невиправданої затримки;

(с) Тимчасові призупинення відповідно до цієї статті будуть обмежені до того часу, який буде необхідний для захисту фінансових інтересів заінтересованої Сторони. Вони не повинні перевищувати період у шість місяців, який може бути поновлено. Про тимчасові призупинення після їх прийняття необхідно невідкладно повідомляти Комітет з питань торгівлі. Вони будуть предметом періодичних консультацій у рамках Комітету з питань торгівлі, особливо з метою їх завершення, як тільки зникнуть умови для їх застосування.

5. Одночасно з повідомленням Комітету з питань торгівлі згідно з підпунктом 4(а) цієї статті, заінтересована Сторона повинна опублікувати повідомлення імпортерам у своїх джерелах офіційної інформації. Повідомлення імпортерам повинно зазначати товар, про який іде мова, стосовно якого виявлена на основі об'єктивної інформації неспроможність забезпечити адміністративне співробітництво та/або призупинення правопорушення чи шахрайства.

Стаття 38

Врегулювання адміністративних помилок

У разі помилки з боку компетентних органів під час належного менеджменту преференційної системи експорту і, зокрема, під час застосування положень Протоколу 1 до цієї Угоди «Щодо визначення концепції «походження товарів» та методів адміністративного співробітництва», коли така помилка призводить до наслідків для ввізного мита, Сторона, яка зіштовхується з такими наслідками, може звернутися із запитом до Комітету з питань торгівлі розглянути можливість прийняття усіх відповідних заходів для врегулювання ситуації.

Стаття 39

Угоди з іншими країнами

1. Ця Угода не перешкоджає збереженню або встановленню митних союзів, зон вільної торгівлі або домовленостям про прикордонну торгівлю за тим винятком, коли вони вступають у конфлікт з торговельними домовленостями, передбаченими цією Угодою.

2. Консультації між Сторонами відбуваються в рамках Комітету з питань торгівлі стосовно угод, що встановлюють митні союзи, зони вільної торгівлі або домовленості про прикордонну торгівлю та, у разі необхідності, інших основних питань, що стосуються їх відповідної торговельної політики з третіми країнами. Зокрема, у разі третьої країни, що приєднується до Європейського Союзу, такі консультації відбуваються з метою забезпечення прийняття до уваги взаємних інтересів України та Сторони ЄС, як викладено в цій Угоді.

ГЛАВА 2 ЗАСОБИ ЗАХИСТУ ТОРГІВЛІ

Частина 1 Глобальні захисні заходи

***Стаття 40* Загальні положення**

1. Сторони підтверджують свої права та зобов'язання, передбачені статтею XIX ГАТТ-1994 та Угодою про **захисні** заходи, що міститься у Додатку 1А до Угоди СОТ (далі – Угода про **захисні** заходи). Сторона ЄС залишає за собою свої права та зобов'язання, передбачені статтею 5 Угоди про сільське господарство, що міститься у Додатку 1А до Угоди СОТ (далі – «Угода про сільське господарство»), крім торгівлі сільськогосподарськими товарами, на яку поширюється преференційний режим, передбачений цією Угодою.

2. Преференційні правила походження, запроваджені згідно з Главою 1 «Національний режим та доступ до ринків товарів» Розділу IV цієї Угоди, не застосовуються до цієї Частини.

***Стаття 41* Прозорість**

1. Сторона, яка порушує розслідування, має повідомити про це іншу Сторону шляхом надсилання їй офіційного повідомлення за умови, що остання має суттєвий економічний інтерес.

2. Незважаючи на статтю 40 цієї Угоди, на прохання іншої Сторони, та Сторона, яка порушує спеціальне розслідування або планує застосувати захисні заходи, зобов'язана невідкладно надати письмові повідомлення про всю відповідну інформацію, яка стала підставою для порушення розслідування або для застосування захисних заходів, зокрема, якщо це доцільно, попередні висновки, а також остаточні висновки розслідування, та надати іншій Стороні можливість проведення консультацій. При цьому необхідно дотримуватися статті 3.2 Угоди про захисні заходи.

3. Для цілей цієї статті Сторона буде вважатися такою, що має суттєвий економічний інтерес, тоді, коли вона належить до п'яти найбільших постачальників імпортованого товару упродовж останнього трьохрічного строку, визначених або за обсягом або у вартісному виразі.

Стаття 42 **Застосування заходів**

1. У разі застосування захисних заходів, Сторони зобов'язані намагатися вжити їх у такий спосіб, який матиме найменший вплив на їх двосторонню торгівлю.

2. Для цілей пункту 1 цієї статті, якщо одна Сторона вважатиме, що усі відповідні правові умови для застосування остаточних захисних заходів виконані, ця Сторона, яка планує вжити таких заходів, має повідомити про це іншу Сторону та надати їй можливість провести двосторонні консультації. Якщо взаємоприйняттого рішення не було знайдено протягом 30 днів після такого повідомлення, Сторона – імпортер може вжити необхідних заходів для вирішення проблеми.

Стаття 43 **Країна, що розвивається**

У тій мірі, в якій Україна визнається країною, що розвивається³, для цілей статті 9 Угоди про захисні заходи, на неї не поширюватимуться ніякі захисні заходи, які застосовуються Стороною ЄС, за умови виконання умов, наведених у цій статті Угоди про захисні заходи.

Частина 2 **Захисні заходи щодо легкових автомобілів**

Стаття 44 **Захисні заходи щодо легкових автомобілів**

1. Україна може застосовувати захисні заходи у формі вищої ставки ввізного мита до легкових автомобілів походженням⁴ зі Сторони ЄС, які класифікуються за товарною позицією 8703 (тут і далі – товар), як це визначено у статті 45 цієї Угоди, згідно з положеннями цієї Частини, якщо виконані усі наступні умови:

(а) якщо в результаті зниження або скасування мита відповідно до цієї Угоди кількість товару, який імпортується на територію України, значно збільшилась в абсолютній кількості або відносно національного виробництва та за таких умов національній промисловості, що виробляє подібний товар, було завдано значної шкоди;

³ Для цілей цієї Статті, для визначення країни як такої, що розвивається, мають братися до уваги списки, видані такими міжнародними організаціями, як Світовий Банк, Організація економічного співробітництва і розвитку (далі – ОЕСР) або Міжнародний валютний фонд (далі – МВФ), тощо.

⁴ Відповідно до визначення походження товару, зазначеного у Протоколі 1 цієї Угоди стосовно визначення концепції «походження товару» та методів адміністративного співробітництва.

(b) якщо сукупний обсяг (в штуках)⁵ імпорту товару впродовж будь-якого року досягає граничного обсягу, визначеного у Графіку, включеному до Додатку II до цієї Угоди; та

(c) якщо сукупний обсяг імпорту товару в Україну (в штуках)⁶ впродовж останнього 12-місячного періоду, який закінчується не раніше ніж за місяць до того, як Україна запросить ЄС на консультації згідно з положеннями нижченаведеного пункту 5 цієї статті, перевищить граничний обсяг, зазначений у Графіку України у Додатку II до цієї Угоди всіх первинних реєстрацій⁷ легкових автомобілів в Україні за той самий період.

2. Мито, яке запроваджується згідно з положеннями пункту 1 цієї статті, не повинно перевищувати меншого з мит, які застосовуються в рамках режиму найбільшого сприяння в день, що передує даті набрання Угодою чинності, або ставки ввізного мита, встановленого у Графіку України у Додатку II до цієї Угоди. Ввізне мито може бути застосовано лише до імпорту протягом строку до закінчення цього року, як це визначено у Додатку II до цієї Угоди.

3. Незалежно від положень пункту 2 цієї статті мито, яке застосовується Україною згідно з пунктом 1 цієї статті, встановлюється відповідно до Графіку України, включеного до Додатку II до цієї Угоди.

4. Будь-які поставки товарів, що є предметом для стягнення додаткового збору, які знаходились у дорозі відповідно до договору, укладеного до дати запровадження додаткового збору згідно із пунктами 1–3 цієї статті, не мають бути предметом для стягнення додаткового збору. Однак обсяг таких поставок буде зараховано до граничного обсягу імпорту даного товару на наступний рік з метою дотримання умов, викладених у пункті 1 цієї статті на цей рік.

5. Україна застосуватиме захисні заходи на засадах прозорості. З цією метою Україна має якнайшвидше повідомляти Сторону ЄС у письмовій формі стосовно наміру застосувати такі заходи та надавати всю релевантну інформацію, зокрема обсяги (у кількісних одиницях) імпорту товару, а також загальні обсяги (у кількісних одиницях) імпорту легкових автомобілів з будь-якого напрямку та кількості первинних реєстрацій легкових автомобілів в Україні за період часу, зазначений у пункті 1 цієї статті. Україна має запросити Сторону ЄС на консультації стосовно застосування заходів якомога

⁵ Згідно зі статистичною інформацією України стосовно обсягів імпорту легкових автомобілів (в штуках), походженням зі Сторони ЄС, які класифікуються за товарною позицією 8703. Україна підтвердить цю статистичну інформацію шляхом верифікації сертифікату походження товару EUR 1 або рахунком-фактурою виданим відповідно до процедури визначеної положеннями Частини V Протоколу 1 стосовно визначення терміну «походження товару» та методів адміністративного співробітництва.

⁶ Згідно зі статистичною інформацією України стосовно обсягів імпорту легкових автомобілів (в штуках), походженням зі Сторони ЄС, які класифікуються за товарною позицією 8703. Україна підтвердить цю статистичну інформацію шляхом верифікації сертифікату походження товару EUR 1 або рахунком-фактурою виданим відповідно до процедури визначеної положеннями Частини V Протоколу 1 стосовно визначення терміну «походження товару» та методів адміністративного співробітництва.

⁷ Офіційна статистична інформація стосовно «первинних реєстрацій» в Україні всіх легкових автомобілів надана Державною автомобільною інспекцією України.

скоріше для обговорення наданої інформації. Ніякі заходи не застосовуються впродовж 30 днів з дати запрошення на консультації.

6. Україна може застосувати захисні заходи тільки після проведення її компетентними органами розслідування відповідно до статей 3 та 4(2)(с) Угоди про захисні заходи, і з цією метою статті 3 та 4(2)(с) Угоди про захисні заходи включено до цієї Угоди та є її невід'ємною частиною, *mutatis mutandis*. Таке розслідування повинно довести, що внаслідок скорочення розміру мита або його скасування відповідно до цієї Угоди, товар імпортується на територію України у таких зростаючих обсягах (в абсолютних величинах або стосовно національного виробництва) та за таких умов заподіює значну шкоду національному товаровиробнику, що виробляє подібний товар.

7. Україна має негайно письмово повідомити Стороні ЄС про початок розслідування, зазначеного в пункті 6 цієї статті.

8. Впродовж розслідування Україна повинна слідувати вимогам статті 4(2)(а) і (b) Угоди про захисні заходи і з цією метою статтю 4(2)(а) і (b) Угоди про захисні заходи включено до цієї Угоди та вона є її невід'ємною частиною, *mutatis mutandis*.

9. Відповідні фактори, пов'язані зі шкодою визначеною у статті 4(2)(а) Угоди про захисні заходи, повинні бути відстежені впродовж не менш ніж трьох послідовних 12-тимісячних періодів, тобто не менше трьох років у цілому.

10. У ході розслідування також мають бути оцінені всі відомі фактори, крім пільгового імпорту, здійсненого відповідно до цієї Угоди, які також можуть бути причиною заподіяння шкоди національній промисловості. Збільшення імпорту товару походженням зі Сторони ЄС не повинно розглядатися як результат скасування або скорочення мита, якщо імпорт з інших джерел також аналогічно збільшився в порівнянні з попередніми періодами.

11. Україна має письмово інформувати Сторону ЄС та усі заінтересовані сторони про результати та обґрунтовані висновки розслідування заздалегідь до початку консультацій, згаданих у пункті 5 цієї статті, з метою аналізу інформації, що впливає з розслідування та обміну думками про запропоновані заходи протягом консультації.

12. Україна має гарантувати, що статистична інформація стосовно легкових автомобілів, яка використовується як підстава для запровадження захисних заходів, є достовірною, адекватною та загальнодоступною на періодичній основі. Україна має без затримки надавати щомісячну статистичну інформацію щодо загальних обсягів (у кількісних одиницях) імпорту товару, загальних обсягів (в кількісних одиницях) імпорту легкових автомобілів з будь-яких джерел та щодо первинних реєстрацій легкових автомобілів в Україні.

13. Незважаючи на положення пункту 1 цієї статті, протягом перехідного періоду положення пунктів 1(а), 6–11 цієї статті не застосовуються.

14. Україна не застосовуватиме захисні заходи відповідно до цієї Частини впродовж першого року. Україна не застосовуватиме та не зберігатиме в силі будь-які захисні заходи відповідно до цієї Частини або не проводитиме будь-яких розслідувань з цією метою після 15-го року.

15. Імплементация та реалізація положень цієї статті може бути предметом обговорення та перегляду у рамках Комітету з питань торгівлі.

Стаття 45 **Визначення**

Для цілей цієї Частини та Додатку II до цієї Угоди:

1. «товар» означає лише легкові автомобілі, що мають походження зі Сторони ЄС та які класифікуються за товарною позицією 8703 згідно з правилами походження, встановленими у Протоколі 1 до цієї Угоди «Щодо визначення концепції «походження товару» та методів адміністративного співробітництва».
2. «значна шкода» розуміється згідно з положеннями статті 4(1) («а») Угоди про захисні заходи. З цією метою цю статтю 4(1) («а») включено до цієї Угоди та вона є її невід'ємною частиною, *mutatis mutandis*;
3. «подібний товар» – ідентичний товар, тобто схожий за всіма характеристиками на товар, що є об'єктом розгляду, або, у разі відсутності цього товару, інший товар, що не є схожим за всіма характеристиками, але має показові ознаки, що є дуже подібними до характерних ознак товару, що є об'єктом розгляду;
4. «перехідний період» означає 10-тирічний період, який починається з дати набрання чинності цією Угодою. Перехідний період буде подовжено ще на три роки у разі, якщо до закінчення 10-го року Україна представить на розгляд Комітету з питань торгівлі, створеного відповідно до статті 465 цієї Угоди, обґрунтований запит, а Комітет з питань торгівлі проведе його обговорення.
5. «перший рік» означає 12-тимісячний період, який починається з дати набрання чинності цією Угодою;
6. «другий рік» означає 12-тимісячний період, який починається з дати першої річниці набрання чинності цією Угодою;
7. «третій рік» означає 12-тимісячний період, який починається з дати другої річниці набрання чинності цією Угодою;
8. «четвертий рік» означає 12-тимісячний період, який починається з дати третьої річниці набрання чинності цією Угодою;
9. «п'ятий рік» означає 12-тимісячний період, який починається з дати четвертої річниці набрання чинності цією Угодою;
10. «шостий рік» означає 12-тимісячний період, який починається з дати п'ятої річниці набрання чинності цією Угодою;
11. «сьомий рік» означає 12-тимісячний період, який починається з дати шостої річниці набрання чинності цією Угодою;

12. «восьмий рік» означає 12-тимісячний період, який починається з дати сьомої річниці набрання чинності цією Угодою;
13. «дев'ятий рік» означає 12-тимісячний період, який починається з дати восьмої річниці набрання чинності цією Угодою;
14. «десятий рік» означає 12-тимісячний період, який починається з дати дев'ятої річниці набрання чинності цією Угодою;
15. «одинадцятий рік» означає 12-тимісячний період, який починається з дати десятої річниці набрання чинності цією Угодою;
16. «дванадцятий рік» означає 12-тимісячний період, який починається з дати одинадцятої річниці набрання чинності цією Угодою;
17. «тринадцятий рік» означає 12-тимісячний період, який починається з дати дванадцятої річниці набрання чинності цією Угодою;
18. «чотирнадцятий рік» означає 12-тимісячний період, який починається з дати тринадцятої річниці набрання чинності цією Угодою;
19. «п'ятнадцятий рік» означає 12-тимісячний період, який починається з дати чотирнадцятої річниці набрання чинності цією Угодою;

Частина 3

Стаття 45 bis

Принцип одночасного незастосування

Жодна зі Сторін не може застосовувати одночасно до одного і того самого товару:

- a) захисні заходи, передбачені Частиною 2 «Захисні заходи щодо легкових автомобілів» цієї Глави; та
- b) заходи, передбачені статтею XIX ГАТТ-1994 та Угодою про захисні заходи.

Частина 4

Антидемпінгові та компенсаційні заходи

Стаття 46

Загальні положення

1. Сторони підтверджують свої права та зобов'язання відповідно до статті VI ГАТТ-1994, Угоди про застосування статті VI ГАТТ-1994, що міститься у Додатку 1А до Угоди СОТ (далі – Антидемпінгова угода СОТ – АДУ СОТ), та Угоди про субсидії та компенсаційні заходи, що міститься у Додатку 1А до Угоди СОТ (далі – Антисубсидійна угода СОТ – АСУ СОТ).

2. Преференційні правила походження, запроваджені згідно з Главою 1 «Національний режим та доступ товарів на ринки» Розділу IV цієї Угоди, не застосовуються до цієї Частини.

Стаття 47 **Прозорість**

1. Сторони погоджуються, що антидемпінгові та компенсаційні заходи повинні застосовуватися у повній відповідності з вимогами, відповідно, АДУ СОТ та АСУ СОТ та повинні базуватися на справедливій та прозорій системі.

2. Після отримання компетентними органами Сторони належним чином задокументованої скарги про порушення антидемпінгового розслідування щодо імпорту з іншої Сторони та не пізніше ніж за 15 днів до порушення розслідування, перша Сторона зобов'язана подати письмове повідомлення іншій Стороні про отримання скарги.

3. Сторони повинні забезпечити відразу після застосування попередніх заходів, у разі необхідності, та до винесення остаточного рішення розкриття повної та змістовної інформації про усі важливі факти та міркування, які складають основу для прийняття рішення про застосування заходів, із дотриманням статті 6.5 АДУ СОТ та статті 12.4 АСУ СОТ. Інформація має бути подана у письмовій формі й так, щоб забезпечити заінтересованим сторонам достатній час для подання власних коментарів. Після надання останньої інформації заінтересованим сторонам необхідно надати щонайменше 10 днів для надання коментарів.

4. За умови, що це не створюватиме необґрунтованих затримок у проведенні розслідування та відповідатиме національному законодавству з питань проведення розслідувань, кожній заінтересованій стороні буде надана можливість висловити свою точку зору під час антидемпінгових та антисубсидійних розслідувань.

Стаття 48 **Враховання національних інтересів**

Антидемпінгові та компенсаційні заходи не можуть бути застосовані Стороною у випадках, коли на підставі інформації, яка була отримана в ході розслідування, можна чітко зробити висновок, що застосування таких заходів не відповідатиме національним інтересам. Висновок щодо відповідності національним інтересам необхідно робити з урахуванням усіх різноманітних інтересів в цілому, зокрема інтереси національної промисловості, користувачів, споживачів та імпортерів у тому обсязі, в якому вони забезпечили надання відповідної інформації органам, що проводять розслідування.

Стаття 49 **Правило щодо меншого мита**

Якщо одна із Сторін приймає рішення застосувати попередні або остаточні антидемпінгові або компенсаційні мита, розмір ставки такого мита не повинен перевищувати антидемпінгову маржу або загальну суму нелегітимної субсидії але має бути меншим ніж така маржа, якщо такий розмір ставки мита виявиться достатнім для запобігання шкоді, заподіяній національній промисловості.

Стаття 50
Застосування заходів та їх перегляд

1. Попередні антидемпінгові або компенсаційні заходи можуть бути застосовані Сторонами тільки якщо попередньо був встановлений факт демпінгу або надання субсидій, що заподіює шкоду національній промисловості.
2. Перш ніж застосувати остаточні антидемпінгові або компенсаційні мита, Сторони мають вивчити можливість застосування конструктивних засобів виправлення ситуації, з належним урахуванням особливих обставин у кожному випадку. За умови дотримання відповідних положень внутрішнього законодавства кожної зі Сторін, Сторонам слід надавати перевагу ціновим зобов'язанням, у тому обсязі, в якому вони отримали адекватні пропозиції від експортерів, якщо прийняття цих пропозицій не вважається неможливим.
3. Після отримання від експортера обґрунтованої вимоги переглянути чинні антидемпінгові або компенсаційні заходи, Сторона, яка застосувала відповідний захід, повинна оперативно та об'єктивно розглянути це прохання та якнайшвидше поінформувати експортера про результати цього розгляду.

Частина 5

Стаття 50 bis
Консультації

1. Будь-яка зі Сторін зобов'язана у відповідь на прохання іншої Сторони надати можливість проведення консультацій стосовно конкретних питань, що можуть виникнути у зв'язку із застосуванням інструментів торговельного захисту. Такі питання можуть стосуватися, серед іншого, застосованої методології обчислення демпінгової маржі, зокрема різні коригування, використання статистичних даних, зміни в імпорті, визначення розміру шкоди та застосування правила щодо меншого мита.
2. Консультації необхідно проводити якнайшвидше, зазвичай протягом 21 дня після подання прохання.
3. Консультації, передбачені цією Частиною, необхідно проводити у повній відповідності положенням статей 41 та 47 цієї Угоди.

Частина 6
Інституційні положення

Стаття 51
Діалог з питань торговельних заходів

1. Сторони погодилися встановити на рівні експертів Діалог з питань торговельних заходів у якості форуму з питань співробітництва в сфері торговельних заходів.
2. Такий Діалог здійснюватиметься з метою:

- (a) підвищення рівня знань та розуміння однією Стороною законів, підходів та методів іншої Сторони стосовно торговельних заходів;
- (b) розгляду виконання цієї Глави;
- (c) покращення співробітництва між органами Сторін, які відповідають за питання торговельних заходів;
- (d) обговорення міжнародного розвитку в сфері торговельного захисту;
- (e) співробітництва з будь-яких інших питань щодо торговельних заходів.

3. Зустрічі в рамках Діалогу відбуваються за необхідністю за запитом будь-якої із Сторін. Порядок денний кожної такої зустрічі повинен бути заздалегідь спільно погодженим.

Частина 7 **Положення про вирішення спорів**

Стаття 52 **Положення про вирішення спорів**

1. Положення цієї Угоди про вирішення спорів не поширюються на положення Части 1, 4, 5, 6 та 7 цієї Глави.
2. Положення цієї Угоди про вирішення спорів поширюються на положення Части 2 та 3 цієї Глави.

ГЛАВА 3 **ТЕХНІЧНІ БАР'ЄРИ У ТОРГІВЛІ**

Стаття 53 **Сфера застосування і визначення**

1. Ця Глава застосовується до підготовки, адаптації та застосування технічних регламентів, стандартів, і робіт з оцінки відповідності, які визначені в Угоді про технічні бар'єри у торгівлі, що міститься у Додатку 1А до Угоди СОТ (далі – Угода ТБТ СОТ), та можуть впливати на торгівлю товарами між Сторонами.
2. Незважаючи на пункт 1 цієї статті, ця Глава не застосовується до санітарних та фітосанітарних заходів, які визначені у Додатку «А» до Угоди про застосування санітарних та фітосанітарних заходів, що міститься у Додатку 1А до Угоди СОТ (далі – Угода СФЗ), і до закупівельних специфікацій, підготовлених органами влади для власних потреб виробництва чи споживання.
3. У цілях цієї Глави слід застосовувати визначення Додатку І до Угоди ТБТ СОТ.

Стаття 54 **Підтвердження Угоди ТБТ СОТ**

Сторони підтверджують свої існуючі права та обов'язки відносно одна одної у рамках Угоди ТБТ СОТ, яка відповідає цій Угоді та є її невід'ємною частиною.

Стаття 55

Технічне співробітництво

1. Сторони зміцнюватимуть співробітництво у сфері технічного регулювання, стандартизації, ринкового нагляду, акредитації та робіт з оцінки відповідності з метою поглиблення взаєморозуміння відповідних систем та спрощення доступу до відповідних ринків. З цією метою вони можуть започатковувати діалог з нормативно-правових питань як на горизонтальному, так і галузевому рівнях.

2. Під час співробітництва Сторони шукатимуть шляхи визначення, розвитку та заохочення торгівлі, сприяючи ініціативам, що можуть включати, але не обмежуватися таким:

(a) Посилення співробітництва з нормативно-правових питань шляхом обміну інформацією, досвідом та відомостями, науковим та технічним співробітництвом з метою покращення якості їх технічних регламентів, стандартів, тестування, ринкового нагляду та акредитації, забезпечуючи ефективне використання нормативно-правових ресурсів;

(b) Стимулювання та заохочування співробітництва між їх відповідними організаціями, як державними так і приватними, відповідальними за метрологічну діяльність, стандартизацію, тестування, ринковий нагляд, сертифікацію та акредитацію.

(c) Сприяння розвитку якісної інфраструктури систем стандартизації, метрології, акредитації, оцінки відповідності та ринкового нагляду в Україні;

(d) Підтримка участі України у роботі відповідних європейських організацій;

(e) Пошук шляхів подолання бар'єрів у торгівлі, що можуть виникнути;

(f) Координація позицій в міжнародній торгівлі та регуляторних організаціях, таких як СОТ і Європейська економічна комісія Організації Об'єднаних Націй (далі – ЄЕК ООН).

Стаття 56

Зближення технічного регулювання, стандартів та оцінки відповідності

1. Україна вживатиме необхідних заходів з метою поступового досягнення відповідності з технічними регламентами ЄС та системами стандартизації, метрології, акредитації, робіт з оцінки відповідності та ринкового нагляду ЄС та зобов'язується дотримуватися принципів та практик, викладених у актуальних Рішеннях та Регламентах ЄС⁸.

2. Для досягнення цих цілей Україна повинна відповідно до графіку Додатку III до цієї Угоди:

(i) імплементувати в законодавство України відповідні положення *acquis* ЄС;

(ii) здійснити необхідні адміністративні та інституційні реформи, необхідні для виконання цієї Угоди відповідно до Угоди про оцінку відповідності та прийнятність промислових товарів (далі – Угода АСАА), зазначеної нижче у статті 57 цієї Угоди;

⁸ Особливо рішення Європейського Парламенту і Ради № 768/2008/ЄС від 9 липня 2008 року про загальну структуру (систему) маркетингу продукції та анулювання Рішення Ради № 93/465/ЄЕС та Регламент Європейського Парламенту і Ради № 765/2008/ЄС від 9 липня 2008 року про встановлення вимог для акредитації і ринкового нагляду, що стосується торгівлі продукцією, та анулювання Регламенту (ЄЕС) № 339/93.

(iii) запровадити ефективну та прозору адміністративну систему, яка необхідна для імплементації цієї Глави.

3. Сторони повинні узгодити та дотримуватися графіку, визначеного у Додатку III до цієї Угоди.

4. Україна, після набрання Угодою чинності, повинна інформувати Сторону ЄС щодо виконання заходів відповідно до цієї статті з періодичністю раз на рік. Там, де дії, перераховані в графіку у Додатку III до цієї Угоди, не були імplementовані у відповідний термін, Україна має зазначити новий графік завершення таких дій.

5. Україна повинна утримуватися від внесення змін до горизонтального законодавства та законодавства з питань торгівлі в секторах, які зазначені у графіку Додатка III до цієї Угоди, окрім як з метою поступового приведення законодавства у відповідність до *acquis* ЄС та дотримання такого приведення.

6. Україна повинна інформувати Сторону ЄС щодо таких змін у національному законодавстві.

7. Україна у повному обсязі забезпечуватиме участь відповідних національних органів у європейських та міжнародних організаціях зі стандартизації, законодавчої та фундаментальної метрології, оцінки відповідності, у тому числі з акредитації, відповідно до сфери її діяльності та статусу членства у цих організаціях.

8. Україна поступово впроваджуватиме звід Європейських стандартів (EN) як національні стандарти, зокрема гармонізовані європейські стандарти, добровільне застосування яких вважатиметься таким, що відповідає вимогам законодавства, зазначеного у Додатку III до цієї Угоди. Одночасно з таким впровадженням, Україна скасовуватиме конфліктні національні стандарти, зокрема застосування міждержавних стандартів (ГОСТ), розроблених до 1992 року. На додаток до цього Україна поступово вживатиме інших необхідних заходів щодо виконання умов набуття членства згідно з вимогами, що застосовуються до повноправних членів Європейських організацій зі стандартизації.

Стаття 57

Угода про оцінку відповідності та прийнятність промислових товарів

1. Сторони домовились додати Угоду АСАА в якості протоколу до цієї Угоди, яка охоплює один або кілька секторів, що перелічені у Додатку III до цієї Угоди, після повного узгодження галузевого та горизонтального законодавства України, інституцій та стандартів з галузевим і горизонтальним законодавством, інституціями та стандартами ЄС.

2. Угода АСАА передбачатиме, що торгівля товарами між Сторонами в секторах, що охоплені цією Угодою, буде проводитися на тих самих умовах, які застосовуються в торгівлі товарами між країнами-членами ЄС.

3. Після перевірки з боку Сторони ЄС та досягнення домовленості про стан узгодження відповідного технічного законодавства України, стандартів та інфраструктури Угода АСАА повинна бути додана як протокол до цієї Угоди, за

згодою між Сторонами відповідно до процедури внесення поправок до Угоди, яка охоплюватиме такі сектори з переліку в Додатку III до цієї Угоди, які повинні бути гармонізовані. Передбачається, що дія Угоди АСАА в кінцевому підсумку буде поширюватися на всі сектори, перелічені у Додатку III до цієї Угоди, відповідно до вищезгаданої процедури.

4. Як тільки перелічені сектори підпадають під дію Угоди АСАА, Сторони зобов'язуються розглянути можливість розширення своєї сфери діяльності в інших галузях промисловості за домовленістю між Сторонами відповідно до процедури внесення поправок до цієї Угоди.

5. До того, як товари будуть охоплені Угодою АСАА, чинне законодавство Сторін повинно застосовуватися з урахуванням положень Угоди ТБТ СОТ.

Стаття 58

Маркування та етикетування

1. Без шкоди для положень статей 56 та 57 цієї Угоди відносно технічних регламентів, що стосуються вимог етикетування або маркування, Сторони підтверджують принципи статті 2.2 Угоди ТБТ СОТ стосовно того, що такі вимоги не готуються, не приймаються або не застосовуються з метою створення зайвих перешкод у міжнародній торгівлі. З цією метою такі вимоги етикетування чи маркування не повинні обмежувати торгівлю більше, ніж це потрібно для виконання законної цілі, беручи до уваги ризику, які б виникли в результаті їх невиконання.

2. Зокрема, відносно обов'язкового маркування чи етикетування товарів Сторони погодились:

(а) намагатися звести до мінімуму свої вимоги щодо маркування чи етикетування, окрім тих, які вимагаються для адаптації *acquis* ЄС у цій сфері та маркування чи етикетування з метою захисту здоров'я, безпеки чи навколишнього середовища або для інших важливих потреб державної політики;

(б) Сторона може визначити форму етикетування або маркування, але не може вимагати затвердження, реєстрації або сертифікації етикеток;

(с) Сторони зберігають за собою право вимагати, щоб інформація на етикетці або марках була зазначена визначеною мовою.

ГЛАВА 4

Санітарні та фітосанітарні заходи

Стаття 59

Мета

1. Метою цієї Угоди є сприяння здійсненню торгівлі товарами, що охоплюються санітарними та фітосанітарними заходами між Сторонами, забезпечуючи при цьому охорону життя і здоров'я людей, тварин та рослин, шляхом:

(а) забезпечення повної прозорості по відношенню до санітарних та фітосанітарних заходів, що застосовуються у торгівлі;

(б) наближення системи законодавства України до системи законодавства ЄС;

(с) визнання стану здоров'я тварин і рослин Сторін та застосування принципу регіоналізації;

- (d) встановлення механізму визнання еквівалентності стосовно санітарних та фітосанітарних заходів, що застосовуються Сторонами;
- (e) подальшого впровадження принципів Угоди СФЗ;
- (f) встановлення механізмів та процедур щодо сприяння торгівлі; та
- (g) покращення взаємозв'язку та співробітництва між Сторонами з питань санітарних та фітосанітарних заходів.

2. Крім того, ця Глава має на меті досягнення взаємного розуміння між Сторонами стосовно стандартів утримання та поводження з тваринами.

Стаття 60 **Багатосторонні зобов'язання**

Сторони підтверджують свої права та обов'язки, взяті відповідно до Угоди СФЗ.

Стаття 61 **Сфера застосування**

Ця Глава застосовується до усіх санітарних та фітосанітарних заходів Сторони, які можуть прямо чи опосередковано вплинути на здійснення торгівлі між Сторонами, зокрема заходи, зазначені у Додатку IV до цієї Угоди.

Стаття 62 **Терміни**

Задля умов цієї Глави застосовуються наступні терміни:

1. «санітарні та фітосанітарні заходи» означають заходи, визначені у пункті 1 Додатку А до Угоди СФЗ, які підпадають під дію цієї Глави.
2. «тварини» означають наземних та водних тварин відповідно до визначень, викладених у Кодексі здоров'я наземних тварин або Кодексі здоров'я водних тварин Міжнародного епізоотичного бюро (далі – МЕБ);
3. «продукти тваринного походження» означають продукти тваринного походження, зокрема продукти водних тварин, відповідно до визначень, викладених у Кодексі здоров'я наземних тварин та Кодексі здоров'я водних тварин МЕБ;
4. «субпродукти тваринного походження не призначені для споживання людиною» означають продукти тваринного походження, зазначені у Додатку IV-А до цієї Угоди, частині 2 (II) до цієї Угоди;
5. «рослини» означають живі рослин та їх частини, зокрема насіння:
 - a) плоди, у ботанічному розумінні, крім тих, що зберігаються із застосуванням глибокої заморозки;
 - b) овочі, крім тих, що зберігаються із застосуванням глибокої заморозки;
 - c) бульби, бульбо-цибулини, цибулини, кореневища;
 - d) зрізані квіти;
 - e) гілки з листям;
 - f) зрізані дерева з листям
 - g) культури рослинних тканин;

- h) листя, окремі листки;
- i) живий пилок; та
- j) бруньки, живці та пагони.

6. «продукти рослинного походження» означають продукти рослинного походження, що не були оброблені або пройшли легку підготовку до тої межі, коли вони не є рослинами, включені у Додаток IV-А до цієї Угоди, частину 3 цієї Угоди;

7. «насіння» означає насіння у ботанічному розмінні, що призначене для висадження;

8. «шкідники (шкідливі організми)» означають будь-які види, штами або біотиби рослин, тварин або патогенних агентів, шкідливих для рослин або продуктів рослинного походження;

9. «захисні зони» означають, у випадку Сторони ЄС, зони за змістом статті 2 (1) (h) Директиви Ради 2000/29/ЄС від 8 травня 2000 року про захисні заходи проти введення в Співтовариство організмів шкідливих для рослин або рослинних продуктів і проти їх поширення в межах Співтовариства або будь-яке наступне положення (далі -- «Директива 2000/29/ЄС»);

10. «хвороби тварин» означають клінічний або патологічний прояв інфекції у організмі тварин;

11. «хвороби аквакультури» означають клінічне або неклінічне інфікування одним або більше етіологічними агентами збудника хвороби, визначеному у Кодексі здоров'я водних тварин МЕБ;

12. «інфекція у тварини» означає стан, при якому тварини є носіями інфекційних агентів із наявністю клінічного чи патологічного вираження інфекції, або без такого вираження;

13. «стандарти утримання та поведження з тваринами» означають стандарти щодо захисту тварин, які розроблені та застосовуються Сторонами, та, якщо можливо, у відповідності із стандартами МЕБ і підпадають під дію цієї Угоди;

14. «належний рівень санітарного та фітосанітарного захисту» означає належний рівень санітарного та фітосанітарного захисту, який визначено у пункті 5 Додатку «А» до Угоди СФЗ;

15. «регіон» означає регіон стосовно здоров'я тварин, зон та регіонів, як це визначено у Кодексі здоров'я наземних тварин МЕБ, та стосовно аквакультур, як визначено в Міжнародному кодексі здоров'я тварин та водних тварин МЕБ, при розумінні, що визначення території Сторони ЄС має базуватися на визнанні Сторони ЄС як єдиного цілого;

16. «зона вільна від шкідників» означає зону, відсутність у якій даного конкретного шкідливого організму підтверджена науковими даними та в якій, якщо це потрібно, такий стан офіційно підтримується;

17. «регіоналізація» означає концепцію регіоналізації, як зазначено у статті 6 Угоди СФЗ;

18. «партія» означає кількість продуктів одного і того самого типу, що супроводжуються одним і тим самим офіційним сертифікатом або документом, перевезені одним і тим самим видом транспорту, належать одному і тому самому отримувачу та походять із однієї і тої самої країни або її частини. Партія може складатися із однієї або більше лотів;

19. «партія рослин або рослинних продуктів» означає кількість рослин, рослинних продуктів та/або інших продуктів, що транспортуються з однієї країни до іншої та супроводжуються, якщо це необхідно, одним і тим самим офіційним фітосанітарним сертифікатом (Партія може складатися із однієї або більше лотів);

20. «лот» означає кількість одиниці одного товару, що ідентифікуються за однорідністю їх складу та походження і формують партію вантажу;

21. «еквівалентність задля цілей торгівлі» (далі – еквівалентність) означає ситуацію, коли Сторона-імпортер приймає санітарні або фітосанітарні заходи, що застосовуються у Сторони-експортері, як еквівалент, навіть у випадку, якщо вони відрізняються від її власних, якщо Сторона-експортер об'єктивно демонструє Сторони-імпортеру, що її заходи досягають відповідного рівня санітарного та фітосанітарного захисту Сторони-імпортера;

22. «сектор» означає виробництво або торговельну структуру стосовно продукту або категорії продукту у Сторони;

23. «підсектор» означає добре визначену та контрольовану частину сектору;

24. «товар» означає тварин або рослин, або їх категорії, або специфічні продукти та інші об'єкти, які переміщуються у торговельних або інших цілях, зокрема ті, які визначені у пунктах 2-7 цієї статті;

25. «попереднє схвалення імпорту» означає попереднє офіційне схвалення, проведене компетентними органами Сторони-імпортера, адресоване індивідуальному імпортеру, як умову для здійснення імпорту однієї партії або декількох партій товарів із Сторони-експортера, в межах цієї Угоди;

26. «робочі дні» означає робочі дні, за винятком суботи та неділі і офіційних свят однієї зі Сторін;

27. «інспекція» означає перевірку будь-якого аспекту, що стосується кормів, продуктів харчування, здоров'я тварин і утримання та поведінки з тваринами для того, щоб підтвердити, що такі аспект(и) відповідають вимогам законодавства щодо кормів та продуктів харчування та правила стосовно здоров'я та утримання і поведінки з тваринами;

28. «інспекція рослин» означає офіційний візуальний огляд та аналіз рослин, продуктів рослинного походження або інших об'єктів, що регулюються цією Угодою, для визначення наявності шкідників та/або визначення дотримання фітосанітарних правил;

29. «верифікація» означає перевірку шляхом вивчення та розгляду об'єктивної інформації щодо того, чи були виконані необхідні вимоги.

Стаття 63 **Компетентні органи**

Сторони повідомляють одна одну про структуру, організацію та розподіл повноважень між їх компетентними органами під час першого засідання Підкомітету з управління санітарними та фітосанітарними заходами (далі – Підкомітет з управління СФЗ), як це визначено статтею 74 цієї Угоди. Сторони інформують одна одну про будь-які зміни, що стосуються таких компетентних органів, зокрема контактні пункти.

Стаття 64 **Нормативно-правове наближення**

1. Україна має наблизити своє законодавство про санітарні та фітосанітарні заходи щодо охорони тварин до права Сторони ЄС, як це визначено у Додатку V до цієї Угоди.
2. Сторони співпрацюватимуть з питань наближення законодавства та розбудови можливостей.
3. Підкомітет з управління СФЗ регулярно проводитиме моніторинг імплементації процесу наближення, передбаченого у Додатку V до цієї Угоди, щоб надавати рекомендації щодо заходів з наближення.
4. Не пізніше ніж протягом трьох місяців після набрання чинності цією Угодою Україна надасть Підкомітету з управління СФЗ комплексну стратегію стосовно імплементації цієї Глави, поділеного на пріоритетні сектори, що стосуються заходів, визначених у Додатку VI-A, Додатку VI-B та Додатку VI-C до цієї Угоди, спрямованих на сприяння торгівлі певним видом товарів чи групою товарів. Ця стратегія слугуватиме довідковим документом для імплементації цієї Глави і буде додана до Додатку V до цієї Угоди⁹.

Стаття 65 **Визнання для цілей торгівлі стану здоров'я тварин та статусу шкідників і регіональних умов**

A. Визнання статусу стосовно хвороб тварин, інфекцій тварин та шкідників.

1. Стосовно хвороб тварин, інфекцій тварин (зокрема зоонози), застосовуються наступні положення:

(a) Сторона-імпортер визнає для цілей торгівлі стан здоров'я тварин Сторони-експортера та її регіонів, що визначений Стороною-експортером, у відповідності із Додатком VII Частиною «А» до цієї Угоди, стосовно хвороб тварин, визначених у Додатку VI-A до цієї Угоди;

(b) У випадку, коли Сторона вважає, що вона має стосовно своєї території або частини території особливий статус відносно специфічних хвороб тварин, крім тих, що перелічені у Додатку VI-A до цієї Угоди, вона може подати запит про визнання такого статусу, відповідно до критеріїв, викладених у Додатку VII частині «С» до цієї Угоди.

⁹ Стосовно генетично модифікованих організмів (далі – ГМО) комплексна стратегія включатиме також графік наближення законодавства України щодо ГМО до актів законодавства ЄС, вказаних у Додатку XXIX до Глави 6 Розділу V (Економічне та секторальне співробітництво).

Сторона-імпортер може запросити гарантії стосовно імпорту живих тварин та продуктів тваринного походження, що відповідають погодженому статусу Сторін;

(с) Статус територій чи регіонів або статус секторів чи підсекторів Сторін, що стосується розповсюдженості або сфери впливу хвороб тварин, крім тих, що перелічені у Додатку VI-A до цієї Угоди, або інфекцій тварин та/або відповідного ризику, за необхідності, як визначено МЕБ, є взятим Сторонами за основу у торгівлі між ними. Сторона-імпортер може подати запит про надання гарантій стосовно імпорту живих тварин та продуктів тваринного походження, що відповідають погодженому статусу, відповідно до рекомендацій МЕБ, за необхідності.

(d) Без шкоди положенням статей 67, 69 та 73 цієї Угоди, та крім випадків, коли Сторона-імпортер висуває чіткі заперечення або вимагає додаткову чи супровідну інформацію або консультації та/або підтвердження, кожна Сторона має, без невиправданої затримки, застосувати законодавчі та адміністративні заходи задля дозволу на проведення торгівлі, на основі положень підпунктів «а», «b» та «с» цього пункту.

2. По відношенню до шкідливих організмів застосовуються наступні положення:

(a) Сторони визнають для цілей торгівлі статус їх шкідливих організмів, стосовно шкідливих організмів, визначених у Додатку VI-B до цієї Угоди;

(b) Без шкоди положенням статей 67, 69 та 73 цієї Угоди, та крім випадків, коли Сторона-імпортер висуває чіткі заперечення або вимагає додаткову чи супровідну інформацію або консультації та/або підтвердження, кожна Сторона має, без невиправданої затримки, застосувати законодавчі та адміністративні заходи задля дозволу на проведення торгівлі, на основі положень підпункту «а» цього пункту.

В. Визнання регіоналізації/зонування, зон вільних від шкідливих організмів (далі – PFAs) та зон, що охороняються від шкідників (далі – PZs).

3. Сторони визнають загальну концепцію регіоналізації та зон вільних від шкідливих організмів, визначених відповідно до Міжнародної конвенції про захист рослин 1997 року Продовольчої та сільськогосподарської організації ООН та міжнародних стандартів для фітосанітарних заходів (далі – МСФЗ), і зон, що охороняються від шкідливих організмів відповідно до Директиви № 2000/29/ЄС, які вони узгодили між собою з метою здійснення торгівлі між ними;

4. Сторони визнають, що рішення щодо регіоналізації стосовно хвороб тварин та риб, перелічених у Додатку VI-A до цієї Угоди, та шкідників, перелічених у Додатку VI-B до цієї Угоди, мають прийматися відповідно до положень частин «А» та «В» Додатку VII до цієї Угоди.

5. (a) Стосовно хвороб тварин та у відповідно до положень статті 67 цієї Угоди, Сторона-експортер, що потребує визнання її рішень з регіоналізації Стороною-імпортером, має повідомити про свої заходи разом із наданням розгорнутих пояснень та супровідної документації стосовно її визначень та рішень. Без шкоди положенням статті 68 цієї Угоди, та крім випадків, коли Сторона-імпортер висуває чіткі заперечення або вимагає додаткову чи супровідну інформацію або консультації та/або підтвердження, протягом 15 робочих днів після отримання повідомлення, повідомлені таким чином рішення із регіоналізації вважаються прийнятими;

(b) Консультації, вказані у підпункті (a) цього пункту, відбуваються відповідно до положень пункту 3 статті 68 цієї Угоди. Сторона-імпортер оцінює додаткову інформацію протягом 15 робочих днів після отримання такої додаткової інформації. Підтвердження, вказане у підпункті «а» цього пункту, має надходити із

відповідно до умов статті 71 цієї Угоди протягом 25 робочих днів після дати отримання заяви на таке підтвердження.

6. (а) По відношенню до шкідливих організмів, кожна Сторона забезпечує, що при здійсненні торгівлі рослинами, продуктами рослинного походження та іншим товаром, береться до уваги статус шкідливих організмів у регіоні, визнаному іншою Стороною зони, що охороняється від шкідників та зони вільної від шкідливих організмів. Сторона, що потребує визнання своєї зони вільної від шкідливих організмів від іншої Сторони, повідомляє про свої заходи і, якщо це необхідно, надає вичерпні пояснення та допоміжні матеріали для її запровадження та підтримання, як це зазначено у відповідних МСФЗ, які Сторони вважають доцільними. Без шкоди положенням статті 73 цієї Угоди та, крім випадків, коли Сторона-імпортер висуває чіткі заперечення або вимагає додаткову або супровідну інформацію або консультації та/або підтвердження, протягом трьох місяців після отримання повідомлення, рішення регіоналізації щодо встановлення зони вільної від шкідливих організмів вважаються прийнятими;

(б) Консультації, вказані у підпункті «а», відбуваються відповідно до положень пункту 3 статті 68 цієї Угоди. Сторона-імпортер оцінює додаткову інформацію протягом трьох місяців після отримання такої додаткової інформації. Визнання, вказане у підпункті «а» цього пункту, має надходити відповідно до умов статті 71 цієї Угоди протягом 12 місяців після дати отримання заяви на таке визнання, беручи до уваги біологічні властивості відповідних шкідливих організмів та сільськогосподарських культур.

7. Після завершення процедур, описаних у пунктах 4–6 цієї статті, та без шкоди положенням статті 73 цієї Угоди, кожна Сторона має, без невинуватої затримки, застосувати законодавчі та адміністративні заходи задля дозволу на проведення торгівлі на цій основі.

С. Роздробленість

Сторони зобов'язуються брати участь в подальших дискусіях з метою реалізації принципу роздробленості, зазначеного у Додатку IV до цієї Угоди.

Стаття 66 **Визначення еквівалентності**

1. Еквівалентність може бути визнана відповідно до:

- a) індивідуальних заходів; або
- b) групи заходів; або
- c) системи, яка застосовується до сектору, підсектору, товару або групи товарів.

2. При визначенні еквівалентності Сторони мають слідувати процесу, описаному у пункті 3 цієї статті. Такий процес має включати об'єктивну демонстрацію еквівалентності Стороною-експортером та об'єктивну оцінку такої демонстрації Стороною-імпортером. Це може включати інспектування або верифікацію.

3. На прохання Сторони-експортера стосовно визнання еквівалентності, як це визначено у пункті 1 цієї статті, Сторони повинні без затримок і не пізніше ніж через три місяці після отримання Стороною-імпортером такого прохання, розпочати процес консультацій, що включає кроки, описані у Додатку IX до цієї Угоди. Однак, у випадку отримання декількох запитів від Сторони-експортера, Сторони, на прохання Сторони-імпортера, мають узгодити у рамках Підкомітету з управління СФЗ, зазначеного у статті

74 цієї Угоди, календарний план, згідно якого вони мають розпочати та провести процес, описаний у цьому пункті.

4. Коли наближення законодавства досягається в результаті моніторингу, зазначеного у пункті 3 статті 64 цієї Угоди, це слід розглядати як запит України щодо ініціації процесу визнання еквівалентності відповідних заходів, як зазначено у пункті 3 цієї статті.

5. Крім випадків, коли узгоджено інше, Сторона-імпортер завершує оцінювання еквівалентності відповідно до пункту 3 цієї статті, протягом 360 днів після отримання від Сторони-експортера запиту, включаючи досє, яке демонструє еквівалентність, крім випадків, що стосуються сезонних культур, коли затримка у оцінюванні виправдана з метою одержання підтвердження у період зростання сезонних культур.

6. Сторона-імпортер визначає еквівалентність щодо рослин, продуктів рослинного походження та інших об'єктів регулювання відповідно до МСФЗ, за необхідності.

7. Сторона-імпортер може відхилити або призупинити еквівалентність на основі внесення змін будь-якою із Сторін до заходів, що впливають на еквівалентність, за умови, що наступні процедури були дотримані:

(а) Відповідно до положень пункту 2 статті 67 цієї Угоди, Сторона-експортер повідомляє Сторону-імпортера стосовно будь-якої пропозиції про внесення змін до її заходів, щодо яких визнається еквівалентність заходів та вірогідний ефект запропонованих заходів відносно еквівалентності, що була визнана. Протягом 30 робочих днів після отримання такої інформації, Сторона-імпортер повідомляє Сторону-експортера про те, чи буде еквівалентність і в подальшому визнаватися на основі запропонованих заходів;

(б) Відповідно до положень пункту 2 статті 67 цієї Угоди, Сторона-імпортер повідомляє Сторону-експортера стосовно будь-якої пропозиції про внесення змін до її заходів, щодо яких визнання еквівалентності було прийняте, та вірогідний ефект запропонованих заходів відносно еквівалентності, що була визнана. Якщо Сторона-імпортер надалі не продовжує визнавати еквівалентність, сторони можуть домовитися про умови повторного ініціювання процесу, зазначеного у пункті 3 цієї статті, на основі запропонованих заходів.

8. Визнання, призупинення або припинення еквівалентності повністю лежить на Стороні-імпортері, що діє відповідно до своєї адміністративної та законодавчої систем. Сторона має повідомити Стороні-експортеру у письмовій формі вичерпні пояснення та супровідні дані, задля визначення та прийняття рішень стосовно питання, викладеного у цій статті. У випадку невизнання, призупинення або припинення, Сторона-імпортер має вказати Стороні-експортеру на потрібні умови задля повторної ініціації процесу, вказаного у пункті 3 цієї статті.

9. Без шкоди положенням статті 73 цієї Угоди, Сторона-імпортер може не припиняти або призупиняти еквівалентність до того дати, як запропоновані нові заходи будь-якої із Сторін набирають чинності.

10. У випадку якщо еквівалентність офіційно визнана, базуючись на консультативному процесі, як це зазначено у Додатку IX до цієї Угоди, Підкомітет з управління СФЗ має, відповідно до процедури, викладеної у пункті 2 статті 74 цієї

Угоди, визнати завершення визнання еквівалентності у торгівлі між Сторонами. Це рішення має забезпечувати скорочення фізичних перевірок на кордоні, спрощення отримання сертифікатів та полегшення процедури схвалення потужностей. Статус еквівалентності має бути відображений у Додатку X до цієї Угоди, якщо це необхідно.

11. Коли законодавча база наближена, визначення еквівалентності здійснюється на цій основі.

Стаття 67

Прозорість та обмін інформацією

1. Без шкоди положенням статті 68 цієї Угоди, Сторони мають співпрацювати задля покращення взаємного розуміння з питань їх структури офіційного контролю та механізмів, через які відбуватиметься застосування санітарних і фітосанітарних заходів та їх виконання. Досягти цього можна, серед іншого, шляхом звітів міжнародного аудиту, що оприлюднюються, та це, в свою чергу, дозволяє Сторонам проводити обмін інформацією стосовно результатів таких звітів та іншої інформації, якщо це необхідно.

2. У рамках наближення законодавства, як визначено у статті 64 цієї Угоди, або визначення еквівалентності, як визначено у статті 66 цієї Угоди, Сторони мають надавати інформацію щодо законодавства та інших процесуальних змін, прийнятих з цих питань.

3. В цьому контексті Сторона ЄС має завчасно інформувати Україну про внесення будь-яких змін до права Сторони ЄС, щоб надати Україні можливість відповідно наблизити своє законодавство.

Необхідно досягти відповідного рівня співробітництва задля сприяння передачі законодавчих документів на прохання будь-якої із Сторін.

Щоб досягти цього, Сторони мають повідомляти одна одну через контактні пункти. Сторони також інформують одна одну про будь-які зміни стосовно цього питання.

Стаття 68

Повідомлення, консультації та сприяння обміну інформацією

1. Кожна Сторона повідомляє у письмовій формі іншу Сторону протягом двох робочих днів про будь-які серйозні або важливі ризики здоров'ю населення, тварин, рослин, зокрема контроль надзвичайних ситуацій в харчовому ланцюгу, коли чітко ідентифіковано серйозний ризик для здоров'я, пов'язаний із споживанням продуктів тваринного та рослинного походження, а саме:

(а) будь-які заходи, що впливають на рішення регіональної диференціації, що вказані у статті 65 цієї Угоди;

(б) присутність або розвиток хвороб тварин, що зазначені у Додатку VI-A до цієї Угоди або регульованих шкідників із переліку, зазначеному у Додатку VI-B до цієї Угоди;

(с) винаходи, що є епідеміологічно важливими, або важливі відповідні ризики стосовно хвороб тварин або шкідників, що не перелічені у Додатку VI-A та Додатку VI-B до цієї Угоди, які є новими хворобами тварин та шкідників; та

(d) будь-які додаткові заходи, що не підпадають під основні вимоги, стосовно відповідних заходів контролю або ліквідації хвороб тварин чи шкідників, або захисту здоров'я населення чи рослин та будь-яких змін у політиці з профілактики, зокрема політику вакцинації.

2. (a) Повідомлення повинні бути зроблені у письмовій формі через контактні пункти відповідно до пункту 3 статті 67 цієї Угоди.

(b) Письмові повідомлення означають повідомлення поштою, факсом або електронною поштою. Повідомлення мають надсилатися лише між контактними пунктами, вказаними у пункті 3 статті 67 цієї Угоди.

3. У випадках, коли Сторона має серйозні занепокоєння стосовно ризиків для здоров'я населення, тварин, рослин, консультації з цього питання мають, на запит Сторони, розпочатися як тільки можливо та у всіх випадках, протягом 15 робочих днів. У таких ситуаціях кожна Сторона має докласти всіх можливих зусиль для надання всієї необхідної інформації, задля попередження зупинення торгівлі, та задля досягнення взаємоприйнятних рішень, стосовно захисту здоров'я населення, тварин та рослин.

4. На прохання однієї із сторін, консультації з питань утримання та поводження з тваринами мають розпочатися як тільки можливо, та у всіх випадках, протягом 20 робочих днів. У таких ситуаціях кожна Сторона має докласти всіх можливих зусиль для надання всієї необхідної інформації.

5. На прохання однієї із сторін, консультації з питань, вказаних у пунктах 3 та 4 цієї статті, мають проходити у режимі відео- або аудіоконференцій. Сторона, на прохання якої такі консультації ініційовано, має забезпечити підготовку протоколу консультацій, що формально затверджуються Сторонами. З метою такого затвердження, застосовуються вимоги пункту 3 статті 67 цієї Угоди.

6. Взаємозастосовна система швидкого інформування та механізм раннього попередження, у разі виникнення будь-яких ветеринарних чи фітосанітарних надзвичайних ситуацій, застосовуватиметься пізніше, після імплементації Україною необхідних у цій сфері правових актів та створення умов їх правильного застосування на місцях.

Стаття 69

Торговельні умови

1. Загальні умови імпорту

(a) Стосовно товарів, зазначених у Додатках IV-A та Додатку IV-C (2) до цієї Угоди, Сторони погоджуються застосовувати загальні умови імпорту. Без шкоди положенням статті 65 цієї Угоди, умови імпорту Сторони-імпортера розповсюджуються на всю територію Сторони-експортера. При введенні в дію цієї Угоди, та відповідно до положень статті 67 цієї Угоди, Сторона-імпортер повідомляє Сторону-експортера про свої санітарні та фітосанітарні вимоги імпорту стосовно товарів, зазначених у Додатках IV-A та Додатку IV-C (2) до цієї Угоди. Така інформація включає, якщо необхідно, моделі офіційних сертифікатів або декларації чи комерційні документи, які встановлені Стороною-імпортером.

(b) (i) Щодо нотифікацій Сторін про будь-які зміни або запропоновані зміни умов, які вказані у пункті 1(a) цієї статті, то вони мають відповідати положенням Угоди

СФЗ та її додатковим рішенням про повідомлення стосовно заходів. Без шкоди положенням статті 73 цієї Угоди, Сторона-імпортер бере до уваги час на транспортування між Сторонами, для встановлення дати введення в дію змінених положень, відповідно до пункту 1(a);

(ii) У випадку, коли Сторона-імпортер не може виконувати ці вимоги повідомлень, вона продовжує приймати сертифікат або атестат, що гарантує попередньо затверджені умови за 30 днів після введення в дію змінених положень імпорту.

2. Умови імпорту після визнання еквівалентності

(a) Протягом 90 днів після дати прийняття рішення щодо визнання еквівалентності, Сторони застосовують необхідні законодавчі та адміністративні заходи для імплементації визнання еквівалентності з метою здійснення торгівлі товарами, вказаними у Додатку IV-A та Додатку IV-C (2) до цієї Угоди. В секторах та підсекторах, щодо яких всі відповідні санітарні та фітосанітарні заходи Сторони-експортера визнаються еквівалентними Стороною-імпортером. Стосовно таких товарів, отримання моделі офіційного сертифікату або офіційного документу, який потребує Сторона-імпортер, може бути замінена отриманням сертифікату, що видається згідно умов Додатку XII.B до цієї Угоди;

(b) Стосовно товарів секторів або під секторів, щодо яких один або декілька, але не всі заходи, визнані еквівалентними, здійснення торгівлі проводиться відповідно до умов, вказаних у пункті 1(a). У випадку прохання зі Сторони-експортера, застосовуються умови пункту 5 цієї статті.

3. З дати набрання чинності цією Угодою, товари, згадані у Додатку IV-A та Додатку IV-C(2) до цієї Угоди не є предметом дозволів для імпорту. Будь-який час входження в силу цієї Угоди раніше терміну 31 грудня 2013 року не матиме будь-якого впливу на допомогу щодо інституційної розбудови.

4. Стосовно умов, що впливають на торгівлю товарами, зазначеними у пункті 1(a), на запит Сторони-експортера, Сторони розпочинають консультації у рамках Підкомітету з управління СФЗ відповідно до положень статті 74 цієї Угоди, щоб погодити альтернативні чи додаткові умови імпорту Сторони-імпортера. Такі альтернативні чи додаткові умови можуть, у тих випадках, коли доречно, базуватися на заходах Сторони-експортера, що визнані еквівалентними Стороною-імпортером. Якщо це узгоджено, Сторона-імпортер приймає необхідні законодавчі та/або адміністративні заходи, щоб дозволити імпорт на цій базі протягом 90 днів.

5. Перелік потужностей, умови схвалення.

(a) Стосовно імпорту продуктів тваринного походження, що вказані у пункті 2 Додатку IV-A до цієї Угоди, на прохання Сторони-експортера, що супроводжуються відповідними гарантіями, Сторона-імпортер має попередньо схвалити переробні підприємства, що вказані у Додатку VIII (2.1) до цієї Угоди, що знаходяться на території Сторони-експортера, без проведення попередніх інспекцій окремих підприємств. Таке схвалення має відповідати умовам та вимогам Додатку VIII до цієї Угоди, окрім випадків, коли запитується додаткова інформація, Сторона-імпортер вживає необхідні законодавчі та/або адміністративні заходи, що дозволяє здійснення імпорту на цих підставах, протягом 30 робочих днів з дати отримання запиту та відповідних гарантій Стороною-імпортером.

Попередній перелік підприємств має бути схвалений відповідно до вимог Додатку VIII до цієї Угоди.

(b) Стосовно імпорту продуктів тваринного походження, що вказані у пункті 2.(a), Сторона-експортер повідомляє Сторону-імпортера про перелік потужностей, що відповідають вимогам Сторони-імпортера.

6. На прохання Сторони, інша Сторона має надати необхідні пояснення та супровідну документацію стосовно визначень та рішень, які охоплює ця стаття.

Стаття 70 **Процедура сертифікації**

1. Для процедури сертифікації та видачі сертифікатів та офіційних документів Сторони погоджуються з принципами, викладеними в Додатку XII до цієї Угоди.

2. Підкомітет з управління СФЗ, про який йдеться у статті 74 цієї Угоди, може погодитися із правилами, що застосовуватимуться у випадку електронної сертифікації, припинення та заміни дії сертифікатів.

3. У рамках наближення законодавства, як визначено у статті 64 цієї Угоди, Сторони узгодять спільні моделі сертифікатів у разі необхідності.

Стаття 71 **Верифікація**

1. З метою забезпечення впевненості у процедурі ефективної імплементації цієї Глави, кожна Сторона має право на наступне:

(a) проводити, відповідно до положень Додатку X до цієї Угоди, підтвердження всіх програм контролю або застосованих заходів їх частин іншої Сторони. Витрати на проведення такого підтвердження покладаються на Сторону, яка його проводить;

(b) починаючи з дати, яка визначається за згодою сторін, отримувати на своє прохання від іншої Сторони інформацію щодо всіх або частини програм повного контролю та звіти щодо результатів контролю, проведеного за даною програмою;

(c) для лабораторних випробувань, що відносяться до товарів, перелічених у Додатку IV-A та Додатку IV-C (2) до цієї Угоди, на прохання Сторони та при необхідності приймати участь у періодичній порівняльній програмі тестування стосовно певних випробувань, що організовані контрольною референт-лабораторією іншої Сторони. Витрати на таку участь несе Сторона, що ініціювала участь.

2. Будь-яка із Сторін може надавати інформацію про результати перевірок та висновки підтвердження відповідно до пункту 1(a) цієї статті третім Сторонам, та оприлюднювати на вимогу результати, як того можуть вимагати положення, що застосовуються до кожної із Сторін. Конфіденційні положення, що застосовуються до будь-якої із Сторін, повинні дотримуватися в такий обмін та/або публікації результатів, у разі необхідності.

3. Підкомітет з управління СФЗ, про який йде мова у статті 74 цієї Угоди, може вносити зміни шляхом прийняття рішення в Додаток X до цієї Угоди, приділяючи належну увагу відповідній роботі, яка була проведена міжнародними організаціями.

4. Результати верифікації можуть іти на користь заходів Сторін або однієї із Сторін, відповідно до статей 64, 66 та 72 цієї Угоди.

Стаття 72

Імпортні перевірки та інспекційні витрати

1. Сторони погоджуються, що імпортний контроль, при умовах імпорту Стороною-імпортером товарів зі Сторони-експортера, має базуватися на принципах, викладених у Частині (а) Додатка XI до цієї Угоди. Результати даних перевірок можуть іти на користь процесу підтвердження, зазначеному у статті 71 цієї Угоди.

2. Частота фізичних перевірок імпорту, що проводяться кожною Стороною, викладені у частині «В» Додатка XI до цієї Угоди. Сторони можуть змінювати цю частотність відповідно до своєї компетенції та національного законодавства, в результаті прогресу, що досягається відповідно до статей 64, 66 та 69 цієї Угоди, або в результаті перевірок, консультацій або інших заходів, зазначених у цій Угоді. Підкомітет з управління СФЗ, вказаний відповідно до статті 74 цієї Угоди, своїм рішенням може вносити відповідні зміни у Частину «В» Додатку XI до цієї Угоди.

3. Інспекційні платежі можуть покривати тільки витрати, що понесли компетентні органи влади за здійснення імпортних перевірок. Вони мають бути розраховані таким самим чином, як і витрати за інспекцію подібних внутрішніх товарів.

4. Сторона-імпортер на вимогу повідомляє Сторону-експортера стосовно будь-яких змін, зокрема причини таких змін, стосовно заходів щодо імпортних перевірок та інспекційних платежів та стосовно будь-яких суттєвих змін щодо адміністративного проведення таких перевірок.

5. Починаючи з дати, що буде визначена Підкомітетом з управління СФЗ, зазначеним у статті 74 цієї Угоди, Сторони можуть досягти згоди стосовно умов взаємного визнання процедур проведення контролю одна одної, як зазначено у підпункті «b» пункту 1 статті 71 цієї Угоди, з метою адаптування та взаємного зменшення частотності проведення імпортних перевірок стосовно товарів, що перелічені у пункті 2 статті 69 цієї Угоди.

З цієї дати Сторони можуть взаємно погодити контролі на певну групу товарів та, в результаті, зменшити або замінити імпортні перевірки цих товарів.

6. Умови визнання процедур проведення імпортних перевірок мають бути включені до Додатку XI до цієї Угоди відповідно до процедури, зазначеної у пункті 2 статті 74 цієї Угоди.

Стаття 73

Захисні заходи

1. У разі, якщо Сторона-імпортер в межах своєї території приймає заходи стосовно контролю над будь-яким підставами, що можуть призвести до серйозного ризику здоров'ю людей, тварин або рослин, Сторона-експортер, без шкоди положенням пункту 2 цієї статті, приймає еквівалентні заходи, щоб попередити занесення такого ризику на територію Сторони-імпортера.

2. На підставі серйозних ризиків здоров'ю людей, тварин або рослин, Сторона-імпортер може застосовувати відповідні запобіжні заходи, необхідні для захисту людей,

тварин та рослин. Стосовно норм транспортування між Сторонами, Сторона-імпортер обирає найбільш придатні рішення щоб уникнути непотрібних збоїв під час здійснення торгівлі.

3. Сторона, що приймає такі заходи в рамках пункту 2 цієї статті, повідомляє про них іншу Сторону протягом одного робочого дня з дати їх застосування. На прохання будь-якої із Сторін, та відповідно до положень пункту 3 статті 68 цієї Угоди, Сторони проводять консультації стосовно даної ситуації протягом 15 робочих днів після отримання даного повідомлення. Сторони приймають до уваги будь-яку інформацію, що може бути отримана у зв'язку із такими консультаціями, та намагаються уникнути непотрібних збоїв під час здійснення торгівлі, беручи до уваги, де можливо, наслідки проведення таких консультацій, зазначених у пункті 3 статті 68 цієї Угоди.

Стаття 74

Підкомітет з управління санітарними та фітосанітарними заходами (СФЗ)

1. Засновується Підкомітет з управління СФЗ. Підкомітет з управління СФЗ має зібратися через 3 місяці після набрання чинності цією Угодою на прохання будь-якої зі Сторін, та після цього не менше ніж раз на рік. За згодою Сторін, засідання Підкомітету з управління СФЗ може бути проведено шляхом відео- та аудіоконференції. Підкомітет з управління СФЗ може також розглядати питання поза сесіями шляхом листування.

2. Підкомітет з управління СФЗ виконує наступні функції:

(а) контролює імплементацію цієї Глави та розглядає будь-яке питання стосовно цієї Глави, а також вивчає будь-які питання, що можуть виникати у зв'язку з її імплементацією;

(b) переглядає Додатки до цієї Глави, переважно стосовно прогресу, якого було досягнуто у ході консультацій та процедур, передбачених цією Главою;

(c) у рамках перегляду, передбаченого підпунктом «b» цього пункту, якщо інше не передбачено цією Главою, вносити зміни, шляхом прийняття рішень, до Додатків IV–XIV до цієї Угоди; та

(d) у рамках перегляду, передбаченого підпунктом «b» цього пункту, надавати висновки та рекомендації іншим органам, як це зазначено у Розділі VII «Інституційні, загальні та прикінцеві положення» цієї Угоди.

3. Сторони погоджуються створити технічні робочі групи, за необхідності, що складатимуться з експертів-представників Сторін, які визначатимуть та вирішуватимуть наукові та технічні питання, що впливають із застосування цієї Глави. У випадку потреби проведення додаткової експертизи, Сторони створюватимуть спеціальні групи, в тому числі наукові. Членство у таких спеціальних групах не повинно обмежуватися представниками Сторін.

4. Підкомітет з управління СФЗ регулярно звітуватиме перед Комітетом з питань торгівлі, заснованим відповідно до статті 465 цієї Угоди, про свою діяльність та рішення, прийняті в межах своєї компетенції.

5. Підкомітет з управління СФЗ затверджує свій внутрішній регламент на першому своєму засіданні.

6. Будь-які рішення, рекомендації, звіти та інші дії Підкомітету з управління СФЗ або будь-якої групи, заснованої Підкомітетом з управління СФЗ, пов'язані з отриманням дозволу на імпорт, обміном інформацією, прозорістю, визнанням регіоналізації, еквівалентністю та альтернативними заходами і будь-якими іншими питаннями, передбаченими пунктами 2 і 3, приймаються консенсусом між Сторонами.

ГЛАВА 5 МИТНІ ПИТАННЯ ТА СПРИЯННЯ ТОРГІВЛІ

***Стаття 75* Цілі**

Сторони визнають важливість митних питань та питань сприяння торгівлі в розвитку двостороннього торговельного середовища. Сторони домовляються посилити співробітництво у цій сфері з метою забезпечення того, щоб відповідні законодавство та процедури, а також адміністративна спроможність відповідних адміністративних органів, головним чином, відповідали цілям ефективного контролю та підтримки сприянню законній торгівлі.

Сторони визнають, що першочергове значення має надаватися законним цілям державної політики, в тому числі щодо сприяння торгівлі, безпеці і запобіганню шахрайства та збалансованому підходу до них.

***Стаття 76* Законодавство та процедури**

1. Сторони погоджуються, що їх відповідне торговельне та митне законодавство, як принципове питання, мають бути стабільними та всеохоплюючими, а також, що положення і процедури мають бути пропорціональними, прозорими, передбачуваними, недискримінаційними, об'єктивними, і мають застосовуватися уніфіковано та ефективно, та, серед іншого, забезпечать:

(а) захист і сприяння законній торгівлі шляхом ефективного впровадження і дотримання вимог законодавства;

(б) уникнення непотрібних або дискримінаційних навантажень на економічних операторів, запобігання шахрайству і надання подальшого сприяння економічним операторам, які мають високий рівень відповідності законодавству;

(с) застосування єдиного адміністративного документу у цілях митного декларування;

(d) більшу ефективність, прозорість і спрощення митних процедур та практик на кордоні;

(е) застосування сучасних митних методів, зокрема оцінку ризиків, постаудитний контроль та методи аудиту компаній для спрощення та сприяння ввозу та випуску товарів;

(f) скорочення витрат і збільшення передбачуваності для суб'єктів господарювання, зокрема малі та середні підприємства;

(g) без шкоди для застосування об'єктивних критеріїв оцінки ризиків, забезпечення недискримінаційних вимог та процедур, що застосовуються до імпорту, експорту і транзиту товарів;

(h) застосування міжнародних інструментів, що використовуються у митній справі і в торгівлі, в тому числі тих, що розроблені Всесвітньої митною організацією

(далі – ВМО) (Рамкові стандарти забезпечення безпеки і спрощення процедур міжнародної торгівлі 2005 року, Конвенція про тимчасове ввезення (Стамбульська конвенція) 1990 року, Міжнародна конвенція про Гармонізовану систему опису і кодування товарів 1983 року), СОТ (наприклад, Угода про застосування статті VII ГАТТ-1994), ООН (Митна конвенція про міжнародне перевезення вантажів із застосуванням книжки МДП 1975 року, Міжнародна конвенція про узгодження умов проведення контролю вантажу на кордонах 1982 року), а також керівних принципів ЄС, таких як Митні прототипи;

(i) вжиття необхідних заходів для відображення та виконання положень переглянутої Міжнародної конвенції про спрощення та гармонізацію митних процедур 1973 року (Київська конвенція);

(j) попереднього забезпечення обов'язкових рішень щодо тарифної класифікації та правил походження. Сторони гарантують, що рішення можуть бути відмінені або анульовані лише після нотифікації причетного суб'єкта та не матимуть зворотної дії, якщо тільки рішення не були прийняті на основі невірної або неповної інформації;

(k) введення та застосування спрощених процедур для уповноважених трейдерів відповідно до об'єктивних та недискримінаційних критеріїв;

(l) встановлення правил, які забезпечать, щоб будь-які штрафи, накладені за порушення митного законодавства або процедурних вимог, були пропорційними і недискримінаційними, а їх застосування не призводило до незаконних та невиправданих затримок;

(m) застосування прозорих, недискримінаційних і пропорційних правил щодо ліцензування митних брокерів.

2. Для поліпшення робочих методів, а також для забезпечення недискримінації, прозорості, ефективності, цілісності та звітності операцій Сторони мають:

(a) вживати подальших кроків, спрямованих на скорочення, спрощення і стандартизацію даних і документації, що вимагаються митницею та іншими органами;

(b) спрощувати вимоги та формальності, якщо це можливо, щодо швидкого випуску та розмитнення товарів;

(c) забезпечувати ефективні, швидкі та недискримінаційні процедури, що гарантують право оскарження адміністративних дій, правил та рішень митних та інших органів, які стосуються товарів, пред'явлених митниці. Такі процедури для оскарження мають бути легкодоступними, у тому числі для малих та середніх підприємств, а будь-які витрати мають бути обґрунтованими та співрозмірними з витратами на подання скарги. Вживати заходи для забезпечення того, щоб у випадках, коли спірне рішення є предметом скарги, товари випускалися у нормальному режимі, а сплата мит могла бути відстрочена у зв'язку з будь-якими запобіжними заходами, які вважаються необхідними. Де вимагається, це має підлягати забезпеченню гарантією, такою як застава або депозит;

(d) забезпечувати збереження найвищих стандартів чесності, зокрема на кордоні, шляхом застосування заходів, що відображають принципи відповідних міжнародних конвенцій та інструментів у цій сфері, зокрема Декларація з професійної етики ВМО (переглянута Арушська декларація 2003 року) та Прототип ЄС з митної етики (2007).

3. Сторони погоджуються усунути:

(a) будь-які вимоги щодо обов'язкового використання митних брокерів;

(b) будь-які вимоги щодо обов'язкового використання інспекції перед відвантаженням або інспекції на місці призначення.

4. Положення щодо транзиту

(а) Для цілей цієї Угоди застосовуються правила транзиту та визначення, як вони викладені в положеннях СОТ (Стаття V ГАТТ-1994 та пов'язані положення, зокрема будь-які роз'яснення та покращення, що випливають з переговорів щодо сприяння торгівлі в рамках Дохійського раунду). Ці положення також застосовуються, коли транзит товарів починається або закінчується на території Сторони (внутрішній транзит);

(б) Сторони прагнутимуть до поступової взаємодії їх відповідних транзитних митних систем з метою подальшої участі України в спільній транзитній системі¹⁰

(с) Сторони забезпечують співробітництво та координацію між усіма заінтересованими органами та агентствами на їх територіях з метою сприяння транзитним перевезенням та просування транскордонного співробітництва. Сторони також сприяють співробітництву між уповноваженими органами та приватним сектором з питань транзиту.

Стаття 77

Відносини з бізнес спільнотою

Сторони погоджуються:

(а) забезпечити, щоб їх відповідне законодавство та процедури були прозорими, загальнодоступними, наскільки це можливо за допомогою електронних засобів, разом з обґрунтуванням їх правомірності. Вони мають включати механізм консультацій та обґрунтований строк між публікацією нових або змінених положень та набранням ними чинності;

(б) щодо необхідності вчасних та постійних консультацій з торговельними представниками стосовно законодавчих пропозицій та процедур, пов'язаних з митними та торговельними питаннями. З цією метою кожна Сторона має встановити відповідні і постійні консультаційні механізми між адміністративними органами та бізнес спільнотою;

(с) зробити загальнодоступними відповідні повідомлення адміністративного характеру, зокрема вимоги агентства та процедури ввозу, години здійснення операцій та операційні процедури для митниць в портах і в прикордонних пунктах пропуску та контактні пункти для інформаційних запитів;

(д) сприяти співробітництву між операторами та відповідними адміністративними органами шляхом використання стабільних та загальнодоступних процедур таких як Меморандуми про взаєморозуміння, розроблених, зокрема, на основі тих, що оприлюднені ВМО;

(е) забезпечити, щоб їх відповідні митні та пов'язані з ними вимоги і процедури продовжували відповідати законним потребам торговельної спільноти, дотримуватися найкращих методів та залишатися якомога найменш обмежувачими торгівлю.

Стаття 78

Збори та платежі

Сторони забороняють адміністративні платежі, що мають вплив, еквівалентний ввізному (імпортному) або вивізному (експортному) миту та зборам.

Стосовно усіх платежів та зборів будь-якого характеру, накладених митними органами кожної Сторони, зокрема платежі та збори, за завдання, які бере на себе інша інстанція від імені вищезазначених органів, на, або у зв'язку з імпортом

¹⁰ Конвенція про процедуру загального транзиту від 20 травня 1987 року.

чи експортом та без шкоди відповідним статтям Глави 1 «Національний режим та доступ товарів на ринки» Розділу IV цієї Угоди:

(а) платежі та збори можуть бути накладені лише за послуги, надані за межами встановлених годин і в місцях інших ніж ті, які визначені митним законодавством, на запит декларанта у зв'язку з імпортом чи експортом, про який іде мова, або за будь-яку формальність, необхідну для здійснення такого імпорту або експорту;

(b) платежі та збори не можуть перевищувати вартість наданих послуг;

(c) платежі та збори не повинні розраховуватися на адвалорній основі;

(d) інформація щодо платежів та зборів має публікуватися. Ця інформація має включати обґрунтування для платежу або збору за надану послугу, відповідальний орган, платежі та збори, які будуть застосовуватися, та коли і яким чином має бути здійснений платіж.

Інформація щодо платежів та зборів має бути опублікованою через офіційно призначений засіб інформації, і де прийнятно і можливо, через офіційний вебсайт;

(e) нові або змінені платежі та збори не повинні накладатися доти, доки інформація про них не буде опублікована та знаходитиметься у широкому доступі.

Стаття 79 **Митна оцінка**

1. Угода про застосування статті VII ГАТТ-1994, що міститься у Додатку 1А до Угоди СОТ, зокрема будь-які подальші зміни, регулюватиме митну оцінку товарів у торгівлі між Сторонами. Таким чином, її положення включено до цієї Угоди та вони є її невід'ємною частиною. Мінімальні митні вартості не будуть використовуватися.

2. Сторони співпрацюватимуть з метою досягнення спільного підходу до питань, що стосуються митної оцінки.

Стаття 80 **Митне співробітництво**

Сторони зміцнюватимуть співробітництво з метою забезпечення виконання цілей цієї Глави 5, досягаючи обґрунтованого балансу між спрощенням і сприянням торгівлі та ефективним контролем і безпекою. З цією метою Сторони застосовують, де доречно, Митні прототипи ЄС як керівний орієнтир.

З метою забезпечення відповідності з положеннями цієї Глави Сторони, зокрема будуть:

(а) обмінюватися інформацією щодо митного законодавства та процедур;

(b) розробляти спільні ініціативи щодо імпортних, експортних та транзитних процедур, а також здійснювати роботу, спрямовану на забезпечення ефективного обслуговування бізнес-спільноти;

(c) співпрацювати з питань автоматизації митних та інших торговельних процедур;

(d) обмінюватися, де прийнятно, за необхідністю відповідною інформацією та даними за умови дотримання конфіденційності чутливої інформації та захисту персональних даних;

(e) обмінюватися інформацією/вступати в консультації з метою вироблення, де можливо, спільних позицій в міжнародних організаціях з митної справи таких як СОТ, ВМО, ООН, Конференція Організації Об'єднаних Націй з торгівлі та розвитку і Економічна комісія ООН для Європи;

(f) співпрацювати в плануванні і наданні технічної допомоги, особливо для сприяння проведення реформ в митних питаннях та сприяння торгівлі згідно з відповідними положеннями цієї Угоди;

(g) обмінюватися кращими практиками з митних операцій, зокрема щодо впровадження прав інтелектуальної власності, особливо щодо контрафактної продукції;

(h) сприяти координації між усіма прикордонними агентствами як всередині, так і через кордони для полегшення процесу перетину кордонів і посилення контролю, беручи до уваги спільний контроль на кордоні, де це можливо і доречно;

(i) взаємно визнавати, де прийнятно і доцільно, уповноважених трейдерів та митні контролі. Рамки цього співробітництва, імплементація та практичні заходи повинні бути визначені Підкомітетом з питань митного співробітництва, передбаченим у статті 83 цієї Угоди.

Стаття 81

Взаємна адміністративна допомога з митних питань

Незважаючи на положення статті 80 цієї Угоди, адміністративні органи Сторін надають взаємну адміністративну допомогу з митних питань відповідно до положень, закріплених у Протоколі №2 до цієї Угоди щодо взаємної адміністративної допомоги з митних питань.

Стаття 82

Технічна допомога і розвиток потенціалу

Сторони співробітничать з метою надання технічної допомоги та розвитку потенціалу для запровадження режиму сприяння торгівлі та митних реформ.

Стаття 83

Підкомітет з питань митного співробітництва

Сторони створюють Підкомітет з питань митного співробітництва. Він звітуватиме перед Комітетом Асоціації в конфігурації відповідно до статті 465 (4) цієї Угоди. Функції Підкомітету з питань митного співробітництва включають проведення регулярних консультацій та моніторинг виконання і адміністрування цієї Глави, зокрема питання митного співробітництва, транскордонного митного співробітництва та менеджменту, технічної допомоги, правила походження товарів, сприяння торгівлі, а також взаємної адміністративної допомоги з митних питань.

Підкомітет з питань митного співробітництва буде, *inter alia*:

(a) стежити за належним застосуванням цієї Глави, а також Протоколів №1 та 2 до цієї Угоди;

(b) приймати рішення щодо заходів і практичних кроків стосовно імплементації цієї Глави і Протоколів №1 та 2 до цієї Угоди, в тому числі щодо обміну інформацією та даними, взаємного визнання митного контролю та програм торгового партнерства і взаємно узгоджених вигод;

(c) обмінюватися думками з будь-якого питання, що представляє взаємний інтерес, у тому числі щодо майбутніх заходів та ресурсів для них;

(d) надавати рекомендації, де це є необхідно;

(e) приймати свої внутрішні правила і процедури.

Стаття 84
Наближення законодавства у митній сфері

Поступове наближення до митного права ЄС, як це визначено в стандартах ЄС та міжнародних стандартах, здійснюватиметься згідно з Додатком XV до цієї Угоди.

ГЛАВА 6
ЗАСНУВАННЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ, ТОРГІВЛЯ ПОСЛУГАМИ
ТА ЕЛЕКТРОННА ТОРГІВЛЯ

Частина I
Основні положення

Стаття 85
Цілі, сфера та межі застосування

1. Сторони, підтверджуючи свої відповідні права та обов'язки, взяті на себе в рамках Угоди СОТ, встановлюють цим необхідні заходи щодо поступової взаємної лібералізації умов заснування підприємницької діяльності і торгівлі послугами, а також співробітництва в галузі електронної торгівлі.
2. Державні закупівлі розглядаються у Главі 8 «Державні закупівлі» Розділу IV цієї Угоди, і ніщо в цій Главі не повинне тлумачитись як таке, що покладає будь-які зобов'язання щодо державних закупівель.
3. Субсидії розглядаються у Главі 10 «Конкуренція» Розділу IV цієї Угоди, і положення цієї Глави не застосовуються до субсидій, що надаються Сторонами.
4. Відповідно до положень цієї Глави, кожна Сторона залишає за собою право регулювати та запроваджувати нові правила задля того, аби відповідати законним цілям політики.
5. Ця Глава не застосовується до заходів, що стосуються фізичних осіб, які прагнуть отримати доступ до ринку праці Сторони, а також до заходів, що стосуються громадянства, місця проживання або роботи на постійній основі. Без шкоди положенням щодо пересування осіб згідно з Розділом III «Юстиція, свобода та безпека» цієї Угоди слід зазначити, що ніщо у цій Главі не перешкоджає Стороні застосовувати заходи з метою регулювання в'їзду фізичних осіб на її територію або тимчасового перебування на ній, зокрема заходи, необхідні для захисту цілісності та забезпечення упорядкованого переміщення фізичних осіб через її кордон, за умови, що такі заходи не застосовуються у спосіб, який скасовує або обмежує переваги, отримані будь-якою Стороною відповідно до умов цієї Глави.¹¹

Стаття 86
Визначення

¹¹ Єдиний факт вимоги отримання візи для фізичних осіб певних країн, а не для інших, не може розглядатися як анулювання або зменшення пільг відповідно до Угоди.

Для цілей цієї Глави:

1. «захід» означає будь-який захід Сторони як у формі закону, підзаконного акта, правила, процедури, рішення, адміністративного акта, так і у іншій формі;
2. «заходи, які ухвалюються або підтримуються Стороною» означають заходи, що прийняті:
 - (а) центральними, регіональними та місцевими урядами або органами влади; та
 - (б) неурядовими органами при здійсненні повноважень, делегованих центральними, регіональними або місцевими урядами або органами влади;
3. «фізична особа Сторони» означає громадянина України, або громадянина держави-члена ЄС згідно з відповідним законодавством;
4. «юридична особа» означає будь-яку юридичну особу, яку належним чином засновано або створено згідно з відповідним законодавством з метою отримання прибутку або з іншою метою та яка перебуває у приватній чи державній власності, зокрема будь-яку корпорацію, траст, підприємство, спільне підприємство, індивідуальне приватне підприємство або асоціацію;
5. «юридична особа України» або «юридична особа Сторони ЄС» означає:

юридичну особу, засновану відповідно до законодавства України або держави-члена Європейського Союзу, та таку, що має юридичну адресу, центральну адміністрацію або основне місце господарської діяльності на території України або на території, до якої застосовується Договір про функціонування Європейського Союзу;

Якщо ця юридична особа має тільки свою юридичну адресу або центральну адміністрацію на території України або на території до якої застосовується Договір про функціонування Європейського Союзу, вона не вважається юридичною особою України або юридичною особою Сторони ЄС, якщо тільки її операційна діяльність не має реального та постійного зв'язку з економікою України або Сторони ЄС;
6. Незважаючи на попередній пункт, судноплавні компанії, засновані за межами України або Сторони ЄС, та які контролюються громадянами, відповідно, України або держави-члена Європейського Союзу, також користуються положеннями цієї Угоди, якщо їхні судна зареєстровані згідно з відповідним законодавством останніх в Україні або у тій державі-члені, та ходять під прапором України або держави-члена;
7. «дочірнє підприємство» юридичної особи Сторони означає юридичну особу, діяльність якої належним чином контролюється іншою юридичною особою тієї Сторони.¹²
8. «філія» юридичної особи означає місце ведення господарської діяльності без правосуб'єктності, яке:
 - (а) має ознаки постійної організації, тобто є продовженням материнської компанії,
 - (б) має управлінську структуру; та
 - (в) належним чином пристосоване для економічного співробітництва з третіми сторонами, таким чином, що останні, хоч і знають, що, за необхідності, може мати місце

¹² Юридична особа перебуває під контролем іншої юридичної особи, якщо остання має право призначати більшість її директорів або іншим чином законно направляти її діяльність.

правовий зв'язок з материнською компанією, головний офіс якої знаходиться за кордоном, не повинні мати справу безпосередньо з такою материнською компанією, а можуть проводити економічні операції на місці здійснення діяльності, яке за своєю природою є продовженням материнської компанії;

9. «заснування підприємницької діяльності» означає:

(а) стосовно юридичних осіб України або Сторони ЄС – право розпочинати та здійснювати економічну діяльність шляхом створення, зокрема придбання, юридичної особи та/або створення філії чи представництва в Україні або Стороні ЄС відповідно;

(б) стосовно фізичних осіб – право фізичної особи України або Сторони ЄС розпочинати та здійснювати економічну діяльність у якості самозайнятих осіб, а також створювати підприємства, зокрема акціонерні товариства, діяльність яких вони в належний спосіб контролюватимуть.

10. «інвестор» – означає будь-яку фізичну або юридичну особу Сторони, яка прагне здійснювати або здійснює економічну діяльність шляхом заснування підприємницької діяльності;

11 «економічна діяльність» включає діяльність промислового, торговельного і професійного характеру, а також діяльність ремісників, і не включає діяльність, що має місце під час здійснення владних повноважень;

12. «операції» означає здійснення економічної діяльності;

13. «послуги» включають будь-які послуги в будь-якому секторі, окрім тих послуг, що надаються під час здійснення владних повноважень;

14. «послуги та інші дії, що виконуються під час здійснення владних повноважень» включає послуги або діяльність, які не здійснюються ані на комерційній основі, ані в умовах конкуренції з одним або декількома суб'єктами господарської діяльності;

15. «транскордонне надання послуг» означає надання послуг:

(а) з території Сторони на територію іншої Сторони

(б) на території Сторони споживачеві послуг іншої Сторони;

16. «постачальник послуг» Сторони означає будь-яку фізичну або юридичну особу Сторони, що прагне надавати послуги або надає їх, зокрема шляхом заснування підприємницької діяльності;

17. «основний персонал» означає – фізичних осіб, найнятих юридичною особою однієї Сторони (крім неприбуткових організацій), які відповідальні за створення, належний контроль, управління та функціонування підприємства.

«Основний персонал» включає «бізнес-відвідувачів», які відповідають за заснування підприємства та «персонал, переведений в межах корпорації».

(а) «Бізнес-відвідувачі» – це фізичні особи, що працюють на керівних посадах та несуть відповідальність за заснування підприємства. Вони безпосередньо не взаємодіють із громадськістю та не отримують винагороду за свою працю з джерела, розташованого в межах приймаючої Сторони.

(b) «Персонал, переведений в межах корпорації» – це фізичні особи, що найняті юридичною особою однієї Сторони, або які є партнерами в ній (окрім власників контрольного пакету акцій) протягом принаймні одного року, та які тимчасово переведені до підприємства на території іншої Сторони. Зазначена фізична особа повинна належати до таких категорій:

(i) Керівники – це:

Особи, які працюють на керівних посадах в межах юридичної особи, які, головним чином, управляють діяльністю підприємства, перебуваючи під загальним наглядом або у безпосередньому підпорядкуванні раді директорів чи акціонерів суб'єкта господарської діяльності, або аналогічному органу, в тому числі:

здійснюють управління підприємством або департаментом чи підрозділом в його межах;

здійснюють нагляд та контроль за діяльністю інших професійних співробітників та співробітників, які виконують функції нагляду або управління;

мають повноваження особисто наймати на роботу та звільняти або надавати рекомендації щодо найму чи звільнення, або виконувати іншу кадрову діяльність.

(ii) Спеціалісти – це:

Особи, які працюють в межах юридичної особи та володіють спеціальними знаннями, визначальними для виробництва, науково-дослідного обладнання, методів виробництва, а також управління підприємством. При оцінці таких знань враховуватимуться не тільки специфічні знання щодо підприємства, але й те чи має ця особа високий рівень кваліфікації стосовно виду роботи або професії, що вимагає спеціальних технічних знань, зокрема членство в акредитованій професійній спілці.

18. «випускники-стажери» – це фізичні особи Сторони, найняті на роботу юридичною особою цієї Сторони строком принаймні на один рік, які мають вищу освіту та тимчасово переведені на підприємство на території іншої Сторони з метою кар'єрного зростання або проходження підготовки у сфері бізнес-технологій та методів¹³;

19. «продавці бізнес-послуг» – це фізичні особи, які є представниками постачальника послуг однієї Сторони, які мають бажання в'їхати та тимчасово перебувати на території іншої Сторони з метою ведення переговорів щодо умов продажу послуг або укладення угод з метою продажу послуг цьому постачальнику послуг. Вони не залучені до прямих продажів населенню та не отримують зарплатню з джерела, розташованого на території приймаючої Сторони;

20. «постачальники договірних послуг» – це фізичні особи, найняті на роботу юридичною особою однієї Сторони, підприємницька діяльність якої не оформлена на території іншої Сторони, та яка уклала договір *bona fide*¹⁴ про надання послуг кінцевому споживачеві на території останньої Сторони, для виконання умов якого необхідна їхня присутність на тимчасовій основі на території цієї Сторони;

¹³ Від приймаючої сторони можуть вимагати надати для попереднього погодження програму тренінгу на термін поїздки, яка продемонструє, що метою поїздки є тренінг. Компетентний орган влади може вимагати, щоб тренінг був пов'язаний з отриманим раніше дипломом ВНЗ.

¹⁴ Договір на надання послуг повинен відповідати законам, правилам та вимогам законодавства Сторони, в якій контракт буде виконаний.

21. «незалежні фахівці» – це фізичні особи, що залучені до надання певної послуги та оформлені як самозайняті особи на території однієї Сторони, підприємницька діяльність яких не заснована на території іншої Сторони, та які уклали договір *bona fide*¹⁵ про надання послуг кінцевому споживачеві на території останньої Сторони, для чого необхідна присутність на тимчасовій основі на території цієї Сторони для виконання умов договору про надання послуг.

Частина 2 **ЗАСНУВАННЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ**

Стаття 87 **Сфера застосування**

Ця Частина стосується заходів, ухвалених або таких, що підтримуються Сторонами, які впливають на заснування підприємницької діяльності¹⁶ у всіх сферах економічної діяльності, за винятком:

- (a) видобутку, виробництва та переробки¹⁷ ядерних матеріалів;
- (b) виробництва або торгівлі зброєю, боєприпасами та військовими матеріалами;
- (c) аудіовізуальних послуг;
- (d) національного морського каботажу¹⁸ та
- (e) регулярних або нерегулярних внутрішніх і міжнародних повітряних перевезень¹⁹ та перевезень, що безпосередньо пов'язані з реалізацією комерційних прав на перевезення, за винятком:
 - (i) ремонту та сервісного обслуговування літака, під час яких літак не здійснює перевезення;
 - (ii) продажу та маркетингу послуг із повітряних перевезень;
 - (iii) комп'ютерної системи бронювання (далі – КСБ);
 - (iv) послуг з наземного обслуговування;
 - (v) послуг з експлуатації аеропортів.

Стаття 88 **Національний режим і режим найбільшого сприяння**

¹⁵ Договір на надання послуг повинен відповідати законам, правилам та вимогам законодавства Сторони, в якій контракт буде виконаний.

¹⁶ Захист інвестицій, окрім режиму, який впливає із положень статті 88 (Національний режим), включаючи процедури врегулювання суперечок держави-інвестора не покривається цією Главою.

¹⁷ Для більшої впевненості, переробка ядерних матеріалів включає в себе всі заходи, передбачені в ISIC ООН Rev.3.1 Кодексу 2330.

¹⁸ Без шкоди для всього спектру діяльності, яка може розглядатися як каботаж згідно з відповідним національним законодавством, національний каботаж відповідно до цього Розділу стосується перевезень пасажирів або товарів між портом або точкою, розташованою в Україні або державі-члені Європейського Союзу, та іншим портом чи точкою, розташованою в Україні або державі-члені Європейського Союзу, зокрема її континентальний шельф, як передбачено в Конвенції ООН з морського права, а також перевезення, що розпочинаються і завершуються у тому ж порту або точці, розташованій в Україні або державі-члені Європейського Союзу.

¹⁹ Умови взаємного доступу до ринку повітряних перевезень мають бути розглянуті в Угоді між Європейським Союзом та його державами-членами та Україною про створення Спільного авіаційного простору.

1. Окрім застережень, що перераховані в Додатку XVI-D до цієї Угоди, Україна з дати набрання чинності цією Угодою забезпечує:

(і) стосовно заснування дочірніх підприємств, філій та представництв юридичних осіб Сторони ЄС, режим, що є не менш сприятливим, ніж той, який надано її власним юридичним особам, філіям та представництвам або будь-яким юридичним особам, філіям та представництвам третіх країн, залежно від того, який режим є кращим;

(ii) стосовно діяльності дочірніх підприємств, філій та представництв юридичних осіб Сторони ЄС в Україні, які вже були засновані, режим, що є не менш сприятливим, ніж той, який надано її юридичним особам, філіям та представництвам або будь-яким юридичним особам, філіям та представництвам будь-яких юридичних осіб третіх країн, залежно від того, який режим є кращим²⁰.

2. Окрім застережень, що перераховані в Додатку XVI-A до цієї Угоди, Сторона ЄС з дати набрання чинності цією Угодою забезпечує:

(і) стосовно заснування дочірніх підприємств, філій та представництв юридичних осіб України режим, що є не менш сприятливим ніж той, який надано Стороною ЄС її юридичним особам, філіям та представництвам або будь-яким юридичним особам, філіям та представництвам третіх країн, залежно від того, який режим є кращим;

(ii) стосовно діяльності дочірніх підприємств, філій та представництв юридичних осіб України на території Сторони ЄС, які вже були засновані, режим, що є не менш сприятливим ніж той, який надано її юридичним особам, філіям та представництвам або будь-яким юридичним особам, філіям та представництвам будь-яких юридичних осіб третіх країн, залежно від того, який режим є кращим;²¹.

3. Окрім застережень, що перераховані в Додатках XVI-A та XVI-D до цієї Угоди, Сторони не повинні ухвалювати будь-яких нових нормативно-правових актів або заходів, які б запроваджували дискримінаційні вимоги стосовно заснування юридичних осіб України або Сторони ЄС на їхній території, або стосовно їхньої діяльності після заснування порівняно з їхніми власними юридичними особами.

Стаття 89 **Проведення оглядів**

1. З метою поступової лібералізації умов заснування підприємницької діяльності Сторони постійно проводять огляд правової бази щодо заснування²² та клімату для заснування відповідно до їх зобов'язань за міжнародними угодами.

2. У рамках огляду, згаданого у пункті 1 цієї статті, Сторони оцінюють будь-які перешкоди, які виникли на шляху заснування, та ведуть переговори задля подолання таких перешкод з метою розширення положень цієї Глави, в тому числі з метою включення положень щодо захисту інвестицій та порядку вирішення спорів між інвестором та державою.

²⁰ Це зобов'язання не поширюється на положення про захист інвестицій, включаючи положення, що стосуються процедур урегулювання суперечок держави-інвестора, які містяться в інших угодах та які не охоплюються цією главою.

²¹ Це зобов'язання не поширюється на положення про захист інвестицій, які не передбачені цією главою в тому числі положень, що стосуються процедур урегулювання суперечок держави-інвестора, які містяться в інших угодах.

²² Включаючи цю главу, а також додатки XVI-A та XVI-D.

Стаття 90

Інші Угоди

Ніщо в цій Главі не може тлумачитися як таке, що обмежує права інвесторів Сторін щодо використання більш сприятливого режиму, передбаченого в будь-якій існуючій чи майбутній міжнародній угоді стосовно інвестицій, сторонами якої є Україна та держави-члени Європейського Союзу.

Стаття 91

Стандарти режиму для філій та представництв

1. Положення статті 88 цієї Угоди не перешкоджають застосуванню Стороною окремих правил стосовно заснування та діяльності на її території філій та представництв юридичних осіб іншої Сторони, не зареєстрованих на території першої Сторони як акціонерні товариства, що зумовлено правовими та технічними відмінностями між такими філіями та представництвами у порівнянні з філіями та представництвами компаній, що зареєстровані на її території як акціонерні товариства, або – у випадку фінансових послуг – керуючись пруденційним підходом.

2. Різниця в режимі не повинна виходити за межі того, що є абсолютно необхідним у зв'язку з такими правовими та технічними відмінностями, або – у випадку фінансових послуг – для пруденційних цілей.

Частина 3

Транскордонне надання послуг

Стаття 92

Сфера застосування

Ця Частина застосовується до заходів Сторін, що стосуються транскордонного надання всіх видів послуг за винятком:

- (a) аудіовізуальних послуг²³;
- (b) національного морського каботажу²⁴; та,
- (c) регулярних або нерегулярних внутрішніх та міжнародних повітряних перевезень²⁵, а також перевезень, що безпосередньо пов'язані з реалізацією комерційних прав на перевезення, за винятком:

²³ Виключення аудіовізуальних послуг зі сфери застосування цієї Глави не завдає шкоди співпраці стосовно аудіовізуальних послуг відповідно до Розділу V “Економічне та галузеве співробітництво” цієї Угоди.

²⁴ Без шкоди для сфери діяльності, яка може розглядатися як каботаж згідно з національним законодавством, національний морський каботаж в цій Главі включає перевезення пасажирів або вантажів між портом або пунктом, розташованими в Україні чи в державі-члені Європейського Союзу, та іншим портом або пунктом, розташованими в Україні чи в державі-члені Європейського Союзу, в тому числі на континентальному шельфі, як це передбачено в Конвенції ООН з морського права, а також перевезення, які починаються та закінчуються в одному і тому самому порту або пункті, розташованих в Україні чи державах-членах Європейського Союзу.

²⁵ Умови взаємного доступу на ринки в галузі авіаційного транспорту розглядаються за Угодою між Європейським Союзом та його державами-членами та Україною про створення спільного авіаційного простору.

- (i) ремонту та сервісного обслуговування літака, під час яких літак не здійснює перевезення;
- (ii) продажу послуг з повітряних перевезень;
- (iii) послуг КСБ;
- (iv) послуг з наземного обслуговування;
- (v) послуг з експлуатації аеропортів.

Стаття 93

Доступ до ринку

1. Стосовно доступу до ринку через транскордонне надання послуг кожна Сторона застосовує щодо послуг та постачальників послуг іншої Сторони режим, що є не менш сприятливим ніж той, що передбачений в спеціальних зобов'язаннях, які містяться в Додатках XVI-B та XVI-E до цієї Угоди.

2. У секторах, в яких існують зобов'язання щодо забезпечення доступу на ринок, заходи, які Сторона не повинна підтримувати або ухвалювати, як на основі територіального поділу, так і на основі всієї території, якщо це не визначено іншим чином у Додатках XVI-B та XVI-E до цієї Угоди, визначаються у такий спосіб:

(a) обмеження щодо кількості постачальників послуг, як у формі кількісних квот, монополій, ексклюзивних постачальників послуг, так і вимог перевірки економічних потреб;

(b) обмеження стосовно загальної вартості трансакцій або активів у рамках надання послуг у формі кількісних квот або вимог перевірки економічних потреб;

(c) обмеження стосовно загальної кількості операцій з надання послуг або стосовно загального обсягу послуг, що виражається в умовних кількісних одиницях у формі квот або вимог щодо перевірки економічних потреб.

Стаття 94

Національний режим

1. У секторах, за якими зобов'язання щодо забезпечення доступу до ринку передбачені в Додатках XVI-B та XVI-E до цієї Угоди, і підлягають встановленим цими додатками умовам та кваліфікаційним вимогам, кожна Сторона забезпечує послугам та постачальникам послуг іншої Сторони стосовно всіх заходів, що впливають на транскордонне надання послуг, режим, який є не менш сприятливим, ніж той, який Сторона надає своїм власним подібним послугам та постачальникам послуг.

2. Сторона може задовольнити вимоги пункту 1 цієї статті шляхом застосування до послуг та постачальників послуг іншої Сторони режиму, що є формально ідентичним або формально відмінним від того, який Сторона надає своїм власним подібним послугам та постачальникам послуг.

3. Формально ідентичний або формально відмінний режим може вважатися таким, що є менш сприятливим, якщо він змінює умови конкуренції на користь послуг або постачальників послуг Сторони порівняно з подібними послугами або постачальниками послуг іншої Сторони.

4. Конкретні зобов'язання, взяті на себе відповідно до цієї статті, не повинні тлумачитися як такі, що вимагають від будь-якої Сторони компенсувати невідгдні

конкурентні умови, які є результатом іноземного походження відповідних послуг або постачальників послуг.

Стаття 95

Перелік зобов'язань

1. Сектори, лібералізовані кожною з Сторін відповідно до цієї Глави, а також шляхом застережень, обмеження доступу до ринку та національного режиму, що застосовуються до послуг та постачальників послуг іншої Сторони в цих секторах зазначені в переліках зобов'язань, що включені до Додатків XVI-B та XVI-E до цієї Угоди.

2. Не обмежуючи права та обов'язки Сторін у тому вигляді, у якому вони існують або можуть виникнути відповідно до Європейської Конвенції про транскордонне телебачення 1989 року та Європейської конвенції про спільне кінематографічне виробництво 1992 року, перелік зобов'язань в Додатках XVI-B та XVI-E до цієї Угоди не містить зобов'язань стосовно аудіовізуальних послуг.

Стаття 96

Перегляд виконання зобов'язань

З метою поступової лібералізації транскордонного надання послуг між Сторонами, Комітет з питань торгівлі регулярно переглядає переліки зобов'язань, про які йдеться в статті 95 цієї Угоди. Такий перегляд враховує рівень прогресу стосовно транспонування, впровадження та застосування правових актів ЄС, зазначених у Додатку XVII до цієї Угоди, та їхній вплив на усунення решти перешкод на шляху транскордонного надання послуг між Сторонами.

Частина 4

Тимчасова присутність фізичних осіб для цілей економічної діяльності

Стаття 97

Сфера застосування

Ця Частина застосовується до заходів Сторін стосовно в'їзду та тимчасового перебування²⁶ на її території категорій фізичних осіб, які надають послуги, визначені у статті 86(17) до– (21) цієї Угоди.

Стаття 98

Основний персонал

1. Юридична особа України або юридична особа Сторони ЄС має право приймати на роботу в одне зі своїх дочірніх підприємств, філій та представництв, засноване на території України або Сторони ЄС, відповідно до чинного законодавства країни

²⁶ Всі інші вимоги законів і підзаконних актів Сторін, що стосуються в'їзду, перебування, роботи і соціального забезпечення, продовжують застосовуватися, у тому числі підзаконні акти, що стосуються періоду перебування та мінімальної заробітної плати, а також колективних договорів про заробітну плату. Зобов'язання стосовно пересування осіб не застосовуються у випадках, коли наміри або ефект від такого пересування осіб втручаються або іншим чином впливають на результат врегулювання трудових або управлінських спорів та переговорів.

постійного місця знаходження юридичної особи, працівників, які є громадянами України та держав-членів Європейського Союзу, за умови, що ці працівники є основним персоналом, як визначено статтею 86 цієї Угоди, та працюють виключно на юридичні особи, дочірні підприємства, філії та представництва. Строк дії дозволу на роботу та проживання такого персоналу не повинен перевищувати період найму. В'їзд і тимчасове перебування такого персоналу становить період до трьох років.

2. В'їзд і тимчасове перебування на території України або Сторони ЄС фізичних осіб України та Сторони ЄС відповідно дозволено, якщо ці фізичні особи є представниками юридичних осіб та є бізнес відвідувачами у значенні, передбаченому в статті 86(17)(«а») цієї Угоди. Незважаючи на положення пункту 1 цієї статті, в'їзд і тимчасове перебування бізнес- відвідувачів не повинно перевищувати 90 днів протягом 12 місяців.

Стаття 99

Випускники-стажери

Юридичні особи України або юридичні особи Сторони ЄС мають право приймати на роботу в одне зі своїх дочірніх підприємств, філій та представництв, засноване відповідно на території України або Сторони ЄС згідно з чинним законодавством країни постійного місцезнаходження, випускників-стажерів, які є громадянами України та держав-членів Європейського Союзу відповідно, за умови, що вони працюють виключно на юридичні особи, дочірні підприємства, філії та представництва. Тимчасовий в'їзд та перебування випускників-стажерів не повинні перевищувати один рік.

Стаття 100

Продавці бізнес-послуг

Кожна Сторона дозволяє тимчасовий в'їзд і перебування продавців бізнес-послуг на період до 90 днів протягом 12 місяців.

Стаття 101

Постачальники договірних послуг

1. Сторони підтверджують свої обов'язки, що є результатом їхніх зобов'язань в рамках Генеральної угоди про торгівлю послугами 1994 року (далі – ГАТС) стосовно в'їзду та тимчасового перебування постачальників договірних послуг.

2. Для кожного сектора, перерахованого нижче, кожна Сторона дозволяє надання послуг на своїй території постачальниками договірних послуг іншої Сторони, відповідно до умов, визначених у пункті 3 цієї статті та у Додатках XVI-C та XVI-F до цієї Угоди щодо постачальників договірних послуг та незалежних фахівців:

- a) Юридичні послуги
- b) Бухгалтерський облік та бухгалтерські послуги
- c) Консультаційні послуги щодо оподаткування
- d) Послуги у сфері архітектури, містобудування та парково-ландшафтною архітектури
- e) Інженерні послуги, послуги з комплексного проектування
- f) Комп'ютерні послуги та пов'язані з ними послуги
- g) Послуги з наукових досліджень та розвитку
- h) Реклама

- i) Послуги з управлінського консультування
- j) Послуги, пов'язані з управлінським консультуванням
- k) Послуги з технічних випробувань та аналізу
- l) Пов'язані наукові послуги та послуги з технічного консультування
- m) Технічне обслуговування та ремонт обладнання в рамках договору щодо післяпродажного або післяорендного обслуговування
- n) Послуги з перекладу
- o) Роботи з дослідження місцевості
- p) Екологічні послуги
- q) Послуги туристичних агентства та туроператорів
- r) Розважальні послуги

3. Зобов'язання, прийняті Сторонами, повинні відповідати таким умовам:

(a) Фізичні особи повинні бути залучені до надання послуг на тимчасовій основі як працівники юридичної особи, яка підписала договір на надання послуг на термін, що не перевищує 12 місяців;

(b) Фізичні особи, що в'їжджають на територію іншої Сторони, повинні пропонувати такі послуги як працівники юридичної особи, які надавали ці послуги щонайменше рік до моменту подання заявки на в'їзд до іншої Сторони. Крім того, фізичні особи на момент подачі заявки на в'їзд до іншої Сторони повинні мати професійний досвід у сфері діяльності, яка є предметом контракту, не менше трьох років²⁷;

(c) Фізичні особи, що в'їжджають до іншої Сторони, повинні мати:

(i) диплом про вищу освіту або кваліфікацію, що підтверджують знання належного рівня²⁸; та

(ii) професійну кваліфікацію, там де це вимагається для здійснення діяльності відповідно до законів, підзаконних актів та правових вимог Сторони де надаються послуги.

(d) Фізична особа не повинна отримувати винагороду за надання послуг на території іншої Сторони, за винятком винагороду, що виплачується юридичною особою, яка є роботодавцем фізичної особи;

(e) В'їзд та тимчасове перебування фізичних осіб на території Сторони повинно загалом становити не більше 6 місяців або, у випадку Люксембурга, 25 тижнів у будь-який дванадцятимісячний період або протягом дії контракту, в залежності від того, який з цих періодів коротший;

(f) Доступ, наданий відповідно до положень цієї статті стосується лише діяльності з надання послуг, яка є предметом договору, і не надає право користуватися професійним званням Сторони, де послуга надається;

(g) Кількість осіб, на яку поширюється договір на надання послуг, не повинна перевищувати кількість, необхідну для виконання договору, відповідно до вимог, встановлених у законах, підзаконних актах та інших правових вимогах Сторони, де послуга надається;

(h) Іншим вибіркоким обмеженням, у тому числі стосовно кількості фізичних осіб у формі перевірок економічних потреб, встановленим у Додатках XVI-C та XVI-F до цієї Угоди щодо постачальників договірних послуг та незалежних фахівців.

²⁷ Отриманий після досягнення повноліття.

²⁸ Якщо ступінь або кваліфікацію не було отримано на території Сторони, де надається послуга, Сторона може самостійно оцінити, чи є диплом еквівалентним диплому про вищу освіту, який вимагається на її території.

Стаття 102

Незалежні фахівці

1. Сторони підтверджують свої відповідні обов'язки згідно із зобов'язаннями за ГАТС щодо в'їзду та тимчасового перебування незалежних фахівців.

2. Для кожного сектора, перерахованого нижче, Сторони дозволяють надавати послуги на їхній території незалежним фахівцям іншої Сторони відповідно до умов, визначених у пункті 3 цієї статті та Додатках XVI-C та XVI-F до цієї Угоди щодо застережень про постачальників договірних послуг та незалежних фахівців.

- a) Юридичні послуги
- b) Послуги в галузі архітектури, містобудування та парково-ландшафтної архітектури
- c) Інженерні послуги, послуги з комплексного проектування
- d) Комп'ютерні послуги та пов'язані послуги
- e) Послуги з управлінського консультування та послуги, пов'язані з управлінським консультуванням
- f) Послуги з перекладу

3. Зобов'язання, прийняті Сторонами, повинні відповідати таким умовам:

(a) фізичні особи повинні бути задіяні у наданні послуг на тимчасовій основі у якості самозайнятих осіб, зареєстрованих на території іншої Сторони, та повинні мати договір на надання послуг на період, що не перевищує 12 місяців;

(b) Фізичні особи, що в'їжджають на територію іншої Сторони, повинні мати, на час подачі заявки на в'їзд на територію іншої Сторони, принаймні шість років професійного досвіду у сфері діяльності, яка є предметом договору;

(c) Фізичні особи, які в'їжджають на територію іншої Сторони, повинні мати:

(i) диплом про вищу освіту або кваліфікацію, що підтверджує знання належного рівня²⁹; та

(ii) професійну кваліфікацію, відповідно до вимог, для здійснення діяльності відповідно до законів, підзаконних актів та законодавчих вимог Сторони на території якої послуга надається.

(d) Тимчасовий в'їзд та перебування фізичних осіб на території Сторони повинно загалом тривати не більше 6 місяців або, у випадку Люксембургу, 25 тижнів у будь-який 12-місячний період або протягом строку дії договору, в залежності від того, який з цих періодів коротший;

(e) Доступ, наданий відповідно до положень цієї статті стосується лише діяльності з надання послуг, яка є предметом договору, і не надає право використовувати професійне звання Сторони, де послуга надається;

(f) Іншим вибіркоким обмеженням, у тому числі стосовно кількості фізичних осіб у формі перевірок економічних потреб, встановленим у Додатках XVI-C та XVI-F до цієї Угоди щодо застережень про постачальників договірних послуг та незалежних фахівців.

Частина 5

Нормативно-правова база

²⁹Якщо ступінь або кваліфікацію не було отримано на території Сторони, де надається послуга, Сторона може самостійно оцінити, чи є диплом еквівалентним диплому про вищу освіту, який вимагається на її території.

Підрозділ 1
Національне регулювання

Стаття 103
Сфера дії та визначення

- 1) Визначений нижче порядок застосовується до заходів, які Сторони вживають стосовно ліцензування, яке впливає на:
 - a) транскордонне надання послуг;
 - b) заснування на їхній території юридичних та фізичних осіб, визначених у статті 86 цієї Угоди; або
 - c) тимчасове перебування на їхній території категорій фізичних осіб, визначених у статті 86 (17 до 21) цієї Угоди.

- 2) У разі транскордонного надання послуг, цей порядок застосовується лише до секторів, щодо яких Сторона має конкретні зобов'язання, і в тій мірі, в якій ці конкретні зобов'язання застосовуються. У випадку заснування, цей порядок не застосовується до сектора, якщо відповідне застереження включено до Додатків XVI-A та XVI-D до цієї Угоди. Щодо тимчасового перебування фізичних осіб, цей порядок не застосовується до сектора, для якого застереження включено до Додатків XVI-C та XVI-F до цієї Угоди.

- 3) Цей порядок не застосовується до заходів в тій мірі, у якій вони становитимуть обмеження, для плану-графіку визначеного відповідно до статей 88, 93 і 94 цієї Угоди.

- 4) Для цілей цієї Частини:
 - a) «Ліцензування» означає процес, при якому постачальник послуг або інвестор, в силу необхідності, вживає заходів для того, щоб отримати від компетентного органу рішення про дозвіл на надання послуг, заснування, або зважаючи на дозвіл щодо заснування економічної діяльності, іншої ніж надання послуг, у тому числі і рішення про внесення змін або продовження терміну дії такого дозволу.
 - b) «Компетентний орган» означає будь-який центральний, регіональний або місцевий уряд та орган влади або неурядовий орган, що має повноваження, делеговані центральними, регіональними або місцевими урядами чи органами влади, який приймає рішення про ліцензування.
 - c) «Процедури ліцензування» означають процедури, яких необхідно дотримуватися в рамках процесу ліцензування..

Стаття 104
Умови ліцензування

1. Ліцензування повинно здійснюватися на основі критеріїв, які не дають можливості компетентним органам реалізовувати свої повноваження з оцінювання на власний розсуд.

2. Критерії, зазначені у пункті 1 цієї статті, повинні:
 - a) співвідноситися із законними цілями державної політики;
 - b) бути чіткими і недвозначними;
 - c) бути об'єктивними;
 - d) встановлюватися заздалегідь;

- e) оприлюднюватися заздалегідь;
 - f) бути прозорими та доступними.
3. Ліцензія видається, як тільки буде встановлено, за результатами належної перевірки, що умови для отримання ліцензії були виконані.
4. Стаття 286 цієї Угоди застосовується до положень цієї Глави.
5. Якщо кількість ліцензій, доступних для певного виду діяльності, обмежена внаслідок нестачі доступних природних ресурсів або технічного потенціалу, Сторони застосовують процедуру відбору потенційних кандидатів, яка забезпечує повну гарантію неупередженості та прозорості, зокрема належне оприлюднення початку, проведення та завершення процедури.
6. За умови дотримання положень, встановлених цією статтею, у процесі визначення правил процедури відбору Сторони можуть враховувати законні цілі державної політики, в тому числі питання щодо здоров'я, безпеки, захисту навколишнього середовища і збереження культурної спадщини.

Стаття 105

Процедури ліцензування

1. Процедури ліцензування та формальності повинні бути чіткими, оприлюдненими заздалегідь і гарантувати заявникам, що їхню заяву буде розглянуто об'єктивно і неупереджено.
2. Процедури ліцензування та формальності повинні бути якомога більш простими і не повинні надмірно ускладнювати або затримувати надання послуг. Будь-яка плата за ліцензування³⁰, яка може стягуватися з заявників за розгляд заяв, має бути обґрунтованою і пропорційною вартості зазначених процедур ліцензування.
3. Процедури ліцензування та формальності повинні гарантувати заявникам, що їхня заявка буде оброблена протягом обґрунтованого строку, який оприлюднений заздалегідь. Строк обчислюється з дати, коли вся документація була отримана компетентними органами. Якщо це виправдано складністю питання, строк може бути подовжено компетентним органом на обґрунтований проміжок часу. Подовження строку та його тривалість належним чином обґрунтовуються та повідомляються заявнику до закінчення дії першого строку.
4. У разі подання неповної заявки заявник повинен бути поінформований якомога швидше про необхідність надати будь-яку додаткову документацію. У цьому випадку строк, зазначений у пункті 3 цієї статті, може бути призупинено компетентними органами, доки ними не буде отримано всю необхідну документацію.

³⁰ Ліцензійні збори не включають плату за використання природних ресурсів, плату за аукціони, проведення тендерів або інші недискримінаційні засоби надання концесій, або затвердження внесків щодо універсальних послуг.

5. Якщо заявка на отримання ліцензії відхиляється, заявник повинен бути поінформований про це без невиправданої затримки. Заявник, за запитом, має право отримати інформацію про причини відхилення заявки і про строки оскарження рішення.

Підрозділ 2 **Положення загального застосування**

Стаття 106 **Взаємне визнання**

1. Жодне з положень цієї Глави не перешкоджає Стороні вимагати, щоб фізичні особи мали необхідну кваліфікацію та/або професійний досвід, обов'язкові на території, де надається послуга, для зазначеного сектору діяльності.

2. Сторони заохочують відповідні професійні органи на своїх відповідних територіях надати рекомендації про взаємне визнання Комітету з питань торгівлі з метою виконання інвесторами або постачальниками послуг, в цілому або частково, критеріїв, що висуваються кожною Стороною до видачі дозволів, надання ліцензії, діяльності та сертифікації інвесторів та постачальників послуг та, зокрема, професійних послуг.

3. Після отримання рекомендації, зазначеної у пункті 2 цієї статті, Комітет з питань торгівлі, в межах обґрунтованого строку, вивчає рекомендацію, щоб визначити, чи відповідає вона цій Угоді.

4. Якщо, відповідно до процедури, визначеної у пункті 3 цієї статті, було встановлено, що рекомендація, зазначена у пункті 2 цієї статті, відповідає цій Угоді, та існує достатній рівень відповідності між правилами Сторін, Сторони з метою реалізації цієї рекомендації проводять переговори через свої компетентні органи щодо угоди про взаємне визнання вимог, кваліфікацій, ліцензій та інших нормативно-правових актів.

5. Будь-яка така угода повинна відповідати положенням Угоди СОТ та, зокрема, статті VII ГАТС.

Стаття 107 **Прозорість та розкриття конфіденційної інформації**

1. Кожна Сторона оперативно реагує на всі запити іншої Сторони щодо конкретної інформації про будь-які заходи загального застосування або міжнародні угоди, які стосуються або впливають на цю Угоду. Кожна Сторона також створює один або декілька інформаційних центрів для надання конкретної інформації для інвесторів і постачальників послуг іншої Сторони за вимогою щодо всіх таких питань. Сторони повідомляють одна одну про свої інформаційні пункти протягом 3 місяців після набрання чинності цією Угодою. Інформаційні пункти можуть не бути депозитаріями законів і підзаконних актів.

2. Ніщо в цій Угоді не вимагає від будь-якої Сторони надавати конфіденційну інформацію, розкриття якої перешкоджало б забезпеченню дотримання законодавства або іншим чином суперечило б державним інтересам, або завдало б шкоди законним комерційним інтересам конкретних підприємств, державних або приватних.

Підрозділ 3 Комп'ютерні послуги

Стаття 108 Домовленості про комп'ютерні послуги

1. У тій мірі, в якій торгівлю комп'ютерними послугами лібералізовано відповідно до Части 2, 3 і 4 цієї Глави, а також беручи до уваги, що комп'ютерні та пов'язані з ними послуги дають можливість надавати інші послуги, як електронним, так і іншим шляхом, Сторони розрізняють послуги, що надають доступ та контентні або базові послуги, які надаються у електронній формі таким шляхом, що контентна або базова послуга не класифікується як комп'ютерна та пов'язана з ними послуга, як визначено у пункті 2 цієї статті..

2. Комп'ютерні та пов'язані з ними послуги означають послуги, визначені у Кодексу Організації Об'єднаних Націй СРС 84, зокрема основні послуги та функції або комбінації основних послуг, незалежно від того, чи надаються вони через мережі, зокрема Інтернет.

Базові послуги є послугами, що забезпечують:

(а) консультації, стратегічне планування, аналіз, планування, розробку технічних специфікацій, дизайн, розробку, установку, впровадження, інтеграцію, тестування, налагодження, оновлення, підтримку, надання технічної допомоги, управління або використання комп'ютерних програм для них або комп'ютерних систем; або

(б) комп'ютерні програми, що визначаються як набір інструкцій, необхідних для роботи комп'ютерів та передачі інформації до них та між ними, а також консультаційні послуги, послуги зі стратегічного планування, аналізу, планування, розробки технічних специфікацій, дизайну, розробку, установки, впровадження, інтеграції, тестування, налагодження, оновлення, підтримки, надання технічної допомоги, управління або використання комп'ютерних програм або для них; або

(с) обробку даних, зберігання даних, хостингу даних або послуги з ведення баз даних; або

(д) технічне обслуговування та послуги з ремонту офісного обладнання та устаткування, зокрема комп'ютери, або,

(е) послуги з навчання персоналу клієнтів, пов'язані з комп'ютерними програмами, комп'ютерами або комп'ютерними системами, що не входять в інші категорії.

Підрозділ 4 Поштові та кур'єрські послуги

Стаття 109 Сфера застосування та визначення

1. У цьому Підрозділі викладені принципи нормативно-правової бази для всіх поштових та кур'єрських послуг, лібералізованих відповідно до Части 2, 3 та 4 цієї Глави.

2. Для цілей цього Підрозділу та Части 2, 3 та 4 цієї Глави:

(а) «Ліцензія» означає дозвіл, що надається окремому надавачу регуляторним органом, який вимагається для здійснення діяльності з надання даної послуги.

(b) «Універсальна послуга» означає постійне надання поштових послуг визначеної якості у всіх пунктах на території Сторони за доступними цінами для всіх користувачів.

Стаття 110

Запобігання монополістичній практиці у секторі поштових та кур'єрських послуг

Необхідні заходи підтримуються або запроваджуються з метою запобігання участі або продовження монополістичних практик постачальників, які, окремо або разом, мають можливість справляти істотний вплив на умови участі (з урахуванням ціни та пропозиції) на відповідному ринку поштових та кур'єрських послуг в результаті використання своїх позицій на ринку.

Стаття 111

Універсальна послуга

Кожна зі Сторін має право визначати вид зобов'язання щодо надання універсальної послуги, яке вона бажає підтримувати. Такі зобов'язання не будуть розглядатися як монополістичні *per se*, за умови, що вони застосовуються прозорим, недискримінаційним і нейтральним для конкуренції шляхом і не є більш обтяжливими, ніж необхідно для виду універсальної послуги, визначеної Стороною.

Стаття 112

Ліцензії

1. Через три роки після набрання чинності цією Угодою, ліцензія вимагається лише для послуг, що підпадають під сферу дії універсальної послуги.
2. Якщо ліцензія вимагається, наступна інформація повинна бути оприлюднена:
 - (a) усі критерії ліцензування та строк, зазвичай необхідний для прийняття рішення щодо заяви про отримання ліцензії, та
 - (b) умови ліцензії.
3. Причини відмови у видачі ліцензії повинні повідомлятися заявнику за його запитом, а процедура оскарження через незалежний орган має бути встановлена кожною Стороною. Така процедура має бути прозорою, недискримінаційною та заснованою на об'єктивних критеріях.

Стаття 113

Незалежність регулятивного органу

Регулятивний орган повинен бути юридично відокремлений та не підзвітний жодному постачальнику поштових та кур'єрських послуг. Рішення та процедури регулятивного органу повинні бути неупередженими по відношенню до всіх учасників ринку.

Стаття 114

Адаптація законодавства

1. Сторони визнають важливість адаптації чинного законодавства України до права Європейського Союзу. Україна забезпечує, щоб існуючі закони та майбутнє законодавство поступово досягли сумісності з *acquis* ЄС.

2. Ця адаптація розпочнеться з дати підписання цієї Угоди, і поступово пошириться на всі елементи *acquis* ЄС, зазначені у Додатку XVII до цієї Угоди.

Підрозділ 5 **Телекомунікаційні послуги**

Стаття 115 **Сфера застосування та визначення**

1. У цьому Підрозділі встановлюються принципи нормативно-правової бази для всіх електронних комунікаційних послуг, що були лібералізовані відповідно до Частин 2, 3 та 4 цієї Глави, за винятком радіо та телевізійних трансляцій.

2. Для цілей цього Підрозділу та Частин 2, 3 та 4 цієї Глави:

(а) «електронні комунікаційні послуги» – означають всі послуги, які включають передачу та прийом електромагнітних сигналів та які зазвичай надаються на оплатних умовах, за винятком радіо та телевізійних трансляцій, до яких не належать економічна діяльність з надання контенту, що потребує телекомунікації для його передачі. Радіо та телевізійні трансляції визначаються як безперервний потік передач, необхідних для доведення сигналів телевізійних та радіо програм до населення, однак які не включають з'єднання між операторами.

(б) «публічна комунікаційна мережа» – означає електронну комунікаційну мережу, яка повністю або переважно використовується для надання доступних для населення електронних комунікаційних послуг;

(с) «електронна комунікаційна мережа» – означає системи передачі та, у разі потреби, обладнання для переключання або маршрутизації, а також інші ресурси, які дозволяють здійснювати передачу сигналів провідним способом, радіозв'язком, оптичними або іншими електромагнітними засобами, зокрема мережі супутникового зв'язку, фіксовані (контурні та пакетні, зокрема Інтернет) та мобільні наземні мережі, електричні кабельні системи в межах їх використання з метою передання сигналів, мережі, що використовуються для радіо та телевізійних трансляцій, а також мережі кабельного телебачення, незалежно від виду інформації, що передається;

(д) «регулююче відомство» в галузі електронних комунікацій означає орган або органи, які уповноважені здійснювати регулювання електронних комунікацій, визначених у цій Главі;

(е) надавач послуг вважається таким, що має «суттєвий ринковий вплив», якщо, індивідуально або разом з іншими, він займає на ринку позицію, яка є еквівалентною домінуючій, тобто позицію, яка означає таку економічну потужність, яка дозволяє цьому надавачеві діяти значною мірою незалежно від конкурентів, замовників та навіть споживачів;

(ф) «взаємне підключення» означає фізичне та/або логічне зв'язування публічних комунікаційних мереж, які використовуються тим самим або різними надавачами послуг з тим, щоб надати можливість користувачам одного надавача послуг підтримувати зв'язок з користувачами того самого або іншого постачальника послуг, або щоб надати доступ до послуг, що надаються іншим надавачем послуг. Послуги при цьому можуть надаватися залученими сторонами або іншими сторонами, які мають доступ до

відповідної мережі. Взаємне підключення – це особливий вид доступу, впроваджений між операторами публічних мереж;

(g) «універсальний сервіс» означає сукупність послуг визначеної якості, які можуть бути отримані усіма користувачами на території Сторони незалежно від їх географічного положення та за прийнятною ціною; обсяг та спосіб надання такого сервісу визначається кожною із Сторін самостійно;

(h) «доступ» означає можливість користуватися засобами та/або послугами, наданими іншим надавачем послуг на визначених умовах, на основі ексклюзивних або не-ексклюзивних прав, з метою надання електронних комунікаційних послуг. Це включає, серед іншого, доступ до елементів мережі та до пов'язаних з нею засобів, що може передбачати підключення обладнання, як стаціонарного, так і нестаціонарного (зокрема, це включає доступ до локальних вузлів та пристроїв, а також до послуг, необхідних для надання послуг через локальний контур), доступ до фізичної інфраструктури, зокрема будівлі, кабельні системи та антени; доступ до відповідних систем програмного забезпечення, зокрема системи операційної підтримки, доступ до цифрових систем або систем, які забезпечують еквівалентну функціональність, доступ до стаціонарних та мобільних мереж, зокрема для роумінгу, доступ до систем умовного доступу для послуг цифрового телебачення; доступ до послуг віртуальних мереж;

(i) «кінцевий користувач» означає користувача, який не здійснює надання послуг публічних комунікаційних мереж або електронних комунікаційних послуг для населення;

(j) «локальна лінія зв'язку, або абонентський канал, абонентська лінія» означає фізичну лінію зв'язку (ланцюг), яка з'єднує вихідну точку мережі у приміщенні абонента з основною розподільною системою або еквівалентним обладнанням стаціонарної публічної комунікаційної мережі.

Стаття 116

Регулюючий орган

1. Сторони зобов'язуються забезпечити юридичну відокремленість регулюючих відомств в сфері електронних комунікаційних послуг та їх функціональну незалежність від будь-якого надавача послуг, що надає електронні комунікаційні послуги. Якщо певна Сторона утримує право власності на, або контролює надавача послуг, який надає публічні комунікаційні мережі або послуги, то така Сторона зобов'язана забезпечити дієве структурне відокремлення регуляторної функції від діяльності, пов'язаної із правом власності або здійсненням контролю.

2. Сторони зобов'язуються забезпечити надання регулюючому відомству достатніх повноважень для регулювання цього сектору. Завдання, які мають виконуватися регулюючим відомством, повинні бути відкритими для громадськості та оприлюднюватися у легко доступній та чіткій формі, особливо у випадках, коли ці завдання визначені перед більш ніж одним відомством.

3. Сторони зобов'язуються забезпечити прозорість та неупередженість рішень та процедур регулюючих відомств по відношенню до всіх учасників ринку.

4. Регулююче відомство повинно мати повноваження щодо здійснення аналізу індикативного переліку відповідних ринків товарів та послуг, які перелічені у Додатках³¹ до цієї Угоди. Якщо регулююче відомство зобов'язане приймати рішення згідно статті 118 цієї Угоди щодо встановлення, підтримання, змінювання або скасування зобов'язань, то таке відомство повинно визначити на основі аналізу ринку, чи є відповідний ринок дійсно конкурентним.

5. Якщо регулююче відомство дійде висновку, що відповідний ринок не є дійсно конкурентним, то це відомство має встановити та визначити надавачів послуг із суттєвим ринковим впливом на цьому ринку та має встановити, забезпечити або змінити конкретні регуляторні зобов'язання, зазначені у статті 118 цієї Угоди, в залежності від того, що саме доцільно зробити. Якщо регулююче відомство дійде висновку, що відповідний ринок є дійсно конкурентним, воно не буде встановлювати або забезпечувати жодні регуляторні обов'язки, зазначені в статті 118 цієї Угоди.

6. Сторони зобов'язуються забезпечити право надавача послуг, на яке вплинуло рішення регулюючого відомства, на подання апеляції проти цього рішення апеляційному органу, який має бути незалежним від сторін, яких стосується це рішення. Сторони зобов'язуються забезпечити належний розгляд обставин справи. В очікуванні результату розгляду такої апеляції рішення регулюючого відомства залишається в силі, крім випадків, коли апеляційний орган приймає інше рішення. Якщо апеляційний орган за своєю природою не є судовим органом, він завжди має надавати письмово викладені підстави для прийняття свого рішення, а рішення такого органу можуть переглядатися неупередженим та незалежним судовим органом. Рішення прийняті апеляційним органом повинні ефективно застосовуватись.

7. Сторони зобов'язуються забезпечити, щоб у випадках, коли регулюючі відомства планують вжити заходів, пов'язаних із будь-якими положеннями цього Підрозділу, та якщо ці заходи матимуть значний вплив на відповідний ринок, вони надаватимуть заінтересованим сторонам можливість висловити свої зауваження щодо проекту відповідного заходу протягом доцільного строку. Регулятори зобов'язані оприлюднювати відповідні процедури проведення консультацій. Результати здійснення процедури консультацій повинні бути загальнодоступними, за винятком випадків конфіденційної інформації.

8. Сторони зобов'язуються забезпечити, щоб постачальники послуг, які забезпечують електронні комунікаційні мережі та послуги, надавали всю необхідну інформацію, зокрема фінансову інформацію, необхідну регулюючим відомствам для того, щоб забезпечити відповідність положенням цього Підрозділу або рішенням, прийнятим згідно цього Підрозділу. Такі надавачі послуг зобов'язані невідкладно надавати таку інформацію за запитом та відповідно до визначених термінів та відповідного рівня

³¹ Для Сторони ЄС: Індикативний перелік відповідних ринків товарів та послуг представлено у вигляді окремого Додатка XIX. Перелік відповідних ринків, включених у Додаток XIX, підлягає регулярному перегляду з боку ЄС. Будь-які зобов'язання, прийняті на основі цієї Глави, повинні будуть враховувати такі перегляди. Для України: Індикативний перелік відповідних ринків товарів та послуг представлено у вигляді окремого Додатка XX. Перелік відповідних ринків, включених у Додаток XX, підлягає регулярному перегляду з боку України в рамках наближення чинного законодавства України до законодавства Європейського Союзу, передбаченого у статті 124. Будь-які зобов'язання, прийняті на основі цієї Глави, повинні будуть враховувати такі перегляди.

деталізацій встановлених регулюючим відомством. Інформація, надання якої вимагає регулююче відомство, повинна відповідати цьому завданню. Регулююче відомство зобов'язане видати підстави для свого запиту щодо інформації.

Стаття 117

Надання дозволу на надання електронних комунікаційних послуг

1. Сторони зобов'язуються забезпечити, надання послуг у автоматичному режимі, наскільки це можливо, після звичайного повідомлення або реєстрації.
2. Сторони зобов'язуються забезпечити можливість застосування ліцензій для врегулювання питань щодо розподілу номерів та частот. Терміни та умови отримання таких ліцензій повинні бути доступні громадськості.
3. Сторони зобов'язуються забезпечити, щоб у випадках, коли необхідно отримання ліцензії:
 - (а) всі критерії видачі ліцензії та доречна тривалість строку, необхідного для прийняття рішення стосовно задовільнення заявки на отримання ліцензії, були загальнодоступні;
 - (б) причини відмови у видачі доводяться заявникові у письмовій формі на його вимогу;
 - (в) заявник на отримання ліцензії у разі безпідставної відмови у наданні ліцензії повинен мати право звернутися до апеляційного органу;
 - (г) ліцензійний збір³², встановлений будь-якою із Сторін, не повинен перевищувати адміністративні витрати, які зазвичай пов'язуються з управлінням, контролем та забезпеченням видачі відповідних ліцензій. Вимоги пункту (д) не поширюються на плату за ліцензію на використання діапазонів радіо частот та ресурсу.

Стаття 118

Доступ та взаємозв'язок

1. Сторони зобов'язуються забезпечити, щоб будь-який надавач послуг, який має право надавати електронні комунікаційні послуги, мав право та зобов'язання проводити переговори щодо взаємного підключення з іншими постачальниками електронних комунікаційних мереж та послуг. Взаємне підключення в принципі має погоджуватися на основі комерційних переговорів між відповідними юридичними особами.
2. Сторони зобов'язуються забезпечити, щоб надавачі послуг, які отримують інформацію від інших надавачів послуг в процесі переговорів щодо домовленостей про взаємне підключення, використовували цю інформацію виключно з тією метою, з якою ця інформація була надана, та завжди забезпечували конфіденційність інформації, яка передається або зберігається.
3. Сторони зобов'язуються забезпечити, щоб у разі отримання висновку згідно статті 116 цієї Угоди про те, що відповідний ринок, зокрема ті ринки, які зазначені у наданих Додатках до цієї Угоди, не є дійсно конкурентним, регулююче відомство мало необхідні повноваження для того, щоб встановити по відношенню до надавача послуг,

³² Ліцензійні збори не включають плату за аукціони, тендери або інші недискримінаційні засоби надання концесій або затвердження внесків щодо універсальних послуг.

визначеного як такий, що має суттєвий ринковий вплив, одну або декілька із наступних вимог щодо взаємного підключення та/або доступу:

(а) зобов'язання щодо виключення дискримінації з тим, щоб оператори застосовували еквівалентні вимоги за подібних обставин до інших надавачів послуг, які надають еквівалентні послуги, та надавали іншим послуги та інформацію на тих самих умовах та тієї самої якості, які вони забезпечують для власних послуг, або послуг своїх філій або партнерів;

(b) зобов'язання щодо забезпечення вертикальної інтегрованої компанії з метою забезпечення прозорості власних оптових цін та власних внутрішніх трансфертних цін, у випадках коли діє вимога щодо забезпечення відсутності дискримінації або для запобігання недобросовісному перехресному субсидуванню. Регулюючий орган може визначити формат та методологію бухгалтерського обліку, які будуть використовуватись.

(с) зобов'язання задоволення обґрунтованих запитів на надання доступу до, та використання конкретних елементів мережі та пов'язаного із ними устаткування, зокрема роздільний доступ до абонентської лінії, *серед іншого*, в ситуаціях, коли регулююче відомство вважає, що відмова у наданні доступу або висування необґрунтованих вимог та умов, які матимуть подібні наслідки, заважатиме виникненню сталого конкурентного ринку на роздрібному рівні, або не відповідатиме інтересам кінцевих споживачів;

(d) зобов'язання надання визначених послуг на оптовій основі для перепродажу третіми сторонами; надавати вільний доступ до технічних інтерфейсів, протоколів або інших важливих технологій, які є необхідними для забезпечення взаємної сумісності послуг або послуги віртуальних мереж; забезпечувати спільне розміщення або інші форми спільного використання устаткування, зокрема спільне використання кабельних каналів, будівель або антен; надавати зазначені послуги, необхідні для забезпечення сумісності кінцевих послуг для користувачів, зокрема засоби для забезпечення послуг інтелектуальних мереж; надавати доступ до систем операційної підтримки або аналогічних систем програмного забезпечення, необхідних для забезпечення добросовісної конкуренції у сфері надання послуг; забезпечувати взаємне підключення мереж або мережевого обладнання.

Регулюючі відомства можуть встановлювати додаткові умови зокрема забезпечення справедливості, обґрунтованості та своєчасності на додаток до вимог, наведених у статтях (с) і (d) цього пункту.;

(е) зобов'язання відшкодування видатків та контролю за цінами, зокрема вимоги щодо пов'язування цін із витратами та вимоги щодо систем обліку витрат, щодо надання конкретних видів взаємного підключення та/або доступу, в ситуаціях, коли аналіз ринку вказує на відсутність ефективної конкуренції, та утримання відповідним оператором цін на надмірно високому рівні, або застосовування цінового витискання, що наносить шкоду інтересам кінцевих споживачів.

Регулюючі відомства повинні враховувати інвестиції, здійснені оператором, та дозволяти йому мати обґрунтовану норму прибутку на вкладений капітал.

(f) зобов'язання оприлюднювати конкретні зобов'язання, встановлені для надавачів послуг регулюючим органом, із зазначенням конкретної продукції/послуг та географічних ринків. Поновлена інформація, за умови що вона не є конфіденційною та не містить ділової таємниці, має бути оприлюднена у такий спосіб, який гарантує всім заінтересованим сторонам вільний доступ до цієї інформації.

(g) зобов'язання прозорості вимагає, щоб оператори були зобов'язані оприлюднювати визначену інформацію та, зокрема, коли оператор має зобов'язання щодо забезпечення відсутності дискримінації, регулятор може вимагати від такого

оператора оприлюднювати референтну пропозицію, яка має бути достатньо роздільною для того, аби забезпечити, те щоб надавачі послуг не повинні були сплачувати за послуги, які не є необхідними для отримання потрібної послуги, із наданням опису відповідних пропозицій за компонентами відповідно до потреб ринку, та пов'язаних з ними термінами та умовами, зокрема ціни.

4. Сторони зобов'язуються забезпечити, щоб надавач послуг, який намагається отримати взаємне підключення з іншим надавачем послуг, який визначений таким, що має суттєвий ринковий вплив, мав доступ, або у будь-який момент часу, або після закінчення прийнятної строку, який був оприлюднений, до відповідного незалежного національного відомства, яким може бути визначений регуляторний орган у статті 115(2)(d) цієї Угоди, з метою вирішення спорів, пов'язаних із термінами та умовами надання взаємного підключення та/або доступу.

Стаття 119 **Обмежені ресурси**

1. Сторони зобов'язуються забезпечити, щоб будь-які процедури, передбачені для надання та використання обмежених ресурсів, зокрема частоти, номери та права доступу, застосовувалися на об'єктивній, пропорційній, вчасній, прозорій та недискримінаційній основі. Поточний стан надання діапазонів частот має бути відкритим для громадськості, однак оприлюднення детальної інформації про частоти, виділені для конкретних напрямків використання урядом, не є обов'язковим.

2. Сторони зобов'язуються забезпечити ефективне управління радіочастотами для телекомунікаційних послуг на своїй території з метою забезпечення ефективного та дієвого використання частотного діапазону. Якщо попит на конкретні частоти перевищує наявні можливості щодо їх надання, повинні застосовуватись доцільні та прозорі процедури призначення цих частот з метою оптимізації їх використання та сприяння розвитку конкуренції.

3. Сторони повинні гарантувати, щоб функція виділення національних номерних ресурсів та управління національними номерними планами була покладена на регулюючий орган.

4. У разі якщо державні або місцеві органи влади зберігають за собою право власності або контроль над надавачами послуг, які забезпечують комунікаційні мережі загального користування та/або послуги, повинно бути забезпечено ефективне структурне відокремлення функцій надання прав доступу від діяльності, пов'язаної із правом власності або контролем.

Стаття 120 **Універсальна послуга**

1. Кожна Сторона має право самостійно визначати тип вимог стосовно універсальної послуги, які вона хоче застосовувати.

2. Такі обов'язки чи вимоги самі по собі не вважатимуться антиконкурентними, за умови, якщо їх адміністрування буде здійснюватися у прозорий, об'єктивний та недискримінаційний спосіб. Адміністрування таких обов'язків також повинно бути

нейтральним по відношенню до конкуренції та не бути більш обтяжливим, ніж це необхідно для того типу універсальної послуги, яка була визначена відповідною Стороною.

3. Сторони зобов'язуються забезпечити, щоб всі надавачі послуг повинні мати право на забезпечення універсальної послуги та щоб жоден надавач послуг не був апріорії визнаний неприйнятним. Визначення прийнятності повинно здійснюватися на основі дієвого, прозорого, об'єктивного та недискримінаційного механізму. У разі необхідності, Сторони зобов'язуються оцінити, чи не створює надання універсальної послуги не виправданого навантаження на організацію (організацію), призначені надавати універсальну послугу. У випадках, які є виправданими на підставі таких розрахунків із урахуванням ринкової корисності (якщо такі існують), яку матиме організація, яка надає універсальну послугу, регулюючі органи зобов'язані визначити, чи необхідно застосувати механізм надання компенсації відповідному надавачу(надавачам) послуг або спільного розподілу чистих витрат, пов'язаних із вимогами щодо надання універсальної послуги.

4. Сторони зобов'язуються забезпечити, щоб:

(а) каталоги усіх абонентів³³ були доступними для користувачів, у друкованій та/або електронній формі, та регулярно поновлювалися щонайменше один раз на рік;

(б) організації, які надають послуги, зазначені у підпункті (а) цього пункту, дотримуватися принципу недискримінації у роботі з інформацією, що була надана їм іншими організаціями.

Стаття 121

Транскордонне надання електронних комунікаційних послуг

Сторони зобов'язуються не застосовувати та не підтримувати будь-яких заходів, які обмежують транскордонне надання електронних комунікаційних послуг.

Стаття 122

Конфіденційність інформації

Кожна Сторона зобов'язується забезпечити конфіденційність електронних комунікацій та циркулюючих через електронні комунікаційні мережі загального доступу та доступні населенню електронні комунікаційні послуги даних без обмеження торгівлі послугами.

Стаття 123

Спори між надавачами послуг

1. Сторони зобов'язуються забезпечити, щоб у випадку виникнення спорів між надавачами послуг, що надають електронні комунікаційні мережі або послуги у зв'язку із правами та обов'язками, визначеними в цій Главі, відповідне регулююче відомство було зобов'язане, на прохання будь-якої із Сторін, ухвалити обов'язкове для виконання рішення щодо вирішення відповідного спору у найкоротші терміни та у будь-якому випадку зробити це не пізніше чотирьох місяців.

³³ Відповідно до діючих правил з обробки персональних даних і захисту приватного життя в галузі електронних комунікацій.

2. Рішення регулюючого органу мають бути доступними для громадськості, з урахуванням вимог забезпечення комерційної конфіденційності. Заінтересовані сторони повинні отримати повну інформацію щодо підстав для прийняття відповідного рішення.

3. У разі якщо спір стосується транскордонного надання послуг, відповідні регулюючі органи зобов'язані координувати свої дії з метою розв'язання такого спору.

Стаття 124

Нормативно-правове наближення

1. Сторони усвідомлюють важливість наближення чинного законодавства України до права Європейського Союзу. Україна зобов'язується забезпечити поступове приведення своїх чинних законів та майбутнього законодавства у відповідність до *acquis* ЄС.

2. Таке наближення розпочинається з дати підписання цієї Угоди, та поступово поширюватиметься на всі елементи *acquis* ЄС, зазначені у Додатку XVII до цієї Угоди.

Підрозділ 6

ФІНАНСОВІ ПОСЛУГИ

Стаття 125

Сфера застосування та визначення термінів

1. У цьому Підрозділі встановлюються принципи нормативно-правової бази для всіх фінансових послуг, які підлягають лібералізації відповідно до Части 2, 3 та 4 цієї Глави.

2. Для цілей цього Підрозділу та Части 2, 3 та 4 цієї Глави:

(а) «фінансова послуга» означає будь-яку послугу фінансового характеру, яка пропонується постачальником фінансових послуг відповідної Сторони. До фінансових послуг належать такі види діяльності:

(i) Страхові і пов'язані зі страхуванням послуги

1. пряме страхування (зокрема спільне страхування):

(а) страхування життя;

(b) страхування інше, ніж страхування життя.

2. перестрахування та ретроцесія;

3. страхове посередництво, таке як брокерські операції та агентські послуги; та

4. послуги, що є допоміжними по відношенню до страхування, такі як консультаційна діяльність, актуарні послуги, послуги з оцінки ризику та послуги з врегулювання претензій.

(ii) Банківські та інші фінансові послуги (за винятком страхування):

1. послуги з прийняття вкладів та інших коштів, що підлягають поверненню, від населення;

2. послуги з кредитування всіх видів, у тому числі споживчий кредит, кредит під заставу, факторинг та фінансування комерційних операцій;

3. фінансовий лізинг;

4. усі платежі і послуги з переказу грошей, зокрема кредитні, розрахункові та дебетові картки, дорожні чеки та банківські тратти;

5. послуги з надання гарантій і поручительств;

6. укладання угод від власного імені або від імені клієнтів на біржі, поза нею або будь-яким іншим чином стосовно:

(a) інструментів грошового ринку (зокрема чеки, векселі, депозитні сертифікати);
(b) валюти;
(c) похідних продуктів, зокрема, але не обмежуючись ф'ючерсами та опціонами;
(d) курсових та відсоткових інструментів, зокрема такі продукти, як свопи та угоди щодо форвардної відсоткової ставки;
(e) переказних цінних паперів;
(f) інших оборотних інструментів та фінансових активів, зокрема дорогоцінні метали в злитках;

7. участь у якості агента в емісії усіх типів цінних паперів, зокрема андеррайтинг та розміщення (як у відкритому, так і у закритому порядку) та надання послуг, пов'язаних із такою емісією;

8. посередницькі послуги на грошовому ринку;

9. послуги з управління майном, такі як готівкове або безготівкове управління, всі форми колективного управління інвестиціями, управління пенсійним фондом, послуги з довірчого зберігання, депозитарного та трастового обслуговування;

10. послуги з клірингу та фінансового управління майном, в тому числі цінні папери, похідні інструменти та інші обігові інструменти;

11. надання та передавання фінансової інформації, обробка фінансових даних і пов'язаного з цим програмного забезпечення;

12. консультативні, посередницькі та інші допоміжні фінансові послуги з усіх видів діяльності, перелічених у підпунктах 1-11, зокрема довідки про кредитоспроможність і аналіз кредиту, дослідження та поради з питань інвестицій та портфеля цінних паперів, поради з питань придбання та корпоративної реструктуризації і стратегії.

(b) «постачальник фінансових послуг» означає будь-яку фізичну або юридичну особу Сторони, яка прагне надавати або надає фінансові послуги. Термін «постачальник фінансових послуг» не поширюється на державні установи.

(c) «державна установа» означає:

1. уряд, центральний банк або грошово-кредитну установу відповідної Сторони, або юридичну особу, що належить або контролюється Стороною, яка переважно виконує урядові функції чи здійснює діяльність для урядових цілей, не зокрема юридичну особу, основним видом діяльності якої є надання фінансових послуг на комерційних умовах; або

2. приватну юридичну особу, яка виконує функції, які зазвичай виконуються центральним банком або фінансовим відомством, під час виконання таких функцій.

(d) «нова фінансова послуга» означає послугу фінансового характеру, зокрема послуги, які пов'язані з існуючими та новими продуктами, або із способом постачання таких продуктів, яка не надається будь-яким постачальником фінансових послуг на території однієї із Сторін, але яка надається на території іншої Сторони.

Стаття 126

Пруденційний виняток

1. Кожна Сторона може застосовувати або підтримувати певні заходи з пруденційних міркувань, таких як:

(a) захист інвесторів, депозитаріїв, власників полісів або осіб, перед якими постачальник фінансових послуг має зобов'язання довірчої особи;

(b) забезпечення цільності та стабільності фінансової системи відповідної Сторони.

2. Такі заходи не повинні бути більш обтяжливими, ніж це необхідно для досягнення їхньої мети, та не повинні бути дискримінаційними по відношенню до постачальників фінансових послуг іншої Сторони у порівнянні з подібними власними постачальниками фінансових послуг.

3. Жодне положення цієї Угоди не можна тлумачити як вимога щодо розкриття Стороною інформації, яка стосується справ та рахунків індивідуальних клієнтів, або будь-якої конфіденційної інформації або інформації, що є об'єктом приватної власності, яка знаходиться у розпорядженні державних установ.

4. Без шкоди для інших засобів пруденційного регулювання транскордонної торгівлі фінансовими послугами, Сторона може вимагати реєстрації транскордонних постачальників фінансових послуг іншої Сторони та постачальників фінансових інструментів.

Стаття 127

Ефективне та прозоре регулювання

1. Кожна Сторона зобов'язується докласти усіх зусиль, щоб заздалегідь надати усім заінтересованим особам інформацію про будь-який захід загальної дії, який ця Сторона пропонує застосувати з метою надання таким особам можливості надати свої коментарі щодо цього заходу. Інформація про такий захід має бути надана:

(a) шляхом офіційної публікації; або

(b) в іншій письмовій або електронній формі.

2. Кожна Сторона зобов'язується зробити доступними для заінтересованих осіб свої вимоги стосовно заповнення заявок, пов'язаних із наданням фінансових послуг.

За запитом заявника, відповідна Сторона повинна проінформувати цього заявника про статус його заявки. Якщо відповідна Сторона потребує додаткової інформації від заявника, вона повинна невідкладно повідомити про це заявнику.

Кожна Сторона зобов'язується докласти необхідних зусиль для забезпечення впровадження міжнародних стандартів регулювання та нагляду в сфері фінансових послуг та для боротьби з ухиленням від сплати податків на всій її території. Такі міжнародні стандарти включають, *зокрема*, «Основні принципи ефективного банківського нагляду» Базельського комітету, «Основні принципи страхування» Міжнародної асоціації органів нагляду за страховою діяльністю, «Цілі та принципи регулювання обігу цінних паперів» Міжнародної організації комісій з цінних паперів, Угоду ОЕСР про обмін інформацією з питань оподаткування», Заяву країн – членів «Групи двадцяти» про прозорість інформації та обмін інформацією для цілей оподаткування» та «Сорок рекомендацій» та «Дев'ять спеціальних рекомендацій стосовно боротьби із фінансуванням тероризму» Групи з розробки фінансових заходів боротьби з відмиванням грошей (FATF).

Сторони також приймають до уваги «Десять основних принципів обміну інформацією», які поширюються Міністрами фінансів країн – членів «Групи семи», та зобов'язуються вжити всіх необхідних кроків для застосування цих принципів у своїх двосторонніх відносинах.

Стаття 128 **Нові фінансові послуги**

Кожна Сторона зобов'язується дозволити постачальникам фінансових послуг іншої Сторони, заснованим на території цієї Сторони, надавати будь-яку нову фінансову послугу, подібну до тих послуг, які ця Сторона дозволила б надавати своїм власним постачальникам фінансових послуг згідно з національним законодавством у подібних умовах. Сторона може самостійно визначити юридичну форму надання послуги та може вимагати попереднього отримання дозволу на надання такої послуги. У разі якщо необхідне отримання дозволу, відповідне рішення має бути прийняте протягом прийняттого періоду часу, а підставою відмови у дозволі на надання послуг може бути тільки підстава, визначена у статті 126 цієї Угоди.

Стаття 129 **Обробка даних**

1. Кожна Сторона зобов'язується дозволяти постачальнику фінансових послуг іншої Сторони передавати інформацію в електронній або іншій формі, на своїй території та поза нею, для цілей обробки даних, якщо така обробка є необхідною в ході звичайної діяльності такого постачальника фінансових послуг.

2. Кожна Сторона зобов'язується вживати адекватних захисних заходів з метою захисту права на приватне життя та фундаментальних прав і свобод людини, особливо у зв'язку із передачею персональних даних.

Стаття 130 **Особливі винятки**

1. Жодне положення цієї Глави не може тлумачитися як таке, що не дозволяє Стороні, зокрема її державні установи, ексклюзивно здійснювати на своїй території види діяльності або надавати послуги, які складають частину державного пенсійного плану або системи соціального забезпечення, окрім ситуацій, коли такі види діяльності можна здійснювати, відповідно до внутрішніх національних правил відповідної Сторони, постачальникам фінансових послуг в умовах конкуренції з державними установами або приватними організаціями.

2. Жодне положення цієї Угоди не поширюється на види діяльності, які здійснюються центральним банком чи грошово-кредитною установою, або будь-якою іншою державною установою, з метою реалізації монетарної політики або політики регулювання валютного курсу.

3. Жодне положення цієї Глави не може тлумачитися як таке, що не дозволяє Стороні, зокрема її державні установи, ексклюзивно здійснювати на своїй території види діяльності або надавати послуги від імені або під гарантії або з використанням фінансових ресурсів відповідної Сторони або її державних установ.

Стаття 131

Саморегуляторні організації

У разі, якщо для надання фінансових послуг постачальником іншої Сторони на рівноправних умовах з постачальником фінансових послуг цієї Сторони Сторона вимагає членства, участі або доступу до будь-якого саморегуляторного органу, біржі або ринків цінних паперів або ф'ючерсів, клірингового агентства або будь-якої іншої організації чи асоціації, або якщо Сторона надає таким установам, безпосередньо або опосередковано, привілеї або переваги у наданні фінансових послуг, така Сторона повинна забезпечити дотримання вимог статей 88 та 94 цієї Угоди..

Стаття 132

Клірингові та платіжні системи

Відповідно до термінів та умов національного режиму, кожна Сторона зобов'язується надавати постачальникам фінансових послуг іншої Сторони, заснованим на її території, доступ до платіжних та клірингових систем, операторами яких є державні установи, та до офіційних механізмів фінансування та рефінансування, які є доступними за звичайних умов ведення бізнесу. Ця стаття не спрямована на те, щоб надати доступ до механізмів кредитора останньої інстанції Сторони.

Стаття 133

Наближення законодавства

1. Сторони усвідомлюють важливість наближення чинного законодавства України до права Європейського Союзу. Україна забезпечить поступове приведення у відповідність своїх чинних законів та майбутнього законодавства до *acquis* ЄС.
2. Таке наближення розпочинається з дати підписання цієї Угоди, та поступово поширюватиметься на всі елементи *acquis* ЄС, зазначені у Додатку XVII до цієї Угоди.

Підрозділ 7

Транспортні послуги

Стаття 134

Сфера дії

Цей Підрозділ визначає принципи лібералізації транспортних послуг згідно з Частинами 2, 3 та 4 цієї Глави.

Стаття 135

Міжнародний морський транспорт

1. Ця Угода застосовується до міжнародних морських перевезень між портами України та держав-членів Європейського Союзу і між портами держав-членів Європейського Союзу. Вона також застосовується до торгівлі між портами України та третіми країнами та між портами держав-членів Європейського Союзу та третіми країнами.

2. Ця Угода не застосовується до внутрішніх морських перевезень між портами України або між портами окремих держав-членів Європейського Союзу. Не зважаючи на попереднє речення, рух обладнання, такого, як порожні контейнери, які не перевозяться в якості вантажу за винагороду між портами України або між портами окремої держави-члена Європейського Союзу, буде розглядатися як частина міжнародних морських перевезень.

3. Для цілей цього Підрозділу та Части 2, 3 та 4 цієї Глави:

(а) «міжнародні морські перевезення» включають перевезення «від дверей до дверей» та мультимодальні транспортні операції, тобто перевезення товарів з використанням більш, ніж одного виду транспорту, зокрема «морське плече», за єдиним транспортним документом, та з цією метою пряме укладення контрактів з постачальниками послуг іншими видами транспорту;

(б) «морські навантажувально-розвантажувальні послуги» означають діяльність, яку виконують стивідорні компанії, зокрема операторів терміналів, проте не зокрема безпосередньої діяльності портових вантажників, коли ця робоча сила організована незалежно від стивідорних компаній та операторів терміналів. Така діяльність включає організацію та нагляд за:

(i) навантаженням/розвантаженням вантажу на/з судна;

(ii) закріпленням/розкріпленням вантажу;

(iii) прийомом/доставкою та зберіганням вантажів перед завантаженням на судно або після розвантаження;

(с) «послуги з митного оформлення» (або послуги агента з митного очищення) означає діяльність, що полягає у проведенні від імені іншої сторони митних формальностей щодо імпорту, експорту або транзитних перевезень вантажів незалежно від того, чи така послуга є основною діяльністю постачальника послуг, чи звичайним доповненням до основного виду діяльності;

(d) «послуги контейнерних станцій та депо» означають діяльність, що полягає у зберіганні контейнерів у межах порту або на віддаленні від моря з метою їхнього заповнення/розвантаження, ремонту та підготовки до відправки вантажу;

(е) «морські агентські послуги» означають діяльність, що полягає у виконанні у визначеній географічній зоні агентських функцій щодо представлення комерційних інтересів однієї чи більше компаній-перевізників стосовно:

(i) маркетингу та продажу послуг морських перевезень та пов'язаних з цим послуг, починаючи з визначення вартості до виставлення відповідних рахунків, а також надання коносаментів від імені компаній, придбання та перепродаж необхідних пов'язаних послуг, підготовка документації та надання комерційної інформації;

(ii) діяльності від імені компанії щодо організації заходу судна або прийому вантажів у разі необхідності.

(f) «транспортно-експедиційні послуги» означають діяльність, яка полягає в організації та моніторингу відправки вантажів від імені вантажовідправника, шляхом організації транспортування та супутніх послуг, підготовки документації та надання комерційної інформації.

(g) «фідерні послуги» означають попереднє та подальше транспортування міжнародних вантажів морем, особливо контейнерів, між портами на території Сторони.

4. Кожна Сторона надаватиме суднам під прапором іншої Сторони або таким, що знаходяться в управлінні постачальника послуг іншої Сторони, режим не менш сприятливий, ніж той, що застосовується до своїх власних суден, або суден будь-якої третьої країни, який буде більш сприятливим, це стосується, зокрема, доступу до портів,

використання інфраструктури та портових послуг, застосування морських допоміжних послуг³⁴, а також пов'язаних ставок та зборів, митних послуг, розподілу місць для стоянки та потужностей для завантаження та розвантаження.

5. Сторони будуть ефективно застосовувати принципи необмеженого доступу до міжнародних морських ринків та торгівлі на комерційній та недискримінаційній основі.

6. При застосуванні принципів пунктів 4 та 5 цієї статті, Сторони з дати набрання чинності цією Угодою повинні:

а) не включати положення про розподіл вантажів у майбутні угоди з третіми країнами щодо послуг з морських перевезень, зокрема сухий вантаж та вантаж у рідкому стані та лайнерні перевезення, та призупинити дію положень про розподіл вантажів у разі, якщо вони існують у попередніх угодах; та

б) скасувати або утримуватись від впровадження будь-яких адміністративних, технічних та інших заходів, які можуть мати непрямий обмежувальний чи дискримінаційний вплив на громадян або компанії іншої Сторони з постачання послуг з морських міжнародних перевезень.

7. Кожна Сторона дозволить постачальникам послуг з міжнародних морських перевезень іншої Сторони мати установи на її території на умовах заснування та управління не менш сприятливих, ніж ті, що застосовуються до її постачальників послуг або таких з третіх країн, які є кращими. Відповідно до положень Частини 2 цієї Глави, що стосується діяльності таких установ, кожна Сторона повинна надати дозвіл постачальникам послуг іншої Сторони вести господарську діяльність згідно із її законодавством та правилами, таку як наведено нижче, але не обмежуючись переліком:

а) видавничу діяльність, вивчення ринку та продаж послуг з морських перевезень та супутніх послуг, починаючи з визначення вартості до виставлення відповідних рахунків, від власного імені або від імені інших постачальників, послуг з міжнародних морських перевезень, за прямими домовленостями із замовником;

б) надання комерційної інформації будь-якими засобами, зокрема комп'ютеризовані інформаційні системи та електронну систему обміну даними (що є предметом будь-яких недискримінаційних обмежень стосовно телекомунікацій);

с) підготовку документації стосовно перевезень та митних процедур та іншої документації відносно походження та характеру вантажу, який підлягає перевезенню;

д) організацію заходу судна або доставки вантажів від власного імені або від імені інших постачальників послуг з міжнародних морських перевезень;

е) укладення будь-якої комерційної домовленості з будь-якими місцевими судноплавними агентствами, включаючи участь у розподілі акцій підприємства та участь у наймі місцевого персоналу або з закордону згідно з положеннями цієї Угоди;

ф) придбання та використання від власного імені або від імені своїх замовників (та перепродаж своїм замовникам) транспортних послуг будь-якого виду, зокрема внутрішні водні перевезення, перевезення автомобільним та залізничним транспортом, та послуг, пов'язаних з усіма видами перевезень, необхідних для надання єдиної транспортної послуги;

г) володіння обладнанням для ведення господарської діяльності.

³⁴ Допоміжні морські послуги включають послуги з обробки морських вантажів, складські послуги та послуги зберігання, послуги митного оформлення, послуги контейнерних станцій та складські послуги, агентські морські послуги, послуги з перевезення (морських) вантажів, послуги оренди суден з командою, обслуговування та ремонт суден, послуги буксирування та допоміжні послуги для морських перевезень.

8. Кожна Сторона повинна зробити для постачальників послуг з міжнародних морських перевезень іншої Сторони на прийнятних та недискримінаційних умовах доступними наступні послуги в порту: лоцманська проводка, буксирування та допомога при буксируванні, постачання продовольства, заправка та водопостачання, збір сміття та утилізація баластних відходів, послуги капітана порту, навігаційне обладнання, берегові експлуатаційні послуги в порту, які є важливими для функціонування судна, зокрема зв'язок, водота електропостачання, послуги аварійно-ремонтної майстерні, якірна стоянка, причал та причальні послуги.

9. Кожна Сторона дозволить постачальнику послуг з міжнародних морських перевезень іншої Сторони надавати послуги з міжнародних морських перевезень, зокрема «морське плече» у внутрішніх водних шляхах іншої Сторони.

10. Кожна Сторона дозволить постачальнику послуг з міжнародних морських перевезень іншої Сторони користуватися, на недискримінаційній основі та на узгоджених між залученими компаніями умовах, фідерними послугами, що надаються постачальником послуг з міжнародних морських перевезень, який зареєстрований у першій Стороні, між портами України або між портами держави-члена Європейського Союзу.

11. Ця Угода не буде впливати на застосування угод про морське торговельне судноплавство, укладених між Україною та державами-членами Європейського Союзу з питань, які не охоплюються даною Угодою. Якщо ця Угода є менш сприятливою з певних питань, ніж існуючі угоди між Україною та окремими державами-членами Європейського Союзу, більш сприятливі положення матимуть перевагу без шкоди для зобов'язань Сторони ЄС та з урахуванням Договору про функціонування Європейського Союзу. Положення цієї Угоди замінюють положення попередніх двосторонніх угод, укладених між Україною та державами-членами ЄС, якщо положення останніх несумісні з попередніми, за винятком ситуацій, згаданих у попередньому реченні, або тотожні до них. Положення існуючих двосторонніх угод, які не охоплюються цією Угодою, продовжуватимуть застосовуватися.

Стаття 136

Автомобільний, залізничний та внутрішній водний транспорт

1. З метою забезпечення скоординованого розвитку та прогресивної лібералізації перевезень між Сторонами відповідно до їхніх взаємних комерційних потреб, умови взаємного доступу на ринок у автомобільному, залізничному та внутрішньому водному транспорті будуть визначені можливими у майбутньому спеціальними угодами в галузях автомобільного, залізничного та внутрішнього водного транспорту.

2. До часу укладення зазначених у пункті 1 цієї статті угод, Сторони не запроваджують умови взаємного доступу на ринок між Сторонами більш обмежувальні у порівнянні з ситуацією, що склалася на дату, що передує даті набрання чинності цією Угодою.

3. Положення існуючих двосторонніх угод, які не відображено у можливих у майбутньому угодах, як зазначено у пункті 1 цієї статті, продовжуватимуть застосовуватися.

Стаття 137

Авіаційний транспорт

1. З метою забезпечення скоординованого розвитку та прогресивної лібералізації перевезень між Сторонами відповідно до їхніх взаємних комерційних потреб, умови взаємного доступу на ринок повинні розглядатися відповідно до Угоди між Україною та Європейським Союзом про спільний авіаційний простір (далі — САА).
2. До часу укладення САА, Сторони не здійснюватимуть будь-яких заходів або дій, більш обмежуючих або дискримінаційних у порівнянні з ситуацією, що склалася до набрання чинності цією Угодою.

Стаття 138

Наближення законодавства

Україна узгодить своє законодавство, у тому числі адміністративні, технічні та інші норми у сфері міжнародного морського транспорту з відповідними нормами, прийнятими Стороною ЄС, в тій мірі, в якій таке законодавче наближення сприятиме подальшій лібералізації та відкритості взаємному доступу на ринки Сторін та руху пасажирів та вантажів. Це наближення розпочнеться з дати підписання цієї Угоди та поступово розповсюджуватиметься на всі елементи *acquis* ЄС, згадані у Додатку XVII до цієї Угоди.

Частина 6

Електронна торгівля

Стаття 139

Мета та принципи

1. Сторони, визнаючи, що електронна торгівля розширює можливості ведення торгівлі в багатьох секторах, погоджуються сприяти розвитку електронної торгівлі між ними, зокрема шляхом співробітництва в сфері питань, пов'язаних із електронною торгівлею відповідно до положень цієї Глави.
2. Сторони погоджуються, що розвиток електронної торгівлі має здійснюватися за умови забезпечення повної відповідності найвищим міжнародним стандартам захисту інформації, з метою забезпечення довіри користувачів електронної торгівлі.
3. Сторони погоджуються, що електронна передача даних вважатиметься наданням послуг, в розумінні Частини 3 «Транскордонне надання послуг» цієї Глави, з якого не стягуються митні платежі.

Стаття 140

Нормативно-правові аспекти електронної торгівлі

1. Сторони підтримуватимуть діалог з питань регулювання електронної торгівлі, що включатиме, серед інших питань, наступні:
 - а. визнання сертифікатів електронних підписів, виданих населенню, та сприяння розвитку послуг транскордонної сертифікації,

- b. відповідальність постачальників посередницьких послуг у зв'язку з переданням або зберіганням інформації,
- c. поводження з небажаними електронними комерційними повідомленнями,
- d. захист споживачів в сфері електронної торгівлі,
- e. будь-які інші питання, які стосуються розвитку електронної торгівлі.

2. Таке співробітництво може існувати у формі обміну інформацією про відповідне законодавство Сторін стосовно цих питань, а також про впровадження такого законодавства.

Частина 7 Винятки

Стаття 141 Загальні винятки

1. Без шкоди загальним виняткам, визначеним у статті 472 цієї Угоди, на положення цієї Глави та Додатків XVI-A, XVI-B, XVI-C, XVI-D, XVI-E, XVI-F і XVII до цієї Угоди поширюються винятки, наведені в цій статті.

2. За умови дотримання вимоги, що такі заходи не застосовуються у спосіб, який є засобом довільної або невинуватої дискримінації між країнами, у яких переважають подібні умови, або не будуть виступати прихованим обмеженням права на заснування економічної діяльності або транскордонне постачання послуг, жодне положення у цій Главі не можна тлумачити як таке, що перешкоджає будь-якій із Сторін вживати або забезпечувати виконання заходів, які:

(a) необхідні для захисту громадської безпеки, громадської моралі, або для забезпечення громадського порядку;

(b) необхідні для забезпечення захисту життя та здоров'я людей, тварин або рослин;

(c) стосуються збереження вичерпних природних ресурсів, якщо такі заходи вживаються разом із обмеженнями, що поширюються на національних інвесторів або на внутрішнє постачання або споживання послуг;

(d) необхідні для забезпечення захисту національних художніх, історичних або археологічних цінностей;

(e) необхідні для забезпечення дотримання законів або правил, які не є несумісними із положеннями цієї Глави, зокрема положення, які пов'язані із:

(i) запобігання шахрайській чи оманливій практиці, або вирішенням питань, що стосуються наслідків невиконання контрактів;

(ii) захистом приватного життя осіб у зв'язку із обробкою та поширенням персональних даних, та забезпеченням конфіденційності документів та рахунків приватних осіб;

(iii) безпекою.

(f) не відповідають положенням статей 88(1) та 94 цієї Угоди, за умови що різниця у режимах спрямована на забезпечення ефективного або рівноправного

встановлення або стягнення прямих податків, пов'язаних із економічною діяльністю, інвесторами або постачальниками послуг іншої Сторони³⁵.

3. Положення цієї Глави та Додатків XVI-A, XVI-B, XVI-C, XVI-D, XVI-E, XVI-F і XVII до цієї Угоди не поширюються на відповідні системи соціального захисту Сторін або на діяльність, яка здійснюється на території кожної Сторони, та які пов'язані, навіть час від часу, з реалізацією офіційних повноважень.

Стаття 142 **Податкові заходи**

РНС, що надається згідно із положеннями цієї Глави, не поширюється на податковий режим, який Сторони забезпечують або забезпечуватимуть у майбутньому на основі угод між Сторонами, спрямованими на уникнення подвійного оподаткування.

Стаття 143 **Винятки, пов'язані із безпекою**

1. Жодне з положень цієї Угоди не можна тлумачити як таке, що:

(а) вимагає від будь-якої Сторони надання будь-якої інформації, розкриття якої ця Сторона вважає несумісним із принциповими інтересами власної безпеки; або

(б) не дозволяє будь-якій Стороні вживати будь-які із вказаних нижче заходів, які ця Сторона вважає необхідними для захисту принципових інтересів власної безпеки і які:

(і) пов'язані із виробництвом зброї, військового спорядження або матеріалів для ведення воєнних дій, або із торгівлею ними;

(ii) пов'язані із економічною діяльністю, яка здійснюється безпосередньо або опосередковано для цілей забезпечення військових формувань;

³⁵ Заходи, спрямовані на забезпечення рівноправного або ефективного встановлення або стягнення прямих податків включають заходи, що вживаються Стороною відповідно до своєї системи оподаткування, які:

(i) поширюються на інвесторів та постачальників послуг, що є нерезидентами, на визнання того факту, що податкові обов'язки нерезидентів визначаються стосовно до об'єктів оподаткування, які походять з, або знаходяться на території такої Сторони; або

(ii) поширюються на нерезидентів з метою забезпечення встановлення або стягнення податків на території Сторони; або

(iii) поширюються на нерезидентів або резидентів з метою запобігання ухилення від оподаткування, зокрема заходи із забезпечення дотримання законодавства; або

(iv) поширюються на споживачів послуг, які надаються на або з території іншої Сторони з метою забезпечення встановлення або стягнення податків з таких споживачів, отриманих із джерел на території цієї Сторони; або

(v) розрізняють інвесторів та постачальників послуг, які мають сплачувати податки з об'єктів оподаткування будь-де в світі, від інших інвесторів та постачальників послуг, у визнання різниці у природі їхньої податкової бази; або

(vi) визначають, розміщують або розподіляють дохід, прибуток, надходження, збитки, знижку або кредит для осіб або філій, що є резидентами, або між пов'язаними особами або філіями тієї самої особи, з метою захисту податкової бази Сторони.

Податкові терміни або концепції, викладені у пункті (f) цього положення та в цій примітці, визначаються згідно із податковими визначеннями та концепціями, або еквівалентними або подібними визначеннями та концепціями, за законодавством тієї Сторони, що вживає відповідний захід.

- (iii) пов'язані із ядерними або термоядерними матеріалами, або матеріалами, з яких вони виробляються; або
- (iv) вживаються під час війни або інших надзвичайних ситуацій у міжнародних відносинах; або
- (с) не дозволяє будь-якій Стороні вживати будь-які заходи на виконання зобов'язань, які ця Сторона взяла на себе з метою забезпечення міжнародного миру та безпеки.

ГЛАВА 7 ПОТОЧНІ ПЛАТЕЖІ ТА РУХ КАПІТАЛУ

***Стаття 144* Поточні платежі**

Сторони зобов'язуються не обмежувати і дозволяти, відповідно до положень статті VIII Статей Угоди Міжнародного валютного фонду 1944 року, будь-які платежі та перекази у вільно конвертованій валюті за поточними рахунками платіжного балансу між Сторонами.

***Стаття 145* Рух капіталу**

1. Що стосується операцій на рахунку операцій з капіталом та фінансовому рахунку платіжного балансу, то з дати набрання чинності цією Угодою Сторони повинні забезпечувати вільний рух капіталу, пов'язаного з надходженням прямих інвестицій³⁶ відповідно до законодавства приймаючої країни та інвестуванням відповідно до положень Глави 6 «Заснування підприємницької діяльності, торгівля послугами та електронна торгівля» Розділу IV цієї Угоди та виплати або репатріації цих інвестованих капіталів та будь-якого прибутку, отриманого з них.

2. Що стосується інших операцій на рахунку операцій з капіталом і фінансовому рахунку платіжного балансу, з дати набрання чинності цією Угодою і без шкоди для інших положень цієї Угоди, Сторони повинні забезпечити:

а) вільний рух капіталу пов'язаний з наданням кредитів, які стосуються торговельних операцій, або з наданням послуг, в яких бере участь резидент однієї із Сторін,

б) вільний рух капіталу, пов'язаний з портфельними інвестиціями і фінансовими позиками та кредитами інвесторів іншої Сторони.

3. Україна зобов'язується завершити лібералізацію операцій на рахунку операцій з капіталом і фінансовому рахунку платіжного балансу відповідно до рівня лібералізації в Стороні ЄС до дати надання режиму внутрішнього ринку у сфері фінансових послуг відповідно до статті 4.3 Додатку XVII до цієї Угоди. Позитивна оцінка законодавства України щодо руху капіталу, його впровадження і постійного дотримання відповідно до принципів, викладених у статті 4.3 Додатку XVII до цієї Угоди, є необхідною передумовою для будь-якого рішення Комітету з питань торгівлі щодо надання статусу внутрішнього ринку у сфері фінансових послуг.

³⁶ У тому числі придбання нерухомості, пов'язане з прямими інвестиціями

4. Без шкоди для інших положень цієї Угоди, Сторони не вводитимуть будь-яких нових обмежень на рух капіталу і поточні платежі між резидентами України та Сторони ЄС і не будуть робити існуючі умови більш обмежувальними.

Стаття 146 **Захисні заходи**

Без шкоди для інших положень цієї Угоди у разі, якщо за особливих обставин, платежі та рух капіталу між Сторонами спричиняють або загрожують спричинити серйозні труднощі з точки зору реалізації операцій курсової або грошово-кредитної політики³⁷ в Україні або одній чи кількох державах-членах Європейського Союзу, відповідні Сторони можуть вдатися до захисних заходів щодо руху капіталу між Стороною ЄС і Україною на термін, що не перевищує шість місяців, якщо такі заходи вкрай необхідні. Сторона, яка вживає захисні заходи, повинна негайно інформувати іншу Сторону про прийняття такого заходу та надає, як тільки можливо, часові рамки скасування таких заходів.

Стаття 147 **Сприяння виконанню та подальша лібералізація положень**

1. Сторони будуть консультиватися одна з одною з метою полегшення руху капіталу між Сторонами, з тим, щоб сприяти досягненню цілей цієї Угоди.
2. Протягом перших чотирьох років з дати набрання чинності цією Угодою, Сторони повинні вживати заходи для створення необхідних умов для подальшого поступового застосування правил Сторони ЄС про вільний рух капіталу.
3. До кінця п'ятого року з дати набрання чинності цією Угодою, Комітет з питань торгівлі повинен розглянути вжиті заходи та визначити умови подальшої лібералізації.

ГЛАВА 8 **ДЕРЖАВНІ ЗАКУПІВЛІ**

Стаття 148 **Цілі**

Сторони визнають внесок прозорого, недискримінаційного, конкурентного і відкритого тендерного процесу у сталий економічний розвиток і встановлюють у якості своєї мети ефективне, взаємне і поступове відкриття відповідних ринків закупівель.

Ця Глава передбачає забезпечення взаємного доступу до ринків державних закупівель на основі принципу національного режиму на загальнодержавному, регіональному та місцевому рівнях для державних контрактів та концесій у традиційних галузях економіки, а також у комунальному господарстві. Це передбачає послідовне наближення законодавства України у сфері державних закупівель до *acquis* ЄС у сфері державних закупівель, що супроводжуватиметься інституційною реформою та створенням ефективної системи державних закупівель на основі принципів, якими регулюються

³⁷ Включаючи серйозні труднощі з платіжним балансом.

державні закупівлі Сторони ЄС, а також понять та визначень, встановлених в Директиві № 2004/18/ЄС Європейського Парламенту і Ради від 31 березня 2004 року про координацію процедур з проведення тендерів на укладення контрактів на виконання робіт, постачання товарів і надання послуг (далі – Директива № 2004/18/ЄС) і Директиви № 2004/17/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 31 березня 2004 року про координацію процедур здійснення закупівель суб'єктами, що здійснюють свої діяльність у водному, енергетичному, транспортному та поштовому секторах (далі – Директива № 2004/17/ЄС).

Стаття 149 **Сфера застосування**

1. Ця Глава застосовується до державних контрактів на виконання робіт, постачання товарів та надання послуг, а також до контрактів на виконання робіт, постачання товарів і надання послуг у комунальному та інфраструктурному секторах, і концесійних договорів на виконання робіт та надання послуг.

2. Ця Глава застосовується до будь-якого органу та будь-якої організації, що здійснюють закупівлі, які відповідають відповідним визначенням у праві ЄС у сфері державних закупівель (далі - – замовники). Це визначення включає також осіб публічного права та суб'єктів господарювання, які керуються публічним правом і здійснюють діяльність у комунальному або інфраструктурному секторах, таких, як державні підприємства, що здійснюють відповідну господарську діяльність, а також приватних суб'єктів господарювання, які здійснюють відповідну діяльність на підставі спеціальних та виключних прав у комунальному або інфраструктурному секторах.

3. Ця Глава застосовується до контрактів, вартість яких перевищує порогові значення встановлені Додатком XXI-Р .

Розрахунок оціночної вартості державного контракту повинен базуватися на загальній сумі, що підлягає оплаті, за вирахуванням податку на додану вартість. При застосуванні цих порогових значень Україна розраховуватиме та конвертуватиме такі показники вартості у власну національну валюту, використовуючи обмінний курс, встановлений Національним Банком України.

Ці порогові значення повинні регулярно переглядатися кожні два роки, починаючи з першого парного року після набрання чинності Угодою, виходячи з середньоденного курсу євро, вираженого у спеціальних правах запозичення, розрахованого за період 24 місяці, який закінчується в останній день серпня, що передував перегляду, та набиратимуть чинності з 1 січня. Порогові значення, що переглядаються таким чином, у разі необхідності округлюються до найближчої тисячі євро. Перегляд порогових значень затверджується Комітетом з питань торгівлі згідно із процедурою, встановленою у Розділі VII «Інституційні, загальні та прикінцеві положення» цієї Угоди.

Стаття 150 **Інституційні засади**

1. Сторони встановлять або будуть підтримувати відповідну організаційну структуру та механізми, необхідні для належного функціонування системи державних закупівель та реалізації відповідних принципів.

2. У рамках інституційної реформи, Україна, зокрема, повинна визначити:
 - (а) центральний орган виконавчої влади, відповідальний за економічну політику, наділений повноваженнями щодо забезпечення послідовної політики в усіх аспектах, пов'язаних із державними закупівлями. Такий орган сприятиме та координуватиме впровадження положень цієї Глави та керуватиме процесом адаптації законодавства;
 - (б) неупереджений та незалежний орган, завданням якого є перегляд рішень, прийнятих замовниками в процесі укладання контрактів. У цьому контексті поняття «незалежний» означає, що цей орган є органом державної влади, відокремленим від всіх замовників та економічних операторів. Рішення, прийняті таким органом, можуть переглядатися у судовому порядку.
3. Сторони забезпечують, щоб рішення, прийняті органами, відповідальними за розгляд скарг, ефективно виконувались.

Стаття 151

Основні стандарти, що регулюють процес укладення державних контрактів

1. Не пізніше, ніж через 6 місяців з дати набрання чинності цією Угодою, Сторони дотримуватимуться низки основних стандартів для укладення будь-яких контрактів, визначених пунктами 2-15 цієї статті. Ці основні стандарти походять безпосередньо з правил та принципів державних закупівель, які регулюються *acquis* ЄС у сфері державних закупівель, зокрема принципи недискримінації, рівного ставлення, прозорості та пропорційності.

Публікування

2. Сторони забезпечать публікацію повідомлень щодо всіх планованих закупівель через відповідні засоби масової інформації у спосіб, який є достатнім для:
 - а) забезпечення відкритості ринку для конкуренції; та
 - б) забезпечення будь-якому заінтересованому економічному оператору можливості отримати належний доступ до інформації щодо запланованої закупівлі до того, як контракт буде укладено, та висловити свою заінтересованість в такому контракті.
3. Обсяг інформації, що підлягає оприлюдненню, повинен відповідати рівню економічного інтересу економічних операторів до відповідного контракту.
4. Інформація, що підлягає оприлюдненню, має містити принаймні основні деталі запропонованого контракту, критерії якісного відбору, метод відбору, критерії визначення виконавця контракту та будь-яку додаткову інформацію, яка може обґрунтовано бути необхідною економічним операторам для прийняття рішення щодо зацікавленості у контракті.

Визначення виконавця контракту

5. Всі контракти укладатимуться шляхом проведення прозорих та неупереджених процедур визначення виконавця, що запобігатимуть проявам корупції. Ця неупередженість забезпечуватиметься, зокрема, через недискримінаційне формулювання

предмету контракту, рівний доступ економічних операторів, достатні часові рамки, а також прозорий і об'єктивний підхід.

6. Під час опису характеристик роботи, товару або послуги замовники повинні користуватися загальним описом технічних та якісних характеристик та функцій, а також міжнародними, європейськими або національними стандартами.

7. Опис характеристик робіт, товарів або послуг не повинен містити посилання на конкретні марку чи виробника, або на конкретний процес, чи на торговельну марку, патенти, типи чи конкретне місце походження або спосіб виробництва, крім випадків, коли відповідне посилання обґрунтовується предметом контракту та супроводжується словами «або еквівалент». Перевага має надаватися використанню загальних описів щодо технічних чи якісних характеристик чи функцій.

8. Замовники не висуватимуть умов, що можуть призвести до прямої або опосередкованої дискримінації економічних операторів іншої Сторони, таких як вимога до економічних операторів, зацікавлених у контракті, бути заснованими у тійсамій країні, регіоні або на тійсамій території, що й замовник.

Незважаючи на вищезазначене, у випадках, коли це виправдано конкретними обставинами договору, від учасника-переможця може вимагатися створення певної господарської інфраструктури у місці виконання контракту.

9. Строки для висловлення зацікавленості та подання пропозицій мають бути достатньо тривалими, аби дозволити економічним операторам іншої Сторони провести змістовну оцінку тендеру та підготувати власну пропозицію.

10. Всі учасники повинні мати можливість заздалегідь ознайомитись із відповідними правилами, критеріями відбору та критеріями визначення виконавця контракту. Ці правила повинні застосуватись до всіх учасників однаковим чином.

11. Замовники можуть запросити лише обмежену кількість учасників для подання пропозицій за умови, що:

а) така процедура проводиться у прозорий та недискримінаційний спосіб; а також

б) відбір ґрунтується тільки на об'єктивних факторах, таких як досвід учасників у відповідній сфері, масштаб їх господарської діяльності та наявність відповідної інфраструктури, або їх технічний та професійний потенціал.

При залученні обмеженої кількості учасників для участі у поданні пропозицій, потрібно враховувати необхідність забезпечення належного рівня конкуренції.

12. Замовники використовуватимуть переговорні процедури лише у визначених виняткових випадках, коли використання такої процедури по суті не спотворює конкуренцію.

13. Замовники можуть використовувати кваліфікаційні системи лише за умови, що перелік кваліфікованих операторів складається шляхом проведення прозорої та відкритої процедури, інформація про що була належним чином оприлюднена. Контракти, що підпадають під таку систему, повинні укладатися також на недискримінаційній основі.

14. Сторони забезпечують, щоб контракти уклалися у прозорий спосіб із тим учасником, який подав економічно найвигіднішу пропозицію або пропозицію із найнижчою ціною, що відповідає критеріям визначення виконавця та процедурним правилам, встановленим та опублікованим заздалегідь. Остаточні рішення повідомляються всім учасникам без зайвої затримки. На вимогу учасника, якому не вдалося отримати контракт, повинні надаватися роз'яснення щодо підстав відповідного рішення із достатнім рівнем деталізації, що дозволяє переглянути прийняте рішення.

Судовий захист

15. Сторони забезпечують, щоб кожна особа, яка має або мала інтерес до певного контракту, та зазнала або ризикує зазнати шкоди внаслідок заявленого порушення, мала право на ефективний, неупереджений судовий захист від будь-якого рішення замовника стосовно укладення контракту. Рішення, прийняті під час та по закінченню такої процедури перегляду, публікуються у відповідних засобах масової інформації у спосіб, що є достатнім для інформування всіх заінтересованих економічних операторів.

Стаття 152

Планування адаптації законодавства

1. До початку адаптації законодавства Україна подає в Комітет з питань торгівлі комплексну «дорожню карту» з реалізації цієї Глави, з часовими графіками та ключовими поетапними результатами, що повинні включати всі реформи стосовно адаптації законодавства та розвитку інституційного потенціалу. Ця дорожня карта повинна співпадати із етапами та часовими рамками, викладеними у Додатку XXI-A до цієї Угоди.

2. «Дорожня карта» повинна охоплювати всі аспекти реформування та загальні правові засади для імплементації у сфері державних закупівель, зокрема: адаптацію законодавства для регулювання державних контрактів, контрактів у комунальних та інфраструктурних секторах, договорів концесій на виконання робіт та процедури перегляду рішень замовників; зміцнення адміністративної спроможності на всіх рівнях, включно із органами оскарження та контрольними механізмами.

3. Після позитивного висновку від Комітету з питань торгівлі ця «дорожня карта» розглядається в якості довідкового документу для реалізації положень цієї Глави. Європейський Союз буде докладати максимальних зусиль для надання допомоги Україні в реалізації цієї дорожньої карти.

Стаття 153

Адаптація законодавства

1. Україна забезпечить поступове приведення існуючого та майбутнього законодавства у сфері державних закупівель у відповідність до *acquis* ЄС у сфері державних закупівель.

2. Адаптація законодавства здійснюватиметься поетапно згідно із періодами, визначеними у Додатку XXI-A та в Додатках XXI-B–XXI-E, XXI-G, XXI-H та XXI-J до цієї Угоди. Додатки XXI-F та XXI-I до цієї Угоди визначають необов'язкові елементи,

які не вимагають впровадження в законодавство України, в той час як Додатки XXI-К–XXI-N до цієї Угоди містять елементи *acquis* ЄС, які залишаються поза сферою законодавчої адаптації. У цьому процесі належна увага повинна приділятися відповідному прецедентному праву Європейського Суду та імплементаційним заходам Європейської Комісії, а також, якщо у цьому з'явиться необхідність, будь-яким змінам у *acquis* ЄС, що відбуватимуться на той самий час. Реалізація кожного періоду оцінюватиметься Комітетом з питань торгівлі, і, після позитивної оцінки цим органом, поєднуватиметься із взаємним наданням доступу до ринку, згідно із Додатком XXI-A до цієї Угоди. Європейська Комісія повідомляє Україну без невиправданої затримки про будь-які зміни у *acquis* ЄС. Комісія буде надавати відповідні консультації та технічну допомогу з метою впровадження таких змін.

3. Сторони погоджуються з тим, що Комітет з питань торгівлі приступає до оцінки наступного етапу адаптації лише після того, як завершені та схвалені заходи з імплементації попереднього етапу, згідно з умовами, передбаченими у пункті 2 цієї статті.

4. Сторони забезпечать, що ті аспекти і сфери державних закупівель, які не охоплюються дією цієї статті, будуть врегульовані відповідно до принципів прозорості, недискримінації і рівного ставлення, що визначені статтею 151 цієї Угоди.

Стаття 154 **Доступ до ринку**

1. Сторони погоджуються, що ефективно і взаємне відкриття відповідних ринків має здійснюватись поступово та одночасно. Протягом процесу адаптації законодавства, рівень доступу до ринку, що надається Сторонами на умовах взаємності, пов'язується із досягнутим прогресом адаптації законодавства у відповідності із Додатком XXI-A до цієї Угоди.

2. Рішення щодо початку наступного етапу відкриття ринку приймається на підставі оцінки якості прийнятого законодавства, а також його практичного застосування. Така оцінка регулярно здійснюється Комітетом з питань торгівлі.

3. У тій мірі, в якій Сторона, згідно із Додатком XXI-A до цієї Угоди, відкрила свій ринок закупівель для іншої Сторони, Сторона ЄС надасть доступ до процедур укладення контрактів українським компаніям – заснованим як в межах, так і поза межами Сторони ЄС – у відповідності із правилами державних закупівель Сторони ЄС на умовах не менш сприятливих, ніж ті, що застосовується до компаній Сторони ЄС; Україна надасть доступ до процедур укладення контрактів компаніям Сторони ЄС – заснованим як в межах, так і поза межами України – у відповідності із національними правилами державних закупівель на умовах не менш сприятливих, ніж ті, що застосовуються до українських компаній.

4. Після реалізації останнього етапу адаптації законодавства, Сторони розглянуть можливість взаємного надання доступу до ринків стосовно закупівель, вартість яких є навіть нижчою, ніж порогові значення, визначені у статті 149(3) цієї Угоди.

5. Фінляндія резервує свою позицію щодо Аландських островів.

Стаття 155

Інформація

1. Сторони забезпечують належний рівень поінформованості замовників та економічних операторів щодо процедур державних закупівель, у тому числі шляхом публікації у повному обсязі відповідного законодавства та адміністративних рішень.
2. Сторони забезпечать ефективне поширення інформації щодо тендерних можливостей.

Стаття 156

Співробітництво

1. Сторони посилять співробітництво шляхом обміну досвідом та інформацією, що стосується їх найкращих практик та нормативно-правової бази.
2. Сторона ЄС сприятиме імплементації цієї Глави, у тому числі шляхом надання технічної допомоги, коли це доцільно. У відповідності із положеннями про фінансове співробітництво в Розділі VI (Фінансове співробітництво та положення щодо боротьби з шахрайством) цієї Угоди, конкретні рішення про фінансову допомогу прийматимуться через застосування відповідних фінансових механізмів та інструментів Сторони ЄС.
3. Індикативний перелік питань співробітництва включений до Додатку XXI-О до цієї Угоди.

ГЛАВА 9

Інтелектуальна власність

Частина 1

Загальні положення

Стаття 157

Цілі

Цілями цієї Глави є:

- (a) спрощення створення і комерційного використання інноваційних продуктів та продуктів творчої діяльності на території Сторін; і
- (b) досягнення належного та ефективного рівня охорони і захисту прав інтелектуальної власності.

Стаття 158

Характер і сфера дії зобов'язань

1. Сторони забезпечують належне та ефективне виконання зобов'язань за міжнародними договорами у сфері інтелектуальної власності, учасниками яких вони є, зокрема Угоду про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності, що міститься в Додатку 1С до Угоди СОТ (далі – Угода ТРІПС). Положення цієї Глави доповнюють та уточнюють права і зобов'язання Сторін згідно з Угодою ТРІПС та іншими міжнародними договорами у сфері інтелектуальної власності.

2. Для цілей цієї Угоди, права інтелектуальної власності включають авторське право, зокрема право на комп'ютерні програми і бази даних, а також суміжні права, права, пов'язані з патентами, зокрема патенти на винаходи у галузі біотехнологій, торговельні марки, фірмові найменування, якщо вони охороняються у формі виключного права інтелектуальної власності відповідним національним законодавством, промислові зразки, компонування (топографії) інтегральних мікросхем, географічні зазначення, зокрема зазначення походження, зазначення джерела походження, сорти рослин, охорону конфіденційної інформації та захист від недобросовісної конкуренції, як це передбачено статтею 10 *bis* Паризької конвенції про охорону промислової власності (1967 року) (далі – Паризька конвенція).

Стаття 159

Передача технологій

1. Сторони домовляються обмінюватись думками та інформацією щодо своєї національної та міжнародної практики і політики стосовно передачі технологій. Зокрема, це включає заходи щодо спрощення інформаційних потоків, ділового партнерства, ліцензійних та субпідрядних угод на добровільній основі. Особливу увагу слід звертати на умови, необхідні для створення належного сприятливого середовища для передачі технологій у приймаючих державах, зокрема такі питання як відповідна законодавча база і розвиток людського капіталу.

2. Сторони гарантують охорону законних інтересів власників прав інтелектуальної власності.

Стаття 160

Вичерпання прав

Сторони вільні щодо встановлення власного режиму вичерпання прав інтелектуальної власності, з урахуванням положень Угоди ТРІПС.

Частина 2

Стандарти, що стосуються прав інтелектуальної власності

Підрозділ 1

Авторське право та суміжні права

Стаття 161

Надання охорони

Сторони дотримуються:

- a) Статей 1-22 Міжнародної конвенції про охорону інтересів виконавців, виробників фонограм і організацій мовлення (1961 року) (далі – Римська конвенція);
- b) Статей 1-18 Бернської конвенції про охорону літературних та художніх творів (1886 року, з останніми змінами у 1979 року) (далі – Бернська конвенція);
- c) Статей 1-14 Договору Всесвітньої організації інтелектуальної власності (далі – ВОІВ) про авторське право – (1996 року) (далі – WCT); та
- d) Статей 1-23 Договору ВОІВ про виконання і фонограми (1996 року).

Стаття 162

Строк чинності авторського права

1. Права автора літературного або художнього твору у розумінні статті 2 Бернської конвенції є чинними протягом життя автора і 70 років після його смерті, незалежно від того, коли твір правомірно був оприлюднений.
2. У випадку, якщо твір створено у співавторстві, строк, що згадується у пункті 1 цієї статті обчислюється з дати смерті автора, який помер останнім.
3. У випадку анонімних творів або творів, підписаних псевдонімом, строк охорони становить 70 років з твору дати, коли твір був правомірно оприлюднений. Проте, якщо вибраний автором псевдонім не залишає сумнівів щодо його особистості, або якщо автор розкриває свою особу протягом строку, згаданого у першому реченні, застосовується строк охорони, встановлений у пункті 1 цієї статті.
4. Якщо твір публікується томами, частинами, окремими випусками, виданнями або серіями і строк охорони починається з дати, коли твір був правомірно доведений до загального відома, то строк охорони починається для кожної частини окремо.
5. У випадку творів, для яких строк охорони не обчислюється з дати смерті автора або авторів і які не були правомірно оприлюднені протягом 70 років з дати їх створення, охорона припиняється.

Стаття 163

Строк охорони авторського права на кінематографічні або аудіовізуальні твори

1. Режисер-постановник кінематографічного або аудіовізуального твору розглядається як його автор або один з його авторів. Сторони вільні у визначенні інших співавторів.
2. Строк охорони авторського права на кінематографічні або аудіовізуальні твори спливає не раніше ніж через 70 років з дати смерті останньої з групи визначених за життя осіб, незалежно від того, чи зазначені ці особи як співавтори. Ця група має як мінімум включати режисера-постановника, автора сценарію, автора діалогів і композитора музики, спеціально створених для використання в кінематографічному або аудіовізуальному творі.

Стаття 164

Строк дії суміжних прав

1. Строк дії прав виконавців спливає не раніше ніж через 50 років, що відліковуються з дати виконання. Проте, якщо запис виконання правомірно опублікований або правомірно оприлюднений протягом цього періоду, строк дії прав спливає не раніше ніж через 50 років, що відліковуються з дати першої такої публікації або першого такого оприлюднення, в залежності від того, яка дата була більш ранньою.
2. Строк дії прав виробників фонограм спливає не раніше ніж через 50 років, що відліковуються з дати здійснення запису. Проте, якщо фонограма правомірно опублікована протягом цього періоду, строк дії зазначених прав спливає не раніше ніж

через 50 років, що відліковуються з дати першої правомірної публікації. Якщо публікація протягом періоду, згаданого у першому реченні, була неправомірною і якщо фонограма була правомірно оприлюднена протягом цього періоду, строк дії зазначених прав спливає через 50 років, що відліковуються з дати першого правомірного оприлюднення.

3. Строк дії прав виробників першого запису фільму спливає не раніше ніж через 50 років, що відліковуються з дати здійснення запису. Проте, якщо фільм правомірно опублікований або правомірно оприлюднений протягом цього періоду, строк дії прав спливає не раніше ніж через 50 років, що відліковуються з дати першої такої публікації або першого такого оприлюднення, в залежності від того, яка дата була більш ранньою. Термін «фільм» означає кінематографічний або аудіовізуальний твір, або рухомі зображення, як із звуковим супроводом, так і без нього.

4. Строк дії прав організацій мовлення спливає не раніше ніж через 50 років, що відліковуються з дати першої трансляції передачі, незалежно від того, чи ця передача транслюється дротовими або ефірними засобами, у тому числі за допомогою кабельної мережі або супутника.

Стаття 165

Охорона раніше неопублікованих творів

Будь-яка особа, яка після закінчення строку чинності авторського права, перший раз правомірно публікує або правомірно оприлюднює раніше неопублікований твір, користується таким самим рівнем охорони майнових прав інтелектуальної власності, як і автор. Строк охорони таких прав становить 25 років з дати, що відліковується з дати коли твір був уперше правомірно опублікований або правомірно оприлюднений.

Стаття 166

Критичні та наукові публікації

Сторони можуть також охороняти критичні та наукові публікації творів, які стали загальним надбанням. Максимальний строк охорони таких прав становить 30 років з дати, коли твір був уперше правомірно опублікований.

Стаття 167

Охорона фотографій

Фотографії, які є оригінальними у тому розумінні, що вони є власним продуктом інтелектуальної діяльності автора, охороняються відповідно до статті 162 цієї Угоди. Сторони можуть запровадити охорону інших фотографій.

Стаття 168

Співробітництво у сфері колективного управління правами

Сторони визнають необхідність укладання угод між своїми відповідними організаціями колективного управління з метою взаємного забезпечення більш простого доступу і обміну інформацією між територіями Сторін, а також забезпечення взаємної передачі авторської винагороди за використання творів Сторін або інших об'єктів, що охороняються. Сторони визнають необхідність того, щоб їхні відповідні організації

колективного управління досягли високого рівня ефективності та прозорості при виконанні свої завдань.

Стаття 169 **Право на запис**

1. Для цілей цієї статті термін «запис» означає фіксацію звуків та зображень, або їх відтворень, яке дозволяє здійснювати їх сприйняття, відтворення або сповіщення за допомогою відповідного пристрою.
2. Сторони надають виконавцям виключне право дозволяти або забороняти запис своїх виконань.
3. Сторони надають організаціям мовлення виключне право дозволяти або забороняти запис своїх передач, незалежно від того, чи транслюються вони дротовими або ефірними засобами, у тому числі за допомогою кабельної мережі або супутника.
4. Організація кабельного мовлення не має права, передбаченого пунктом 2 цієї статті, якщо вона лише ретранслює через кабельну мережу передачу організації мовлення.

Стаття 170 **Ефірне мовлення і доведення до відома публіки**

1. Для цілей цієї статті:
 - а) термін «ефірне мовлення» означає передачу бездротовими засобами для приймання публікою звуків або зображень та звуків або їх відтворення; така передача за допомогою супутника, а також передача закодованих сигналів, якщо засоби для декодування надаються для публічного використання організацією мовлення або з її дозволу;
 - б) термін «оприлюднення» означає передачу для публіки за допомогою будь-якого носія, іншого ніж ефірне мовлення, звуків виконання або звуків, або відтворення звуків, записаних на фонограмі. Для цілей пункту 3 цієї статті термін «оприлюднення» включає створення звуків або відтворення звуків, записаних на фонограмі, що є чутними для публіки.
2. Сторони надають виконавцям виключне право дозволяти або забороняти ефірне мовлення бездротовими засобами і оприлюднення своїх виконань, за винятком випадку, коли передачі виконання здійснюється під час ефірного мовлення або є відтворенням запису.
3. Сторони надають право виконавцям та виробникам фонограм отримувати виплати одноразової справедливої винагороди, якщо фонограма, опублікована з комерційною метою, або відтворення такої фонограми, використовується для ефірного мовлення або для будь-якого публічного виконання, а також забезпечують розподілу цієї винагороди між відповідними виконавцями і виробниками фонограм. Сторони можуть, у випадку відсутності угоди між виконавцями і виробниками фонограм, визначати умови розподілу винагороди між ними.

4. Сторони надають організаціям мовлення виключне право дозволяти або забороняти ретрансляцію своїх передач бездротовими засобами, а також оприлюднювати свої передачі, якщо таке оприлюднення здійснюється у загальнодоступних місцях після внесення плати за вхід.

Стаття 171 **Право на розповсюдження**

1. Сторони надають авторам, стосовно оригіналів їхніх творів або їх копій, виключне право дозволяти або забороняти будь-яку форму публічного розповсюдження шляхом продажу або іншим чином.

2. Сторони надають виключне право доводити до загального відома шляхом продажу або іншим чином об'єкти, зазначені у підпунктах (а) -(d)» цього пункту, зокрема їхні копії:

- (а) виконавцям щодо записів їхніх виконань;
- (б) виробникам фонограм щодо їхніх фонограм;
- (с) виробникам перших записів фільмів щодо оригіналу і копій їхніх фільмів;
- (d) організаціям мовлення щодо записів їхніх передач, як це передбачено статтею 169(3) цієї Угоди.

Стаття 172 **Обмеження**

1. Сторони можуть встановлювати обмеження прав, передбачених статтями 169, 170 та 171 цієї Угоди стосовно:

- (а) приватного використання;
- (б) використання коротких витягів у зв'язку з повідомленням останніх подій;
- (с) поодинокого відтворення організацією мовлення за допомогою своїх власних засобів і для своїх власних передач мовлення;
- (d) використання лише з метою навчання або наукового дослідження.

2. Незважаючи на пункт 1 цієї статті, Сторони можуть встановлювати такі самі обмеження стосовно охорони прав виконавців, виробників фонограм, організацій мовлення і виробників перших записів фільмів, які встановлюються стосовно охорони авторського права на літературні і художні твори. Проте, примусове ліцензування може запроваджуватися лише у тому обсязі, в якому воно є сумісним з Римською конвенцією.

3. Обмеження, встановлені пунктами 1 і 2 цієї статті, можуть застосовуватися лише в окремих особливих випадках, які не суперечать нормальному використанню об'єкта, що охороняється, і не виправдано не перешкоджають реалізації законних інтересів правовласника.

Стаття 173 **Право на відтворення**

Сторони надають виключне право дозволяти або забороняти пряме або опосередковане, тимчасове або постійне відтворення будь-якими засобами та у будь-якій формі, повністю або частково:

- (а) авторам щодо їхніх творів;

- (b) виконавцям щодо записів їхніх виконань;
- (c) виробникам фонограм щодо їхніх фонограм;
- (d) виробникам перших записів фільмів щодо оригіналу і копій їхніх фільмів;
- (e) організаціям мовлення щодо записів їхніх передач, незалежно від того, чи транслюються вони за допомогою дротового або ефірного мовлення, в тому числі за допомогою кабельної мережі чи супутника.

Стаття 174

Право на оприлюднення творів і право на доведення до загального відома інших об'єктів, що охороняються

1. Сторони надають авторам виключне право дозволяти або забороняти будь-яке оприлюднення їхніх творів, дротовими або бездротовими засобами, зокрема доведення до загального відома їхніх творів у такий спосіб, що будь-яка особа може мати до них доступ з будь-якого місця і в будь-який час за її власним вибором.
2. Сторони надають виключне право дозволяти або забороняти доводити до загального відома, дротовими або бездротовими засобами, у такий спосіб, що будь-яка особа може мати до них доступ з будь-якого місця і в будь-який час за її власним вибором:
 - (a) виконавцям щодо записів їхніх виконань;
 - (b) виробникам фонограм щодо їхніх фонограм;
 - (c) виробникам перших записів фільмів щодо оригіналу і копій їхніх фільмів;
 - (d) організаціям мовлення щодо записів їхніх передач, незалежно від того, чи транслюються вони повітря дротовими або ефірними засобами, у тому числі за допомогою кабельної мережі чи супутника.
3. Обидві Сторони погоджуються, що права, передбачені пунктами 1 і 2 цієї статті, не обмежуються будь-якими діями щодо оприлюднення або доведення до загального відома, які передбачені цією статтею.

Стаття 175

Винятки і обмеження

1. Сторони повинні передбачити, що на тимчасові випадки з відтворення, передбачені статтею 173 цієї Угоди, які є поодинокими або випадковими, та які є складовою та суттєвою частиною технологічного процесу і єдиною метою яких є надання можливості:
 - (a) передачі мережею між третіми особами та посередником; або
 - (b) правомірного використання твору або іншого об'єкта, що захищається, і який не мають самостійного економічного значення, не поширюється дія права на відтворення, передбаченого статтею 173 цієї Угоди.
2. Якщо Сторони запроваджують виключення або обмеження по відношенню до права на відтворення відповідно до статті 173 цієї Угоди, то вони можуть запроваджувати аналогічні виключення або обмеження по відношенню до права на розповсюдження відповідно до пункту 1 статті 171 цієї Угоди в обсязі, виправданому метою санкціонованої дії з відтворення.
3. Сторони можуть запроваджувати виключення і обмеження прав, передбачених статтями 173 та 174 цієї Угоди, лише в окремих особливих випадках, які не суперечать

нормальному використанню твору або іншого об'єкта, що захищається, і не виправдано не перешкоджають реалізації законних інтересів правовласника.

Стаття 176 **Охорона технічних засобів**

1. Сторони забезпечують належну правову охорону проти обходу будь-яких чинних технологічних заходів, які заінтересована особа здійснює, усвідомлюючи або маючи обґрунтовані підстави усвідомлювати, що він чи вона переслідує цю мету.

2. Сторони забезпечують належну правову охорону проти виготовлення, ввезення, розповсюдження, продажу, оренди, рекламування з метою продажу або оренди пристроїв, продуктів або складових частин, або володіння ними для комерційних цілей або надання послуг, які:

(а) пропонуються, рекламуються або продаються з метою обходу, або

(б) мають лише обмежене комерційне призначення або застосування, інше ніж для обходу, або

(с) головним чином розроблені, виготовлені, адаптовані або підготовлені для того, щоб зробити можливим або спростити обхід, будь-якого ефективного технічного засобу.

3. Для цілей цієї Глави термін «технічні засоби» означає будь-яку технологію, пристрій або компонент, які, за умови їх нормального використання, призначені для запобігання або обмеження дій, які не санкціоновані правовласником будь-якого авторського права або будь-яких суміжних прав, як це передбачено законодавством кожної із Сторін, по відношенню до творів або інших об'єктів, що охороняються. Технічні засоби вважаються «ефективними», якщо використання твору або іншого об'єкта, що охороняється, контролюється правовласниками шляхом застосування контролю за доступом або процедури захисту, таких як кодування, скремблювання або інше перетворення твору або іншого об'єкта, що захищається, або механізм контролю за копіюванням, який має на меті захист.

4. Якщо Сторони запроваджують обмеження прав, передбачених статтями 172 та 175 цієї Угоди, вони можуть також встановити, що правовласник зробить можливим для особи, що одержує вигоду від виключення або обмеження, отримати вигоди від цього виключення або обмеження в обсязі, необхідному для одержання вигоди від цього виключення або обмеження, і що ця особа має законний доступ до відповідного твору або іншого об'єкта, що охороняється.

5. Положення пунктів 1 та 2 статті 175 цієї Угоди не застосовуються до творів або інших об'єктів, що охороняються, які опубліковані на погоджених договірних умовах у такий спосіб, що будь-яка особа може мати до них доступ з будь-якого місця і в будь-який час за її власним вибором.

Стаття 177 **Охорона інформації про управління правами**

1. Сторони передбачають необхідну правову охорону проти свідомого здійснення будь-якою особою без дозволу будь-якої з таких дій:

(а) видалення або зміна будь-якої електронної інформації про управління правами;

(b) розповсюдження, ввезення для розповсюдження, трансляція, оприлюднення або доведення до загального відома творів або інших об'єктів, що охороняються згідно з цією Угодою, з яких без дозволу видалена або змінена електронна інформація про управління правами,

якщо така особа усвідомлює або має достатні підстави усвідомлювати, що здійснюючи це вона сприяє, робить можливим, полегшує або приховує порушення будь-якого авторського права або будь-яких суміжних прав, передбачених законодавством відповідної Сторони.

2. Для цілей цієї Угоди, термін «інформація про управління правами» означає будь-яку інформацію, надану правовласниками, яка ідентифікує твір або інший об'єкт, що охороняється, зазначений у Підрозділі 1 цієї Глави, автора або будь-якого іншого правовласника, або інформацію про строки і умови використання твору або іншого об'єкта, що охороняється, та будь-які номери або коди, які містять таку інформацію.

Перший абзац застосовується тоді, коли будь-який з елементів цієї інформації пов'язаний з копією або оприлюдненням твору або іншого об'єкта, що охороняється, який зазначений у Підрозділі 1 цієї Глави.

Стаття 178

Суб'єкт та об'єкт права на прокат та позичку

1. Сторони надають виключне право дозволяти або забороняти прокат та позичку таким особам:

- (a) автору щодо оригіналу або копій його/її твору;
- (b) виконавцю щодо записів його/її виконань;
- (c) виробникові фонограм щодо його/її фонограм;
- (d) виробникові першого запису фільму щодо оригіналу і копій його/її фільму.

2. Ці положення не поширюються на права на прокат та позичку щодо споруд і творів ужиткового мистецтва.

3. Сторони можуть обмежувати виключне право, передбачене пунктом 1 цієї статті, в частині права на публічний прокат, за умови, що принаймні автори одержують винагороду від такого прокату. Сторони вільні у визначенні цієї винагороди беручи до уваги мету сприяння розвитку культури.

4. Якщо Сторони не застосовують виключне право на прокат, передбачене цією статтею, по відношенню до фонограм, фільмів і комп'ютерних програм, вони принаймні передбачатимуть винагороду для авторів.

5. Сторони можуть звільняти певні категорії установ від виплати винагороди, згаданої у пунктах 3 і 4 цієї статті.

Стаття 179

Невід'ємне право на справедливую винагороду

1. Якщо автор або виконавець передав або уступив своє право на прокат щодо фонограми або оригіналу чи копії фільму виробнику фонограми або продюсеру фільму, то такий автор або виконавець зберігає право на справедливую винагороду за прокат.

2. Автори або виконавці не можуть відмовитись від права на одержання справедливої винагороди за прокат.
3. Управління правом на одержання справедливої винагороди може бути доручене організаціям колективного управління, які представляють авторів або виконавців.
4. Сторони можуть регулювати питання, запроваджене щодо можливості запровадження управління правом на справедливую винагороду організаціями колективного управління і в якому обсязі, а також питання визначення особи, до якої можуть бути висунуті вимоги зі сплати цієї винагороди та з якої вона підлягає стягненню.

Стаття 180

Охорона комп'ютерних програм

1. Сторони надають охорону авторським правам на комп'ютерні програми у такому самому обсязі, як літературним творам, як це передбачено Бернською конвенцією. З цією метою термін «комп'ютерна програма» включає попередні дослідні матеріали.
2. Охорона відповідно до цієї Угоди надається математичному виразу комп'ютерної програми будь-якої форми. Ідеї та принципи, на яких ґрунтується будь-який елемент комп'ютерної програми, зокрема ті, на яких ґрунтується її інтерфейс, не охороняються авторським правом згідно з цією Угодою.
3. Комп'ютерна програма охороняється, якщо вона є оригінальною у тому розумінні, що вона є продуктом інтелектуальної творчості автора. Ніякі інші критерії не застосовуються для визначення наявності права на охорону.

Стаття 181

Суб'єкт авторського права на комп'ютерні програми

1. Суб'єктом авторського права на комп'ютерні програми є фізична особа або група фізичних осіб, які створили програму або, якщо дозволяє законодавство Сторін, юридична особа, зазначена як правовласник законодавством згідно зі законом.
2. Виключне авторські права на комп'ютерну програму, створену спільно групою фізичних осіб, належать їм спільно.
3. Якщо створення у співавторстві творів визнається законодавством Сторін, особа, яка відповідно до законодавства Сторін визнається такою, що створила твір, вважається її автором.
4. Якщо комп'ютерна програма створюється найманим працівником на виконання своїх трудових обов'язків або відповідно до вказівок роботодавця, то роботодавцю належать усі виключні майнові права на створену таким чином комп'ютерну програму, якщо інше не передбачено контрактом.

Стаття 182

Обмежені дії, що стосуються комп'ютерних програм

З урахуванням положень статей 183 та 184 цієї Угоди, виключні права правовласника у розумінні статті 181 цієї Угоди, включають право здійснювати або дозволяти:

(а) постійне або тимчасове відтворення комп'ютерної програми будь-якими засобами і у будь-якій формі, частково або повністю. У тій мірі, в якій завантаження, виведення на екран, запуск, передача або зберігання комп'ютерної програми потребують такого відтворення, такі дії вимагатимуть одержання дозволу правовласника;

(б) переклад, адаптацію, упорядкування або будь-яку іншу зміну комп'ютерної програми, а також відтворення результатів цих дій, без шкоди правам особи, яка змінює програму;

(с) будь-яку форму публічного розповсюдження, зокрема найм, оригінальної комп'ютерної програми або її копій.

Стаття 183

Виключення щодо обмежених дій, що стосуються комп'ютерних програм

1. За відсутності конкретних контрактних положень, дії, що передбачені статтею 182((а) і (б)) цієї Угоди, не потребуватимуть дозволу правовласника, якщо вони є необхідними для використання комп'ютерної програми законним покупцем відповідно до її призначення, зокрема виправлення помилок.

2. Створення резервної копії комп'ютерної програми особою, яка має право на її використання, не може бути заборонене контрактом, оскільки воно є необхідним для такого використання.

3. Особа, яка має право на використання копії комп'ютерної програми, має право без дозволу правовласника спостерігати, вивчати або перевіряти функціонування програми з метою визначення ідей і принципів, які лежать в основі будь-якого елемента програми, якщо вона робить це здійснюючи будь-які дії щодо завантаження, виведення на екран, запуску, передачі або зберігання програми, які вона має право робити.

Стаття 184

Декомпіляція

1. Дозвіл правовласника не потрібен, якщо відтворення коду і трансляція його форми у розумінні статті 182 (а) і (б) цієї Угоди є необхідними для одержання інформації, потрібної для досягнення здатності до взаємодії незалежно створеної комп'ютерної програми з іншими програмами, за умови, що виконуються такі вимоги:

(а) ці дії виконуються ліцензіатом або іншою особою, яка має право на використання копії комп'ютерної програми, або від його імені особою, уповноваженою на такі дії;

(б) інформація, необхідна для досягнення здатності до взаємодії, раніше не була загальнодоступною для осіб, згаданих у підпункті (а) цього пункту ; і

(с) ці дії обмежуються складовими частинами оригінальної програми, які є необхідними для досягнення здатності до взаємодії.

2. Положення пункту 1 цієї статті не дозволяють, щоб інформація, одержана у зв'язку з її застосуванням:

(а) використовувалась для інших цілей, ніж досягнення здатності до взаємодії із незалежно створеною комп'ютерною програмою;

(b) передавалась іншим особам, за винятком випадків, коли це необхідно для досягнення взаємодії із незалежно створеною комп'ютерною програмою; або

(c) використовувалась для розробки, виготовлення або продажу комп'ютерної програми суттєво подібної своїм виразом, або для будь-якої іншої дії, яка порушує авторське право.

3. Відповідно до положень Бернської конвенції ця стаття не може тлумачитись таким чином, що дозволяє її застосування у такий спосіб, який не виправдано перешкоджає законним інтересам правовласника або суперечить нормальній експлуатації комп'ютерної програми.

Стаття 185 **Охорона баз даних**

1. Для цілей цієї Угоди, термін «база даних» означає сукупність незалежних творів, даних або іншої інформації, розташованих у систематизованому або упорядкованому вигляді та і є доступною для будь-якої особи за допомогою електронних або інших засобів.

2. Охорона згідно з цією Угодою не надається комп'ютерним програмам, що використовуються при створенні або функціонуванні баз даних, доступних за допомогою електронних засобів.

Стаття 186 **Об'єкт охорони**

1. Відповідно до Підрозділу 1 цієї Глави, бази даних, які внаслідок підбору або розташування їх інформаційного наповнення є результатом творчої праці автора, охороняються як такі авторським правом. Ніякі інші критерії не застосовуються для визначення їх права на охорону.

2. Охорона баз даних авторським правом, передбачена Підрозділом 1 цієї Глави, не поширюється на їхнє інформаційне наповнення і не шкодить будь-яким правам, які поширюються на саме інформаційне наповнення.

Стаття 187 **Суб'єкт авторського права на бази даних**

1. Суб'єктом авторського права на бази даних є фізична особа або група фізичних осіб, які створили цю базу, або, де законодавством Сторін допускається, юридична особа, визначена як правовласник законодавством Сторони.

2. Якщо створення у співавторстві творів визнається законодавством Сторін, майнові права інтелектуальної власності належить особі, яка володіє авторським правом.

3. Виключне авторські права на базу даних, створену спільно групою фізичних осіб, належать їм спільно.

Стаття 188 **Обмежені дії, що стосуються баз даних**

Автор бази даних, стосовно виразу бази даних, який охороняється авторським правом, має виключне право реалізувати або дозволяти:

- (а) тимчасове або постійне відтворення будь-якими засобами і у будь-якій формі, повністю або частково;
- (b) перетворення, адаптацію, упорядкування або будь-яку іншу зміну;
- (c) будь-яку форму поширення серед публіки бази даних або її копій;
- (d) будь-яку передачу, виведення або публічне виконання;
- (e) будь-яке відтворення, поширення, виведення, публічне виконання результатів дій, що згадуються у підпункті «b» цієї статті.

Стаття 189

Винятки щодо обмежених дій, що стосуються баз даних

1. Вчинення законним користувачем бази даних або її копії будь-яких дій, перелічених у статті 188 цієї Угоди, які є необхідними з метою забезпечення доступу до інформаційного наповнення бази даних і нормального використання інформаційного наповнення законним користувачем, не вимагає дозволу автора бази даних. Якщо законний користувач має право використовувати лише частину бази даних, це положення застосовується лише до цієї частини.
2. Сторони мають можливість запроваджувати обмеження прав, передбачених статтею 188 цієї Угоди, у випадках:
 - (а) відтворення бази даних не в електронній формі для приватних цілей;
 - (b) якщо використання здійснюється лише з метою демонстрації для навчальних або наукових досліджень, за умови зазначення джерела і в обсязі, необхідному для досягнення некомерційної мети;
 - (c) якщо використання здійснюється з метою забезпечення громадської безпеки в адміністративному або судовому процесі;
 - (d) у інших випадках, коли виключення з авторського права традиційно дозволяються кожною Стороною, без шкоди підпунктам (а), (b) і (c) цього пункту.
3. Відповідно до Бернської конвенції, ця стаття не повинна тлумачитись таким чином, що дозволяє її застосування у спосіб, який невиправдано перешкоджає законним інтересам правласників або суперечить нормальному користуванню базою даних.

Стаття 190

Право слідування

1. Сторони надають автору оригінального художнього твору право слідування, яке має визначатись як невідчужуване право, від якого не можна відмовитись, навіть заздалегідь, на одержання роялті, що розраховується від ціни продажу, одержаної за будь-який перепродаж твору, що слідує за першим продажем твору автором.
2. Право, передбачене пунктом 1 цієї статті, застосовується до всіх перепродажів із залученням продавців, покупців або посередників професіоналів мистецького ринку, таких як аукціони, художні галереї і, взагалі, будь-яких торговців художніми творами.
3. Сторони можуть передбачити відповідно до їхнього законодавства, що право, передбачене пунктом 1 цієї статті, не застосовується до перепродажів, якщо продавець

придбав твір безпосередньо у автора менше ніж за три роки до перепродажу і якщо ціна перепродажу не перевищує визначену мінімальну суму.

4. Роялті сплачується продавцем. Сторони можуть передбачити, що одна з фізичних або юридичних осіб, що згадуються у пункті 2 цієї статті, якщо вона не є продавцем, зобов'язана з сплачувати роялті самостійно або спільно з продавцем

Стаття 191

Трансляція програм з використанням супутника

Кожна Сторона надає автору виключне право дозволяти оприлюднення творів, що охороняються авторським правом, з використанням супутника.

Стаття 192

Кабельне мовлення

Кожна Сторона гарантує, що у випадку ретрансляції програми іншої Сторони за допомогою кабельної мережі на її території, застосовне авторське право і суміжні права дотримуються, і що така ретрансляція має місце на підставі індивідуальних або колективних контрактів між суб'єктами авторського права і суміжних прав та організаціями кабельного мовлення.

Підрозділ 2

Торговельні марки

Стаття 193

Процедура реєстрації

1. Україна та Сторона ЄС запровадять систему реєстрації торговельних марок, в якій відмова відповідного органу з реєстрації торговельних марок в реєстрації торговельної марки, є належним чином обґрунтованою. Підстави відмови мають бути повідомлені у письмовій формі заявникові, який матиме можливість оскаржити таку відмову та оскаржити остаточну відмову у судовому порядку. Україна та Сторона ЄС нададуть також можливість заявити заперечення проти поданих заявок на реєстрацію торговельної марки. Така процедура заперечення має бути змагальною. Україна та Сторона ЄС забезпечать загальнодоступну електронну базу даних заявок на торговельні марки та інформації про реєстрацію торговельних марок.

2. Сторони встановлять підстави для відмови у реєстрації або визнання недійсною реєстрації торговельної марки. Нижченаведені об'єкти не можуть бути зареєстровані як торговельні марки або у випадку, якщо вони зареєстровані, можуть бути визнані недійсними:

- a) позначення, які не можуть становити торговельну марку;
- b) торговельні марки, які не мають жодної розрізняльної здатності;
- c) торговельні марки, які складаються виключно з позначень або даних, які можуть використовуватися у торгівлі для вказівки на вид, якість, кількість, призначення, вартість, географічне походження або на час виготовлення товарів або послуг, або інші характеристики товарів або послуг;

d) торговельні марки, які складаються виключно з позначень або даних, які стали загальноживаними у сучасній мові або у добросовісній та звичній торговельній практиці;

e) позначення, які відображають лише:

(i) форми, що обумовлені природним станом самих товарів; або

(ii) форми товару, яка обумовлена необхідністю отримання технічного результату; або

(iii) форми, яка надає товарам істотної цінності;

f) торговельні марки, які суперечать публічному порядку або загальноприйнятим принципам моралі;

g) торговельні марки, які носять такий характер, що вводять споживача в оману, наприклад, щодо характеру, якості або географічного походження товару або послуги;

h) торговельні марки, які не дозволені компетентними органами і є таким, що підлягають відмові в реєстрації або визнанню недійсними згідно із статтею 6ter Паризької конвенції.

3. Сторони передбачають підстави для відмови у реєстрації або визнання реєстрації недійсною, у випадку суперечності з раніше зареєстрованими правами. Торговельна марка не реєструється або, якщо зареєстрована, може бути визнана недійсною:

a) якщо вона є ідентичною з раніше зареєстрованою торговельною маркою, і товари або послуги, для яких торговельна марка заявляється, є тотожними до товарів або послуг, для яких раніше зареєстрована торговельна марка охороняється;

b) якщо через свою тотожність або схожість до раніше зареєстрованої торговельної марки та тотожність або схожість товарів чи послуг, на які поширюються торговельні марки, існує імовірність, що споживач може їх сплутати, зокрема імовірність асоціації з раніше зареєстрованою торговельною маркою.

4. Сторони можуть також передбачити інші підстави для відмови у реєстрації або визнання реєстрації недійсною, у випадку суперечності з правами, які виникли раніше.

Стаття 194

Добре відомі торговельні марки

Сторони ефективно співпрацюватимуть з метою зробити охорону добре відомих торговельних марок, як це передбачено статтею 6bis Паризької конвенції і статтею 16(2) і 16(3) Угоди ТРІПС, ефективною.

Стаття 195

Права, пов'язані із торговельною маркою

Реєстрація торговельної марки надає власнику виключне право на неї. Власник має право перешкоджати третім особам, які не мають його дозволу, використанню в торговельній діяльності:

(a) будь-якого позначення, яке є тотожним до торговельної марки стосовно товарів або послуг, які є ідентичними до товарів або послуг, для яких торговельна марка зареєстрована;

(b) будь-якого позначення, якщо через свою тотожність або схожість до товарів або послуг, на які поширюються торговельна марка і позначення, існує імовірність, що споживач може їх сплутати, зокрема імовірність асоціації між позначенням і торговельною маркою.

Стаття 196

Виключення з прав, що пов'язані з торговельмаркою

1. Сторони забезпечують добросовісне використання описових термінів, зокрема географічні зазначення, як обмежене виключення з прав, що пов'язані із торговельною маркою, таким чином, що такі обмежені виключення враховують законні інтереси власника торговельної марки і третіх осіб. На таких самих умовах Сторони можуть запроваджувати інші обмежені виключення.
2. Реєстрація торговельної марки не надає власнику право забороняти третій особі використовувати в торговельній діяльності:
 - (а) своє власне найменування або адресу;
 - (б) дані, які стосуються виду, якості, кількості, призначення, вартості, географічного походження або часу виготовлення товарів чи послуг, або інших характеристик товарів або послуг;
 - (в) торговельну марку, якщо необхідно зазначити призначення продукту або послуги, зокрема у формі обладнання та запасних частин, за умови, що особа використовує їх добросовісно відповідно до торговельно-промислової практики.
3. Реєстрація торговельної марки не дає власнику право забороняти третій особі використання в торговельному обороті прав, які виникли раніше, якщо вони використовуються лише в окремій місцевості і якщо ці права визнаються законодавством Сторін і у межах території, на якій вони визнаються.

Стаття 197

Використання торговельних марок

1. Якщо, протягом п'ятирічного періоду з дати завершення процедури реєстрації, власник не починає реальне використання торговельної марки для товарів або послуг, стосовно яких вона зареєстрована на відповідній території, або якщо таке використання призупинено протягом безперервного п'ятирічного періоду, по відношенню до торговельної марки можуть бути запроваджені санкції, передбачені цим підпунктом, якщо відсутні належні причини для її невикористання.
2. Нижченаведене також вважається використанням у розумінні пункту 1 цієї статті:
 - (а) використання торговельної марки у формі, що відрізняється елементами, які не змінюють розпізнавальну здатність марки в тому вигляді, як вона була зареєстрована;
 - (б) проставлення торговельної марки на товари або їхню упаковку лише з метою експорту.
3. Використання торговельної марки з дозволу власника або будь-якою іншою особою, яка має право використовувати, колективну торговельну марку або гарантійну чи сертифікаційну марку розглядається як використання власником в розумінні пункту 1 цієї статті.

Стаття 198

Підстави для анулювання

1. Сторони передбачають, що реєстрація торговельної марки підлягає анулюванню, якщо протягом безперервного п'ятирічного періоду, вона не була введена у використання на відповідній території для товарів або послуг, стосовно яких вона зареєстрована, і відсутні належні причини для невикористання; проте, жодна особа не може заявити, що права власника на торговельну марку мають бути анульовані, якщо протягом інтервалу часу між закінченням п'ятирічного періоду і поданням заяви про анулювання, розпочалося або було поновлене реальне використання торговельної марки; початок використання або його поновлення протягом трьохмісячного періоду, що передує заяві про анулювання, яке розпочалося відразу після закінчення безперервного п'ятирічного періоду невикористання, не беруться до уваги, якщо підготовка до початку або поновлення використання здійснюється лише у зв'язку з тим, що власник усвідомлює можливість подання заяви про анулювання.

2. Торговельна марка також підлягає анулюванню, якщо, після дати її реєстрації:

- (а) внаслідок дій або бездіяльності власника, вона стала загальноновживаною як позначення у цивільному обороті товарів або послуг, стосовно яких вона зареєстрована;
- (б) внаслідок використання торговельної марки її власником або з його дозволу для товарів або послуг, для яких вона зареєстрована, є ймовірність введення в оману споживача, особливо щодо характеру, якості або географічного походження цих товарів або послуг.

Стаття 199

Частковій відмові в реєстрації, анулювання або визнання недійсною реєстрації

Якщо підстави для відмови у реєстрації, анулювання чи визнанні недійсною реєстрації торговельної марки існують лише стосовно частини товарів або послуг, для яких вона була заявлена чи зареєстрована, відмова у реєстрації, анулювання чи визнання недійсною реєстрації застосовується лише до відповідних товарів або послуг.

Стаття 200

Строк охорони

Строк охорони, що застосовується в Україні та Стороні ЄС, розпочинається з дати подання заявки і складає щонайменше 10 років. Власник права може продовжити строк охорони на наступний 10-річний термін.

Підрозділ 3

Географічні зазначення

Стаття 201

Сфера застосування цього Підрозділу

1. Цей Підрозділ застосовується до визнання та охорони географічних зазначень, які походять з територій Сторін.

2. Географічним зазначенням однієї Сторони надається охорона іншою Стороною відповідно до положень цієї Угоди за умови, якщо на них поширюється законодавство, яке зазначене у статті 202 цієї Угоди.

Стаття 202

Визнані географічні зазначення

1. Розглянувши законодавство України, наведене у Додатку XXII-A частині А до цієї Угоди, Сторона ЄС робить висновок, що це законодавство відповідає елементам, сформульованим у Додатку XXII-A частині В до цієї Угоди.
2. Розглянувши право ЄС, наведене у Додатку XXII-A частині А до цієї Угоди, Україна робить висновок, що це законодавство відповідає елементам, сформульованим у Додатку XXII-A частині В до цієї Угоди.
3. Україна, після завершення процедури заперечення відповідно до критеріїв, викладених у Додатку XXII-B до цієї Угоди, розглянувши географічні зазначення для сільськогосподарських і харчових продуктів Сторони ЄС, перелічених у Додатку XXII-C до цієї Угоди, та географічних зазначень для вин, ароматизованих вин та спиртних напоїв Сторони ЄС, перелічених у Додатку XXII-D до цієї Угоди, які зареєстровані Стороною ЄС відповідно до законодавства, що згадується у пункті 2 цієї статті, охороняє такі географічні зазначення відповідно до рівня охорони, встановленого цим Підрозділом.
4. Сторона ЄС, після завершення процедури заперечення відповідно до критеріїв, викладених у Додатку XXII-B до цієї Угоди, і розглянувши географічні зазначення для вин, ароматизованих вин та спиртних напоїв України, перелічених у Додатку XXII-D до цієї Угоди, що зареєстровані Україною згідно з законодавством, що згадується у пункті 1 цієї статті, охороняє такі географічні зазначення відповідно до рівня охорони, встановленого цим Підрозділом.

Стаття 203

Доповнення новими географічними зазначеннями

1. Сторони погоджуються щодо можливості доповнення новими географічними зазначеннями, що охороняються, Додатків XXII-C та XXII-D до цієї Угоди згідно зі статтею 211(3) цієї Угоди після завершення процедури заперечення та після розгляду географічних зазначень, як передбачено статтею 202(3) та (4) цієї Угоди, що задовольняють обидві Сторони.
2. Від Сторони не можна вимагати охороняти як географічне зазначення назву, яка конфліктує з назвою сорту рослини або породи тварини і, як наслідок, може вводити в оману споживача щодо справжнього походження продукту.

Стаття 204

Обсяг охорони географічних зазначень

1. Географічні зазначення, наведені у Додатках XXII-C і XXII-D до цієї Угоди, зокрема ті, що додаються відповідно до статті 203 цієї Угоди, охороняються від:
 - (а) будь-якого прямого чи опосередкованого комерційного використання назви, що охороняється, для подібних продуктів, які не відповідають специфікації продукту під назвою, що охороняється, або коли таке використання зловживає репутацією географічного зазначення;
 - (б) будь-якого неправомірного використання, імітування або втілення, навіть якщо зазначається справжнє походження продукту або якщо назва, що охороняється,

перекладається, викладається у транскрипції або транслітерації або супроводжується таким виразом, як «стиль», «тип», «спосіб», «який вироблений у», «імітація», «смак», «подібний» тощо;

(с) будь-якого іншого хибного або оманливого зазначення щодо джерела, походження, характеру або суттєвих якостей продукту на внутрішньому або зовнішньому упакуванні, рекламних матеріалах або документах, які стосуються відповідного продукту, а також упакування продукту у тару, яка може викликати хибне уявлення щодо його походження;

(d) будь-якого іншого застосування, яке може ввести в оману споживача щодо дійсного походження продукту.

2. Географічні зазначення, що охороняються, не стають генеричними на територіях Сторін.

3. Якщо географічні зазначення повністю або частково є омонімічними, охорона надається кожному зазначенню за умови, що вона використовується добросовісно і з належним врахуванням місцевого і традиційного використання, а також реального ризику сплутування. Без шкоди статті 23 Угоди ТРІПС, Сторони взаємно вирішують практичні умови використання, згідно з якими омонімічні географічні зазначення будуть відрізнятися одне від одного, беручи до уваги необхідність забезпечення справедливого поводження з заінтересованими виробниками і те, що споживачі не вводяться в оману. Омонімічна назва, яка викликає у споживача хибне враження, що продукти походять з іншої території, не реєструється навіть якщо назва є точною, коли мова йде про дійсну територію, регіон або місце походження даного продукту.

4. Якщо Сторона, в контексті переговорів з третіми країнами, пропонує охороняти географічне зазначення третьої країни, та назва є омонімічною з географічним зазначенням іншої Сторони, остання повинна бути повідомлена та мати можливість висловити свою думку перед тим, як назва стане охоронятися.

5. Ніщо в цій Угоді не зобов'язує Сторону охороняти географічне зазначення іншої Сторони, яке не охороняється або втратило охорону в країні свого походження. Сторони повідомляють одна одну, якщо географічне зазначення втрачає охорону в країні свого походження. Таке повідомлення відбувається згідно зі статтею 211 (3) цієї Угоди.

6. Ніщо в цій Угоді не шкодить праву будь-якої особи використовувати в процесі торгівлі ім'я цієї особи або ім'я попередника цієї особи в бізнесі, за винятком, коли це ім'я використано у спосіб, який вводить громадськість в оману.

Стаття 205

Право на використання географічних зазначень

1. Комерційне використання назви, що охороняється відповідно до цієї Угоди, для сільськогосподарських продуктів, продуктів харчування, вин, ароматизованих вин або спиртних напоїв, що відповідають відповідній специфікації, відкрите для будь-якої установи.

2. Якщо географічне зазначення охороняється згідно з цією Угодою, використання такої назви, що охороняється, не підпадає під будь-яку реєстрацію користувачів, або під додаткові плати.

Стаття 206
Взаємозв'язок з торговельними марками

1. Сторони відмовляють у реєстрації або визнають недійсною торговельну марку, яка відповідає будь-якій із ситуацій, що згадуються у статті 204 (1) цієї Угоди, стосовно географічного зазначення, що охороняється, для подібних продуктів, за умови, що заявка на реєстрацію торговельної марки подається після дати подання заявки про реєстрацію географічного зазначення на відповідній території.
2. Для географічних зазначень, що згадуються у статті 202 цієї Угоди, датою подання заявки про реєстрацію є дата набрання цією Угодою чинності.
3. Для географічних зазначень, що згадуються у статті 203 цієї Угоди, датою подання заявки про реєстрацію є дата передання іншій Стороні клопотання про охорону географічного зазначення.
4. Сторони не зобов'язуються охороняти географічне зазначення згідно зі статтею 203 цієї Угоди, якщо, у світлі тієї, що гарно себе зарекомендувала або добре відомої торговельної марки, охорона може ввести в оману споживачів щодо справжньої ідентичності продукту.
5. Без шкоди для пункту 4 цієї статті, Сторони охороняють географічні зазначення також, коли існує попередня торговельна марка. Попередня торговельна марка означає торговельну марку, використання якої відповідає одній із ситуацій, що згадуються у статті 204(1) цієї Угоди, щодо якої було подано заявку, яку було зареєстровано або введено шляхом використання, якщо така можливість передбачена відповідним законодавством, на території однієї зі Сторін до дати, на яку заявка про охорону географічного зазначення передається іншій Стороні згідно з цією Угодою. Продовження використання та поновлення такої торговельної марки може здійснюватися незважаючи на охорону географічного зазначення, за умови, що в законодавстві Сторін щодо торговельних марок не існує підстав для визнання марки недійсною або її анулювання.

Стаття 207
Забезпечення охорони

Сторони забезпечують охорону, передбачену статтями 204-206 цієї Угоди, шляхом відповідних заходів, що вживаються їхніми органами державної влади, зокрема на митному кордоні. Вони також забезпечують таку охорону за вимогою заінтересованої сторони.

Стаття 208
Тимчасові заходи

1. Продукти, що вироблені та марковані згідно з національним законодавством до того, як ця Угода набрала чинності, але які не відповідають вимогам цієї Угоди, можуть продаватися поки не закінчатся на складі.
2. Продукти, що вироблені та марковані згідно з національним законодавством

географічними зазначеннями, переліченими в пунктах 3 та 4 цієї статті, після того, як ця Угода набрала чинності, та до закінчення періодів, вказаних в пунктах 3 та 4 цієї статті, але які не відповідають вимогам цієї Угоди, можуть продаватися на території Сторони, з якої походить продукт, поки не закінчаться на складі.

3. Для 10-річного перехідного періоду з дати набрання цією Угодою чинності охорона відповідно до цієї Угоди наступних географічних зазначень Європейського Союзу не припиняє використання цих географічних зазначень для позначення та презентації визначених подібних продуктів походженням з України:

- a. Champagne,
- b. Cognac,
- c. Madera,
- d. Porto,
- e. Jerez /Xérès/ Sherry,
- f. Calvados,
- g. Grappa,
- h. Anis Português,
- i. Armagnac,
- j. Marsala,
- k. Malaga,
- l. Tokaj

4. Для семирічного перехідного періоду з дати набрання цією Угодою чинності, охорона відповідно до цієї Угоди наступних географічних зазначень Європейського Союзу не припиняє використання цих географічних зазначень для позначення та презентації визначених подібних продуктів походженням з України:

- a. Parmigiano Reggiano,
- b. Roquefort,
- c. Feta.

Стаття 209 **Загальні правила**

1. Імпорт, експорт та комерціалізація будь-якого продукту, що зазначається в статтях 202 та 203 цієї Угоди, здійснюється відповідно до законодавства та правил, що застосовуються на території Сторони, на ринку якої розміщений цей продукт.

2. Будь-яке питання, що постає зі специфікацій зареєстрованих географічних зазначень, розглядається в рамках Спільного Підкомітету GI (з географічних зазначень), створеного відповідно до статті 211 цієї Угоди.

3. Реєстрація географічних зазначень, що охороняються згідно з цією Угодою, можуть бути анульовані лише Стороною, з якої такі продукти походять.

4. Специфікація продукту, що згадується в цьому Підрозділі, є такою, що погоджена, зокрема будь-які доповнення, також погоджені, органами державної влади Сторони, з території якої продукт походить.

Стаття 210 **Співробітництво та прозорість**

1. Сторони, або безпосередньо, або в рамках Спільного Підкомітету GI (з географічних зазначень), створеного відповідно до статті 211 цієї Угоди, підтримують контакт з усіх питань, що пов'язані з впровадженням та функціонуванням цієї Угоди. Зокрема, Сторона може запитати від іншої Сторони інформацію стосовно специфікацій продуктів та їх модифікації, та контактних осіб для контрольних заходів.

2. Кожна Сторона може зробити загальнодоступними специфікації продуктів або їх короткі описи та інформацію про контактних осіб для контрольних заходів, що відносяться до географічних зазначень іншої Сторони, що охороняються згідно з цією Угодою.

Стаття 211

Підкомітет комітет з питань географічних зазначень

1. Створюється Підкомітет з географічних зазначень (Підкомітет GI). Він доповідає про свою діяльність Асоціації в конфігурації відповідно до статті 465 (4) цієї Угоди. Підкомітет з питань географічних зазначень складається з представників України та ЄС з метою контролю за розвитком цієї Угоди та посилення їх співробітництва і діалогу стосовно географічних зазначень.

2. Підкомітет GI приймає свої рішення консенсусом. Він визначає свої власні правила процедури. Він збирається за вимогою будь-якої зі Сторін, почергово в Україні та у Європейському Союзі, у час і місці та у спосіб (який може включати проведення відеоконференції) взаємно визначених Сторонами, але не пізніше ніж через 90 днів після вимоги.

3. Підкомітет GI слідкує також за належним виконанням цього Підрозділу і може розглядати будь-яке питання, пов'язане з його впровадженням і дією. Зокрема, він відповідає за:

- a) внесення змін до Додатку XXII-A частини А до цієї Угоди стосовно посилань на законодавство, що застосовується на територіях Сторін;
- b) внесення змін до Додатку XXII-A частини В до цієї Угоди стосовно складових для реєстрації та контролю географічних зазначень;
- c) внесення змін до Додатку XXII-B до цієї Угоди стосовно критеріїв, що мають бути включені до процедури заперечення;
- d) модифікацію Додатків XXII-C та XXII-D до цієї Угоди стосовно географічних зазначень;
- e) обмін інформацією стосовно розвитку законодавства і політики щодо географічних зазначень і будь-якого іншого питання, що представляє взаємний інтерес у сфері географічних зазначень;
- f) обмін інформацією стосовно географічних зазначень для цілей визнання їх охорони відповідно до цієї Угоди.

Підрозділ 4 Промислові зразки

Стаття 212

Визначення

Для цілей цієї Угоди:

- a) «промисловий зразок» означає зовнішній вигляд усього продукту або його частини, який обумовлений особливостями, зокрема, ліній, контурів, кольорів, форми, текстури та/або матеріалу продукту та/або його оздоблення;
- b) «продукт» означає предмет, виготовлений промисловим або ручним способом, у тому числі й елементи, які призначені для збирання у складений продукт, упаковка, зовнішнє оформлення, графічні символи та типографічні елементи, крім комп'ютерних програм;
- c) «складений продукт» означає продукт, який складається з поєднання багатьох компонентів, що можуть бути замінені і, таким чином, дозволяють розбирання або повторне збирання продукту.

Стаття 213

Вимоги щодо охорони

1. Україна та Сторона ЄС повинні забезпечити охорону незалежно створених промислових зразків, які є новими і мають індивідуальний характер.

2. Промисловий зразок, що використовується у продукті або інкорпорований у продукт, який становить складову частину складеного продукту, вважається новим і має індивідуальний характер лише у разі:

- a) якщо складова частина, вмонтована у складений продукт, залишається видимою під час нормального використання останнього; і
- b) настільки, наскільки видимі ознаки складової частини самі по собі задовольняють вимогу щодо новизни та індивідуального характеру.

3. Промисловий зразок вважається новим, якщо жодний ідентичний промисловий зразок не був доведений до загального відома:

(a) у випадку незареєстрованого промислового зразка, до дати, на яку промисловий зразок, для якого заявляється охорона, був вперше доведений до загального відома;

(b) у випадку зареєстрованого промислового зразка, до дати подання заявки на реєстрацію промислового зразка, для якого заявляється охорона, або, якщо заявлено пріоритет, до дати пріоритету.

Промислові зразки вважаються ідентичними, якщо їх ознаки відрізняються лише у несуттєвих деталях.

4. Промисловий зразок є таким, що має індивідуальний характер у випадку, коли загальне враження, яке він справляє на поінформованого користувача, відрізняється від загального враження, яке справляє на такого користувача будь-який інший промисловий зразок, доведений до загального відома:

(a) у випадку незареєстрованого промислового зразка, до дати, на яку промисловий зразок, для якого заявляється охорона, був вперше доведений до загального відома;

(b) у випадку зареєстрованого промислового зразка, до дати подання заявки на реєстрацію промислового зразка, для якого заявляється охорона, або, якщо заявлено пріоритет, до дати пріоритету.

При оцінці індивідуального характеру береться до уваги ступінь свободи дизайнера у розробці промислового зразка.

5. Ця охорона забезпечується шляхом реєстрації та надає виключні права їхнім власникам відповідно до положень цієї статті. Незареєстрованим промисловим зразкам, доведеним до загального відома, надаються такі самі виключні права, але лише у випадку, коли оскаржуване використання не є результатом копіювання промислового зразка, що охороняється.

6. Промисловий зразок вважається доведеним до загального відома, якщо він був опублікований після реєстрації чи у будь-який інший спосіб, або експонований на виставці, використаний у торгівлі або розкритий у будь-який інший спосіб, крім випадків, коли такі заходи з об'єктивних причин не могли стати відомі у колах окремої спеціалізованої сфери у ході звичайного ведення бізнесу під час діяльності на території, де заявляється охорона, до дати подання заявки на реєстрацію, або, якщо заявлено пріоритет, до дати пріоритету. У випадку охорони незареєстрованого промислового зразка, зразок вважається доведеним до загального відома, якщо він був опублікований, експонований на виставці, використаний у торгівлі або розкритий у такий спосіб, що у ході звичайного ведення бізнесу ці заходи з об'єктивних причин могли б стати відомі у колах, що спеціалізуються у відповідному секторі, під час діяльності на території, де заявляється охорона.

Промисловий зразок, проте, не вважається доведеним до загального відома, на підставі єдиної причини, що він був розкритий третій особі за явних або за неявних обставин конфіденційності.

7. Розкриття не береться до уваги для цілей застосування пунктів 3 і 4 цієї статті, якщо промисловий зразок, для якого заявляється охорона, згідно із зареєстрованим правом на промисловий зразок, був доведений до загального відома:

(а) дизайнером, його правонаступником або третьою особою в результаті інформації, наданої дизайнером чи його правонаступником, або дії, вчиненої дизайнером чи його правонаступником; і

(б) впродовж дванадцятимісячного періоду, що передував даті подання заявки або, якщо заявлено пріоритет, до дати пріоритету.

8. Пункт 7 цієї статті застосовується також, якщо промисловий зразок був доведений до загального відома внаслідок зловживання стосовно дизайнера або його правонаступника.

Стаття 214 **Термін дії охорони**

1. Термін дії охорони в Україні та Стороні ЄС після реєстрації становить щонайменше п'ять років. Правовласник може поновлювати термін дії охорони на один або більше п'ятирічних періодів до загального терміну, що становить 25 років з дати подання заявки.

2. Термін дії охорони в Україні та Стороні ЄС незареєстрованих промислових зразків становить щонайменше 3 роки з дати, на яку зразок був доведений до загального відома на території однієї із Сторін.

Стаття 215
Визнання недійсним або відмова у реєстрації

1. Україна та Сторона ЄС можуть лише передбачити умови щодо відмови у реєстрації промислового зразка або визнання його недійсним після реєстрації на суттєвій підставі у таких випадках:

а) якщо промисловий зразок не відповідає визначенню згідно із статтею 212(а) цієї Угоди;

б) якщо промисловий зразок не відповідає вимогам статті 213 та 217(3, 4 та 5) цієї Угоди;

в) якщо, в силу судового рішення, правовласник не має права на промисловий зразок;

г) якщо промисловий зразок конфліктує з більш раннім промисловим зразком, що був доведений до загального відома після дати подання заявки або, якщо заявлено пріоритет, після дати пріоритету, і який охороняється з дати, що передреє зазначеній даті, як зареєстрований зразок або як заявка на зразок;

д) якщо у більш пізньому промисловому зразку використано розрізняльне позначення, і законодавство відповідної Сторони щодо такого позначення надає власнику права на позначення право забороняти таке використання;

е) якщо промисловий зразок є неправомірним використанням роботи, що охороняється згідно із законодавством з авторського права відповідної Сторони;

ж) якщо промисловий зразок є неправомірним використанням будь-якого з елементів, зазначених у статті *bter* Паризької конвенції, або знаків, емблем та гербів, крім тих, що зазначені у вищезгаданій статті *bter*, та становлять особливий громадський інтерес на території Сторони.

Цей пункт не обмежує право Сторін встановити формальні вимоги до заявки на реєстрацію промислового зразка.

2. Сторона може передбачати, як альтернативу визнанню недійсності, що промисловий зразок може бути визнаний недійсним з підстав, викладених у пункті 1 цієї статті, може бути обмежений у його використанні.

Стаття 216
Права, що надаються

Власник промислового зразка, що охороняється, принаймні має виключне право використовувати його і забороняти його використання третіми особами без його дозволу, зокрема, виробляти, пропонувати, просувати на ринок, імпортувати, експортувати або використовувати продукт, що містить промисловий зразок, або в якому він використовується, або зберігати такий продукт на складі для зазначених цілей.

Стаття 217
Виключення

1. Права, що надаються промисловим зразком, після реєстрації не поширюються на:

- а) дії приватного характеру та для некомерційних цілей;
- б) дії, здійснені з метою експерименту;

с) дії, пов'язані з відтворенням з метою цитування або в навчальних цілях за умови, що такі дії сумісні із добросовісною діловою практикою і не шкодять звичайному використанню промислового зразка, і зазначається джерело інформації.

2. Крім того, права, що надаються промисловим зразком, після реєстрації не поширюються на:

- а) обладнання на кораблях та літаках, що зареєстровані в іншій країні і тимчасово перебувають на території відповідної Сторони;
- б) операції щодо імпорту відповідною Стороною запчастин та комплектуючих для ремонту таких транспортних засобів;
- с) виконання ремонтних робіт на таких транспортних засобах.

3. Право на промисловий зразок не поширюється на зовнішні ознаки продукту, які зумовлені виключно його технічною функцією.

4. Право на промисловий зразок не поширюється на зовнішні ознаки продукту, які обов'язково мають бути точно відтворені у формі та розмірі для того, щоб продукт, що містить промисловий зразок, або в якому він використовується, був з ним механічно з'єднаний або розташований навколо або навпроти іншого продукту таким чином, що кожний продукт може виконувати свою функцію.

5. Право на промисловий зразок не поширюється на такий промисловий зразок, який суперечить суспільним інтересам або загальноприйнятим принципам моралі.

Стаття 218

Взаємозв'язок з авторським правом

Промисловий зразок, що охороняється правом на промисловий зразок, зареєстрований на території однієї з Сторін відповідно до вимог цього підрозділу, може охоронятись згідно із законодавством з авторського права цієї Сторони з дати його створення та фіксації у будь-якій формі. Обсяг такої охорони та умови її надання, зокрема необхідний рівень оригінальності, визначаються кожною із Сторін.

Підрозділ 5

Патенти

Стаття 219

Патенти та охорона здоров'я

1. Сторони визнають важливість Декларації стосовно Угоди ТРІПС та охорони здоров'я, прийнятої 14 листопада 2001 року на зустрічі на рівні міністрів в рамках Світової організації торгівлі (далі – Дохійська декларація). Інтерпретуючи та запроваджуючи права та зобов'язань згідно з цією Главою Сторони забезпечують відповідність Дохійській декларації.

2. Сторони сприятимуть впровадженню та дотримуватимуться Рішення Генеральної ради СОТ від 30 серпня 2003 року до пункту 6 Дохійської декларації.

Стаття 220

Додатковий охоронний сертифікат

1. Сторони визнають, що продукція, призначена для захисту здоров'я та рослин, що охороняється патентами на їх відповідній території, може підлягати адміністративній процедурі надання дозволу перед випуском на ринок. Вони визнають, що проміжок часу, який проходить від дати подання заявки на патент до одержання першого дозволу випускати продукт на їх відповідний ринок, у порядку, встановленому відповідним законодавством, може скоротити період ефективної охорони згідно з патентом.

2. Сторони повинні забезпечити додатковий період охорони лікарського засобу або продукту для захисту рослин, що охороняється патентом і який підлягав адміністративній процедурі надання дозволу, такий період, що дорівнює періоду, зазначеному у пункті 1 цієї статті, скороченому на п'ять років.

3. У випадку лікарських засобів, для яких були здійснені педіатричні дослідження та результати таких досліджень відображені в інформації стосовно продукту, Сторони надають додаткове шестимісячне продовження періоду захисту, що згаданий у пункті 2 цієї статті.

Стаття 221

Охорона винаходів у галузі біотехнологій

1. Сторони охороняють винаходи у галузі біотехнологій відповідно до норм національного патентного законодавства. У разі потреби, вони мають адаптувати своє патентне законодавство з урахуванням положень цієї Угоди. Ця стаття не шкодить зобов'язанням, взятим Сторонами відповідно до міжнародних угод, зокрема, Угоди ТРІПС та Конвенції про біологічне різноманіття 1992 року (далі – КБР).

2. Для цілей цього Підрозділу:

а) «біологічний матеріал» означає будь-який матеріал, що містить генетичну інформацію та може репродукуватися або бути репродукованим у біологічній системі;

б) «мікробіологічний процес» означає будь-який процес, у якому задіяний мікробіологічний матеріал, або який здійснюється на основі мікробіологічного матеріалу.

3. Для цілей цієї Угоди винаходи, які є новими, які мають винахідницький рівень та підлягають промислового застосуванню, є патентоспроможними, навіть якщо вони стосуються продукту, що складається з біологічного матеріалу чи містить його, або процесу, шляхом якого біологічний матеріал виробляється, обробляється чи використовується.

Біологічний матеріал, ізольований від свого природного середовища чи вироблений шляхом технічного процесу, може бути предметом винаходу, навіть якщо він раніше зустрічався в природі.

Елемент, відокремлений від людського організму, або будь-яким чином вироблений шляхом технічного процесу, що включає послідовність або часткову послідовність генів, може бути патентоспроможним винаходом, навіть якщо його структура ідентична з природним елементом. Промислове застосування послідовності або часткової послідовності генів має бути розкрито у заявці на патент.

4. Патентуванню не підлягають:

- a) сорти рослин та породи тварин;
- b) суттєво важливі для відтворення рослин і тварин біологічні процеси;
- c) організм людини на різних стадіях формування та розвитку та прості відкриття його елементів, зокрема послідовність або часткову послідовність генів.

Винаходи, які стосуються рослин і тварин є патентоспроможними, коли технічна можливість реалізації винаходу не обмежується конкретним сортом рослини або породою тварини. Підпункт (b) цього пункту не шкодить патентоспроможності винаходів, що стосуються мікробіологічних або інших технічних процесів або продуктів, одержаних за допомогою таких процесів.

5. Винаходи вважаються не патентоспроможними у випадках, коли їх комерційне використання суперечить *ordre public* (суспільному порядку) або суспільній моралі; проте, використання не вважається таким тільки через заборону законом або іншими положеннями. Зокрема, такі об'єкти вважаються не патентоспроможними:

- a) процеси клонування людей;
- b) процеси модифікування зародкової лінії генетичної ідентичності людей;
- c) застосування людських ембріонів у промислових або комерційних цілях;
- d) процеси модифікування генетичної ідентичності тварин, що, імовірно, спричинять їх страждання без будь-якої суттєвої медичної допомоги для людини чи тварини, а також тварини, одержані в результаті таких процесів.

6. Охорона, що надається патентом на біологічний матеріал, якому властиві особливі характеристики як результат винаходу, поширюється на будь-який біологічний матеріал, що походить від цього біологічного матеріалу шляхом культивування або розмноження в ідентичній або дивергуючій формі та має такі самі характеристики.

7. Охорона, що надається патентом на процес, який дає можливість виробляти біологічний матеріал, якому властиві особливі характеристики як результат винаходу, поширюється на біологічний матеріал, одержаний безпосередньо у результаті цього процесу і на будь-який інший біологічний матеріал, що походить від цього безпосередньо отриманого біологічного матеріалу шляхом культивування або розмноження в ідентичній або дивергуючій формі та має такі самі характеристики.

8. Охорона, що надається патентом на продукт, який містить генетичну інформацію або складається з неї, поширюється на весь матеріал, за винятком випадків, передбачених підпунктом (c) пункту 4 цієї статті, частиною якого є продукт і у якому міститься генетична інформація, що виконує свою функцію.

9. Охорона, що згадується у пунктах 7 та 8 цієї статті не поширюється на біологічний матеріал, отриманий з культивування або розмноження біологічного матеріалу розміщеного на ринку на території Сторін власником патенту або за його згодою, де розмноження або культивування обов'язково є результатом застосування, для якого біологічний матеріал був реалізований на ринку, за умови, що отриманий матеріал у подальшому не використовується для іншого культивування або розмноження.

10. У порядку часткової відміни пунктів 7 та 8 цієї статті, продаж або інша форма комерціалізації рослинного культиваційного матеріалу фермеру власником патенту або за його згодою для сільськогосподарського використання означає дозвіл фермеру

використовувати продукт його врожаю для культивування або розмноження ним у його власному господарстві. Поширення та умови цієї часткової відміни узгоджується з умовами, передбаченими в національних законах, постановах та практиках Сторін щодо прав на сорти рослин.

У порядку часткової відміни пунктів 7 та 8 цієї статті, продаж або інша форма комерціалізації стада плідників або іншого тваринного репродуктивного матеріалу фермеру власником патенту або за його згодою означає дозвіл фермеру використовувати захищену домашню худобу для сільськогосподарських цілей. Це включає надання тварин або іншого тваринного репродуктивного матеріалу для цілей здійснення його сільськогосподарської діяльності, але не продажу в рамках або для цілей комерційної репродуктивної діяльності. Поширення та умови цієї часткової відміни передбачені вище визначаються національними законами, постановами та практиками.

11. Сторони передбачають обов'язкове перехресне ліцензування у таких випадках:

а) якщо селекціонер не може одержати чи використовувати сорт рослини без порушення попереднього патенту, він може подати заяву про примусову ліцензію на невиключне використання винаходу, що охороняється патентом, оскільки ліцензія необхідна для використання сорту рослини, що підлягає охороні, за умови виплати відповідної суми роялті. Сторони передбачають, що у разі видачі такої ліцензії власник патенту матиме право на перехресну ліцензію на взаємовигідних умовах на використання сорту, що охороняється;

б) якщо власник патенту на винахід у галузі біотехнологій не може використовувати його без порушення попереднього права на сорт рослини, він може подати заяву про примусову ліцензію на невиключне використання сорту рослини, що охороняється цим правом, з виплатою відповідної суми роялті. Сторони передбачають, що у разі видачі такої ліцензії власник права на сорт рослини матиме право на перехресну ліцензію на взаємовигідних умовах на використання винаходу, що охороняється.

12. Особи, які подають заяву про видачу ліцензії, згадані у пункті 11 цієї статті, повинні довести, що:

а) вони безрезультатно зверталися до власника патенту чи власника права на сорт рослини з метою одержання договірної ліцензії;

б) сорт рослини або винахід становлять суттєвий технічний прогрес, що може принести значну економічну вигоду, порівняно із заявленим у патенті винаходом або сортом рослини, що охороняється.

Стаття 222

Охорона даних, наданих з метою одержання дозволу на введення лікарського засобу на ринок

1. Сторони запроваджують комплексну систему, яка гарантуватиме конфіденційність, нерозкриття та незалежність даних, що надаються для цілей одержання дозволу на введення лікарського засобу на ринок.

2. З цією метою, коли Сторона вимагає подання даних випробувань або досліджень щодо безпечності та ефективності лікарського засобу до надання дозволу на введення на ринок такого продукту, Сторона, на період не менш ніж п'ять років з дати першого дозволу в цій Стороні, не дозволить іншим заявникам виводити або той самий або

подібний засіб, на підставі дозволу на введення на ринок, наданого заявнику, що подав дані випробувань або досліджень, якщо тільки заявник, що надав дані випробувань або досліджень не дав свою згоду. Впродовж цього періоду дані випробувань або досліджень, подані для першого дозволу, не використовуються в інтересах будь-якого наступного заявника з метою отримання дозволу на введення лікарського засобу на ринок, крім випадків, коли надано згоду першого заявника.

3. Україна зобов'язується привести своє законодавство стосовно захисту даних для лікарських засобів із законодавством ЄС в дату, яку визначить Комітет з питань торгівлі.

Стаття 223

Захист даних для продуктів захисту рослин

1. Сторони визначають вимоги щодо безпеки та ефективності перед наданням дозволу на введення на ринок продуктів захисту рослин.

2. Сторони визнають тимчасове право власника звіту про випробування або дослідження, який представлений вперше на розгляд для отримання дозволу на введення на ринок продукту захисту рослин. Протягом цього періоду, звіт про випробування або дослідження не буде використовуватися в інтересах будь-якої іншої особи з метою отримання дозволу на введення на ринок продукту захисту рослин, за винятком надання згоди першого власника. Це право буде далі іменуватися як «захист даних».

3. Сторони визначають вимоги, яким має відповідати звіт про випробування або дослідження.

4. Період захисту даних повинен бути щонайменше 10 років, починаючи з дати першого дозволу у цій Стороні. Сторони можуть вирішити надавати продовження періоду захисту для продуктів захисту рослин з низьким рівнем ризику. У такому випадку період може бути продовжений до 13 років.

5. Сторони можуть вирішити, що такі періоди будуть продовжені для кожного продовження дозволу у випадках обмеженого застосування³⁸. У такому випадку загальний термін захисту даних у жодному разі не повинен перевищувати 13 років або, для продуктів захисту рослин з низьким рівнем ризику, 15 років.

6. Звіт про випробування або дослідження також охороняється, якщо це було необхідним для оновлення або перегляду дозволу. У таких випадках, період для охорони даних становить 30 місяців.

7. Правила для уникнення дублювання випробувань на хребетних тваринах будуть встановлені Сторонами. Будь-який заявник, який має намір здійснити випробування або дослідження, пов'язані з хребетними тваринами, повинен вжити необхідних заходів, щоб переконатися, що ці випробування або дослідження ще не були виконані або розпочаті.

³⁸ Обмежене застосування: застосування продукту захисту рослин у конкретній Стороні на рослинах або рослинних продуктах, які не є широко вирощуваними в цій конкретній Стороні або широко вирощуються для того, щоб відповідати винятковій необхідності захисту рослин.

8. Новий заявник та власник або власники відповідних дозволів, докладають усіх зусиль для забезпечення надання звітів про випробування або дослідження, пов'язані з хребетними тваринами. Вартість надання звітів про випробування або дослідження визначається на справедливій, прозорій та недискримінаційній основі. Новий заявник лише зобов'язаний сплатити частку витрат на інформацію, яку він зобов'язаний надати на розгляд для виконання умов дозволу.

9. У тих випадках, коли новий заявник та власник або власники відповідних дозволів на продукти захисту рослин не можуть досягти згоди щодо надання звітів про випробування та дослідження, пов'язані з хребетними тваринами, новий заявник повинен поінформувати Сторону.

10. Нездатність досягти згоди, не перешкоджає Стороні використовувати звіти про тести або дослідження, пов'язані з хребетними тваринами, для цілей заявки нового заявника.

11. Власник або власники відповідних дозволів вимагають від нового заявника справедливую частку витрат, понесених ним. Сторона може направити заінтересовані сторони вирішувати це питання шляхом формального та обов'язкового арбітражу у відповідності з національним законодавством.

Підрозділ 6 **Топології інтегральних мікросхем**

Стаття 224 **Визначення**

Для цілей цього Підрозділу:

а) «інтегральна мікросхема» – означає кінцеву або проміжну форму будь-якого продукту:

що складається з корпусу з матеріалу, який містить прошарок напівпровідникового матеріалу; і має один або більше прошарків, що складаються з провідникового, ізоляційного або напівпровідникового матеріалу, із прошарками, розташованими відповідно до раніше визначеної тривимірної структури; і призначена для виконання, виключно або разом з іншими функціями, електронної функції;

б) «топологія» інтегральних мікросхем означає набір взаємопов'язаних зображень, які зафіксовано або закодовано;

які представляють тривимірну структуру із прошарків, з яких складається напівпровідниковий продукт; і в такому наборі кожне зображення має структуру або частину структури з поверхнею напівпровідникового продукту на будь-якому етапі виробництва.

с) «комерційне використання» означає продаж, прокат, лізинг або будь-який інший спосіб комерційного розповсюдження, або пропонування для цих цілей. Проте, для цілей статті 227 цієї Угоди, «комерційне використання» не включає використання за умов конфіденційності в тому розумінні, що не здійснюється подальше розповсюдження третім особам.

Стаття 225 **Вимоги до охорони**

1. Сторони охороняють топологію інтегральних мікросхем шляхом прийняття законодавчих норм, які надають виключні права відповідно до положень цієї статті.

2. Сторони передбачають охорону топологію інтегральних мікросхем тією мірою, якою вона задовольняє умову, що вона є результатом власної інтелектуальної діяльності її творця і не є загальновідомою в напівпровідниковій промисловості. Якщо топологія інтегральних мікросхем складається з елементів, які є загальновідомими в напівпровідниковій промисловості, вона охороняється лише в тому обсязі, в якому комбінація таких елементів, взятих як ціле, задовольняє згадані вище умови.

Стаття 226 **Виключні права**

1. Виключні права, що згадуються у статті 225(1) цієї Угоди, включають права дозволяти або забороняти будь-які з таких дій:

(a) відтворення топографії настільки, наскільки вона охороняється згідно із статтею 225(2) цієї Угоди;

(b) комерційну експлуатацію або імпорт з цією метою топографії або напівпровідникового продукту, виробленого шляхом використання топографії.

2. Виключні права, що згадуються у пункті 1(a) цієї статті, не застосовуються до відтворення для цілей аналізу, оцінювання або вивчення концепцій, процесів, систем або прийомів, втілених у топографію або самої топографії.

3. Виключні права, що згадуються у пункті 1 цієї статті, не поширюються на будь-яку таку дію стосовно топографії, яка задовольняє вимоги статті 225(2) цієї Угоди і створена на основі аналізу і оцінки іншої топографії, здійсненої відповідно до пункту 2 цієї статті..

4. Виключні права дозволяти або забороняти дії, визначені у пункті 1 (b) цієї статті, не застосовуються до будь-якої такої дії, яка здійснюється після того, як топографія або напівпровідниковий продукт був законно випущений на ринок.

Стаття 227 **Термін дії охорони**

Виключні права тривають принаймні 10 років з дати першого комерційного використання топографії будь-де в світі або, якщо реєстрація є умовою для виникнення або безперервного застосування виключних прав, 10 років з найбільш ранньої з таких дат:

(a) закінчення календарного року, в якому топографія була вперше використана на комерційній основі будь-де в світі;

(b) закінчення календарного року, в якому була подана належним чином оформлена заявка на реєстрацію.

Підрозділ 7 **Інші положення**

Стаття 228

Сорти рослин

Сторони співпрацюють з метою сприяння і посилення охорони прав на сорти рослин відповідно до Міжнародної конвенції з охорони нових сортів рослин 1961 року, переглянутої в м. Женева 10 листопада 1972 року, 23 жовтня 1978 року та 19 березня 1991 року, зокрема необов'язкові виключення з прав селекціонерів, як це згадується у статті 15(2) зазначеної Конвенції.

Стаття 229

Генетичні ресурси, традиційні знання та фольклор

1. Відповідно до норм національного законодавства Сторони поважають, зберігають та підтримують знання, інновації та практичні надбання корінних та місцевих спільнот, які втілюють традиційні стилі життя, що відповідають збереженню та тривалому використанню біологічного різноманіття та сприяють їх широкому застосуванню із залученням та погодженням власників таких знань, інновацій і практик та заохочувати справедливий розподіл переваг, що виникають у результаті використання таких знань, інновацій та практик.
2. Сторони визнають важливість вжиття відповідних заходів, з урахуванням національного законодавства, для збереження традиційних знань та погоджуються продовжувати роботу, спрямовану на розвиток міжнародно узгоджених свого роду (*sui generis*) моделей для юридичної охорони традиційних знань.
3. Сторони погоджуються, що положення стосовно інтелектуальної власності цього Підрозділу і КБР мають впроваджуватися на основі взаємної підтримки.
4. Сторони погоджуються регулярно обмінюватись думками та інформацією щодо відповідних багатосторонніх обговорень.

Частина 3

Захист прав інтелектуальної власності

Стаття 230

Загальні зобов'язання

1. Обидві Сторони підтверджують свої зобов'язання згідно з Угодою ТРІПС, зокрема її Розділу III, та мають забезпечити подальші додаткові заходи, процедури та засоби захисту, необхідні для забезпечення дотримання охорони прав інтелектуальної власності³⁹. Ці заходи, процедури та засоби захисту мають бути добросовісними і справедливими, та не повинні бути надмірно складними чи дорогими або спричиняти необґрунтовані строки або невиправдані затримки.

³⁹ Для цілей цієї Частини поняття «права інтелектуальної власності» має принаймні охоплювати такі права: авторське право; права суміжні з авторським правом; свого роду право виробника бази даних, право розробника топографії напівпровідникових продуктів; права торговельних марок; патентні права, зокрема права, що впливають із додаткового охоронного сертифікату; географічні зазначення; права на корисну модель; права на сорти рослин; фірмові найменування наскільки вони охороняються як ексклюзивні права у відповідному національному законодавстві.

2. Ці заходи та засоби захисту мають також бути ефективними, співрозмірними і стримуючими та мають застосовуватись таким чином, щоб уникнути створення перешкод законній торгівлі та забезпечити їх захист від зловживань.

Стаття 231 **Уповноважені заявники**

1. Сторони мають визнавати особами, уповноваженими просити про застосування заходів, процедур та засобів захисту, згаданих в цій Частині та передбачених Частиною III Угоди ТРІПС:

а) власників прав інтелектуальної власності згідно з нормами застосовного законодавства;

б) усіх інших осіб, авторизованих на користування цими правами, зокрема ліцензіатів, настільки, наскільки це дозволено відповідно до норм застосовного законодавства;

с) професійні установи захисту, які відповідно до вимог права визнаються такими, що мають право представляти власників права інтелектуальної власності настільки, наскільки це дозволено та відповідає положенням застосовного законодавства.

2. Сторони можуть визнавати особами, уповноваженими просити про застосування заходів, процедур та засобів захисту, згаданих у цій Частині та передбачених Частиною III Угоди ТРІПС, органи колективного управління правами інтелектуальної власності, які відповідно до вимог права визнаються такими, що мають право представляти власників права інтелектуальної власності настільки, наскільки це дозволено та відповідає нормам застосовного законодавства.

Підрозділ 1 **Цивільні заходи, процедури та засоби захисту**

Стаття 232 **Презумпція авторства та права власності**

Сторони визнають, що для цілей застосування заходів, процедур та засобів захисту, передбачених цією Угодою:

(а) для автора літературного твору або твору мистецтва, у разі відсутності доказів протилежного, щоб вважатися таким і внаслідок цього бути уповноваженим на позов про порушення, має бути достатньою наявність звичайного зазначення його/її ім'я у творі;

(б) положення згідно з підпунктом (а) цієї статті застосовується з урахуванням відповідних змін до власників суміжних прав стосовно їхніх об'єктів, що охороняються.

Стаття 233 **Докази**

1. Судові органи Сторін мають мати повноваження, якщо сторона надає обґрунтовані докази, достатні для підтримання своєї заяви, і має на підтвердження своїх заяв детальні докази, які контролюються протилежною стороною, вимагати, щоб ці докази були представлені протилежною стороною, з урахуванням умов, що забезпечують захист конфіденційної інформації.

2. За таких самих умов, Сторони вживають таких заходів, які є необхідними у випадку порушення права інтелектуальної власності, вчиненого у комерційному масштабі, для надання можливості компетентним судовим органам вимагати, у разі потреби та на підставі поданої заяви, передачу банківських, фінансових та комерційних документів, що знаходяться у розпорядженні протилежної сторони з урахуванням умов, що забезпечують захист конфіденційної інформації.

Стаття 234

Заходи щодо збереження доказів

1. Сторони мають забезпечити, що навіть до початку процесу щодо обставин справи компетентні судові органи можуть, за заявою особи, яка надала обґрунтовані та доступні докази, достатні для підтримання її заяви про порушення права інтелектуальної власності або про намір його порушити, вимагати невідкладних та ефективних попередніх заходів, спрямованих на збереження відповідних доказів щодо заявленого правопорушення, з урахуванням умов, що забезпечують захист конфіденційної інформації. Такі заходи можуть включати детальний опис, з наведенням або без наведення зразків, або фізичне вилучення товарів, що вважаються контрафактними та, у окремих випадках, матеріалів та засобів, використаних для його виробництва та/або розповсюдження разом із відповідною документацією. Такі заходи мають вживатися у разі потреби без заслуховування іншої сторони, зокрема у випадках, коли будь яка затримка може спричинити не виправну шкоду правовласнику або коли існує очевидна загроза знищення доказів.

2. Сторони мають забезпечити, що заходи щодо збереження доказів відмінюються або в інших випадках призупиняються у дії на вимогу відповідача без шкоди для компенсації збитків, що можуть бути заявлені, якщо скаржник не започатковує, у обґрунтований строк, процесуальні дії щодо прийняття рішення по суті справи у компетентних судових органах.

Стаття 235

Право на інформацію

1. Сторони мають забезпечити, що у контексті процесів щодо порушення прав інтелектуальної власності та у відповідь на обґрунтований запит скаржника компетентні судові органи можуть вимагати, щоб інформація про походження та шляхи реалізації товарів або послуг, які порушують право інтелектуальної власності, була надана порушником та/або іншою особою, у якої:

- a) було виявлено контрафактний товар у промислових масштабах;
- b) було виявлено використання послуг, що становлять правопорушення, у промислових масштабах;
- c) було виявлено надання у промислових масштабах послуг, використаних у діяльності, що становить правопорушення; або
- d) яка була вказана особою, зазначеною у підпунктах (a), (b), або (c) пункту 1 цієї статті, як задіяна у виробництві, виготовленні або розповсюдженні таких товарів чи наданні послуг.

2. Інформація, зазначена у пункті 1 цієї статті, повинна, в залежності від потреби, містити:

а) імена та адреси виробників, виготовлювачів, розповсюджувачів, постачальників та інших попередніх власників товарів або послуг, а також планованих оптових та роздрібних продавців;

б) інформацію про кількість виробленої, виготовленої, доставленої, одержаної чи замовленої продукції, а також про ціну, встановлену на дані товари і послуги.

3. Пункти 1 і 2 цієї статті мають застосовуватися без шкоди іншим нормам закону, які:

а) надають правовласнику право одержувати більш повну інформацію;

б) регулюють використання цивільних або кримінальних процедур стосовно інформації, переданої згідно із цією статтею;

с) регулюють відповідальність за зловживання правом на інформацію;

д) надають можливість відмовлятися від надання інформації, яка примусила б особу, зазначену у пункті 1 цієї статті, визнати свою особисту участь або участь близьких родичів у порушенні прав інтелектуальної власності; або

е) регулюють захист конфіденційності джерел інформації або обробки особистих даних.

Стаття 236

Попередні та попереджувальні заходи

1. Сторони мають забезпечити, що судові органи можуть, за клопотанням скаржника видати попередню судову заборону, призначену для запобігання будь-якому можливому порушенню права інтелектуальної власності, або заборонити, на попередній основі та за умови сплати, якщо необхідно, штрафу, якщо це передбачено національним законодавством, продовження порушення того права, або зробити таке продовження порушення таким, що підпадає під гарантії, які забезпечують виплату компенсації правовласнику. Попередня судова заборона може бути також видана, за тих самих умов, стосовно посередника, чії послуги використовуються третьою особою з метою порушення права інтелектуальної власності.

2. Попередня судова заборона може також видаватися з метою арешту або вилучення товарів, які підозрюються у порушенні права інтелектуальної власності з тим, щоб запобігти ввезенню або переміщенню торговельними каналами.

3. У випадку порушення, що здійснюється в комерційному масштабі, Сторони гарантують, що, якщо скаржник наводить обставини, які імовірно становлять загрозу щодо відшкодування збитків, судові органи можуть винести ухвалу про запобіжний арешт рухомої і нерухомої власності імовірного порушника, зокрема блокування його/її банківських рахунків та інших активів. Для цього компетентні органи можуть винести рішення про надання банківських, фінансових або комерційних документів, або про доступ до відповідної інформації.

4. Сторони мають забезпечити, що тимчасові заходи, що згадуються у пунктах 1, 2 та 3 цієї статті, можуть, у відповідних випадках, вживатися без заслуховування відповідача, зокрема, якщо будь-яка затримка спричинить невилучену шкоду власнику прав. В такому випадку, Сторони інформують про це без затримки, найпізніше після виконання заходів. Перегляд, в тому числі право бути заслуханим, має відбуватися після подання заяви відповідачем з метою винесення рішення, протягом обґрунтованого строку після сповіщення про заходи, чи будуть ті заходи змінені, анульовані або підтвержені.

5. Сторони мають забезпечити, що попередні заходи, що згадуються у пунктах 1, 2 та 3 цієї статті, анулюються або іншим чином припиняють дію, за заявою відповідача, якщо скажник у обґрунтований строк не порушує справу, результатом якої є рішення стосовно обставин справи, у компетентному судовому органі.

6. Якщо попередні заходи анулюються або вони припиняють дію завдяки будь-якій дії або помилці скажника, або якщо пізніше виявляється, що не було порушення або загрози порушення права інтелектуальної власності, судові органи мають повноваження вимагати від скажника, за заявою відповідача, надання відповідачеві відповідної компенсації за будь-яку шкоду, завдану цими заходами.

Стаття 237 **Виправні заходи**

1. Сторони мають забезпечити, що компетентні судові органи можуть вимагати, за заявою скажника і без шкоди відшкодуванню будь-яких збитків власнику права з причини порушення, і без будь-якої компенсації, відкликання з торговельних каналів, остаточне вилучення з торговельних каналів або знищення товарів, які як виявилось порушують право інтелектуальної власності. Якщо необхідно, компетентні судові органи можуть також вимагати знищення матеріалів і знарядь, які переважно використовуються у створенні або виробництві тих товарів.

2. Судові органи вимагають, щоб ці заходи здійснювались за рахунок порушника, якщо конкретні причини викликаються, щоб не робити цього.

Стаття 238 **Судові заборони**

Сторони гарантують, що якщо виноситься судове рішення, яке виявляє порушення права інтелектуальної власності, судові органи можуть видати проти порушника судову заборону, спрямовану на заборону продовження порушення. Якщо це передбачено національним законодавством, невиконання судової заборони має підпадати, якщо необхідно, під сплату регулярного штрафу з метою забезпечення виконання. Сторони також гарантують, що правовласники можуть подати заяву про судову заборону проти посередників, чиї послуги використовуються третьою стороною з метою порушення права інтелектуальної власності.

Стаття 239 **Альтернативні заходи**

Сторони можуть передбачити, що у відповідних випадках і за вимогою особи, яка підлягає застосуванню заходів, передбачених у статті 237 та/або статті 238 цієї Угоди, компетентні судові органи можуть винести ухвалу про сплату грошової компенсації потерпілій стороні замість застосування заходів, передбачених у статті 237 та/або статті 238 цієї Угоди, якщо ця особа діяла ненавмисно і без недбалості, якщо здійснення згаданих вище заходів завдало б йому несумірної шкоди і якщо грошова компенсація потерпілій стороні виявляється обґрунтовано задовільною.

Стаття 240

Збитки

1. Сторони мають забезпечити, що коли судові органи встановлюють збитки:

а) вони беруть до уваги всі відповідні аспекти, такі як негативні економічні наслідки, зокрема втрачені прибутки, які понесла потерпіла сторона, будь-які недобросовісні доходи, одержані порушником і, у відповідних випадках, інші фактори, відмінні від економічних, такі як моральна шкода, спричинена правовласнику порушником; або

б) як альтернативний варіант до підпункту (а) цього пункту, вони можуть, у відповідних випадках, встановити збитки як паушальну суму, на базі таких елементів як, принаймні, сума роялті або комісійні платежі, які були б сплачені, якби порушник попросив дозволу на використання даного права інтелектуальної власності.

2. Якщо порушник ненавмисно, або не маючи обґрунтованих підстав знати це, був залучений до правопорушуючих дій, Сторони можуть встановити, що судові органи можуть виносити ухвалу на користь потерпілого про повернення доходів або відшкодування збитків, які можуть встановлюватись раніше.

Стаття 241 **Судові витрати**

Сторони мають забезпечити, що обґрунтовано понесені та пропорційні судові витрати, а також інші витрати, понесені стороною, що виграла, як правило, мають покладатися на сторону, що програла, крім випадків, коли право справедливості не дозволяє цього.

Стаття 242 **Публікація судових рішень**

Сторони мають забезпечити, що у судових процесах щодо порушення прав інтелектуальної власності, судові органи можуть вимагати, за клопотанням скаргника і за рахунок порушника, вжиття відповідних заходів для розповсюдження інформації стосовно рішення, зокрема візуальне представлення рішення та його публікацію повністю або частково. Сторони можуть передбачити інші додаткові інформаційні заходи, які відповідають конкретним обставинам, зокрема широке інформування.

Стаття 243 **Адміністративні процедури**

За умови, що рішення про будь-який цивільно-правовий захід судового захисту може бути винесене в результаті адміністративних процедур по конкретних обставинах справи, такі процедури мають відповідати принципам, еквівалентним за суттю із тими, що викладені у відповідних положеннях цього Підрозділу.

Підрозділ 2 **Відповідальність постачальників посередницьких послуг**

Стаття 244 **Використання послуг посередників**

Обидві Сторони визнають, що послуги посередників можуть використовуватись третіми особами для правопорушуючих дій. Щоб забезпечити вільний обіг інформаційних послуг і в той самий час захищати права інтелектуальної власності у цифровому середовищі, кожна Сторона повинна забезпечити наступні заходи для постачальників посередницьких послуг. Цей підрозділ застосовується лише до відповідальності, що може бути результатом правопорушень в сфері прав інтелектуальної власності, зокрема авторського права.⁴⁰

Стаття 245

Відповідальність постачальників посередницьких послуг: «Просто посередник»

1. Якщо надається послуга в інформаційному суспільстві, яка полягає в передачі через комунікаційну мережу інформації, наданої одержувачем послуги, або забезпеченні доступу до комунікаційної мережі, Сторони гарантують, що постачальник послуг не несе відповідальності за інформацію, що передається, за умови, що постачальник:

- a) не ініціює передачу;
- b) не вибирає одержувача передачі; і
- c) не вибирає або модифікує інформацію, що міститься в передачі.

2. Акти передачі або забезпечення доступу, що згадуються в пункті 1 цієї статті, включають автоматичне, проміжне і тимчасове зберігання інформації, що передається, оскільки це має місце з єдиною метою здійснення передачі через комунікаційну мережу, і за умови, що інформація не зберігається на будь-який строк, довший, ніж це необхідно обґрунтовано необхідно для передачі.

3. Ця стаття не впливає на можливість для судового або адміністративного органу, відповідно до правових систем Сторін, вимагати від постачальника послуг припинити або попередити порушення.

Стаття 246

Відповідальність постачальників посередницьких послуг: «Кешування»

1. Якщо надається послуга в інформаційному суспільстві, яка полягає в передачі через комунікаційну мережу інформації, наданої одержувачем послуги, Сторони гарантують, що постачальник послуг не несе відповідальності за автоматичне, проміжне і тимчасове зберігання тієї інформації, яке здійснюється з єдиною метою зробити більш ефективною наступну передачу інформації іншим одержувачам послуги за їх вимогою, за умови, що:

- a) постачальник не модифікує інформацію;
- b) постачальник виконує умови доступу до інформації;
- c) постачальник виконує правила, що стосуються оновлення інформації, які визначені способом, що широко визнаний і використовується в промисловості;

⁴⁰ Виключення з відповідальності, встановлені в цій Статті, покривають лише випадки коли діяльність постачальників послуг інформаційного суспільства обмежена технічним процесом оператора та надання доступу до комунікаційних мереж через які інформація доступна для третіх сторін передається або тимчасово зберігається з єдиною метою зробити передачу більш ефективною; ця діяльність носить просто технічний, автоматичний та пасивний характер, що означає, що постачальник послуг інформаційного суспільства не має ні знань, ні контролю щодо інформації, яка передається або зберігається.

d) постачальник не перешкоджає законному використанню технологій, які широко визнаються і використовуються в промисловості, щоб одержати дані стосовно використання інформації; і

e) постачальник діє оперативно, щоб зняти або зробити неможливим доступ до інформації, яку він зберігав, після того, як йому фактично стає відомо, що інформація в первинному джерелі передачі видалена з мережі, або доступ до неї став неможливим, або що судовий або адміністративний орган видав розпорядження про таке видалення або обмеження.

2. Ця стаття не впливає на можливість для судового або адміністративного органу, відповідно до правових систем Сторін, вимагати від постачальник послуг припинити або попередити порушення.

Стаття 247

Відповідальність постачальників посередницьких послуг: «Хостинг»

1. Якщо надається послуга в інформаційному суспільстві, яка полягає у зберіганні інформації, яка надається одержувачем послуги, Сторони гарантують, що постачальник послуги не несе відповідальності за інформацію, яка зберігається за вимогою одержувача послуги, за умови, що:

a) постачальнику фактично не відомо про незаконну діяльність або інформацію і, стосовно позову про відшкодування збитків, і не відомо про факти або обставини, з яких випливає незаконна діяльність або інформація; або

b) постачальник, після одержання таких відомостей, діє оперативно, щоб зняти або зробити неможливим доступ до інформації.

2. Пункт 1 цієї статті не застосовується, коли одержувач послуги діє за розпорядженням або під контролем постачальника.

3. Ця стаття не впливає на можливість для судового або адміністративного органу, відповідно до правових систем Сторін, вимагати від постачальник послуг припинити або попередити порушення, а також не впливає на можливість запровадження Сторонами процедури контролю за зняттям або блокуванням доступу до інформації.

Стаття 248

Відсутність загального зобов'язання здійснювати моніторинг

1. Сторони не покладають на постачальників ні загального зобов'язання при наданні послуг, на які поширюються статті 245, 246 і 247 цієї Угоди здійснювати моніторинг інформації, яку вони передають або зберігають, ні загального зобов'язання активно шукати факти або обставини, які вказують на незаконну діяльність.

2. Сторони можуть запровадити зобов'язання для постачальників послуг інформаційного суспільства інформувати компетентні державні органи про можливу незаконну діяльність, що здійснюється, або інформацію, що надається одержувачами їхніх послуг, або зобов'язання повідомляти компетентним органам, за їх вимогою, інформацію, яка дає можливість ідентифікувати одержувачів їхніх послуг, з якими у них укладені угоди про зберігання інформації.

Стаття 249

Перехідний період

Україна забезпечує повну імплементацію зобов'язань цього підрозділу впродовж 18 місяців з дати набрання чинності цією Угодою.

Підрозділ 3 Інші положення

Стаття 250 Заходи на кордоні

1. Для цілей цього положення, термін «товари, які порушують право інтелектуальної власності» означає:

(а) «контрафактні товари», а саме:

(і) товари, зокрема упаковку, що несуть без дозволу торговельну марку, ідентичну торговельній марці, зареєстрованій належним чином до такої самої групи товарів, які за суттєвими параметрами не можуть бути відрізані від товарів з вказаною торговельною маркою, та таким чином порушують права власника торговельної марки;

(іі) будь-який символ торговельної марки (логотип, маркування, наклейка, брошура, інструкція з користування або гарантійний документ), навіть при окремому представленні, за таких самих умов, як і товари, зазначені у абзаці (і) цього підпункту ;

(ііі) пакувальні матеріали, що містять торговельні марки контрафактних товарів, представлені окремо, за таких самих умов, як і товари, зазначені у абзаці (і) цього підпункту ;

(б) «піратські товари», а саме товари, які є копіями або містять копії, вироблені без згоди власника або особи, належним чином уповноваженої представляти власника в країні виробництва в питаннях авторського та суміжного права або права на промисловий зразок, не зважаючи на те, чи вони зареєстровані в національному законодавстві;

(с) товари, які, згідно з законодавством Сторони, в якій подано заяву про вжиття заходів митними органами, порушують:

- (і) патент;
- (іі) додатковий охоронний сертифікат;
- (ііі) право на сорт рослин;
- (іv) промисловий зразок;
- (v) географічне зазначення

2. Сторони, якщо інше не передбачено у цій Частині, ухвалюють процедури⁴¹, які надають можливість власнику право, який має вагомі підстави підозрювати про можливість порушення права інтелектуальної власності при імпорті, експорті, реекспорті, ввезенні або вивезенні з митної території, розміщенні згідно з тимчасовою процедурою, розміщенні у вільній зоні або на вільному складі, направити письмову заяву до компетентних органів, адміністративних або судових, для тимчасового затримання митними органами митного оформлення для вільного використання або арешту таких товарів.

⁴¹ Зрозуміло, що не повинно бути зобов'язань застосовувати такі процедури для імпорту товарів на ринок іншої країни [правовласником] або за згодою правовласника

3. Сторони забезпечують, що коли митні органи в ході своїх дій і до подання власником права заяви, отримують вагомі підстави вважати, що товари порушують право інтелектуальної власності, вони можуть затримати митне оформлення або заарештувати товар з метою надання власнику права можливості подання заяви про вжиття заходів митними органами згідно з вищенаведеним пунктом.

4. Всі права або обов'язки, встановлені в Частині 4 Розділу III Угоди ТРІПС відносно імпортерів також поширюються і на експортерів або власників товарів.

5. Сторони співпрацюватимуть з метою надання технічної допомоги та інституційної розбудови для впровадження цієї статті.

6. Україна повністю впроваджує зобов'язання за цією статтею протягом трьох років після набрання чинності цією Угодою.

Стаття 251

Правила поведінки та судове співробітництво

Сторони підтримуватимуть:

- a) розробку торговельними або професійними об'єднаннями або організаціями правил поведінки, спрямованих на сприяння захисту прав інтелектуальної власності;
- b) передачу компетентним органам Сторін проектів правил поведінки і будь-яких висновків щодо застосування цих правил поведінки.

Стаття 252

Співробітництво

1. Сторони погоджуються співпрацювати з метою забезпечення виконання обов'язків та зобов'язань, набутих згідно з цією Главою.

2. Відповідно до положень Розділу V (Економічне і галузеве співробітництво) та відповідно до положень Розділу VI (Фінансове співробітництво та положення щодо боротьби з шахрайством) цієї Угоди, сфери співробітництва включають, але не обмежуються ними, такі види діяльності:

a) обмін інформацією стосовно правової бази з питань прав інтелектуальної власності та відповідних правил щодо охорони та захисту; обмін досвідом між Україною та Стороною ЄС стосовно розвитку законодавства;

b) обмін досвідом між Україною та Стороною ЄС стосовно захисту прав інтелектуальної власності;

c) обмін досвідом між Україною та Стороною ЄС стосовно правозастосування на центральному та субцентральному рівні митною службою, міліцією, адміністративними та судовими органами; координація дій з метою запобігання експорту контрафактних товарів, в тому числі з іншими країнами;

d) нарощування потенціалу; обмін та підготовка персоналу;

e) пропагування та розповсюдження інформації стосовно прав інтелектуальної власності, зокрема, серед ділових кіл та в громадянському суспільстві; широка поінформованість споживачів і власників прав;

f) посилення співробітництва на інституційному рівні, наприклад між відомствами з інтелектуальної власності;

g) активне сприяння поінформованості та освіченості широкої громадськості щодо напрямків реалізації прав інтелектуальної власності: формулювання ефективних стратегій для визначення ключових аудиторій і створення комунікаційних програм з метою посилення інформованості споживачів та засобів масової інформації щодо наслідків порушень інтелектуальної власності, зокрема ризик для здоров'я і безпеки і зв'язок з організованою злочинністю.

3. Без шкоди пунктам 1 і 2 цієї статті і як доповнення до них, Сторони погоджуються підтримувати ефективний діалог з питань інтелектуальної власності («ІВ Діалог»), підпорядкований Комітету з питань торгівлі, з метою розгляду питань, що стосуються охорони і захисту прав інтелектуальної власності, передбачених цією Главою, а також будь-якого іншого відповідного питання.

ГЛАВА 10 КОНКУРЕНЦІЯ

ЧАСТИНА 1 Антиконкурентні дії та злиття

Стаття 253 Визначення

Для цілей цієї Частини:

1. «відомство з питань конкуренції» означає:
 - а) для України – Антимонопольний комітет України; та
 - б) для Сторони ЄС – Європейська Комісія.

2. «Законодавство про конкуренцію» означає:
 - а) для України – Закон України № 2210-III від 11 січня 2001 року (зі змінами та доповненнями) та акти щодо його імплементації та ті, що вносять до них зміни і доповнення. У разі колізії між положеннями Закону № 2210-III та іншими суттєвими положеннями про конкуренцію, Україна гарантуватиме, що положення закону мають переважну силу в рамках колізії;
 - б) для Сторони ЄС – статті 101, 102 та 106 Договору про функціонування Європейського Союзу, Регламент Ради (ЄС) № 139/2004 від 20 січня 2004 року про контроль над концентрацією суб'єктів господарювання (Регламент ЄС про злиття) та акти щодо їх імплементації та ті, що вносять до них зміни і доповнення; а також
 - с) будь-які зміни, які можуть бути внесені до вищезазначених актів після набрання чинності цією Угодою.

3. Додаток XXIII до цієї Угоди містить пояснення певних термінів цієї Частини.

Стаття 254 Принципи

Сторони визнають важливість вільної та неспотвореної конкуренції у торговельних відносинах. Сторони визнають, що антиконкурентні господарські практики та угоди потенційно можуть спотворити належне функціонування ринків та загалом зменшити позитивні наслідки лібералізації торгівлі. Тому вони погоджуються, що зазначені нижче практики та операції, як визначено їх відповідним законодавством про конкуренцію, є

несумісними з цією Угодою у тій мірі, у якій вони можуть вплинути на торгівлю між Сторонами:

- (а) угоди, узгоджені дії суб'єктів господарювання та рішення об'єднань суб'єктів господарювання, метою або наслідками яких є перешкоджання, обмеження, спотворення чи суттєве послаблення конкуренції на території будь-якої із Сторін;
- (b) зловживання одним або декількома суб'єктами господарювання домінуючим становищем на території будь-якої із Сторін; або
- (c) концентрація суб'єктів господарювання, що має наслідком монополізацію чи значне обмеження конкуренції на ринку на території будь-якої із Сторін.

Стаття 255 **Імплементация**

1. Україна та Сторона ЄС забезпечуватимуть застосування законодавства про конкуренцію, яке ефективно протидіє практикам та операціям, зазначеним вище в статті 254(a), (b) і (c) цієї Угоди.

2. Сторони забезпечуватимуть функціонування органів, уповноважених та належним чином обладнаних для забезпечення ефективного застосування вищезазначеного законодавства про конкуренцію.

3. Сторони визнають важливість застосування свого відповідного законодавства про конкуренцію у прозорий, своєчасний та недискримінаційний спосіб, поважаючи принципи процесуальної справедливості та права на захист. Кожна Сторона, зокрема, має забезпечити, щоб:

а) перед накладенням відомством з питань конкуренції однієї із Сторін санкцій чи зобов'язань на будь-яку фізичну чи юридичну особу за порушення законодавства про конкуренцію, воно надає право цій особі бути заслуханою та представити докази протягом обґрунтованого строку, визначеного відповідним законодавством Сторін про конкуренцію, після повідомлення відповідної фізичної або юридичної особи про попередні висновки щодо існування порушення; та

б) суд або інша незалежна судова установа, визначена законодавством цієї Сторони, встановлює або, на вимогу особи, переглядає будь-які такі санкції чи зобов'язання.

4. На вимогу Сторони, кожна із Сторін надає іншій Стороні відкриту інформацію щодо діяльності стосовно застосування свого законодавства про конкуренцію та законодавства, яке стосується зобов'язань, що охоплюються цією Частиною.

5. Відомство з питань конкуренції затвердить та опублікує документ, в якому роз'яснюються принципи визначення будь-яких штрафних санкцій, що накладаються за порушення законодавства про конкуренцію.

6. Відомство з питань конкуренції затвердить та опублікує документ, в якому роз'яснюються принципи, які застосовуються при оцінці горизонтальних злиттів.

Стаття 256 **Наближення законодавства та практики застосування**

Україна наблизить своє законодавство про конкуренцію та практику застосування до *acquis* ЄС так, як це визначено нижче:

1. Регламент Ради (ЄС) № 1/2003 від 16 грудня 2002 року щодо імплементації правил конкуренції, викладених у статтях 81 та 82 Договору.

Термін:

Стаття 30 Регламенту має бути імплементована протягом трьох років після набрання чинності цією Угодою.

2. Регламент Ради (ЄС) № 139/2004 від 20 січня 2004 року щодо контролю за концентрацією між підприємствами (Регламент ЄС про злиття).

Термін:

Статті 1 та 5 (1) і (2) Регламенту мають бути імплементовані протягом трьох років після набрання чинності цією Угодою;

Стаття 20 має бути імплементована протягом трьох років після набрання чинності цією Угодою.

3. Регламент Комісії (ЄС) № 330/2010 від 20 квітня 2010 року про застосування статті 101(3) Договору про функціонування Європейського Союзу до категорій вертикальних угод та узгоджених практик.

Термін:

Статті 1, 2, 3, 4, 6, 7 та 8 Регламенту мають бути імплементовані протягом трьох років після набрання чинності цією Угодою.

4. Регламент Комісії (ЄС) № 772/2004 від 27 квітня 2004 року про застосування статті 81 (3) Договору до категорій угод з передачі технології.

Термін:

Статті 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 та 8 Регламенту мають бути імплементовані протягом трьох років після набрання чинності цією Угодою.

Стаття 257

Державні підприємства та підприємства, яким надані спеціальні або виключні права

1. Щодо державних підприємств та підприємств, яким надані спеціальні або виключні права:

(а) жодна Сторона не запроваджуватиме та не зберігатиме чинність будь-якого заходу, що суперечить принципам, що містяться у статтях 254 та 258(1) цієї Угоди; та

(б) Сторони забезпечуватимуть застосування до таких підприємств законодавства про конкуренцію, на яке посилається стаття 253(2) цієї Угоди

до тієї міри, в якій застосування вищезазначеного законодавства про конкуренцію та принципів не перешкоджає здійсненню, відповідно до закону чи фактично, конкретних завдань, які покладено на відповідні підприємства.

2. Ніщо у попередньому пункті не трактуватиметься як перешкоджання будь-якій Стороні у створенні чи утриманні державних підприємств, наданні підприємствам спеціальних або виключних прав чи збереженні таких прав.

Стаття 258

Державні монополії

1. Кожна Сторона має відкоригувати умови діяльності державних монополій комерційного характеру протягом п'ятирічного періоду з дати набрання чинності цією Угодою таким чином, щоб забезпечити відсутність дискримінаційних підходів щодо умов, відповідно до яких товари закупаються та продаються, для фізичних та юридичних осіб Сторін.
2. Ніщо у цій статті не ушкоджує права та зобов'язання Сторін згідно з Главою про державні закупівлі.
3. Ніщо у пункті 1 не трактуватиметься як перешкодження будь-якій Стороні у створенні чи утриманні державних монополій.

Стаття 259

Обмін інформацією та співробітництво у сфері правозастосування

1. Сторони визнають важливість співробітництва та координації між їхніми відповідними відомствами з питань конкуренції з метою подальшого підвищення ефективності застосування законодавства про конкуренцію, та виконання завдань цієї Угоди шляхом сприяння розвитку конкуренції та припинення антиконкурентної поведінки або антиконкурентних угод.
2. З цією метою відомство з питань конкуренції будь-якої із Сторін може інформувати відомство з питань конкуренції іншої Сторони про своє бажання співпрацювати з питань правозастосовчої діяльності. Таке співробітництво не перешкоджає Сторонам приймати самостійні рішення.
3. З метою сприяння ефективному застосуванню свого законодавства про конкуренцію, відомства Сторін з питань конкуренції можуть обмінюватися інформацією, в тому числі щодо законодавства та правозастосовчої діяльності, з урахуванням обмежень, передбачених їхнім відповідним законодавством, та беручи до уваги їхні суттєві інтереси.

Стаття 260

Консультації

1. Кожна Сторона, на вимогу іншої Сторони, розпочинає консультації щодо питань, порушених іншою Стороною, для сприяння взаєморозумінню або вирішенню окремих питань, які постають в рамках цієї Частини. У своєму запиті Сторона, що його робить, визначає, яким чином це питання впливає на торгівлю між Сторонами.
2. Сторони оперативно обговорюють, на вимогу однієї із Сторін, будь-яке питання, яке виникає у результаті тлумачення чи застосування цієї Частини.
3. З метою сприяння обговоренню питання, яке є предметом консультацій, кожна Сторона докладатиме зусиль для представлення відповідної не конфіденційної інформації іншій Стороні з урахуванням обмежень, передбачених їхнім відповідним законодавством та беручи до уваги їхні суттєві інтереси.

Стаття 261

Жодна із Сторін не може вдаватися до вирішення спорів відповідно до Глави 14 (Вирішення спорів) Розділу IV цієї Угоди по відношенню до будь-якого питання, яке виникає в рамках цієї Частини, за винятком статті 256 цієї Угоди.

Частина 2 **Державна допомога**

Стаття 262 **Основні засади**

1. Будь-яка допомога, надана Україною або країнами-членами Європейського Союзу із використанням державних ресурсів, що спотворює або загрожує спотворити конкуренцію шляхом надання переваг окремим підприємствам або виробництву окремих товарів, є несумісною з належним функціонуванням цієї Угоди в тій мірі, в якій вона може впливати на торгівлю між Сторонами.
2. Проте наступне вважатиметься сумісним із належним функціонуванням Угоди:
 - (a) допомога соціального характеру, що надається індивідуальним споживачам, за умови, що така допомога надається без дискримінації, пов'язаної із походженням відповідних товарів;
 - (b) допомога на відшкодування збитків, спричинених природними катастрофами або надзвичайними ситуаціями.
3. Крім того, наступне може вважатися сумісним з належним виконанням цієї Угоди:
 - (a) допомога для сприяння економічному розвитку регіонів із надзвичайно низьким рівнем життя або із суттєвим рівнем безробіття;
 - (b) допомога для сприяння виконанню важливого проекту задля спільного Європейського інтересу⁴², або для виправлення значних порушень нормальної роботи в економіці України чи однієї з країн-членів Європейського Союзу;
 - (c) допомога для сприяння розвитку певної економічної діяльності або певних економічних сфер, якщо така допомога не має несприятливого впливу на умови торгівлі всупереч інтересам Сторін;
 - (d) допомога для підтримки культури та збереження культурної спадщини, якщо така допомога не має несприятливого впливу на умови торгівлі, що суперечить інтересам Сторін.
 - (e) допомога для досягнення цілей, дозволених відповідно до правил ЄС щодо горизонтальних блоків виключень та правил щодо горизонтальної і галузевої державної допомоги, яка надається відповідно до умов, викладених у них;
 - (f) допомога для інвестицій для забезпечення відповідності обов'язковим стандартам, визначеним директивами ЄС, вказаними у Додатку XXIX до Глави 6 «Екологія» Розділу V цієї Угоди, протягом зазначеному у ньому періоду імплементації, зокрема адаптацію підприємств та обладнання до нових вимог, яка може бути дозволена в обсязі до 40% від прийнятних витрат.
4. Підприємства, уповноважені надавати послуги, що мають загальний економічний інтерес, або такі, що мають характер прибуткової монополії, підпорядковуються правилам, які містяться у цій Частині в тій мірі, в якій застосування цих правил

⁴² Для цілей цього положення, “спільний європейський інтерес” включає спільний інтерес Сторін

юридично або фактично не перешкоджає виконанню окремих завдань, визначених для них. Розвиток торгівлі не має зазнавати впливу до такого заходу, що це суперечило б інтересам Сторін.

Додаток XXIII до цієї Угоди містить роз'яснення певних термінів, які використовуються у цій Частині.

Стаття 263

Прозорість

1. Кожна Сторона забезпечує прозорість у сфері державної допомоги. Для цього кожна Сторона щорічно надсилає іншій Стороні повідомлення про загальний обсяг, види та галузевий розподіл державної допомоги, яка може вплинути на торгівлю між Сторонами. Відповідні повідомлення повинні містити інформацію стосовно цілей, форми, обсягу та бюджету, відомства, що надає допомогу, та, де це можливо, одержувача допомоги. Для цілей цієї статті будь-яка допомога, обсягом менше, ніж 200 000 євро для одного підприємства на три роки, не потребує повідомлення. Таке повідомлення вважається наданим, якщо воно надіслане іншій Стороні або, якщо відповідна інформація розміщується на публічному веб-сайті в мережі Інтернет до 31 грудня наступного календарного року.

2. За запитом однієї із Сторін інша Сторона повинна надати додаткову інформацію стосовно будь-якої схеми державної допомоги та окремих індивідуальних випадків надання державної допомоги, що впливають на торгівлю між Сторонами. Сторони обмінюються цією інформацією з урахуванням обмежень, що накладаються вимогами до професійної та комерційної таємниці.

3. Сторони мають забезпечити, щоб фінансові стосунки між органами державної влади та державними підприємствами були прозорими, таким чином, щоб чітко відстежувалось наступне:

- (а) державні кошти, виділені органами державної влади прямо або опосередковано (наприклад, через посередництво державних підприємств або фінансових закладів) відповідним державним підприємствам;
- (б) на які цілі ці кошти фактично надані.

4. Сторони, крім того, мають гарантувати, щоб фінансова та організаційна структура будь-якого підприємства, яке користується спеціальним чи виключним правом, наданим Україною або державою-членом Європейського Союзу, або є уповноваженим на надання послуг, які мають загальний економічний інтерес, які отримують компенсацію за надання публічних послуг в будь-якій формі, яка має відношення до такої послуги, була коректно відображена в окремих бухгалтерських рахунках, таким чином, щоб чітко відслідковувалось наступне:

(а) витрати та доходи, пов'язані з усіма товарами або послугами, щодо яких підприємству надано спеціальне або виключне право, або усіма послугами, які мають загальний економічний інтерес, та які підприємство уповноважене надавати, і, з іншого боку, витрати та доходи, пов'язані з кожним іншим окремим товаром або послугою, щодо яких підприємство здійснює діяльність;

(б) повна інформація щодо методів, відповідно до яких витрати та доходи призначаються або розподіляються за різними видами діяльності. Ці методи повинні базуватися на принципах бухгалтерського обліку – обумовленості, об'єктивності,

прозорості, та послідовності, відповідно до міжнародновизнаних методологій бухгалтерського обліку, таких як калькуляція витрат за видом діяльності, та мають базуватися на даних аудиту.

5. Кожна Сторона забезпечить застосування положень цієї статті через п'ять років з дати набрання чинності цією Угодою.

Стаття 264 **Тлумачення**

Сторони домовились, що вони застосуватимуть статті 262, 263(3) або 263(4) цієї Угоди, використовуючи як джерела тлумачення, критерії, що впливають із застосування статей 106, 107 та 93 Договору про функціонування Європейського Союзу, зокрема відповідну судову практику Суду Європейського Союзу, а також відповідне вторинне законодавство, рамкові положення, керівні принципи та інші чинні адміністративні акти Союзу.

Стаття 265 **Відносини з СОТ**

Ці положення не обмежують права Сторін застосовувати засоби захисту торгівлі або інші відповідні заходи, спрямовані проти субсидій, або вдаватися до врегулювання спорів згідно з відповідними положеннями СОТ.

Стаття 266 **Сфера застосування**

Положення цієї Частини мають застосовуватися до товарів і до тих послуг, які зазначені у Додатку XVI до Глави 6 (Заснування, послуги та електронна торгівля) Розділу IV цієї Угоди, відповідно до взаємно узгодженого рішення щодо доступу до ринку, за винятком товарів, які підпадають під дію Додатку 1 до Угоди СОТ про сільське господарство та інших субсидій, які підпадають під дію Угоди про сільське господарство.

Стаття 267 **Національна система контролю державної допомоги**

Для виконання зобов'язань, наведених у статтях 262–266 цієї Угоди.

1. Україна протягом трьох років з дати набрання чинності цією Угодою має, зокрема, прийняти національне законодавство про державну допомогу, та створити незалежний у своїй діяльності орган, який матиме повноваження, необхідні для застосування у повному обсязі статті 262 цієї Угоди. Цей орган, серед іншого, матиме повноваження дозволяти схеми державної допомоги та індивідуальні випадки надання допомоги відповідно до критеріїв, визначених у статтях 262 та 264 цієї Угоди, а також вимагати повернення державної допомоги, яка була надана незаконно. Будь-яка нова допомога, яка надається в Україні, має відповідати положенням статей 262 та 264 цієї Угоди через один рік після створення такого органу.

2. Україна протягом п'яти років з дати набрання чинності цією Угодою має створити повний реєстр схем державної допомоги, яка надавалася до створення органу, визначеного у пункті 1 цієї статті, та має привести ці схеми допомоги у відповідність до

критеріїв, визначених у статтях 262 та 264 цієї Угоди, протягом строку не більше ніж сім років з дати набрання чинності цією Угодою.

3. (а) Для цілей застосування положень статті 262 цієї Угоди, Сторони визнають, що протягом перших п'яти років після набрання чинності цією Угодою, будь-яка державна допомога, надана Україною, буде оцінюватись з урахуванням того факту, що Україна має розглядатися як територія, ідентична до тих територій Співтовариства, які описані у статті 107(3)(а) Договору про функціонування Європейського Союзу.

(б) Протягом чотирьох років з дати набрання чинності цією Угодою, Україна має надати Європейській Комісії показники валового внутрішнього продукту на душу населення, гармонізовані до рівня NUTS II. Орган, визначений у пункті 1 цієї статті, та Європейська Комісія мають спільно оцінити відповідність регіонів України, а також відповідну максимальну інтенсивність допомоги, для того щоб скласти регіональну карту згідно з відповідними керівними принципами ЄС.

ГЛАВА 11 ПИТАННЯ, ПОВ'ЯЗАНІ З ТОРГІВЛЕЮ ЕНЕРГОНОСІЯМИ

***Стаття 268* Визначення**

Для цілей цієї Глави та без шкоди положенням, викладеним у Главі 5 «Митні питання та сприяння торгівлі» Розділу IV цієї Угоди:

1) «енергетичні товари» означає природний газ (код ГС: 27.11), електроенергія (код ГС: 27.16) та сиру нафту (код ГС: 27.09);

2) «стаціонарна інфраструктура» означає будь-які трансмісійні та розподільчі мережі, устаткування скрапленого газу та сховища, як визначено у Директиві № 2003/54/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 26 червня 2003 року про загальні правила для внутрішнього ринку електроенергії (далі – Директива № 2003/54/ЄС) та Директиві № 2003/55/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 26 червня 2003 року щодо загальних правил для внутрішнього ринку природного газу (далі – Директива № 2003/55/ЄС);

3) «транзит» означає транзит, як це описано у Главі 5 (Митні питання та сприяння торгівлі) Розділу IV цієї Угоди, енергетичних товарів через стаціонарну інфраструктуру або нафтопровід;

4) «транспортування»: означає передачу і розподіл, як це визначено у Директиві № 2003/54/ЄС та Директиві № 2003/55/ЄС, та перевезення або транспортування нафти через трубопроводи;

5) «несанкціонований відбір» означає будь-яку діяльність, що включає в себе незаконний відбір енергетичних товарів зі стаціонарної інфраструктури.

***Стаття 269* Ціни, що регулюються на внутрішньому ринку**

1. Ціни на постачання газу та електроенергії для промислових споживачів визначаються виключно попитом та постачанням.

2. На часткову відміну пункту 1 цієї статті, Сторони можуть встановити в загальних економічних інтересах⁴³ зобов'язання стосовно ціни на постачання газу і електроенергії (далі – регульована ціна).

3. Сторони гарантують, що таке зобов'язання буде чітко визначеним, прозорим, пропорційним, недискримінаційним, таким, що піддається перевірці та з обмеженим терміном дії. При застосуванні цього зобов'язання Сторони також гарантують рівний доступ для інших зобов'язань щодо споживачів.

4. Якщо ціна, за якою продаються газ та електроенергія на внутрішньому ринку, регулюється, то Сторона забезпечує, щоб методологія, яка визначає розрахунок регульованої ціни, була опублікована до набрання чинності регульованою ціною.

Стаття 270

Заборона подвійного ціноутворення

1. Без упередження до можливості встановлення внутрішньорегульованих цін згідно пунктів 2 і 3 статті 269 цієї Угоди, жодна із сторін або регуляторний орган, не повинні вживати або підтримувати заходи, в результаті яких підвищується ціна на експорт енергетичних товарів для іншої Сторони, у порівнянні з ціною на такі товари, призначені для внутрішнього споживання.

2. Сторона, що експортує, за запитом іншої Сторони надає підтвердження, що різні ціни на однакові енергетичні товари, які продаються на внутрішньому ринку і експортуються не є результатом заборонених заходів відповідно до пункту 1 цієї статті.

Стаття 271

Митні збори та кількісні обмеження

1. Митні збори і кількісні обмеження на імпорт і експорт енергетичних товарів, і всі заходи, що мають еквівалентну дію, мають бути заборонені між Сторонами. Ця заборона поширюється також на митні збори фіскального характеру.

2. Пункт 1 цієї статті не перешкоджає кількісним обмеженням або заходам, що мають еквівалентну дію, відповідають державній політиці або громадській безпеці; захисту життя та здоров'я людини, тварини або рослини, або захисту промислової і комерційної власності. Такі обмеження або заходи не мають, однак, стати засобом навмисної дискримінації або прихованого обмеження торгівлі між Сторонами.

Стаття 272

Транзит

Сторони вживають заходів, необхідних для спрощення транзиту відповідно до принципу свободи транзиту та відповідно до статті V.2, V.4 і V.5 ГАТТ-1994, та статті 7.1 і 7.3

⁴³ Загальний економічний інтерес розуміється в такому самому тлумаченні як і у статті 106 Договору про функціонування Європейського Союзу і, зокрема, як це передбачено в прецедентному праві Сторони ЄС.

Договору до Енергетичної Хартії 1994 року, які включено до цієї Угоди та які складають її невід'ємну частину.

Стаття 273 **Транспортування**

Стосовно транспортування електроенергії та газу, зокрема, доступу третьої сторони до стаціонарної інфраструктури, Сторони мають адаптувати своє законодавство, як зазначено в Додатку XXVII до цієї Угоди та Договору про заснування Енергетичного Співтовариства 2005 року з метою гарантування, що тарифи, опубліковані до набрання ними чинності, процедура розподілу пропускної спроможності і всі інші умови є об'єктивними, обґрунтованими і прозорими та не дискримінуватимуть за походженням, власністю або призначенням електроенергії або газу.

Стаття 274 **Співробітництво в сфері використання інфраструктури**

Сторони мають докладати зусиль для сприяння використанню інфраструктури передачі та збереження газу та у разі необхідності проводити консультації один з одним або координувати свої дії стосовно розвитку інфраструктури. Сторони мають співпрацювати у питаннях, що стосуються торгівлі природним газом, сталого розвитку та безпеки постачання.

З метою подальшої інтеграції ринків енергетичних товарів, кожна Сторона повинна враховувати енергетичні мережі та можливості іншої Сторони при розробці програмних документів щодо попиту та плану постачання, взаємозв'язку, енергетичних стратегій і планів розвитку інфраструктури.

Стаття 275 **Несанкціонований відбір енергетичних товарів**

Кожна Сторона повинна вжити всі необхідні заходи з метою заборони та усунення несанкціонованого відбору енергетичних товарів, що переправляються транзитом або транспортуються їх територією.

Стаття 276 **Збій у постачанні**

1. Кожна Сторона гарантує, що оператори системи передачі вживатимуть необхідні заходи з тим, щоб:

(а) мінімізувати ризик випадкового переривання, скасування або зупинки транзиту і транспортування;

(б) швидко відновити нормальну роботу такого транзиту або транспортування, яка була випадково перервана, скасована або зупинена.

2. Сторона, через територію якої переправляються транзитом або транспортуються енергетичні товари, не повинна у разі виникнення спору з будь-якого питання за участю Сторін чи однієї або більше осіб, що знаходяться під контролем або юрисдикцією однієї з Сторін, переривати або зменшувати, вимагати від будь-якого суб'єкта, що знаходиться під їх контролем, в тому числі державних торговельних підприємств, переривати або

зменшувати, або дозволяти будь-якому суб'єкту під їх юрисдикцією переривати або зменшувати існуючий потік, крім випадків, коли це чітко передбачено в контракті або в іншій угоді, що регулює такий транзит або транспортування до завершення процедур вирішення спору в рамках відповідного контракту.

3. Сторони погоджуються, що Сторона не повинна нести відповідальності за переривання або скорочення постачання відповідно до цієї статті, якщо Сторона немає можливості постачати енергетичні товари, в результаті дій пов'язаних з третьою країною або особою, яка підконтрольна або знаходиться під контролем або юрисдикцією третьої країни.

Стаття 277

Регуляторний орган для електроенергії та газу

1. Регуляторний орган повинен бути легально відібраний і функціонально незалежним від будь-якого державного чи приватного суб'єкта господарювання, та достатньо уповноважений, щоб гарантувати ефективну конкуренцію і ефективне функціонування ринку.

2. Рішення та процедури, що використовуються регуляторним органом, повинні бути об'єктивними до усіх учасників ринку.

3. Оператор, щодо якого застосовується рішення регуляторного органу, повинен мати право оскаржити це рішення в апеляційній установі, що є незалежною від заінтересованих сторін. У випадках, коли апеляційна установа не приймає законодавчого рішення, завжди повинні надаватися письмові пояснення та її рішення також будуть об'єктом розгляду незаінтересованих та незалежних юридичних органів. Рішення, прийняті апеляційними установами, повинні бути ефективно застосовані.

Стаття 278

Взаємовідносини з Договором про заснування Енергетичного Співтовариства

1. У випадку конфлікту між положеннями цієї Частини та положеннями Договору про заснування Енергетичного Співтовариства 2005 року або положеннями права ЄС, що застосовується за Договором про заснування Енергетичного Співтовариства 2005 року, положення Договору про заснування Енергетичного Співтовариства 2005 року або відповідне законодавство ЄС, що застосовується за Договором про заснування Енергетичного Співтовариства 2005 року будуть переважати у такому конфлікті.

2. При імplementації цієї Частини перевага повинна надаватися прийняттю законодавства або інших актів, що узгоджуються з Договором про заснування Енергетичного Співтовариства 2005 року або ґрунтуватися на законодавстві, що застосовується для цього сектору Сторони ЄС. У випадку спору стосовно цієї Частини, законодавство чи інші акти, які відповідають цим критеріям, повинні вважатися відповідними цій Частини. В оцінці відповідності законодавства або інших актів цим критеріям будь-яке відповідне рішення, прийняте відповідно до статті 91 Договору про заснування Енергетичного Співтовариства 2005 року, повинно бути взято до уваги.

3. Жодна зі Сторін не повинна використовувати положення цієї Угоди з тим, щоб заявити про порушення положень Договору про заснування Енергетичного Співтовариства 2005 року.

Стаття 279

Доступ та здійснення діяльності із розвідки, видобування та виробництва вуглеводнів

1. Кожна Сторона⁴⁴ має відповідно до міжнародного права, зокрема Конвенцію Організації Об'єднаних Націй з морського права 1982 року, повний суверенітет над вуглеводневими ресурсами, розташованих на її території, а також в її архіпелажних і територіальних водах, на додаток до суверенних прав в цілях розвідки, розробки вуглеводневих ресурсів, що знаходяться в її виключній економічній зоні та континентальному шельфі.

2. Кожна Сторона зберігає за собою право визначати райони в межах своєї території, а також в її архіпелажних і територіальних водах, виключній економічній зоні та континентальному шельфі, доступні для здійснення діяльності розвідки, вивчення і видобутку вуглеводнів.

3. Кожного разу, коли надається площа для здійснення цих видів діяльності, кожна Сторона повинна гарантувати, що суб'єкти для доступу та здійснення цих заходів розглядаються на рівних засадах.

4. Кожна Сторона може вимагати, щоб суб'єкт, якому було надано дозвіл на здійснення діяльності розвідки, видобутку та виробництва вуглеводнів, сплатив фінансовий внесок або внесок у вуглеводнях, детальний опис процедури внеску повинен бути зафіксований таким чином, щоб він не заважав в процесі управління та прийняття рішень суб'єктами.

Стаття 280

Ліцензування та умови ліцензування

1. Сторони повинні здійснити всі необхідні заходи, щоб гарантувати, що ліцензії, за якими суб'єктздійснювати може використати, від свого імені та за своїм власним ризиком, право на розвідку чи дослідження, чи видобування вуглеводнів у визначеному географічному місці, надаються відповідно до опублікованої процедури та запрошують потенційно зацікавлених кандидатів подавати заявки згідно з повідомленням.

2. Повідомлення повинно точно зазначати тип ліцензії, відповідну географічну територію або її частину та запропоновану дату чи часові рамки дії ліцензії.

3. Стосовно умов ліцензування та процедури ліцензійної авторизації застосовуються статті 104 та 105 цієї Угоди.

Глава 12 Прозорість

⁴⁴ Для цілей цієї Статті термін «Сторона» слід розуміти як держава-член ЄС з посиланням на її територію або, як Україна з посиланням на її територію.

Стаття 281

Визначення

Для цілей цієї Глави:

1. «Заходи загального застосування» включають закони, підзаконні акти, судові рішення, процедури та адміністративні правила загального застосування, і будь-які інші загальні або абстрактні дії, тлумачення або інші вимоги, які можуть вплинути на будь-які питання, що охоплюються цією Угодою. До них не відноситься судове рішення, що застосовується до окремої особи; та
2. «Заінтересована особа» означає будь-яку фізичну або юридичну особу, яка може мати будь-які права чи обов'язки відповідно до заходів загального застосування в межах значення статті 282 цієї Угоди.

Стаття 282

Цілі та сфера застосування

1. Усвідомлюючи той вплив, який законодавче поле кожної з них може мати на торгівлю між ними, Сторони створюють та підтримують ефективне та передбачуване законодавче середовище для суб'єктів господарської діяльності, що займаються бізнесом на своїй території, особливо малим, належним чином враховуючи вимоги правової визначеності та пропорційності.
2. Сторони, підтверджуючи відповідні зобов'язання згідно з Угодою СОТ, цим встановлюють роз'яснення та удосконалені положення для забезпечення прозорості, проведення консультацій та кращого управління заходами загального застосування, оскільки останні можуть впливати на будь-які питання, що охоплені цією Угодою.

Стаття 283

Публікація

1. Кожна Сторона забезпечує, щоб заходи загального застосування:
 - (а) оперативно публікувалися або іншим чином були доступними заінтересованим особам на недискримінаційній основі через офіційно визначені джерела інформації, та, якщо це є можливим і доступним, через електронні засоби таким чином, щоб це дозволяло заінтересованим особам та іншій Стороні ознайомитися з ними;
 - (б) надавали пояснення цілей та обґрунтування таких заходів; а також
 - (с) передбачали достатній час між опублікуванням та набранням чинності, окрім випадку, коли це не є можливим у зв'язку з надзвичайною ситуацією.
2. Кожна Сторона:
 - (а) прагне заздалегідь опублікувати будь-яку пропозицію щодо ухвалення заходів загального застосування або внесення до них змін, враховуючи пояснення цілей та обґрунтування таких заходів;
 - (б) передбачає обґрунтовану можливість для заінтересованих осіб надавати роз'яснення стосовно таких запропонованих заходів, враховуючи, зокрема, час для таких можливостей; та
 - (с) намагається врахувати коментарі, отримані від заінтересованих осіб, стосовно таких запропонованих заходів.

Стаття 284

Запити та контактні пункти

1. Кожна Сторона підтримує або запроваджує відповідні механізми надання відповіді на запити від будь-якої заінтересованої особи стосовно будь-яких заходів загального застосування, які є запропонованими або чинними, та те, яким чином вони застосовуватимуться в цілому.

Зокрема для того, щоб полегшити зв'язок між Сторонами стосовно будь-яких питань, про які йдеться в цій Угоді, кожна Сторона визначає контактний пункт. На запит будь-якої Сторони контактний пункт визначає установу та відповідальну посадову особу і надає необхідну підтримку для полегшення зв'язку із запитуючою Стороною.

Запити можуть бути адресовані за допомогою таких механізмів, що встановлені цією Угодою.

2. Сторони визнають, що така відповідь, про яку йдеться в пункті 1 цієї статті, не може бути остаточною або юридично обов'язковою, а носить виключно інформаційний характер, якщо інше не передбачено національним законодавством та підзаконними актами Сторін.

3. За запитом іншої Сторони, Сторона оперативно надає інформацію та відповідає на питання, що стосуються будь-якого чинного або запропонованого заходу загального застосування, який, на думку запитуючої Сторони, може негативно вплинути на імплементацію цієї Угоди, незважаючи на те, чи було запитуючій Стороні попередньо повідомлено про цей захід.

4. Кожна Сторона зберігає в силі або створює відповідні механізми для заінтересованих осіб із завданням ефективно вирішувати завдання заінтересованих осіб іншої Сторони, які можуть виникнути внаслідок застосування будь-якого заходу загального застосування та адміністративного провадження, як зазначеного у статті 285 цієї Угоди. Такі механізми повинні бути легкодоступними, мати обмежені строки, націлюватися на результат та бути прозорими. Вони не мають зашкоджувати будь-яким процедурам перегляду або оскарження, які запроваджують або які підтримують Сторони. Вони не повинні також зашкоджувати правам та обов'язкам Сторін відповідно до Глави 14 (Вирішення спорів) та Глави 15 (Посередництво) Розділу IV цієї Угоди..

Стаття 285

Адміністративні провадження

Кожна Сторона управляє послідовним, неупередженим і обґрунтованим чином, всіма заходами загального застосування, згаданих у статті 281 цієї Угоди. З цією метою при застосуванні цих заходів до окремих осіб, товарів, послуг або установ іншої Сторони у окремих випадках, кожна Сторона:

(а) намагається забезпечити надання заінтересованим особам іншої Сторони, які безпосередньо зазнають наслідків від провадження, відповідно до процедур Сторони, із завчасним попередженням коли провадження відкриваються, зокрема опис характеру провадження, заяву про юридичні повноваження на основі яких відкривається провадження, та загальний опис будь-яких питань щодо яких виникли розбіжності;

- (b) надає таким заінтересованим особам обґрунтовану можливість представити факти та аргументи на підтримку своєї позиції до вживання остаточних адміністративних заходів, якщо час, характер провадження та інтерес громадськості це дозволяють; та
- (c) забезпечує, щоб ці процедури мали законні підстави та відповідали національному законодавству.

Стаття 286

Перегляд та оскарження

1. Кожна зі Сторін створює або підтримує існування судів або інші незалежні трибунали, зокрема, у разі необхідності, квазі-судові або адміністративні трибунали, або провадження для цілей невідкладного перегляду, і, коли це виправдано, корекції адміністративних заходів у сферах, охоплених цієї Угодою. Такі суди, трибунали або провадження повинні бути неупередженими і незалежними від посадових осіб або органів, що уповноважені здійснювати адміністративний примус, і не мати матеріального інтересу у результаті справи.
2. Кожна Сторона забезпечує, щоб під час участі у будь-яких таких судах, трибуналах або провадженнях, сторонам провадження надавалося право на:
- (a) обґрунтовану можливість підтримувати або захищати свої позиції, та
 - (b) рішення, що ґрунтується на доказах та поданні офіційних документів або, якщо це вимагається законодавством Сторони, матеріалів, укладених адміністративним органом.
3. Підлягає апеляції або подальшому перегляду, як встановлено у національному законодавстві Сторін, кожна Сторона забезпечує, щоб таке рішення виконувалось, регулювало практику посадових осіб або компетентного органу стосовно адміністративних заходів.

Стаття 287

Регулятивна якість і виконання та належна поведінка в управлінні

1. Сторони погоджуються співпрацювати для підтримки регулятивної якості і виконання, в тому числі шляхом обміну інформацією і передовим досвідом щодо їх відповідних процесів регулятивних реформ та оцінок регулятивного впливу.
2. Сторони погоджуються з принципами належної поведінки в управлінні і погоджуються співпрацювати для їх підтримки, в тому числі шляхом обміну інформацією та передовим досвідом.

Стаття 288

Недопущення дискримінації

Кожна Сторона застосовує до заінтересованих осіб іншої Сторони прозорі стандарти, що є не менш сприятливими, ніж ті, що застосовуються до її власних заінтересованих осіб.

ГЛАВА 13

ТОРГІВЛЯ ТА СТАЛИЙ РОЗВИТОК

Стаття 289

Зміст та цілі

1. Сторони посиляються на Порядок Денний XXI століття стосовно довкілля та розвитку 1992 року, Йоганнесбурзький план виконання рішень із сталого розвитку 2002 року та узгоджені на міжнародному рівні політичні програми у сферах зайнятості та соціальної політики, зокрема програму гідної праці Міжнародної організації праці (далі – МОП) та Міністерську декларацію Економічної і Соціальної Ради ООН щодо забезпечення повної зайнятості та гідної роботи 2006 року. Сторони підтверджують свою прихильність стосовно сприяння розвитку міжнародної торгівлі таким чином, щоб сприяти досягненню мети сталого розвитку та забезпечення того, щоб ця мета була інтегрована і відображалася на кожному рівні їх торговельних відносин. З цією метою Сторони визнають важливість в повній мірі взяти до уваги економічні, соціальні та екологічні інтереси не тільки свого відповідного населення, а й майбутніх поколінь.

2. З цією метою Сторони гарантують, що економічний розвиток, екологічна та соціальна політики спільно підтримуються.

Стаття 290

Право на регулювання

1. Визнаючи право Сторін встановлювати і регулювати їх власні рівні національної охорони довкілля та праці, політики та пріоритетів сталого розвитку згідно з відповідними міжнародно визнаними принципами і угодами, а також приймати або відповідно змінювати їх законодавство, Сторони гарантують, що їх законодавство забезпечує високі рівні охорони довкілля та праці і докладають зусиль для подальшого вдосконалення цього законодавства.

2. Як спосіб досягнення цілей, про які йдеться в цій статті, Україна наближає свої закони, підзаконні акти та адміністративну практику до *acquis* ЄС.

Стаття 291

Багатосторонні трудові стандарти та угоди

1. Сторони визнають повну та ефективну зайнятість та гідну працю для всіх як ключові елементи для торгівлі в контексті глобалізації. Сторони повторно підтверджують свої зобов'язання щодо сприяння розвитку торгівлі шляхом, що приводить до повної та ефективної зайнятості та гідної праці для всіх, зокрема чоловіків, жінок та молодь.

2. Сторони забезпечують та реалізують в своїх законах та практиках основні міжнародно визнані трудові стандарти, а саме:

- (a) свободу об'єднань та ефективне визнання права на колективні переговори;
- (b) усунення всіх форм примусової чи обов'язкової праці;
- (c) фактичне викоренення дитячої праці; та
- (d) усунення дискримінації стосовно зайнятості та професій.

3. Сторони підтверджують своє зобов'язання щодо ефективного виконання фундаментальних та пріоритетних конвенцій МОП, які вони ратифікували, та Декларації МОП основних принципів та прав у світі праці 1998 року. Сторони також розглядають питання про ратифікацію та імплементацію інших конвенцій МОП, які класифікуються МОП як такі, що відповідають сучасним вимогам.

4. Сторони наголошують, що трудові стандарти не повинні використовуватися для протекціоністських цілей в торгівлі. Сторони відзначають, що їх порівняльна перевага жодним чином не повинна бути поставлена під сумнів.

Стаття 292

Багатосторонні угоди з охорони навколишнього природного середовища

1. Сторони визнають важливість міжнародного екологічного управління та угод, як відповідь міжнародної спільноти на глобальні та регіональні екологічні проблеми.
2. Сторони підтверджують своє зобов'язання щодо ефективної імплементації у своїх законах та практиках багатосторонніх угод з охорони навколишнього природного середовища, учасниками яких вони є.
3. Ніщо в цій Угоді не обмежує прав Сторін ухвалювати та зберігати заходи щодо імплементації багатосторонніх угод з охорони навколишнього природного середовища, учасниками яких вони є. Такі заходи не застосовуються у такий спосіб, який міг би стати засобом довільної або невинуватної дискримінації між Сторонами або прихованого обмеження торгівлі.
4. Сторони гарантують, що їх екологічна політика ґрунтуватиметься на принципі обережності та принципах, які зобов'язують застосування превентивних заходів, відшкодування в пріоритетному порядку шкоди, заподіяної навколишньому середовищу, та сплаті штрафу забруднювачем навколишнього середовища.
5. Сторони співпрацюють з метою сприяння обґрунтованому і раціональному використанню природних ресурсів відповідно до цілей сталого розвитку, з метою зміцнення зв'язків у сфері торговельних та екологічних політик та практики Сторін.

Стаття 293

Торгівля на користь сталого розвитку

1. Сторони підтверджують, що торгівля повинна сприяти сталому розвитку в усіх його вимірах. Сторони визнають сприятливий вплив основних трудових стандартів і гідної роботи на економічну ефективність, інновації та продуктивність, і вони наголошують на цінності більшої узгодженості між торговельними політиками, з одного боку, та зайнятістю і соціальними політиками, з іншого.
2. Сторони докладатимуть зусилля для сприяння і заохочення торгівлі та прямих іноземних інвестицій в екологічно чисті товари, послуги та технології, використання збалансованих джерел відновлюваної енергії та енергозберігаючих продуктів і послуг, а також екологічне маркування товарів, у тому числі шляхом усунення пов'язаних нетарифних бар'єрів.
3. Сторони докладатимуть зусилля для спрощення торгівлі товарами з метою сприяння сталому розвитку, зокрема товари, які є предметом «чесної та етичної торгівлі», а також ті, що пов'язані з принципами корпоративної соціальної відповідальності та підзвітності.

Стаття 294

Торгівля лісогосподарською продукцією

З метою сприяння сталому управлінню лісовими ресурсами Сторони зобов'язуються працювати разом для покращення забезпечення впровадження лісового законодавства та нормативних актів з управління лісовими ресурсами, та сприяти торгівлі легальною і сталою лісогосподарською продукцією.

Стаття 295

Торгівля рибною продукцією

Беручи до уваги важливість забезпечення відповідального управління рибними запасами на основі сталих засадах, а також сприяння належному управлінню у сфері торгівлі, Сторони зобов'язуються співпрацювати разом шляхом:

- a) вжиття ефективних заходів з метою моніторингу і контролю за торгівлею рибними та іншими водними живими ресурсами;
- b) забезпечення цілковитої відповідності належним заходам зі збереження та контролю, ухваленим регіональними організаціями з управління рибальством, а також якомога ширшого співробітництва з, і у рамках таких організацій; та
- c) запровадження зокрема торговельних заходів з метою боротьби знезаконним, непідзвітним та нерегульованим рибальством.

Стаття 296

Підтримка рівнів захисту

1. Кожна Сторона повинна ефективно застосовувати своє екологічне та трудове законодавства за допомогою стійких чи повторюваних дій або бездіяльності у такий спосіб, що впливає на торгівлю або інвестиції між Сторонами.

2. Кожна Сторона не повинна послаблювати або знижувати рівень охорони навколишнього природного середовища або праці, передбачений в її законодавстві, з метою покращення торгівлі або інвестицій шляхом відмови або часткового відступу, або пропонуючи відмову чи частковий відступ від своїх законів, підзаконних актів або стандартів у такий спосіб, що впливає на торгівлю або інвестиції між Сторонами.

Стаття 297

Наукова інформація

При підготовці, ухваленні та імплементації заходів, що спрямовані на охорону навколишнього природного середовища, охорону здоров'я та захисту соціальних умов, що впливають на торгівлю між Сторонами, Сторони визнають важливість врахувати наукову та технічну інформацію та відповідні міжнародні стандарти, настанови або рекомендації.

Стаття 298

Перегляд впливу на сталий розвиток

Сторони зобов'язуються переглядати, контролювати та оцінювати вплив імплементації цього Розділу на сталий розвиток за допомогою відповідних процесів, що передбачають

участь, та інститутів, зокрема також інститути, визначені в цій Угоді, наприклад, за допомогою оцінки впливу торговельних аспектів сталого розвитку.

Стаття 299

Інститути громадянського суспільства

1. Кожна Сторона визначає та скликає нову або існуючу Дорадчу групу з питань сталого розвитку з метою надання рекомендацій щодо імплементації цієї Глави.
2. Дорадча група складається з незалежних представницьких громадських організацій, де об'єктивно представлені організації роботодавців та працівників, неурядові організації та інші заінтересовані сторони.
3. Члени Дорадчої групи кожної із Сторін зустрічаються на відкритому Форумі громадянського суспільства для підтримки діалогу, що охоплює аспекти сталого розвитку торговельних відносин між Сторонами. Форум громадянського суспільства зустрічається раз на рік, якщо інше не було домовлено Сторонами. Сторони домовляються про роботу Форуму громадянського суспільства не пізніше ніж через один рік після набрання чинності цією Угодою.
4. Діалог, проведений Форумом громадянського суспільства, не повинен в негативний спосіб чинити вплив на роль Платформи Форуму громадянського суспільства, засновану відповідно до статті 469 цієї Угоди, з метою обміну думками з будь-яких питань, що стосуються виконання цієї Угоди.
5. Сторони інформують Форум громадянського суспільства про хід імплементації цієї Глави. Думки, висновки та пропозиції, висловлені у ході Форуму громадянського суспільства, можуть бути надані Сторонам безпосередньо або опосередковано через Дорадчі групи.

Стаття 300

Інституційний механізм та механізм моніторингу

1. Створюється Підкомітет з питань торгівлі та сталого розвитку, який є підзвітний Комітету Асоціації в його конфігурації у відповідності зі статтею 465 (4) цієї Угоди. Підкомітет з питань торгівлі та сталого розвитку (далі по тексті – Підкомітет) складається з вищих посадових осіб в межах органів управління кожної Сторони. Він здійснює контроль за імплементацією цієї Глави, зокрема результати діяльності, пов'язаної з процесом управління та оцінки впливу, та в обов'язковому порядку обговорює будь-які проблемні питання, що виникають у зв'язку із застосуванням цієї Глави. Він складає свої власні правила процедури. Він скликається протягом першого року з дати набрання чинності цією Угодою і надалі не рідше ніж один раз на рік.
2. Кожна Сторона визначає контактний пункт (особу) у рамках свого управління з метою сприяння інформаційній взаємодії між Сторонами з питань, охоплених цією Главою.
3. Сторони можуть здійснювати моніторинг імплементації та дотримання заходів, охоплених цією Главою. Сторона може звернутися з вимогою до іншої Сторони щодо

надання конкретної та обґрунтованої інформації про результати імплементації цієї Глави.

4. Сторона може звернутися із запитом стосовно проведення консультацій з іншою Стороною щодо будь-яких питань, які виникають у відповідності з цією Главою шляхом надання письмового запиту, адресованого контактному пункту такої Сторони. Сторони погоджуються невідкладно проводити консультації через відповідні канали за запитом будь-якої із Сторін.

5. Сторони будуть докладати усіх зусиль з метою досягнення взаємоприйняттого вирішення питання та можуть звернутися за рекомендацією, наданням інформації або допомогою до будь-якої особи або органу, яку (-ий) вони вважають компетентним, з метою всебічного вивчення змісту питання. Сторони враховують діяльність МОП або відповідних багатосторонніх природоохоронних організацій або органів, учасниками яких вони є.

6. Якщо Сторони не в змозі вирішити відповідне питання шляхом консультацій, будь-яка із Сторін може вимагати скликання Підкомітету з питань торгівлі та сталого розвитку для розгляду цього питання шляхом надання письмового запиту, адресованого контактному пункту (особі) іншої Сторони. Він повинен бути невідкладно скликаний і має докласти зусиль для вирішення такого питання, зокрема, за необхідністю, отримання консультативної допомоги від урядових або зовнішніх експертів. Результати вирішення цього питання Підкомітетом з питань торгівлі та сталого розвитку мають бути оприлюднені, якщо Підкомітет не вирішив інакше.

7. Для вирішення будь-яких питань, що виникають відповідно до цієї Глави, Сторони використовують процедури, що передбачені у статтях 300 та 301 цієї Угоди.

Стаття 301 **Група експертів**

1. Якщо Сторони не домовилися про інше, Сторона може через 90 днів з дати отримання запиту про проведення консультацій відповідно до статті 300(4) цієї Угоди, звернутися з проханням стосовно скликання Групи експертів для розгляду відповідного питання, яке не було належним чином розглянуте на міжурядових консультаціях. Протягом 30 днів після отримання Стороною запиту про скликання Групи експертів на прохання будь-якої Сторони для розгляду цього питання може бути скликано Підкомітет з питань торгівлі та сталого розвитку. Сторони можуть надавати інформацію Групі. Група буде намагатися отримати інформацію та рекомендації від кожної Сторони, Дорадчої групи (-п-) або міжнародних організацій. Група експертів скликається протягом 60 днів з дати отримання запиту Сторони.

2. Група, обрана відповідно до процедури, що вказана в пункті 3 цієї статті, забезпечує проведення експертизи в процесі імплементації цієї Глави. Якщо Сторони не домовилися про інше, Група протягом 90 днів з дня, коли було обрано останнього експерта, надає Сторонам звіт. Сторони докладають всіх зусиль для узгодження рекомендацій Групи стосовно імплементації цієї Глави. Імплементація рекомендацій Групи повинна контролюватися Підкомітетом з питань торгівлі та сталого розвитку. Звіт Групи має бути доступним Дорадчій(-им) групі(-ам) Сторін. Стосовно конфіденційної

інформації та правил процедури будуть застосовуватися відповідні принципи, викладені в Додатку XXIV до Глави 14 (Вирішення спорів) Розділу IV цієї Угоди.

3. Після набрання чинності цією Угодою Сторони погоджують склад з принаймні 15 осіб із досвідом щодо питань, про які йдеться в цій Главі; щонайменше п'ять таких експертів, які не є громадянами будь-якої Сторони, працюють у складі Правління Групи. Експерти мають бути незалежними, не повинні приєднуватися до або отримувати інструкції від жодної із Сторін або організацій, представлених у Дорадчій(-их) групі (-ах). Кожна Сторона обирає одного експерта з переліку експертів протягом 50 днів з дня отримання запиту Сторони з метою створення Групи. Якщо Сторона не обирає свого експерта протягом зазначеного періоду, інша Сторона обирає з переліку експертів громадянина тієї Сторони, що не вибрала експерта. Два обрані експерти домовляються стосовно того, кого буде обрано головою з переліку тих експертів, які не є громадянами.

Стаття 302

Співробітництво у сфері торгівлі та сталого розвитку

Сторони разом розробляють пов'язані з торгівлею аспекти трудової та екологічної політики з метою досягнення цілей цієї Угоди.

ГЛАВА 14⁴⁵

ВИРІШЕННЯ СПОРІВ

Стаття 303

Мета

Мета цієї Глави полягає у запобіганні будь-якому спору та вирішенні у дусі доброї волі будь-якого спору між Сторонами, пов'язаного із застосуванням та тлумаченням положень цієї Угоди, зазначених у статті 304 цієї Угоди, та у досягненні взаємопогодженого врегулювання, якщо це буде можливо.⁴⁶

Стаття 304

Сфера застосування

Положення цієї Глави застосовуються до будь-якого спору стосовно тлумачення та застосування положень Розділу IV цієї Угоди, крім випадків, коли прямо не передбачено інше.

Стаття 305

Консультації

1. Сторони зобов'язані прагнути вирішити будь-який спір щодо тлумачення та застосування положень цієї Угоди, зазначених у статті 304 цієї Угоди, шляхом проведення консультацій у дусі доброї волі з метою досягнення взаємопогодженого врегулювання.

⁴⁵ З метою уникнення сумнівів, цей Заголовок не повинен трактуватися як надання прав та нав'язування зобов'язань, які можуть стати предметом розгляду у національних судах.

⁴⁶ З метою уникнення сумнівів, цей Розділ не поширюється на рішення та будь-які випадки можливої бездіяльності з боку органів, створених відповідно до цієї Угоди.

2. Для проведення консультацій, Сторона повинна подати дипломатичними каналами іншій Стороні відповідний письмовий запит та його копію Комітету з питань торгівлі, у якому зазначається спірний захід та положення цієї Угоди, зазначені у статті 304 цієї Угоди, які ця Сторона вважає застосовними.

3. Консультації проводяться протягом 30 днів з дати отримання дипломатичними каналами такого запиту та мають відбутися, якщо Сторони не домовлятимуться про інше, на території Сторони – відповідача. Такі консультації вважатимуться завершеними протягом 30 днів з дати отримання такого запиту, якщо обидві Сторони не погодяться продовжити консультації. Уся конфіденційна інформація, розкрита в ході консультацій не розголошуватиметься, навіть після завершення спору.

4. Консультації щодо термінових питань, зокрема питання щодо швидкопсувних або сезонних товарів, проводяться протягом 15 днів з дати отримання дипломатичними каналами відповідного запиту та вважаються завершеними через 15 днів з дати отримання дипломатичними каналами такого запиту.

5. Якщо консультації, пов'язані із транзитом енергоносіїв через відповідні мережі, та якщо одна із Сторін вважає вирішення спору терміновим через повне або часткове припинення транзиту природного газу, нафти або електроенергії між Україною та Стороною ЄС, то такі консультації мають бути проведені впродовж трьох днів з дати отримання дипломатичними каналами відповідного запиту, та вважатимуться завершеними через три дні з дати отримання дипломатичними каналами такого запиту, якщо обидві Сторони не погодяться продовжити ці консультації. Уся конфіденційна інформація, розкрита в ході консультацій не розголошуватиметься.

6. Якщо консультації не були проведені у строки, визначені у пункті 3 цієї статі або, відповідно, у пункті 4 цієї статі, або якщо консультації були завершені без досягнення взаємопогоджуваного врегулювання, Сторона-скаржник може подати запит про заснування третейської групи згідно зі статтею 306 цієї Угоди.

Частина 1 **Третейська стадія процесу вирішення спорів**

Стаття 306 **Порушення третейської стадії процесу вирішення спорів**

1. У разі якщо Сторонам не вдалося вирішити спір шляхом консультацій, як це передбачено статтею 305 цієї Угоди, то Сторона – скаржник може подати запит щодо заснування третейської групи.

2. Запит щодо заснування третейської групи подається у письмовій формі дипломатичними каналами Стороні – відповідачу та Комітету з питань торгівлі. Сторона – скаржник зазначає у своїй заявці відповідний конкретний захід, про який йдеться, та надає стислий узагальнений опис правових підстав для подання скарги, який має бути достатнім для чіткого визначення проблеми. У разі якщо Сторона – скаржник подає запит про заснування третейської групи з мандатом, що відрізняється від стандартного, ця письмова заявка повинна містити також запропонований текст таких спеціальних повноважень.

3. Якщо Сторони не вирішать інакше, упродовж п'яти днів з часу заснування третейської групи її мандат передбачатиме таке:

«вивчати зазначене в заявці на призначення третейської групи питання, ухвалювати рішення щодо відповідності заходу положенням цієї Угоди, зазначеним у статті 304 цієї Угоди, та ухвалювати постанови відповідно до статті 310 цієї Угоди.»

Стаття 307 **Склад третейської групи**

1. Третейська група складається з трьох членів.

2. Протягом 10 днів з дати подання запиту про заснування третейської групи Комітету з питань торгівлі, Сторони повинні проконсультуватися щодо погодження складу третейської групи.

3. У випадку неспроможності Сторін досягти згоди щодо складу третейської групи протягом строку, передбаченого у пункті 2 цієї статі, будь-яка із Сторін може звернутися до Голови Комітету з питань торгівлі, або до особи, делегованої Головою, із проханням призначити шляхом жеребкування всіх трьох членів з відповідного списку, передбаченого статтею 323 цієї Угоди – одного із списку, запропонованого Стороною – скаржником, одного – із списку, запропонованого Стороною – відповідачем, одного із списку осіб, запропонованих Сторонами на посаду Голови.

4. Якщо Сторони досягли згоди щодо одного або декількох членів третейської групи, решта членів обираються за тією самою процедурою:

а. якщо Сторони досягли згоди щодо двох членів третейської групи, третій член третейської групи обирається з числа осіб, запропонованих Сторонами на посаду Голови;

б. якщо Сторони досягли згоди щодо одного члена третейської групи, один з двох членів, що залишилися, обирається з числа осіб, запропонованих Стороною – скаржником, а другий – з числа осіб, запропонованих Стороною – відповідачем.

5. Голова Комітету з питань торгівлі, або особа, делегована Головою, обирає членів третейської групи протягом п'яти днів після подання заявки, зазначеної у пункті 3 цієї статі. Представник кожної із Сторін має право бути присутнім під час такого обрання.

6. Датою призначення третейської групи вважається дата завершення процедури обрання.

7. Якщо будь-який із списків, зазначених у статті 323 цієї Угоди, не буде складений на дату подання заявки згідно з пунктом 3 цієї статі, всі три члени третейської групи будуть обрані шляхом жеребкування з числа осіб, які були офіційно запропоновані однією чи обома Сторонами.

8. У разі спору щодо Глави 11 «Питання, пов'язані з торгівлею енергоносіями» Розділу IV цієї Угоди, яку одна із Сторін вважатиме терміною через повне або часткове припинення будь-якого транзиту природного газу, нафти або електроенергії, або через загрозу такого припинення між Україною та Стороною ЄС, пункт 3 цієї статі

застосовуватиметься без урахування пункту 2 цієї статі, а передбачений пунктом 5 цієї статі період складатиме два дні.

Стаття 308

Попередній звіт третейської групи

1. Третейська група надає Сторонам попередній звіт, що містить констатації про факти, застосовність відповідних норм та принципове обґрунтування будь-яких висновків та рекомендацій, наведених у цьому звіті, протягом 90 днів після дати призначення третейської групи. Якщо третейська група вважає, що цього терміну недостатньо, Голова третейської групи повинен письмово повідомити про це Сторони та Комітет з питань торгівлі, із зазначенням причин затримки та часові рамки, коли третейська група планує підготувати свій попередній звіт. За будь-яких обставин попередній звіт не повинен бути поширений пізніше ніж 120 дні з дати призначення третейської групи.

2. Будь-яка із Сторін може подати письмову заявку на перевірку третейською групою конкретних аспектів попереднього звіту протягом 14 днів з часу його поширення.

3. У невідкладних випадках, зокрема випадки, які стосуються товарів нетривалого зберігання або сезонних товарів, третейська група повинна докласти усіх зусиль, щоб поширити попередній звіт, а будь-яка із Сторін може подати письмову заявку на перевірку третейською групою конкретних аспектів попереднього звіту, протягом термінів, вдвічі менших за відповідні терміни, передбачені пунктами 1 та 2 цієї статі.

4. У разі спору між Україною та Європейським Союзом, пов'язаного з Главою 11 «Питання, пов'язані з торгівлею енергоносіями» Розділу IV цієї Угоди, яку одна із Сторін вважатиме терміновою через повне або часткове припинення будь-якого транзиту природного газу, нафти або електроенергії, або через загрозу такого припинення, між Україною та Стороною ЄС, попередній звіт має бути поданий через 20 днів, а будь-яка заявка, передбачена статтею 304 цієї Угоди, протягом п'яти днів після складання письмового звіту. Крім того, третейська група може прийняти рішення не складати попередній звіт.

5. Після розгляду будь-яких письмових коментарів Сторін стосовно попереднього звіту, третейська група може внести до свого звіту зміни та продовжити аналіз, який вона вважатиме доцільним. Остаточна постанова третейської групи повинна містити обговорення аргументів, які були подані на етапі попереднього аналізу.

Стаття 309

Посередництво у випадку термінових спорів, пов'язаних із енергоносіями

1. У разі спору між Україною та Європейським Союзом, пов'язаного із Главою 11 (Питання, пов'язані з торгівлею енергоносіями) Розділу IV цієї Угоди, який одна із Сторін вважатиме терміновим через повне або часткове припинення будь-якого транзиту природного газу, нафти або електроенергії, або через загрозу такого припинення, між Україною та Стороною ЄС, будь-яка із Сторін може звернутися до Голови третейської групи з проханням виступити у ролі посередника у зв'язку з будь-яким питанням, пов'язаним із спором, шляхом подання до третейської групи відповідної заявки.

2. Такий посередник прагне знайти узгоджене рішення для вирішення спору, або погодити процедуру пошуку такого рішення. Якщо протягом 15 днів після свого призначення посередник не може забезпечити досягнення згоди, він повинен запропонувати рішення для вирішення спору, або процедуру пошуку такого рішення, та визначити терміни та умови, яких необхідно буде дотримуватися починаючи з визначеної ним дати та поки спір не буде вирішено.

3. Сторони та установи, що перебувають під їх контролем або в їх юрисдикції, повинні дотримуватися рекомендацій, наданих згідно з пунктом 2 цієї статті на відповідних термінах та умовах протягом трьох місяців після відповідного рішення посередника, або до вирішення спору, в залежності від того, яка подія настане раніше.

4. Посередник повинен дотримуватися Кодексу поведінки членів третейської групи.

Стаття 310

Постанова третейської групи

1. Третейська група надсилає свою постанову Сторонам та Комітету з питань торгівлі протягом 120 днів з дати призначення третейської групи. Якщо третейська група вважає, що цього строку недостатньо, Голова третейської групи повинен письмово повідомити про це Сторонам та Комітету з питань торгівлі, із зазначенням причин затримки та дати, на яку третейська група планує завершити свою роботу. За будь-яких обставин постанова не може бути надіслана пізніше ніж 150 днів з дати створення третейської групи.

2. У невідкладних випадках, зокрема ті, що стосуються товарів нетривалого зберігання або сезонних товарів, третейська група повинна докласти усіх зусиль, щоб надіслати свою постанову протягом 60 днів з дати свого призначення. За жодних обставин це не повинно відбутися пізніше ніж 75 днів з дати її призначення. Третейська група може ухвалити протягом 10 днів після свого призначення попередню постанову щодо того, чи вважає вона справу терміноюю.

3. У разі спору між щодо Глави 11 «Питання, пов'язані з торгівлею енергоносіями» Розділу IV цієї Угоди, яку одна із сторін вважатиме терміноюю через повне або часткове припинення будь-якого транзиту природного газу, нафти або електроенергії, або через загрозу такого припинення між Україною та Стороною ЄС, третейська група повинна надіслати свою постанову протягом 40 днів.

Частина 2

Виконання

Стаття 311

Виконання постанови третейської групи

Кожна із Сторін зобов'язана вжити усіх можливих заходів для добросовісного виконання постанови третейської групи, та Сторони повинні узгодити між собою період часу, необхідний для виконання постанови.

Стаття 312

Обґрунтований період часу для виконання постанови

1. Не пізніше 30 днів після повідомлення Сторонам про постанову третейської групи, Сторона – відповідач повинна повідомити Стороні – скаржникові та Комітету з питань торгівлі про те, скільки часу, на її думку, їй буде потрібно для виконання постанови (далі -»«).
2. Якщо Сторони не дійдуть згоди стосовно обґрунтованого строку, необхідного для виконання постанови третейської групи, Сторона – скаржник, протягом 20 днів після повідомлення, зазначеного у пункті 1 цієї статті, повинна письмово звернутися до первинної третейської групи з проханням визначити тривалість обґрунтованого строку. Про таке звернення необхідно одночасно повідомити іншій стороні та Комітету з питань торгівлі. Третейська група повинна надіслати свою постанову Сторонам та Комітету з питань торгівлі протягом 20 днів з дати подання такого звернення.
3. У разі якщо первинна третейська група, або деякі з її членів, не можуть знову зібратися, має бути застосована процедура, встановлена статтею 307 цієї Угоди. Граничний строк повідомлення про постанову складає 35 днів з дати подання звернення, про яке йдеться в пункті 2 цієї статті.
4. Сторона – відповідач повинна письмово проінформувати Сторону – скаржника про свій прогрес у виконанні постанови третейської групи щонайменш за один місяць до закінчення обґрунтованого строку.
5. Обґрунтований період часу може бути продовжений за взаємною згодою Сторін.

Стаття 313

Перевірка будь-яких заходів, вжитих з метою виконання постанови третейської групи

1. Сторона – відповідач зобов'язана повідомити Стороні – скаржникові та Комітету з питань торгівлі до закінчення обґрунтованого строку про будь-які заходи, вжиті з метою виконання постанови третейської групи.
2. У разі якщо Сторони не дійдуть згоди щодо факту існування або відповідності цій Угоді будь-якого заходу, який був повідомлений відповідно до пункту 1, Сторона – скаржник може письмово звернутися до первинної третейської групи з проханням прийняти рішення з цього питання. У такому зверненні необхідно зазначити конкретний захід, про який йдеться, та положення Угоди, якому цей захід не відповідає, таким чином, щоб цього було достатньо для чіткого визначення правових підстав для скарги. Третейська група повинна повідомити про своє рішення протягом 45 днів з дати подання такої заявки.
3. У разі якщо первинна третейська група, або деякі з її членів, не можуть знову зібратися, повинна застосовуватися процедура, визначена статтею 307 цієї Угоди. Граничний строк повідомлення про рішення складає 60 днів з дати подання звернення, про яке йдеться в пункті 2 цієї статті.

Стаття 314

Заходи вирішення термінових енергетичних спорів

1. Стосовно спорів щодо Глави 11 «Питання, пов'язані з торгівлею енергоносіями» Розділу IV цієї Угоди, які одна із Сторін вважатиме терміновими через повне або часткове припинення будь-якого транзиту природного газу, нафти чи електроенергії, або через загрозу такого припинення, застосовуються наступні конкретні положення про засоби захисту.

2. Без шкоди для статей 311, 312 та 313 цієї Угоди Сторона – скаржник може призупинити виконання зобов'язань, які виникають відповідно до цієї Угоди, до рівня, який є еквівалентним обсягу знешкодження або шкоди, спричинених Стороною, яка не в змозі дотримуватись висновків третейської групи, протягом 15 днів після оприлюднення цих висновків. Таке призупинення може бути введено в дію негайно та може застосовуватися не більше трьох місяців, крім випадків, коли Сторона – відповідач не дотримується звіту третейської групи.

3. У разі, якщо Сторона – відповідач оскаржує існування факту недотримання або рівня призупинення через невиконання зобов'язань, вона може ініціювати процесуальні дії відповідно до статті 315 або статті 316 цієї Угоди, які мають бути невідкладно розглянуті. Сторона – скаржник зобов'язана скасувати або скорегувати призупинення зобов'язань тільки після прийняття третейською групою рішення з цього питання, та може підтримувати призупинення упродовж процесуальних дій.

Стаття 315

Тимчасові заходи у випадку невиконання вимог

1. Якщо Сторона – відповідач не повідомляє про будь-який захід, вжитий з метою виконання рішення третейської групи, до завершення обґрунтованого строку, або якщо третейська група приймає рішення про те, що будь-який захід, про який повідомлено згідно з статтею 313(1) цієї Угоди, не є сумісним із зобов'язаннями цієї Сторони відповідно до положень цієї Угоди, зазначених у статті 304, Сторона – відповідач, якщо цього вимагає Сторона – скаржник, надає пропозицію щодо тимчасової компенсації.

2. Якщо Сторони не дійшли згоди щодо компенсації протягом 30 днів після закінчення обґрунтованого строку або після рішення третейської групи згідно із статтею 313 цієї Угоди, у якому вжитий захід визначається як такий, що не відповідає положенням Угоди, зазначеним у статті 304 цієї Угоди, Сторона – скаржник матиме право, після інформування Сторони – відповідача та Комітету з питань торгівлі, призупинити виконання зобов'язань, які виникають на основі будь-якого положення, яке міститься у Главі про зону вільної торгівлі, на рівні, еквівалентному анулюванню або заподіяння шкоди, спричиненому порушенням. Сторона – скаржник може почати застосовувати таке призупинення у будь-який момент після спливу 10 днів з дати повідомлення, якщо тільки Сторона-відповідач не звернулась із запитом про арбітраж згідно з пунктом 4 цієї статті.

3. В процесі призупинення зобов'язань Сторона – скаржник може прийняти рішення підвищити свої тарифні ставки до рівня, який застосовується до інших держав – членів СОТ, для обсягу торгівлі, який має бути визначений так, щоб обсяг торгівлі помножений

на розмір підвищення тарифних ставок дорівнював вартості обсягу знешкодження або шкоди, заподіяних внаслідок відповідного порушення.

4. Якщо Сторона – відповідач вважає, що рівень призупинення зобов'язань не є еквівалентним обсягу знешкодження або шкоди, заподіяних внаслідок відповідного порушення, вона може письмово звернутися до первинної третейської групи з проханням прийняти рішення з цього питання. Про таке звернення необхідно повідомити Стороні – скаржникові та Комітету з питань торгівлі до закінчення десятиденного періоду, визначеного у пункті 2 цієї статті. Третейська група повинна повідомити про своє рішення щодо обсягу призупинення зобов'язань Сторонам та Комітету з питань торгівлі протягом 30 днів після дати подання відповідного звернення. Зобов'язання не можуть бути призупинені перш ніж третейська група повідомить про своє рішення і також будь-яке таке призупинення має відповідати рішенню третейської групи.

5. У разі якщо первинна третейська група, або деякі з її членів, не можуть зібратися знову, будуть застосовуватися процедури, визначені статтею 307 цієї Угоди. У таких випадках термін повідомлення про рішення складатиме 45 днів з дати подання відповідного звернення, про яке йдеться у пункті 4 цієї статті.

6. Призупинення зобов'язань є тимчасовим та застосовується тільки до дати, коли будь-який захід, що був визнаний як такий, що не відповідає положенням цієї Угоди, про які йде мова у статті 304, був скасований або скорегований, з метою досягнення відповідності положенням цієї Угоди, про які йде мова у статті 304, як передбачено статтею 316, або до дати, коли Сторони дійдуть згоди щодо вирішення спору.

Стаття 316

Перевірка будь-яких заходів, вжитих з метою виконання постанови після призупинення зобов'язань

1. Сторона – відповідач повідомляє Стороні – скаржникові та Комітету з питань торгівлі про будь-який захід, який вона вжила для виконання постанови третейської групи, та про своє звернення припинити призупинення зобов'язань Стороною – скаржником.

2. Якщо Сторони не дійдуть протягом 30 днів після дати подання відповідного повідомлення згоди щодо того, чи забезпечує повідомлений захід відповідність дій Сторони – відповідача положенням цієї Угоди, про які йде мова у статті 304 цієї Угоди, Сторона – скаржник може письмово звернутися до первинної третейської групи з проханням прийняти рішення у цій справі. Про таке звернення має бути одночасно повідомлено Стороні – відповідачеві та Комітету з питань торгівлі. Рішення третейської групи повинне бути надіслане Сторонам та Комітету з питань торгівлі протягом 45 днів після дати подання відповідного звернення. Якщо третейська група робить висновок про те, що Сторона – відповідач відновила дотримання цієї Угоди, або якщо Сторона – скаржник протягом 45 днів з дати подання повідомлення, зазначеного у пункті 1 цієї статті, не звертається до первинної третейської групи з проханням прийняти рішення з цього питання, відповідне призупинення зобов'язань буде припинено протягом 15 днів після дати прийняття третейською групою рішення або після закінчення 45-денного періоду.

3. У разі якщо первинна третейська група, або деякі з її членів, не можуть зібратися знову, буде застосовуватися процедура, передбачена статтею 307 цієї Угоди. У такому випадку термін повідомлення про рішення складатиме 60 днів з дати подання відповідного звернення, зазначеного у пункті 2 цієї статті.

Частина 3 **Загальні положення**

Стаття 317 **Взаємопогоджуване врегулювання**

Сторони можуть у будь-який час досягти взаємопогоджуваного врегулювання спору за цією Главою. Про будь-яке таке рішення вони повинні спільно повідомити Комітет з питань торгівлі та голову третейської групи, в залежності від ситуації. Якщо рішення вимагає затвердження, згідно з відповідними внутрішніми процедурами будь-якої із сторін в повідомленні повинно міститись посилання на цю вимогу, а відповідна третейська стадія процесу вирішення спорів повинна бути призупинена. Якщо таке затвердження не вимагається, або у разі отримання повідомлення про завершення будь-яких відповідних внутрішніх процедур, третейська стадія процесу вирішення спорів припиняється.

Стаття 318 **Правила процедури**

1. Процедури врегулювання спору згідно з цією Главою регулюються правилами процедури, викладеними у додатку XXIV до цієї Угоди.
2. Будь-які слухання третейської групи мають бути відкритими для громадськості згідно з Правилами процедури, викладеними у Додатку XXIV до цієї Угоди.

Стаття 319 **Інформація та технічна порада**

На запит однієї із Сторін, або за своєю власною ініціативою, третейська група може отримати з будь-яких джерел, зокрема Сторони, що є учасниками спору, інформацію, яку вона вважає необхідною для своєї діяльності. Також третейська група має право звертатись за відповідними експертними оцінками, які вона вважатиме доцільними. Будь-яка інформація, отримана у такий спосіб, має бути відкритою для кожної із Сторін та має бути надана їм для надання коментарів. Заінтересовані фізичні або юридичні особи, створені на території Сторін, уповноважені подавати третейській групі звіти *amicus curiae* згідно з Правилами процедури, викладеними у Додатку XXIV до цієї Угоди.

Стаття 320 **Правила тлумачення**

Будь-яка третейська група має тлумачити положення, зазначені у статті 304 цієї Угоди, відповідно до звичаєвих правил тлумачення міжнародного публічного права, в тому числі правил кодифікованих у Віденській конвенції про право міжнародних договорів 1969 року. У випадках, якщо зобов'язання за цією Угодою ідентичні зобов'язанням за

Угодою СОТ, третейська група повинна прийняти тлумачення, яке узгоджується з відповідним тлумаченням, наведеним у рішеннях Органу вирішення спорів СОТ (далі – ОВС). Рішення третейської групи не можуть збільшувати чи зменшувати права та обов'язки, передбачені цією Угодою.

Стаття 321 **Рішення третейської групи**

1. Третейська група повинна докладати усіх зусиль для прийняття рішень на основі консенсусу. У разі якщо консенсусне прийняття рішення є неможливим, відповідне питання вирішується шляхом голосування більшістю голосів. При цьому окремі думки арбітрів, які відрізняються від схваленого рішення, у жодному випадку не підлягають оприлюдненню.

2. Будь-яке рішення третейської групи є обов'язковим для Сторін та не створює ніяких прав або обов'язків для фізичних або юридичних осіб. Рішення має містити фактологічну констатацію, визначати застосовуваність відповідних положень Угоди та містити базовий аргумент, на основі якого робляться відповідні констатації та висновки. Комітет з питань торгівлі забезпечує відкритий доступ до рішень третейських груп у повній їхній редакції, окрім випадків, коли він приймає рішення не робити цього.

Стаття 322 **Вирішення спорів у зв'язку з нормативно-правовою апроксимацією**

1. Встановлені в цій Статті процедури застосовуються до спорів щодо тлумачення та виконання положень цієї Угоди стосовно нормативно-правової апроксимації, що містяться у Главі 3 (Технічні бар'єри у торгівлі), Главі 4 (Санітарні та фітосанітарні заходи), Главі 5 (Митні питання та питання сприяння торгівлі), Главі 6 (Заснування підприємницької діяльності, торгівля послугами та електронна торгівля), Главі 8 (Державні закупівлі) або Главі 10 (Конкуренція), або які іншим чином накладає на Сторони зобов'язання визначене посиланням на положення закону ЄС.

2. Якщо у зв'язку із спором виникає питання щодо тлумачення положень закону ЄС згадані в пункті 1., арбітражний трибунал не може вирішувати це питання, а звертається до Суду Європейського Союзу з проханням надати рішення з цього питання. У таких випадках граничні строки, передбачені рішеннями третейської групи призупиняються до надання Судом Європейського Союзу свого рішення. Рішення Суду Європейського Союзу є обов'язковим для арбітражного трибуналу.

Частина 4 **Загальні положення**

Стаття 323 **Арбітри**

1. Комітет з питань торгівлі має, не пізніше ніж через шість місяців після набрання чинності цією Угодою, скласти список, з 15 осіб, які мають бажання та спроможні працювати у якості арбітрів. Кожна із Сторін має запропонувати п'ять осіб, які працюватимуть у якості арбітрів. Обидві Сторони також мають обрати п'ять осіб, які не є громадянами жодної із Сторін та можуть діяти у якості голови третейської групи. Комітет з питань торгівлі має забезпечити, щоб згаданий список завжди підтримувався на зазначеному рівні.

2. Список, складений відповідно до пункту 1 цієї статті, використовуватиметься для формування третейських груп відповідно до статті 307 цієї Угоди. Він повинен містити арбітрів, які мають спеціальні знання або досвід у сфері права та міжнародної торгівлі.

3. Всі арбітри, призначені до третейської групи, повинні бути незалежними, діяти в особистій якості, не повинні отримувати вказівок від будь-якої організації або уряду, або бути пов'язаними з урядом будь-якої із Сторін, та дотримуватися Кодексу поведінки, наведеного у Додатку XXV до цієї Угоди.

Стаття 324

Зв'язок із обов'язками в рамках СОТ

1. Застосування положень про вирішення спорів цієї Глави застосовується без шкоди будь-яким заходам в рамках СОТ, зокрема заходи щодо вирішення спорів.

2. Разом з тим, якщо одна із Сторін, у зв'язку із конкретним заходом, ініціювала процедуру вирішення спору відповідно до статті 306(1) цієї Угоди або відповідно до Угоди СОТ, то ця сторона не може ініціювати процедуру вирішення спору стосовно того самого заходу в рамках іншого форуму до завершення вже розпочатої процедури. Крім того, жодна із Сторін не повинна в рамках обох форумів вдаватися до регресних позовів щодо зобов'язань, які є ідентичними за цією Угодою та за Угодою СОТ. У такому випадку, після ініціювання процедури вирішення спору, така Сторона не може подати позов щодо вирішення спору стосовно ідентичного зобов'язання за іншою Угодою в рамках іншого форуму, крім випадку, коли обраний форум через процедурні причини або через причини юрисдикції не може зробити висновки стосовно позову щодо виправлення відповідного зобов'язання.

3. Для цілей пункту 2:

а) процедури вирішення спору за Угодою СОТ вважаються такими, що були ініційовані тією Стороною, яка висунула вимогу щодо призначення третейської групи відповідно до статті 6 Домовленості про правила та процедури вирішення спорів, наведеної у Додатку 2 до Угоди СОТ (далі – ДВС), та вважаються завершеними тоді, коли Орган вирішення спорів затвердить звіт третейської групи, та, в залежності від ситуації, звіт Апеляційного органу, згідно зі статтями 16 та 17(14) ДВС; та

б) процедури вирішення спору за цією Главою вважаються такими, що були ініційовані тією Стороною, яка висунула вимогу щодо призначення третейської групи відповідно до статті 306(1) цієї Угоди та вважаються завершеними тоді, коли третейська група оприлюднить своє рішення Сторонам та Комітету з питань торгівлі.

4. Жодне положення цієї Глави не може завадити будь-якій Стороні застосувати призупинення зобов'язань, дозвіл на яке був наданий ОВС. Угода СОТ не може бути

підставою для того, щоб не дозволити будь-якій Стороні призупинити зобов'язання згідно з цією Главою.

Стаття 325

Строки

1. Усі строки, встановлені у цій Главі, зокрема граничні строки повідомлення третейськими комісіями своїх рішень, обчислюються у календарних днях, при цьому першим днем вважається день, що є наступним після відповідного дії або факту, до якої/якого вони відносяться.

2. Будь-які строки, зазначені у цій Главі, можуть бути продовжені за взаємною згодою Сторін.

Стаття 326

Внесення змін до цієї Глави

Комітет з питань торгівлі може прийняти рішення про внесення змін до цієї Глави, до Правил процедури арбітражу, зазначених у Додатку XXIV до цієї Угоди, та до Кодексу поведінки членів третейських комісій та посередників, включеного до Додатку XXV до цієї Угоди.

Глава 15

Механізм посередництва

Стаття 327

Мета та сфера дії

1. Метою цієї Глави є сприяння досягненню взаємопогоджуваного врегулювання на основі всеохоплюючих та прискорених процедур за допомогою посередника.

2. Ця Глава застосовується до будь-яких заходів, що підпадають під сферу дії Глави 1 (Національний режим та доступ товарів на ринки) Розділу IV цієї Угоди, що негативно впливають на торгівлю між Сторонами.

3. Ця Глава не застосовується до заходів, що підпадають під сферу дії Глави 6 (Заснування підприємницької діяльності, торгівля послугами та електронна торгівля), Глави 7 (Поточні платежі та рух капіталу), Глави 8 (Державні закупівлі), Глави 9 (Інтелектуальна власність), Глави 13 (Торгівля та сталий розвиток) цієї Угоди. Комітет з питань торгівлі може, після належного розгляду питання, прийняти рішення про те, що цей механізм повинен застосовуватись до будь-яких із згаданих сфер.

Частина 1

Процедура в рамках механізму посередництва

Стаття 328

Запит інформації

1. Перш ніж ініціювати процедуру посередництва будь-яка Сторона у будь-який час може запитати інформацію стосовно заходу, що негативно впливає на торгівлю або

інвестування між Сторонами. Сторона, до якої подано такий запит, протягом 20 днів надає відповідь, що містить її коментарі стосовно інформації, яка міститься у запиті. Якщо це буде можливо, запит та відповідь робляться у письмовій формі.

2. Якщо Сторона, що відповідає, вважає, що відповісти протягом 20 днів неможливо з практичної точки зору, вона повинна повідомити запитуючу Сторону про причини затримки, а також встановити найкоротший термін, протягом якого вона зможе надати відповідь.

Стаття 329 **Ініціювання процедури**

1. У будь-який час будь-яка Сторона може вимагати, щоб Сторони приступили до процедури посередництва. Такий запит направляється іншій Стороні у письмовій формі. Запит повинен бути достатньо деталізованим для чіткого висвітлення занепокоень запитуючої Сторони та:

- (а) зазначити конкретний захід, що розглядається;
- (б) містити твердження щодо можливих негативних наслідків, які, на думку запитуючої Сторони, має або матиме захід для торгівлі або інвестування між Сторонами, та
- (с) пояснювати, як, на думку запитуючої Сторони, такі негативні наслідки пов'язані з заходом.

2. Сторона, якій адресовано такий запит, розглядає його позитивно і приймає або відхиляє його письмово упродовж 10 днів з дня його отримання.

Стаття 330 **Вибір посередника**

1. Після початку процедури посередництва, Сторони повинні вжити зусиль щодо погодження кандидатури посередника не пізніше 15 днів з дня отримання відповіді на запит.

2. Якщо Сторони не можуть дійти згоди стосовно кандидатури посередника в межах встановлених часових рамок, будь-яка зі Сторін може звернутися до голови Комітету з питань торгівлі або уповноваженої головою особи з вимогою обрати посередника шляхом жеребкування зі списку кандидатів, передбаченого статтею 323 цієї Угоди. Представники обох Сторін спору заздалегідь мають бути запрошені до участі у процедурі жеребкування. За будь-яких обставин жеребкування проводиться за присутності Сторони/Сторін, які є в наявності.

3. Голова Комітету з питань торгівлі або уповноважена головою особа обирають посередника протягом п'яти робочих днів з дня подачі запиту, зазначеного у пункті 2 цієї Угоди, будь-якою із Сторін.

4. Якщо список, передбачений статтею 323 цієї Угоди не складений на момент подачі запиту, відповідно до пункту 2 цієї статті, посередник обирається шляхом жеребкування з числа осіб, яких було офіційно запропоновано однією чи обома Сторонами.

5. Сторони можуть домовитися про те, що посередник може бути громадянином однієї зі Сторін.

6. Посередник неупереджено та транспарентно допомагає Сторонам, внести ясність щодо заходу та його можливих наслідків для торгівлі, та досягнути взаємопогоджуваного врегулювання. Кодекс поведінки, викладений у Додатку XXV до цієї Угоди, застосовується до посередників, як це передбачено самим кодексом. Правила 3-7 (повідомлення) і 43-48 (переклад та обчислення часових обмежень) Правил процедури, викладених у Додатку XXIV до цієї Угоди, також застосовуються, *mutatis mutandis*.

Стаття 331

Правила процедури посередництва

1. Протягом 10 днів після призначення посередника Сторона, яка ініціювала процедуру посередництва, надає посереднику та іншій Стороні у письмовій формі деталізований опис проблеми, зокрема, щодо впливу заходу, що розглядається і його наслідків для торгівлі. Протягом 20 днів після такого подання, інша Сторона може представити у письмовій формі свої зауваження до опису проблеми. Кожна Сторона може включити у свій опис або коментарі будь-яку інформацію, яку вона вважає доречною.

2. Посередник може прийняти рішення щодо найбільш доречного способу внесення ясності до зазначеного заходу та його можливого впливу на торгівлю. Зокрема, посередник може організувати зустрічі між Сторонами, проводити спільні або індивідуальні консультації зі Сторонами, звертатися за допомогою або консультуватися з відповідними експертами та заінтересованими особами та надавати будь-яку додаткову допомогу, яка вимагається Сторонам. Проте, перш ніж звернутися за допомогою або за консультаціями до відповідних експертів та заінтересованих осіб, посередник проводить консультації зі Сторонами.

3. Посередник може запропонувати пораду та представити рішення для розгляду Сторонами, які можуть прийняти або відхилити запропоноване рішення або можуть домовитися про інше рішення. Тим не менш, посередник не повинен давати поради або коментарі щодо відповідності зазначеного заходу цій Угоді.

4. Процедура проводиться на території Сторони, якій було адресовано запит, або за спільною згодою у будь-якому іншому місці або будь-яким іншим способом.

5. Сторони повинні намагатися досягти взаємопогоджуваного врегулювання протягом 60 днів з дати призначення посередника. До дати досягнення остаточного рішення, сторони можуть розглянути можливі проміжні рішення, особливо якщо захід стосується швидкопсувних товарів..

6. Рішення може бути ухвалено шляхом прийняття рішення Комітетом з питань торгівлі. Кожна зі Сторін може погодити таке рішення за умови завершення всіх необхідних внутрішніх процедур. Взаємопогоджувані врегулювання повинні бути загальнодоступними. Проте, версія, представлена публічно, може й не містити будь-яку інформацію, яку Сторона визначила як конфіденційна.

7. Процедура припиняється:

(а) шляхом прийняття взаємопогоджуваного врегулювання Сторонами, з дати його прийняття;

(б) письмовою заявою посередника після консультацій зі Сторонами, що подальші зусилля у посередництві не дадуть жодних результатів;

(с) письмовою заявою Сторони після вивчення взаємопогоджуваних врегулювань відповідно до процедури посередництва та після розгляду всіх порад та запропонованих рішень посередника; або

(д) на будь-якому етапі процедури за взаємною згодою Сторін.

Частина 2 Імплементация

Стаття 332

Імплементация взаємопогоджуваного врегулювання

1. Якщо Сторони погодили рішення, кожна із Сторін повинна вжити заходів, необхідних для імплементации взаємопогоджуваного врегулювання в погоджених часових рамках.

2. Імплементуюча Сторона інформує іншу Сторону в письмовій формі про будь-які заходи, вжиті для реалізації взаємопогоджуваного врегулювання.

3. На вимогу Сторін, посередник у письмовій формі надає Сторонам проект звіту про фактичний стан справ, який містить коротке резюме:

(а) заходу, що розглядається у цих процедурах;

(б) процедури, що застосовуються; та

(с) будь-яке взаємопогоджуване врегулювання, досягнуте як остаточний результат цих процедур, зокрема можливі проміжні рішення.

Посередник надає Сторонам 15 днів для надання коментарів щодо проекту звіту. Після розгляду коментарів Сторін, представлених у зазначений термін, посередник у письмовій формі подає Сторонам протягом 15 днів остаточний звіт про фактичний стан справ. Звіт про фактичний стан справ не повинен містити будь-якого тлумачення цієї Угоди.

Частина 3 Загальні положення

Стаття 333

Зв'язок з вирішенням спорів

1. Процедура відповідно до цього механізму посередництва не призначена бути основою для процедур вирішення спору у рамках цієї Угоди або іншої угоди. Сторона не покладається на та не наводить як доказ у процедурах вирішення спору, третейська група не бере до уваги:

(а) позиції, зайняті іншою Стороною у процесі процедури посередництва;

(б) той факт, що інша Сторона заявила про свою готовність прийняти рішення щодо заходу, який є предметом посередництва; або

(с) надані поради або пропозиції посередника.

2. Механізм посередництва не завдає шкоди правам та обов'язкам Сторін відповідно до положень про вирішення спорів.

3. Якщо Сторони не домовились про інше, і без шкоди для статті 331(6) цієї Угоди, всі етапи процедури, у тому числі будь-яка порада або запропоноване рішення, є конфіденційними. Проте, кожна Сторона може публічно розкривати факт про те, що посередництво має місце.

Стаття 334

Строки

Будь-які строки, зазначені у цій Главі, можуть бути змінені за взаємною згодою Сторін, що беруть участь у цих процедурах.

Стаття 335

Витрати

1. Кожна Сторона покриває власні витрати, що впливають з участі у процедурі посередництва.

2. Сторони разом і у рівних обсягах покривають витрати, що впливають з організаційних питань, зокрема винагороди та витрати посередника, будь-якого помічника посередника, та, якщо Сторони не можуть домовитись про спільну мову, будь-які витрати, пов'язані з перекладом. Винагорода посереднику повинна відповідати винагороді, встановленій голові третейської групи, у пункті 8 Додатку XXIV до цієї Угоди.

Стаття 336

Перегляд

Через п'ять років після набрання чинності цією Угодою, Сторони проводять консультації одна з одною стосовно необхідності внесення змін до механізму посередництва, враховуючи набутий досвід та розвиток відповідного механізму у СОТ.

РОЗДІЛ V

ЕКОНОМІЧНЕ ТА ГАЛУЗЕВЕ СПІВРОБІТНИЦТВО

ГЛАВА 1

СПІВРОБІТНИЦТВО У СФЕРІ ЕНЕРГЕТИКИ, ВКЛЮЧАЮЧИ ЯДЕРНУ ЕНЕРГЕТИКУ

Стаття 337

1. Сторони погоджуються продовжувати та активізувати наявне співробітництво у сфері енергетики з метою підвищення енергетичної безпеки, конкурентоспроможності та стабільності, що є необхідним для просування економічного зростання та досягнення прогресу у напрямку ринкової інтеграції, в тому числі шляхом поступового зближення в енергетичному секторі та через участь у регіональних ініціативах щодо співробітництва у сфері енергетики. Співробітництво у нормативно-правовій сфері враховуватиме необхідність забезпечення відповідних зобов'язань щодо надання публічних послуг, зокрема заходи щодо інформування і захисту споживачів від нечесних методів ціноутворення, а також доступу до доступних енергетичних ресурсів для споживачів, зокрема найбільш вразливі верстви населення.

2. Співробітництво базуватиметься на всеохоплюючому партнерстві, виходячи із принципів спільних інтересів, взаємності, прозорості та передбачуваності, що відповідають ринковій економіці, Договору до Енергетичної Хартії 1994 року, Меморандуму про взаєморозуміння щодо співробітництва у галузі енергетики та інших багатосторонніх і відповідних двосторонніх домовленостей.

Стаття 338

Взаємне співробітництво включатиме, серед іншого, такі сфери:

- (а) імплементацію енергетичних стратегій та політик і розвиток/опрацювання прогнозів та сценаріїв, а також удосконалення статистичної облікової системи енергетичного сектора, що базується на своєчасному обміні інформацією про енергетичний баланс та потоки енергоносіїв, відповідно до міжнародної практики, а також розвиток інфраструктури;
- (б) створення ефективних механізмів розв'язання потенційних кризових ситуацій в енергетиці у дусі солідарності;
- (в) модернізацію та посилення наявної енергетичної інфраструктури, яка становить спільний інтерес, зокрема енергогенеруючі потужності, цілісність, надійність та безпеку енергетичних мереж, поступову інтеграцію електроенергетичної системи України до європейської електроенергетичної мережі, а також повне відновлення енергетичної транзитної інфраструктури і встановлення транскордонної системи обчислення на зовнішніх кордонах України, створення нової енергетичної інфраструктури, яка становитиме спільний інтерес, з метою диверсифікації джерел, постачальників енергії та шляхів і методів її транспортування, що відповідатиме принципам економічної доцільності та збереження довкілля;
- (г) розвиток конкурентоспроможних, прозорих і недискримінаційних енергетичних ринків на основі правил та стандартів ЄС шляхом проведення регуляторних реформ;

- (e) співробітництво в рамках Договору про заснування Енергетичного Співтовариства 2005 року ;
- (f) активізацію та посилення довготермінової стабільності та безпеки торгівлі енергоресурсами, їх транзиту, розвідки, видобутку, очищення, виробництва, зберігання, транспортування, передачі, розподілу та маркетингу чи збуту енергетичних матеріалів та продуктів на взаємовигідній і недискримінаційній основі, відповідно до міжнародних правил, зокрема Договору до Енергетичної Хартії 1994 року, Угоди СОТ і цієї Угоди;
- (g) досягнення прогресу на шляху встановлення привабливого та стабільного інвестиційного клімату шляхом забезпечення інституційних, правових, фіскальних та інших умов, а також шляхом сприяння взаємному інвестуванню у сферу енергетики на недискримінаційній основі;
- (h) ефективне співробітництво з Європейським інвестиційним банком (ЄІБ), Європейським банком з реконструкції і розвитку (ЄБРР) та іншими міжнародними фінансовими організаціями й інструментами для підтримки співробітництва між Сторонами у сфері енергетики;
- (i) сприяння енергоефективності та енергозбереженню, у тому числі шляхом формування політики щодо енергоефективності та структури права і нормативно-правової бази з метою досягнення значного прогресу відповідно до стандартів ЄС, зокрема ефективну генерацію, виробництво, транспортування, розподіл та використання енергії, на основі функціонування ринкових механізмів, а також ефективного використання енергії при застосуванні обладнання, освітленні та у будівлях;
- (j) розвиток та підтримка відновлювальної енергетики із урахуванням принципів економічної доцільності та охорони довкілля, а також альтернативних видів палива, зокрема стале виробництво біопалива і співробітництво у сфері нормативно-правових питань, сертифікації та стандартизації, а також технологічного і комерційного розвитку;
- (k) просування Механізму спільного запровадження Кіотського протоколу до Рамкової конвенції Організації Об'єднаних Націй про зміну клімату 1997 року з метою зменшення викидів парникових газів шляхом реалізації проектів у сфері енергоефективності та відновлювальної енергетики;
- (l) науково-технічне співробітництво та обмін інформацією з метою розвитку та удосконалення технологій у сфері виробництва енергії, її транспортування, постачання та кінцевого споживання, особливу увагу надаючи технологіям енергоефективності та екологічно безпечним технологіям, зокрема вловлювання та зберігання вуглецю, ефективні та «чисті» технології у вугільній галузі, відповідно до встановлених принципів, визначених, зокрема, в Угоді про співробітництво у сфері науки та технологій між Україною та Європейським Співтовариством;
- (m) співробітництво в рамках європейських та міжнародних органів стандартизації в енергетичній сфері.

Стаття 339

Сторони обмінюватимуться інформацією і досвідом, а також надаватимуть відповідну підтримку процесу регуляторних реформ, який включає реструктуризацію вугільного сектору (енергетичного, коксованого та бурого вугілля) з метою підвищення його конкурентоспроможності, безпеки шахт і гірників, а також послаблення негативного впливу на довкілля, при цьому враховуючи регіональний та соціальний вплив. З метою підвищення ефективності, конкурентоспроможності та стабільності, процес реструктуризації має охоплювати всі етапи вугільного виробництва, зокрема від видобутку через виробництво і збагачення до оброблення й утилізації відходів вугільного виробництва та їх спалювання. Цей підхід включає відновлення і

використання викидів метану із вугільних шахт, а також у результаті операцій з нафтою і газом та у сільськогосподарському секторі, як це викладено, *inter alia*, у Глобальній ініціативі з метану, в якій Сторони є партнерами.

Стаття 340

Сторони, таким чином, створюють механізм раннього попередження, зазначений у Додатку XXVI до Глави 1 (Співробітництво у сфері енергетики, зокрема ядерну енергетику) Розділу V (Економічне і галузеве співробітництво) цієї Угоди.

Стаття 341

Поступове наближення відбуватиметься відповідно до графіку, визначеному у Додатку XXVII до цієї Угоди.

Стаття 342

1. Співробітництво в цивільному ядерному секторі відбуватиметься шляхом імплементації окремих угод, укладених чи тих, що будуть укладені, між Сторонами в цій сфері, згідно з відповідними владними повноваженнями і компетенцією ЄС та його держав-членів, Євратому та його держав-членів і відповідно до правових процедур кожної із Сторін.

2. Співробітництво забезпечуватиме високий рівень ядерної безпеки, чисте використання ядерної енергії та використання її в мирних цілях. Співробітництво охоплює увесь спектр діяльності в галузі цивільної ядерної енергетики і всі стадії паливного циклу, зокрема виробництво та торгівлю ядерними матеріалами, аспекти безпеки ядерної енергії, готовність до надзвичайних ситуацій, а також питання охорони здоров'я, довкілля і нерозповсюдження ядерної зброї. У цьому контексті співробітництво також включатиме подальший розвиток політик, структури права та нормативно-правової бази, що базуватимуться на законодавстві та практиці ЄС, а також стандартах МАГАТЕ. Сторони сприяють цивільним науковим дослідженням у галузі ядерної безпеки, в тому числі спільним дослідженням і розробкам, навчанню та мобільності вчених.

3. Співробітництво спрямовуватиметься на вирішення проблем, що виникли внаслідок Чорнобильської катастрофи, а також зняття з експлуатації Чорнобильської АЕС, зокрема:

- (a) план здійснення заходів на об'єкті «Укриття» (SIP) для перетворення наявного зруйнованого 4-го блоку (Об'єкт «Укриття») в екологічно безпечну систему;
- (b) поводження з відпрацьованим ядерним паливом;
- (c) дезактивація територій;
- (d) поводження з радіоактивними відходами;
- (e) моніторинг навколишнього середовища;
- (f) інші питання, які можуть бути спільно погоджені, такі як медичні, наукові, економічні, соціальні та адміністративні аспекти діяльності, спрямованої на мінімізацію наслідків катастрофи.

ГЛАВА 2 МАКРОЕКОНОМІЧНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО

Стаття 343

Україна та ЄС сприятимуть процесу економічних реформ шляхом співробітництва в напрямку покращення розуміння фундаментальних принципів функціонування їхніх економік, а також формулювання і реалізації ринкової економічної політики. Україна докладатиме максимальних зусиль для побудови функціонуючої ринкової економіки та поступового наближення своєї політики до політики ЄС відповідно до основоположних принципів макроекономічної стабільності, збалансованості державних фінансів і платіжного балансу.

Стаття 344

З цією метою Сторони співпрацюватимуть, щоб:

- (a) обмінюватися інформацією щодо макроекономічних показників та перспектив, а також щодо стратегій розвитку;
- (b) разом аналізувати економічні питання, що становлять спільний інтерес, зокрема заходи економічної політики та інструменти для її імплементації, такі як методи економічного прогнозування і опрацювання документів стратегічної політики, з метою посилення можливостей України у формуванні політики, яка відповідатиме принципам і практиці ЄС;
- (c) обмінюватися досвідом у сфері макроекономіки;
- (d) співробітництво також включатиме обмін інформацією щодо принципів і функціонування Європейського економічного та валютного союзу.

Стаття 345

Постійний діалог відбудеться з питань, охоплених Главою 2 Розділу V (Економічне та галузеве співробітництво) цієї Угоди.

ГЛАВА 3

УПРАВЛІННЯ ДЕРЖАВНИМИ ФІНАНСАМИ: БЮДЖЕТНА ПОЛІТИКА, ВНУТРІШНІЙ КОНТРОЛЬ І ЗОВНІШНІЙ АУДИТ

Стаття 346

Співробітництво в галузі управління державними фінансами спрямовуватиметься на забезпечення розвитку бюджетної політики і надійних систем внутрішнього контролю та зовнішнього аудиту, що базуються на міжнародних стандартах, а також відповідають основоположним принципам підзвітності, прозорості, економності, ефективності та результативності.

Стаття 347

Сторони обмінюватимуться інформацією, досвідом, найкращою практикою та здійснюватимуть інші заходи, зокрема, щодо такого:

1. У галузі бюджетної політики:

а) розвитку системи середньострокового бюджетного прогнозування/планування;

б) удосконалення програмно-цільових підходів у бюджетному процесі й аналізу ефективності та результативності виконання бюджетних програм;

с) покращання обміну досвідом та інформацією з питань планування і виконання бюджету та стану державного боргу.

2. У галузі зовнішнього аудиту:

д) імплементації стандартів та методик Міжнародної організації вищих органів фінансового контролю (INTOSAI), а також обмін найкращими практиками ЄС у галузі зовнішнього контролю та аудиту державних фінансів з особливим акцентом на незалежності відповідних органів Сторін;

е) співробітництва з опрацювання методології зовнішнього аудиту з окремим акцентом на доходах державного бюджету згідно з міжнародними стандартами і найкращими практиками;

3. У галузі державного внутрішнього фінансового контролю:

- подальшого розвитку системи державного внутрішнього фінансового контролю шляхом гармонізації з міжнародно-визнаними стандартами (Інститут внутрішніх аудиторів (ІА), Міжнародна федерація бухгалтерів (IFAC), INTOSAI) та методологіями, а також найкращою практикою ЄС щодо внутрішнього контролю та внутрішнього аудиту в державних органах;

4. У сфері боротьби з шахрайством:

- удосконалення методів, спрямованих на припинення шахрайства і корупції та запобігання цим явищам у сферах, що охоплюються Главою 3 Розділу V (Економічне та галузеве співробітництво), зокрема співробітництво між відповідними адміністративними органами.

Стаття 348

Постійний діалог відбуватиметься з питань, охоплених Главою 3 Розділу V (Економічне та галузеве співробітництво) цієї Угоди.

ГЛАВА 4 ОПОДАТКУВАННЯ

Стаття 349

Сторони співпрацюватимуть задля покращання належного управління в сфері оподаткування з метою подальшого покращання економічних відносин, торгівлі, інвестицій та добросовісної конкуренції.

Стаття 350

Згідно зі статтею 349 цієї Угоди, Сторони визнають і зобов'язуються застосувати принципи належного управління в сфері оподаткування, зокрема принципи прозорості, обміну інформацією та добросовісної податкової конкуренції, у тій мірі, в якій підписалися держави-члени на рівні ЄС. З цією метою, без упередженості щодо компетенції ЄС та держав-членів, Сторони покращуватимуть міжнародне співробітництво в сфері оподаткування, сприятимуть збору законних податкових надходжень та розвиватимуть заходи ефективної імплементації вищезазначених принципів.

Стаття 351

Сторони також посилюватимуть і зміцнюватимуть співробітництво, спрямоване на удосконалення і розвиток податкової системи та податкових органів України, зокрема посилення потужностей збору і контролю, із окремим наголосом на процедурах відшкодування ПДВ задля уникнення накопичення заборгованості, забезпечення ефективного збору податків і посилення боротьби з податковим шахрайством, а також ухиленням від сплати податків. Сторони намагатимуться покращувати співробітництво та обмін досвідом у боротьбі з податковим шахрайством, зокрема з «карусельним шахрайством».

Стаття 352

Сторони розвиватимуть співробітництво і гармонізуватимуть політику щодо протидії та боротьби з шахрайством і контрабандою підакцизних товарів. Це співробітництво, зокрема, включатиме поступове наближення акцизних ставок на тютюнові вироби, наскільки це можливо, беручи до уваги обмеження регіонального контексту, у тому числі шляхом діалогу на регіональному рівні та відповідно до Рамкової конвенції ВООЗ про контроль над тютюновими виробами 2003 року. З цією метою Сторони намагатимуться посилити своє співробітництво в регіональному контексті.

Стаття 353

Поступове наближення до структури оподаткування, визначеної у *acquis* ЄС, здійснюватиметься відповідно до Додатку XXVIII до цієї Угоди.

Стаття 354

Постійний діалог відбуватиметься з питань, охоплених Главою 4, Розділу V (Економічне та галузеве співробітництво) цієї Угоди.

ГЛАВА 5 СТАТИСТИКА

Стаття 355

Сторони розвиватимуть і посилюватимуть співробітництво з питань статистики, роблячи таким чином внесок у досягнення довгострокової мети щодо надання вчасних, міжнародно співставних і надійних статистичних даних. Очікується, що стабільна, ефективна та професійно незалежна національна статистична система вироблятиме необхідну для громадян, суб'єктів господарювання й органів управління в Україні та ЄС інформацію, надаючи їм можливість приймати на її основі виважені рішення. Національна статистична система має дотримуватися Фундаментальних принципів ООН щодо офіційної статистики, з урахуванням *acquis* ЄС у сфері статистики, зокрема Кодекс норм європейської статистики, з метою гармонізації національної статистичної системи з європейськими нормами та стандартами. *Acquis* у сфері статистики викладені у Збірнику статистичних вимог, який щорічно оновлюється та який Сторони розглядають у якості додатка до цієї Угоди.

Стаття 356

Співробітництво спрямовуватиметься на:

- a) подальше посилення спроможностей національної статистичної системи, звертаючи особливу увагу на надійну правову базу, належну політику поширення даних і метаданих та зручності для користувачів;
- b) поступову гармонізацію української статистичної системи з Європейською статистичною системою (ЄСС);
- c) налагодження механізмів надання даних ЄС, застосовуючи відповідні міжнародні та європейські методології, зокрема класифікації;
- d) підвищення рівня професійних та управлінських знань і навичок працівників національної статистичної системи з метою створення можливостей для застосування ними європейських статистичних стандартів і підтримки розвитку української статистичної системи;
- e) сприяння обміну досвідом між Сторонами щодо розвитку статистичного ноу-хау;
- f) підтримку впровадження загальної системи управління якістю в усі процеси виробництва та поширення статистичної продукції.

Стаття 357

Сторони співпрацюватимуть в рамках ЄСС, де Евростат є статистичним органом ЄС. Співробітництво, *inter alia*, приділятиме особливу увагу таким сферам:

- a) демографічна статистика, зокрема переписи;
- b) статистика сільського господарства, зокрема сільськогосподарські переписи та статистику навколишнього середовища;
- c) бізнес статистика, зокрема бізнес реєстри та використання адміністративних джерел для статистичних цілей;
- d) енергетика, зокрема енергобаланси;
- e) національні рахунки;

- f) статистика зовнішньої торгівлі;
- g) регіональна статистика;
- h) загальна система управління якістю усіх процесів виробництва та поширення статистичної продукції.

Стаття 358

Сторони, серед іншого, обмінюватимуться інформацією і практичним досвідом, а також розвиватимуть співробітництво із урахуванням досвіду з реформування статистичної системи, вже набутого в рамках різноманітних програм допомоги. Зусилля спрямовуватимуться на подальшу гармонізацію з *acquis* ЄСу галузі статистики на основі національної стратегії розвитку української статистичної системи та з урахуванням розвитку ЄСС. Основна увага у процесі виробництва статистичних даних приділятиметься подальшому розвитку вибірових обстежень, враховуючи потребу зменшення звітного навантаження на респондентів. Дані мають бути прийнятними для розроблення та моніторингу впровадження політики в усіх ключових сферах соціально-економічного життя.

Стаття 359

Постійний діалог відбуватиметься з питань, охоплених у Главі 5 Розділу V (Економічне та галузеве співробітництво) цієї Угоди. По можливості, діяльність, яка здійснюється у рамках Європейської статистичної системи, має бути максимально відкритою для України відповідно до загальних правил участі третіх країн.

ГЛАВА 6 НАВКОЛИШНЄ ПРИРОДНЕ СЕРЕДОВИЩЕ

Стаття 360

Сторони розвиватимуть і зміцнюватимуть співробітництво з питань охорони навколишнього природного середовища, і таким чином сприятимуть реалізації довгострокових цілей сталого розвитку і зеленої економіки. Передбачається, що посилення природоохоронної діяльності матиме позитивні наслідки для громадян і підприємств в Україні та ЄС, зокрема, через покращення системи охорони здоров'я, збереження природних ресурсів, підвищення економічної та природоохоронної ефективності, інтеграції екологічної політики в інші сфери політики держави, а також підвищення рівня виробництва завдяки сучасним технологіям. Співробітництво здійснюватиметься з урахуванням інтересів Сторін на основі рівності та взаємної вигоди, а також беручи до уваги взаємозалежність, яка існує між Сторонами у сфері охорони навколишнього природного середовища, та багатосторонні угоди у цій сфері.

Стаття 361

Співробітництво матиме на меті збереження, захист, поліпшення і відтворення якості навколишнього природного середовища, захист громадського здоров'я, розсудливе та раціональне використання природних ресурсів та заохочення заходів на міжнародному рівні, спрямованих на вирішення регіональних і глобальних проблем навколишнього природного середовища, *inter alia* у таких сферах:

- (a) зміни клімату;
- (b) екологічне управління та горизонтальні питання, зокрема освітню та навчальну підготовку, доступ до інформації з питань навколишнього природного середовища та процесу прийняття рішень;
- (c) якість атмосферного повітря;
- (d) якість водних ресурсів і управління водними ресурсами, зокрема морське середовище;
- (e) управління відходами та ресурсами;
- (f) охорона природи, зокрема збереження і захист біологічного та ландшафтного різноманіття (екомережі);
- (g) промислове забруднення і промислові загрози;
- (h) хімічні речовини;
- (i) генетично-модифіковані організми, в тому числі у сільському господарстві;
- (j) шумове забруднення;
- (k) цивільний захист, зокрема стихійні лиха і антропогенні загрози;
- (l) міське середовище;
- (m) екологічні збори.

Стаття 362

1. Сторони, *inter alia*:

- (b) обмінюватимуться інформацією та досвідом;
- (c) здійснюватимуть спільну дослідницьку діяльність і обмінюватимуться інформацією про екологічно чисті технології;

(d) плануватимуть подолання наслідків стихійних лих та інших надзвичайних ситуацій;

(e) здійснюватимуть спільну діяльність на регіональному та міжнародному рівні, в тому числі згідно з багатосторонніми угодами в сфері охорони навколишнього природного середовища, ратифікованими Сторонами, та спільну діяльність в рамках відповідних агентств, у разі доцільності.

2. Особливу увагу Сторони приділятимуть питанням, що мають транскордонний характер.

Стаття 363

Поступове наближення законодавства України до права та політик ЄС у сфері охорони навколишнього природного середовища здійснюється відповідно до Додатку XXIX до цієї Угоди.

Стаття 364

Співробітництво у сфері цивільного захисту здійснюється шляхом імплементації окремих угод в даній галузі, укладених між Сторонами згідно з відповідними владними повноваженнями та компетенцією ЄС і його держав-членів та у відповідності з правовими процедурами кожної із Сторін. Воно, зокрема, буде спрямоване на:

(a) сприяння взаємній допомозі у випадках надзвичайних ситуацій;

(b) цілодобовий обмін найостаннішими повідомленнями і оновленою інформацією про транскордонні надзвичайні ситуації, зокрема запити та пропозиції щодо допомоги;

(c) оцінки впливу наслідків надзвичайних ситуацій на довкілля;

(d) залучення експертів до участі у специфічних технічних семінарах та симпозіумах з питань цивільного захисту;

(e) залучення, у разі необхідності, спостерігачів під час проведення окремих навчань і тренінгів, що організуються Україною та/або ЄС;

(f) посилення існуючого співробітництва щодо найефективнішого використання наявних потужностей цивільного захисту.

Стаття 365

Співробітництво охоплюватиме, серед іншого, такі цілі:

(a) розвиток всеосяжної стратегії у сфері навколишнього середовища, яка включатиме заплановані інституційні реформи (з визначеними термінами) задля забезпечення виконання і впровадження природоохоронного законодавства; розподіл повноважень природоохоронних органів на національному, регіональному та муніципальному рівнях; процедури прийняття рішень та їх виконання; процедури сприяння інтеграції природоохоронної політики в інші сфери політики держави; визначення необхідних людських і фінансових ресурсів та механізм їх перегляду;

(b) розвиток галузевих стратегій в галузях покращення якості повітря; якості водних ресурсів та їх управління, зокрема морське середовище; управління відходами та ресурсами; захист природи; промислове забруднення та промислові аварії; хімічні речовини, зокрема чітко визначені терміни і основні етапи імплементації, адміністративну відповідальність, а також фінансові стратегії залучення інвестицій в інфраструктуру та технології;

(с) розвиток та імплементація політики з питань зміни клімату, зокрема, як визначено у Додатку ХХХ до цієї Угоди.

Стаття 366

Постійний діалог відбуватиметься з питань, охоплених Главою 6 Розділу V (Економічне та галузеве співробітництво) цієї Угоди.

ГЛАВА 7 ТРАНСПОРТ

Стаття 367

Сторони:

- (а) розширюватимуть і зміцнюватимуть співробітництво в галузі транспорту з метою сприяння розвитку стабільних транспортних систем;
- (б) сприятимуть здійсненню ефективних і безпечних транспортних перевезень, а також інтермодальності та інтероперабельності транспортних систем;
- (с) докладатимуть зусиль для посилення основних транспортних зв'язків між територіями Сторін.

Стаття 368

1. Співробітництво між Сторонами має на меті сприяння реструктуризації та оновленню транспортного сектору України і поступовій гармонізації діючих стандартів та політики з існуючими в ЄС, зокрема впроваджуючи заходи, викладені у Додатку XXXI до цієї Угоди, без порушення зобов'язань, що впливають з окремих транспортних угод, укладених між Сторонами. Реалізація вказаних заходів не суперечитиме правам та обов'язкам Сторін відповідно до міжнародних договорів, учасниками яких вони є, або участі Сторін в міжнародних організаціях.

2. Співробітництво також спрямовуватиметься на покращення руху пасажирів та вантажів, зростання плинності транспортних потоків між Україною, ЄС і третіми країнами регіону за рахунок усунення адміністративних, технічних, прикордонних та інших перешкод, поліпшення транспортної мережі та модернізації інфраструктури, зокрема на головних транспортних осях, які з'єднують Сторони. Це співробітництво включатиме заходи, спрямовані на спрощення перетину кордонів.

3. Співробітництво включатиме обмін інформацією і спільну діяльність:

- на регіональному рівні, зокрема враховуючи та впроваджуючи прогрес, досягнутий в рамках різних регіональних транспортних домовленостей, таких як Транспортна Панель Східного Партнерства, транспортний коридор Європа – Кавказ – Азія (ТРАСЕКА), Бакинський процес та інші транспортні ініціативи;
- на міжнародному рівні, зокрема міжнародні транспортні організації та міжнародні угоди і конвенції, ратифіковані Сторонами; в рамках різних транспортних агентств ЄС.

Стаття 369

Це співробітництво, серед іншого, охоплюватиме такі сфери:

- а) розвиток сталої національної транспортної політики, яка буде охоплювати усі види транспорту, зокрема з метою забезпечення ефективних і безпечних транспортних систем, і сприяти інтеграції ініціатив у сфері транспорту в інші напрямки політики;
- б) розвиток галузевих стратегій на основі національної транспортної політики (зокрема нормативні вимоги щодо модернізації технічного обладнання і транспортних парків для дотримання найвищих міжнародних стандартів) щодо автомобільного,

залізничного, річкового, морського та авіаційного транспорту, а також інтермодальність, враховуючи терміни й основні етапи імплементації, адміністративну відповідальність і фінансові плани;

с) розвиток мультимодальної транспортної мережі, пов'язаної з транс'європейською транспортною мережею (TEN-T) та удосконалення інфраструктурної політики з метою кращого визначення й оцінки інфраструктурних проєктів щодо різних видів транспорту. Розвиток стратегій фінансування, спрямованих на утримання, усунення перешкод у пропускій здатності та розвиток неповної інфраструктури, а також активізацію і сприяння участі приватного сектору в транспортних проєктах відповідно до Додатку ХХХІІ до цієї Угоди ;

д) приєднання до відповідних міжнародних транспортних організацій та угод, зокрема процедури забезпечення суворого застосування та ефективного виконання міжнародних транспортних угод і конвенцій;

е) науково-технічне співробітництво та обмін інформацією для розвитку і удосконалення технологій в галузі транспорту, таких як інтелектуальні транспортні системи;

ф) сприяння використанню інтелектуальних транспортних систем та інформаційних технологій при управлінні і використанні всіх видів транспорту, а також підтримка інтермодальності та співробітництва у використанні космічних систем і впровадженні комерційних рішень, що полегшують транспортні перевезення.

Стаття 370

Постійний діалог відбуватиметься з питань, охоплених Главою 7 Розділу V (Економічне та галузеве співробітництво) цієї Угоди.

ГЛАВА 8 КОСМОС

Стаття 371

1. Сторони сприятимуть розвитку взаємовигідного співробітництва у сфері цивільних космічних досліджень та використання космічного простору, зокрема, на наступних напрямках:

- a) глобальні навігаційні супутникові системи;
- b) спостереження Землі та глобальний моніторинг;
- c) космічна наука та дослідження;
- d) прикладні космічні технології, зокрема пускові технології та технології ракетних двигунів.

2. Сторони заохочуватимуть та сприятимуть обміну досвідом щодо політики у галузі космосу, адміністрації та правових аспектів, а також щодо промислової реструктуризації та комерціалізації космічних технологій.

Стаття 372

1. Співробітництво включатиме обмін інформацією щодо політики та програм Сторін та відповідних можливостей для співробітництва і спільних проектів, зокрема участь українських підприємств та організацій у відповідних космічних та транспортних напрямках наступної Рамкової програми Європейського Співтовариства з досліджень та інновацій «Горизонт 2020».

2. Сторони заохочуватимуть та підтримуватимуть обмін науковцями та створення відповідних мереж.

3. Співробітництво також може включати обмін досвідом у сфері управління космічними дослідженнями та науковими установами, а також створення сприятливих умов проведення досліджень та впровадження нових технологій і належного захисту відповідних прав інтелектуальної, промислової та комерційної власності.

Стаття 373

Постійний діалог відбуватиметься з питань, охоплених Главою 8 Розділу V (Економічне та галузеве співробітництво) цієї Угоди, зокрема у відповідних випадках координацію та співробітництво з Європейським космічним агентством з цих та інших відповідних актуальних тем.

ГЛАВА 9 СПІВРОБІТНИЦТВО У СФЕРІ НАУКИ ТА ТЕХНОЛОГІЙ

Стаття 374

Сторони розвиватимуть та посилюватимуть наукове та технологічне співробітництво як з метою наукового розвитку як такого, так зміцнення свого наукового потенціалу для вирішення національних та глобальних викликів. Сторони докладатимуть зусиль для досягнення прогресу в набутті наукових та технологічних знань, важливих для забезпечення сталого економічного розвитку, шляхом розвитку дослідницьких потужностей та людського потенціалу. Накопичення та обмін науковою інформацією сприятимуть підвищенню конкурентоспроможності Сторін шляхом розширення можливостей їх економіки щодо набуття та використання знань для комерціалізації нових продуктів та послуг. В кінцевому рахунку, Сторони розвиватимуть свій науковий потенціал з метою дотримання глобальної відповідальності та зобов'язань у таких сферах як охорона здоров'я, захист навколишнього середовища, зокрема зміни клімату та інші глобальні виклики.

Стаття 375

1. Співробітництво ураховуватиме діючі рамки співробітництва, встановлені Угодою про співробітництво у сфері науки і технологій між Україною та Європейським Співтовариством, а також мету України до поступового наближення до політики та права ЄС у сфері науки і технологій.
2. Співробітництво між Сторонами спрямовуватиметься на сприяння залученню України до Європейського дослідницького простору.
3. Таке співробітництво сприятиме Україні у підтримці реформування та реорганізації системи управління науковою сферою та дослідницьких установ (зокрема розвиток її потенціалу щодо розвитку науки і технологій) з метою сприяння розвитку конкурентоспроможної економіки та суспільства, що базується на знаннях.

Стаття 376

Співробітництво забезпечуватиметься, зокрема, шляхом:

- a) обміну інформацією щодо політики Сторін у сфері науки та технологій;
- b) участі у наступній Рамковій програмі Європейського Співтовариства (ЄС) з досліджень та інновацій «Горизонт 2020»;
- c) спільної реалізації наукових програм та дослідницької діяльності;
- d) спільного дослідження діяльності, спрямованої на заохочення наукового прогресу, трансферу технологій та ноу-хау;
- e) навчання шляхом реалізації програм обміну для дослідників та спеціалістів;
- f) організації спільних заходів щодо наукового та технологічного розвитку;
- g) вжиття заходів, спрямованих на розвиток сприятливих умов для проведення досліджень та впровадження нових технологій, а також належного захисту інтелектуальної власності результатів досліджень;
- h) активізації регіонального та іншого міжнародного співробітництва, зокрема в Чорноморському контексті та в рамках багатосторонніх організацій, таких як

Організація Об'єднаних Націй з питань освіти, науки і культури (ЮНЕСКО), Організація економічного співробітництва і розвитку (ОЕСР) та Групи 8 (G8), а також в контексті багатосторонніх угод, таких як Рамкова конвенція ООН про зміну клімату 1992 року ;

- i) обміну досвідом у сфері управління науково-дослідними установами з метою розвитку та покращання їхніх спроможностей щодо здійснення та участі у наукових дослідженнях.

Стаття 377

Постійний діалог відбуватиметься з питань, охоплених Главою 9 Розділу V (Економічне та галузеве співробітництво) цієї Угоди.

ГЛАВА 10 ПОЛІТИКА У СФЕРІ ПРОМИСЛОВОСТІ ТА ПІДПРИЄМНИЦТВА

Стаття 378

Сторони розвиватимуть та зміцнюватимуть співробітництво з питань політики у сфері промисловості та підприємництва, і, таким чином, поліпшуватимуть умови для підприємницької діяльності для всіх суб'єктів господарювання з особливою увагою до малих та середніх підприємств (МСП). Поглиблене співробітництво має покращити адміністративну структуру та нормативно-правову базу для українських і європейських суб'єктів господарювання в Україні та ЄС та повинно базуватися на політиці ЄС щодо розвитку малого і середнього підприємництва та промисловості з урахуванням визнаних на міжнародному рівні принципів та практики у цих сферах.

Стаття 379

З цією метою Сторони співпрацюють задля:

- a) впровадження стратегій розвитку МСП, що базуватимуться на принципах Європейської хартії малих підприємств, та проведення моніторингу процесу імплементації шляхом щорічного звітування та діалогу. Таке співробітництво також передбачатиме особливу увагу до мікропідприємств та підприємств ремісницького типу, які є надзвичайно важливим елементом економіки України та ЄС;
- b) створення кращих рамкових умов через обмін інформацією та передовим досвідом, і таким чином сприяння підвищенню конкурентоспроможності. Це співробітництво включатиме управління структурними змінами (реструктуризацією), а також управління в галузі охорони довкілля та енергетики, зокрема з питань енергоефективності та чистого виробництва;
- c) спрощення та раціоналізації нормативно-правових актів та практики із окремим акцентом на обміні провідним досвідом з питань нормативно-правових методів, зокрема принципи ЄС;
- d) сприяння розвитку інноваційної політики шляхом обміну інформацією та передовим досвідом щодо комерціалізації науково-дослідних та проектно-конструкторських робіт (зокрема механізми підтримки започаткування підприємницької діяльності, пов'язаної з використанням технологій), кластерний розвиток та доступ до фінансових ресурсів;
- e) сприяння розширенню контактів між приватними підприємствами України та ЄС та між цими підприємствами і органами влади України та ЄС;
- f) підтримки вжиття заходів щодо стимулювання експорту в Україні;
- g) сприяння модернізації та реструктуризації окремих галузей промисловості України та ЄС.

Стаття 380

Постійний діалог відбуватиметься з питань, охоплених Главою 10 Розділу V (Економічне та галузеве співробітництво) цієї Угоди. У ньому братимуть участь представники бізнесу України та ЄС.

ГЛАВА 11 СПІВРОБІТНИЦТВО У ВИДОБУВНІЙ ТА МЕТАЛУРГІЙНІЙ ГАЛУЗІ

Стаття 381

Сторони розвиватимуть та поглиблюватимуть співробітництво у сфері видобувної промисловості та металургії з метою сприяння взаєморозумінню, покращанню умов для підприємництва, обміну інформацією та співробітництва щодо неенергетичних аспектів згаданих сфер, пов'язаних, зокрема, із видобутком руд металів та промислових мінералів. Це співробітництво відбуватиметься без впливу на статтю 339 цієї Угоди щодо вугілля.

Стаття 382

Для реалізації зазначеного Сторони співпрацюють з метою:

- a) обміну інформацією стосовно становища їхніх видобувної та металургійної промисловостей;
- b) обміну інформацією щодо перспектив розвитку видобувної та металургійної галузей промисловості України та ЄС стосовно споживання, виробництва та прогнозування розвитку ринків;
- c) обміну інформацією стосовно заходів, яких вживають Сторони з метою прискорення процесу реструктуризації даних галузей;
- d) обміну інформацією та передовим досвідом стосовно сталого розвитку видобувної та металургійної галузей промисловості в Україні та ЄС.

ГЛАВА 12 ФІНАНСОВІ ПОСЛУГИ*

Стаття 383

Визнаючи важливість ефективної системи правил та практики їхньої реалізації у сфері фінансових послуг для становлення повноцінної ринкової економіки та з метою сприяння торговельному обміну між Сторонами, Сторони домовляються співпрацювати у сфері фінансових послуг відповідно до таких цілей:

- a) підтримка процесу адаптації регулювання фінансових послуг до потреб відкритої ринкової економіки;
- b) забезпечення ефективного та належного захисту інвесторів та інших споживачів фінансових послуг;
- c) сприяння стабільності та цілісності світової фінансової системи;
- d) підтримка співробітництва між різними учасниками фінансової системи, зокрема регуляторні та наглядові органи;
- e) забезпечення незалежного та ефективного нагляду.

Стаття 384

1. Сторони заохочуватимуть співробітництво між відповідними регуляторними та наглядовими органами, зокрема обмін інформацією і досвідом щодо фінансових ринків та інші подібні заходи.

2. Особлива увага приділятиметься розвитку адміністративного потенціалу зазначених органів, зокрема через обмін персоналом та спільне навчання.

Стаття 385

Сторони сприятимуть поступовому наближенню до визнаних міжнародних стандартів щодо регулювання і нагляду у сфері фінансових послуг. Відповідні акти права ЄС у галузі фінансових послуг містяться у Главі 6 (Заснування підприємницької діяльності, торгівля послугами, електронна торгівля) Розділу IV (Торгівля та питання, пов'язані з торгівлею) цієї Угоди.

Стаття 386

Постійний діалог відбуватиметься з питань, охоплених Главою 12 Розділу V (Економічне та галузеве співробітництво) цієї Угоди.

ГЛАВА 13
ЗАКОНОДАВСТВО ПРО ЗАСНУВАННЯ ТА ДІЯЛЬНІСТЬ КОМПАНІЙ,
КОРПОРАТИВНЕ УПРАВЛІННЯ, БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК ТА АУДИТ

Стаття 387

1. Визнаючи важливість комплексного застосування ефективних правил та методики у сферах законодавства щодо заснування та діяльності компаній, корпоративного управління, а також щодо бухгалтерського обліку та аудиту, з метою створення повноцінно функціонуючої ринкової економіки та задля стимулювання торгівлі, Сторони погоджуються співпрацювати:

а) з питань захисту прав акціонерів, кредиторів та інших заінтересованих сторін відповідно до вимог ЄС у цій сфері, згідно з Додатком XXXIII до цієї Угоди ;

б) щодо впровадження на національному рівні відповідних міжнародних стандартів та поступового наближення до права ЄС у сфері бухгалтерського обліку та аудиту, згідно з Додатком XXXIV до цієї Угоди ;

с) з питань подальшого розвитку політики корпоративного управління відповідно до міжнародних стандартів, а також поступового наближення до правил та рекомендацій ЄС у цій сфері, згідно з Додатком XXXV до цієї Угоди.

2. Сторони спрямовують свою діяльність на обмін інформацією та досвідом щодо існуючих систем та відповідних нововведень в зазначених сферах. Окрім того, Сторони намагатимуться покращити обмін інформацією між національним реєстром України та бізнес реєстрами держав-членів ЄС.

Стаття 388

Постійний діалог відбуватиметься з питань, охоплених Главою 13 Розділу V (Економічне та галузеве співробітництво) цієї Угоди.

ГЛАВА 14 ІНФОРМАЦІЙНЕ СУСПІЛЬСТВО

Стаття 389

Сторони зміцнюють своє співробітництво щодо розвитку інформаційного суспільства на користь приватних осіб і бізнесу через забезпечення загальнодоступності інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) та через кращу якість послуг за доступними цінами. Це також полегшить доступ до ринків послуг електронних комунікацій, що сприятиме конкуренції та надходженню інвестицій в галузь.

Стаття 390

Співробітництво має на меті імплементацію національних стратегій інформаційного суспільства, розвиток всеохоплюючої нормативно-правової бази для електронних комунікацій та розширення участі України у дослідницькій діяльності ЄС у сфері ІКТ.

Стаття 391

Співробітництво охоплює наступні сфери:

- a) Сприяння широкосмуговому доступу, поліпшення безпеки мереж та широкому використанню ІКТ приватними особами, бізнесом та адміністративними органами шляхом розвитку локальних ресурсів Інтернет і впровадження он-лайн послуг, зокрема електронного бізнесу, електронного уряду, електронної охорони здоров'я і електронного навчання;
- b) Координація політик у галузі електронних комунікацій з метою оптимального використання радіо спектру і забезпечення функціональної сумісності мереж України та ЄС;
- c) Посилення незалежності та адміністративної спроможності національного регулятора у галузі зв'язку з метою забезпечення його здатності вживати відповідні регуляторні заходи та впроваджувати свої рішення і всі відповідні норми, а також гарантування добросовісної конкуренції на ринках. Національний регулятор у галузі зв'язку повинен співпрацювати з органом з питань конкуренції щодо моніторингу цих ринків;
- d) Сприяння спільним проектам досліджень у сфері ІКТ в межах наступної Рамкової програми Європейського Співтовариства з досліджень та інновацій «Горизонт 2020».

Стаття 392

Сторони обмінюватимуться інформацією, найкращими методами та досвідом здійснюють спільні заходи з метою розвитку всеохоплюючої нормативно-правової бази та забезпечення ефективного функціонування та неспотвореної конкуренції на ринках електронних комунікацій.

Стаття 393

Сторони заохочуватимуть співробітництво між Національним регулятором в галузі зв'язку України та національними регуляторами ЄС.

Стаття 394

1. Сторони сприятимуть поступовому наближенню до права і нормативно-правової бази ЄС у галузі регулювання інформаційного суспільства і електронних комунікацій.
2. Відповідні положення, а також *acquis* ЄС щодо інформаційного суспільства і електронних комунікацій, визначені у Доповненні XVII-3 (Правила, що застосовуються до телекомунікаційних послуг) до Глави 6 (заснування, торгівля послугами, електронна торгівля) Розділу IV (Торгівля і питання, пов'язані з торгівлею) цієї Угоди.

Стаття 395

Постійний діалог відбуватиметься з питань, охоплених Главою 14 Розділу V (Економічне та галузеве співробітництво) цієї Угоди.

ГЛАВА 15 ПОЛІТИКА З ПИТАНЬ АУДІОВІЗУАЛЬНОЇ ГАЛУЗІ

Стаття 396

1. Сторони здійснюватимуть співробітництво задля просування аудіовізуальної галузі в Європі та заохочення спільного виробництва у галузі кінематографії та телебачення.
2. Співробітництво, окрім усього іншого, може включати питання підготовки журналістів та інших працівників медіа сфери, як друкованих, так і електронних видань, а також питання підтримки засобів масової інформації (громадських і приватних), з метою посилення їхньої незалежності, професіоналізму та зв'язків з іншими європейськими ЗМІ відповідно до європейських стандартів, зокрема стандартів Ради Європи.

Стаття 397

Поступове наближення до права та європейської нормативно-правової бази ЄС, а також міжнародних правових документів у сфері політики з питань аудіовізуальної галузі буде здійснюватися, зокрема, як визначено у Додатку XXXVI до цієї Угоди.

Стаття 398

Постійний діалог відбуватиметься з питань, охоплених Главою 15 Розділу V (Економічне та галузеве співробітництво) цієї Угоди.

ГЛАВА 16 ТУРИЗМ

Стаття 399

Сторони співпрацюватимуть у галузі туризму з метою зміцнення розвитку конкурентоспроможної туристичної галузі, як генератора економічного зростання та стимулювання економіки, зайнятості та валютних надходжень.

Стаття 400

1. Співробітництво на двосторонньому, регіональному та європейському рівнях базуватиметься на наступних принципах:

- a) Повага самобутності та інтересів місцевих громад, особливо у сільській місцевості;
- b) Важливість культурної спадщини;
- c) Чітка взаємодія між туризмом та захистом навколишнього середовища.

2. Відповідні положення стосовно туроператорів зазначені у Главі 6: Заснування компаній, торгівля послугами, електронна торгівля Розділу IV (Торгівля і питання, пов'язані з торгівлею) цієї Угоди. Відповідні положення стосовно переміщення осіб зазначені у статті 19 цієї Угоди.

Стаття 401

Співробітництво зосереджується на наступних напрямках:

- a) Обмін інформацією, найкращими практиками, досвідом та передача «ноу-хау», зокрема інноваційні технології;
- b) Встановлення стратегічного партнерства між державними, приватними та суспільними інтересами з метою забезпечення сталого розвитку туризму;
- c) Просування та розвиток туристичних продуктів і ринків, інфраструктури, людських ресурсів та інституційних структур;
- d) Розвиток та імплементація ефективних політик і стратегій, зокрема відповідні правові, адміністративні та фінансові аспекти;
- e) Навчання спеціалістів з туризму, а також нарощення потенціалу в галузі туризму з метою підвищення стандартів якості надання туристичних послуг;
- f) Розвиток і сприяння туризму на базі місцевих громад.

Стаття 402

Постійний діалог відбуватиметься з питань, охоплених Главою 16 Розділу V (Економічне та галузеве співробітництво) цієї Угоди.

ГЛАВА 17 СІЛЬСЬКЕ ГОСПОДАРСТВО ТА РОЗВИТОК СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ

Стаття 403

Сторони співпрацюватимуть задля сприяння розвитку сільського господарства та сільських територій, зокрема шляхом поступового зближення політик та законодавства.

Стаття 404

Співробітництво між Сторонами у сфері сільського господарства та розвитку сільських територій охоплюватиме, серед іншого, наступні сфери:

- a. сприяння взаємному розумінню політик у сфері сільського господарства та розвитку сільських територій;
- b. посилення адміністративних спроможностей на центральному та місцевому рівнях щодо планування, оцінки та реалізації політики;
- c. заохочення сучасного та сталого сільськогосподарського виробництва, із урахуванням необхідності захисту навколишнього середовища та тварин, зокрема поширення застосування методів органічного виробництва та використання біотехнологій, серед іншого шляхом впровадження найкращих практик у цих сферах;
- d. обмін знаннями та найкращими практиками щодо політики розвитку сільських територій з метою сприяння економічному добробуту сільських громад;
- e. покращання конкурентоспроможності сільськогосподарського сектора та ефективності і прозорості ринків, а також умов для інвестування;
- f. поширення знань шляхом проведення навчальних та інформаційних заходів;
- g. сприяння інноваціям шляхом проведення досліджень та просування системи дорадництва до сільськогосподарських виробників;
- h. посилення гармонізації з питань, які обговорюються в рамках міжнародних організацій;
- i. обмін найкращими практиками щодо механізмів підтримки політики у сфері сільського господарства та розвитку сільських територій;
- j. заохочення політики якості сільськогосподарської продукції у сферах стандартів продукції, вимог щодо виробництва та схем якості.

Стаття 405

З метою здійснення вищезазначеного співробітництва, без будь-якої шкоди для Частини IV «Торгівля і питання, пов'язані з торгівлею» цієї Угоди, Сторони підтримуватимуть поступове наближення та гармонізацію з відповідним правом та регуляторними стандартами ЄС, зокрема з тими, що визначені у Додатку XXXVII до цієї Угоди.

Стаття 406

Постійний діалог відбуватиметься з питань, охоплених Главою 17 Розділу V (Економічне та галузеве співробітництво) цієї Угоди.

ГЛАВА 18 ПОЛІТИКА У ГАЛУЗІ РИБАЛЬСТВА ТА МОРСЬКА ПОЛІТИКА

Частина 1 Політика у галузі рибальства

Стаття 407

1. Сторони співпрацюватимуть у наступних взаємовигідних сферах спільного інтересу в галузі рибальства, зокрема збереження та управління водними живими ресурсами, інспектування та контролю, збору даних та боротьби з незаконним, непідзвітним та нерегульованим рибальством.

2. Це співробітництво включатиме повагу до їх міжнародних зобов'язань, що стосуються управління та збереження водних живих ресурсів.

Стаття 408

Сторони здійснюватимуть спільні заходи, обмінюватимуться інформацією та надаватимуть одна одній підтримку з метою заохочення:

- a) належного управління та найкращих практик в управлінні рибальством з метою забезпечення збереження та управління рибними запасами у спосіб, який забезпечує сталість таких запасів та ґрунтується на екосистемному підході;
- b) відповідального рибальства та управління рибним господарством, які відповідають принципам сталого розвитку, задля збереження рибних запасів та екосистем у здоровому стані;
- c) співробітництва у рамках регіональних організацій з управління рибальством (РОУР).

Стаття 409

З урахуванням положень статті 408 цієї Угоди та беручи до уваги найкращий науковий досвід Сторони зміцнюватимуть співробітництво та координацію своєї діяльності у галузі управління та збереження водних живих ресурсів у Чорному морі. Сторони заохочуватимуть ширше міжнародне співробітництво у Чорному морі з метою розвитку відносин в межах відповідних РОУР.

Стаття 410

Сторони підтримуватимуть ініціативи, такі як взаємний обмін досвідом та надання підтримки, з метою забезпечення впровадження політики сталого рибальства, що оснований на пріоритетних напрямках в *acquis* ЄС у цій сфері, зокрема:

- a) управління водними живими ресурсами, рибальськими зусиллями та технічними заходами;
- b) перевірку та контроль рибальської діяльності шляхом використання необхідного обладнання для спостереження, зокрема систему моніторингу суден, так само, як і розбудову відповідних адміністративних та судових структур, здатних застосовувати належні заходи;
- c) узгоджений збір даних про вилов, вивантаження, флот, біологічних та економічних даних;

- d) управління риболовними потужностями, в тому числі функціонуючим реєстром риболовного флоту;
- e) вдосконалення ефективності ринків, зокрема шляхом просування організацій виробників, надання інформації споживачам, стандартів розміщення на ринку та простежуваності;
- f) розвиток структурної політики у секторі рибальства, з особливою увагою до сталого розвитку прибережних спільнот.

Частина 2 **Морська політика**

Стаття 411

Беручи до уваги співробітництво у сферах рибальства, транспорту, охорони навколишнього середовища та в інших політиках, дотичних до морської, Сторони також розвиватимуть співробітництво щодо інтегрованої морської політики, зокрема шляхом:

- a) просування інтегрованого підходу до морських справ, належного управління та обміну найкращими практиками використання морського простору;
- b) створення рамок розв'язання суперечностей між конкуруючими видами діяльності людини та управління їх впливом на морське довкілля шляхом підтримки планування морського простору як інструменту, який сприяє покращенню процесу ухвалення рішень;
- c) підтримки сталого розвитку прибережних регіонів та морської промисловості як рушія економічного зростання та зайнятості, в тому числі шляхом обміну найкращим досвідом;
- d) підтримки стратегічних альянсів між галузями морської промисловості, службами, науковими інституціями, які спеціалізуються на морських та морегосподарських дослідженнях, включно зі створенням міжгалузевих морегосподарських кластерів;
- e) докладання зусиль для покращення морської безпеки та заходів безпеки на морі, удосконалення транскордонного та міжгалузевого морського нагляду, спрямованого на вирішення зростаючих ризиків, спричинених інтенсивним морським рухом, робочими викидами суден, нещасними випадками на морі та незаконною діяльністю, базуючись на досвіді Координаційного та інформаційного центру в Бургасі;
- f) встановлення регулярного діалогу та сприяння різноманітним мережам між заінтересованими сторонами.

Стаття 412

Це співробітництво включатиме:

- a) обмін інформацією, найкращими практиками, досвідом та передача морського «ноу-хау», зокрема інноваційні технології у морській галузі;
- b) обмін інформацією та найкращими практиками щодо можливостей фінансування проектів, в тому числі державно-приватне партнерство;
- c) посилення співробітництва між Сторонами в рамках відповідних міжнародних морських форумів.

Частина 3 **Постійний діалог з питань рибальства та морської політики**

Стаття 413

Постійний діалог між Сторонами відбуватиметься з питань, охоплених Частинами 1 і 2 Глави 18 Розділу V (Економічне та галузеве співробітництво) цієї Угоди.

ГЛАВА 19 РІКА ДУНАЙ

Стаття 414

Беручи до уваги транскордонний характер басейну ріки Дунайта його історичну важливість для прибережних спільнот, Сторони:

а) сприятимуть виконанню Україною та державами-членами ЄС їх міжнародних зобов'язань у сферах судноплавства, рибальства, захисту навколишнього середовища, зокрема водних екосистем, зокрема збереження живих водних ресурсів з метою досягнення сприятливого екологічного стану, а також за іншими відповідними напрямками людської діяльності;

б) підтримуватимуть, де це потрібно, ініціативи з розвитку двосторонніх та багатосторонніх угод та домовленостей, з метою заохочення сталого розвитку, та звертаючи особливу увагу на дотримання традиційного способу життя прибережних громад та ведення економічної діяльності шляхом комплексного використання басейну ріки Дунай.

ГЛАВА 20 ЗАХИСТ ПРАВ СПОЖИВАЧІВ

Стаття 415

Сторони співпрацюють з метою забезпечення високого рівня захисту прав споживачів та досягнення сумісності між їхніми системами захисту прав споживачів.

Стаття 416

З метою досягнення зазначених цілей таке співробітництво, зокрема, включає:

- a) сприяння обміну інформацією щодо систем захисту прав споживачів;
- b) застосування експертизи щодо правового та технічного потенціалу у цій сфері з метою посилення відповідних систем законодавства та ринкового нагляду;
- c) удосконалення інформації, що надається споживачам;
- d) навчання представників органів влади та інших представників інтересів споживачів;
- e) заохочення розвитку незалежних асоціацій споживачів та контактів між представниками споживачів.

Стаття 417

Україна поступово наближає своє законодавство до *acquis* ЄС відповідно до Додатку XXXVIII до цієї Угоди, при цьому уникаючи створення бар'єрів у торгівлі.

Стаття 418

Постійний діалог відбуватиметься з питань, охоплених Главою 20 Розділу V (Економічне та галузеве співробітництво) цієї Угоди.

ГЛАВА 21 СПІВРОБІТНИЦТВО У ГАЛУЗІ ЗАЙНЯТОСТІ, СОЦІАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ ТА РІВНИХ МОЖЛИВОСТЕЙ

Стаття 419

Беручи до уваги положення Глави 13 (Торгівля і сталий розвиток) Розділу IV (Торгівля і питання, пов'язані з торгівлею) цієї Угоди, Сторони посилюють діалог та співробітництво щодо забезпечення гідної праці, політики зайнятості, безпечних та здорових умов праці, соціального діалогу, соціального захисту, соціального залучення, гендерної рівності та недискримінації.

Стаття 420

Співробітництво в сферах, визначених у статті 419 цієї Угоди, передбачає досягнення таких цілей:

- a) покращання якості людського життя;
- b) протистояння спільним викликам, таким як глобалізація та демографічні зміни;
- c) збільшення кількості та покращення якості робочих місць з гідними умовами праці;
- d) сприяння розвитку соціальної та юридичної справедливості у контексті реформування ринку праці;
- e) сприяння створенню на ринку праці таких умов, які б поєднували гнучкість та захищеність;
- f) сприяння впровадженню активних заходів на ринку праці та підвищення ефективності служб зайнятості з метою задоволення потреб на ринку праці;
- g) стимулювання розвитку ринків праці, що сприяють залученню малозабезпечених осіб;
- h) зменшення об'ємів неформальної економіки шляхом трансформації нелегальної зайнятості;
- i) покращання рівня забезпечення охорони здоров'я та безпечних умов праці, зокрема шляхом проведення навчання та тренінгів з питань охорони здоров'я та безпеки праці, сприяння реалізації превентивних заходів, попередження ризиків великих аварій та управління токсичними хімічними речовинами, а також обмін практикою та результатами досліджень в даній сфері;
- j) посилення рівня соціального захисту та модернізація системи соціального захисту, зокрема, щодо її якості, доступності та фінансової стабільності;
- k) скорочення бідності та посилення соціальної єдності;
- l) забезпечення гендерної рівності та рівних можливостей для чоловіків та жінок у сфері зайнятості, освіти та навчання, економічної та суспільної діяльності, а також у процесі прийняття рішень;
- m) боротьба з дискримінацією в усіх її формах та проявах;
- n) посилення можливостей соціальних партнерів та сприяння соціальному діалогу.

Стаття 421

Сторони сприяють залученню усіх причетних сторін, зокрема, соціальних партнерів та організацій громадянського суспільства, у контексті впровадження реформ в Україні та співробітництва між Сторонами згідно з цією Угодою.

Стаття 422

Сторони сприяють встановленню корпоративної соціальної відповідальності та звітності, а також заохочують ведення соціально відповідальної господарської діяльності, яка пропагується Глобальним договором ООН 2000 року, Тристоронньою декларацією МОП щодо засад, котрі стосуються багатонаціональних корпорацій та соціальної політики 1977 року, зі змінами і доповненнями, внесеними у 2006 році, та Керівними принципами ОЕСР для багатонаціональних підприємств 1976 року, зі змінами і доповненнями, внесеними у 2000 році.

Стаття 423

Сторони докладатимуть зусиль для посилення співробітництва в сфері зайнятості та соціальної політики в рамках усіх відповідних регіональних, багатосторонніх та міжнародних форумів і організацій.

Стаття 424

Україна забезпечуватиме поступове наближення до права, стандартів та практики ЄС у сфері зайнятості, соціальної політики та рівних можливостей, як зазначено у Додатку XXXIX до цієї Угоди.

Стаття 425

Постійний діалог відбуватиметься з питань, охоплених Главою 21 Розділу V (Економічне та галузеве співробітництво) цієї Угоди.

ГЛАВА 22 ГРОМАДСЬКЕ ЗДОРОВ'Я

Стаття 426

Сторони розвивають співробітництво в галузі охорони здоров'я з метою підвищення рівня його безпеки та захисту здоров'я людини як передумови сталого розвитку та економічного зростання.

Стаття 427

1. Співробітництво, зокрема, охоплює такі сфери:

а) зміцнення системи охорони здоров'я України та її потенціалу, зокрема, шляхом впровадження реформ, подальшого розвитку первинної медико-санітарної допомоги та навчання персоналу;

б) попередження і контроль над інфекційними хворобами, такими як ВІЛ/СНІД та туберкульоз, підвищення готовності до ризику спалахів високо патогенних хвороб та імплементація Міжнародних медико-санітарних правил;

с) попередження та контроль за неінфекційними хворобами шляхом обміну інформацією та кращими практиками, пропагування здорового способу життя, визначення основних детермінант здоров'я та проблем в галузі охорони здоров'я, таких як здоров'я матері і дитини, психічне здоров'я, алкогольна, наркотична та тютюнова залежність, зокрема імплементацію Рамкової конвенції з контролю над тютюном 2003 року ;

д) якість та безпечність субстанцій людського походження, таких як кров, тканини та клітини;

е) інформація та знання в галузі охорони здоров'я, зокрема, керуючись підходом «охорона здоров'я у всіх політиках держави».

2. З цією метою Сторони обмінюються інформацією та найкращими практиками, і здійснюють інші спільні заходи, в тому числі в рамках підходу «охорона здоров'я у всіх політиках» та поступової інтеграції України в європейські мережі охорони здоров'я.

Стаття 428

Україна поступово наближуватиме своє законодавство та практики до принципів права ЄС, зокрема у сфері інфекційних хвороб, служби крові, трансплантації тканин і клітин, а також тютюну. Перелік відповідних актів права ЄС визначено у Додатку XL до цієї Угоди.

Стаття 429

Постійний діалог відбуватиметься з питань, охоплених Главою 22 Розділу V (Економічне та галузеве співробітництво) цієї Угоди.

ГЛАВА 23 ОСВІТА ТА НАВЧАННЯ, МОЛОДЬ

Стаття 430

Повною мірою поважаючи обов'язки Сторін щодо змісту навчання та організації освітніх систем, а також їх культурне та мовне розмаїття, Сторони сприяють розвитку співробітництва в галузі освіти, навчання та молодіжної політики з метою покращання взаєморозуміння, активізації міжкультурного діалогу та посилення знань щодо відповідних культур.

Стаття 431

Сторони докладають зусилля для активізації співробітництва в галузі вищої освіти, зокрема, з метою:

- a) реформування та модернізації систем вищої освіти;
- b) сприяння зближенню у сфері вищої освіти, яке відбувається в рамках Болонського процесу;
- c) підвищення якості та релевантності вищої освіти;
- d) поглиблення співробітництва між вищими навчальними закладами;
- e) розширення можливостей вищих навчальних закладів;
- f) активізації мобільності студентів та викладачів; увага надаватиметься співробітництву в галузі освіти з метою спрощення доступу до вищої освіти.

Стаття 432

Сторони здійснюють заходи, спрямовані на активізацію обміну інформацією, практикою та досвідом, для заохочення більш тісного співробітництва в галузі професійно-технічної освіти та навчання, зокрема з метою:

- a) розвитку систем професійно-технічної освіти та навчання, подальшого підвищення кваліфікації упродовж трудової діяльності/життя, що відповідає реаліям в контексті змін на ринку праці;
- b) створення національних механізмів з метою покращення прозорості та визнання кваліфікацій та компетенцій, використовуючи, по можливості, досвід ЄС.

Стаття 433

Сторони вивчають можливості розвитку співробітництва в інших сферах, таких як середня освіта, дистанційне навчання та освіта протягом життя.

Стаття 434

Сторони погоджуються заохочувати поглиблення співробітництва та обмін досвідом в галузі молодіжної політики та неформальної освіти для молоді, що спрямовано на:

- a) сприяння інтеграції молоді в суспільство загалом, заохочуючи її активну громадську позицію та ініціативність;
- b) сприяння молоді в отриманні знань, навичок та професійних умінь поза освітньою системою, зокрема волонтерство, та визнання цінності такого досвіду;

- с) активізацію співробітництва з третіми країнами;
- д) розвиток співробітництва між молодіжними організаціями в Україні, в ЄС та в його державах-членах;
- е) просування здорового способу життя, з особливим акцентом на молоді.

Стаття 435

Сторони здійснюють співробітництво, беручи до уваги положення рекомендацій, перелічених у Додатку ХІІ до цієї Угоди.

Стаття 436

Постійний діалог відбуватиметься з питань, охоплених Главою 23 Розділу V (Економічне та галузеве співробітництво) цієї Угоди.

ГЛАВА 24 КУЛЬТУРА

Стаття 437

Сторони докладають зусилля для сприяння співробітництву у галузі культури з метою покращання взаєморозуміння та розширення культурних обмінів, а також мобільності об'єктів мистецтва та митців України та ЄС.

Стаття 438

Сторони заохочують міжкультурний діалог між індивідуумами та організаціями, які представляють інтереси громадянського суспільства та культурних інституцій України та ЄС.

Стаття 439

Сторони тісно співпрацюють в рамках відповідних міжнародних форумів/організацій, зокрема ЮНЕСКО та Раду Європи, з метою, окрім іншого, розвитку культурного розмаїття, збереження і поцінування культурної та історичної спадщини.

Стаття 440

Сторони докладають зусилля для розвитку постійного діалогу у галузі культури з метою сприяння розвитку культурної індустрії в ЄС та Україні. Задля досягнення цієї мети Сторони впроваджують належним чином положення Конвенції ЮНЕСКО про охорону та заохочення розмаїття форм культурного самовираження 2005 року.

ГЛАВА 25 СПІВРОБІТНИЦТВО У СФЕРІ СПОРТУ ТА ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ

Стаття 441

1. Сторони співпрацюють у галузі спорту та фізичної культури з метою сприяння розвитку здорового способу життя серед людей різного віку, просування соціальних функцій та освітніх цінностей спорту, а також боротьби із загрозами для спорту, такими як допінг, договірні матчі, расизм та насильство.
2. Співробітництво, зокрема, включає обмін інформацією та провідним досвідом за наступними напрямками:
 - a) популяризація фізичної культури і спорту через освітню систему у взаємодії з державними установами та недержавними організаціями;
 - b) заняття спортом та фізична культура як спосіб сприяння здоровому способу життя та загальному процвітанню;
 - c) підвищення рівня національної компетенції та удосконалення системи кваліфікацій у галузі спорту;
 - d) інтеграція людей з розумовими та фізичними вадами через заняття спортом;
 - e) боротьба із допінгом;
 - f) боротьба з договірними матчами;
 - g) безпека під час великих міжнародних спортивних подій.

Стаття 442

Постійний діалог відбуватиметься з питань, охоплених Главою 25 Розділу V (Економічне та галузеве співробітництво) цієї Угоди.

ГЛАВА 26 СПІВРОБІТНИЦТВО З ПИТАНЬ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

Стаття 443

Сторони заохочують співробітництво з питань громадянського суспільства з метою досягнення наступних цілей:

- a) посилення контактів та взаємного обміну досвідом між всіма секторами громадянського суспільства в державах-членах ЄС та в Україні;
- b) залучення організацій громадянського суспільства до реалізації даної Угоди, зокрема моніторинг її виконання, а також щодо розвитку двосторонніх відносин Україна – ЄС;
- c) забезпечення кращої обізнаності та розуміння щодо України в державах-членах ЄС, зокрема її історію та культуру;
- d) забезпечення кращої обізнаності та розуміння щодо Європейського Союзу в Україні, зокрема його базові цінності, функціонування та політику.

Стаття 444

Сторони сприяють діалогу та співробітництву між учасниками громадянського суспільства з обох сторін, як невід'ємної частини відносин між Україною та ЄС, шляхом:

- a) посилення контактів та взаємного обміну досвідом між організаціями громадянського суспільства в державах-членах ЄС та в Україні, зокрема проведення професійних семінарів, підвищення кваліфікації тощо;
- b) сприяння процесу інституційної розбудови та консолідації організацій громадянського суспільства, зокрема, серед іншого, лобістську діяльність, неформальне спілкування, візити та семінари тощо;
- c) забезпечення інформованості українських представників щодо організації в рамках ЄС консультацій та діалогу між соціальними і громадськими партнерами з метою інтеграції громадянського суспільства до політичного процесу в Україні.

Стаття 445

Постійний діалог відбуватиметься з питань, охоплених Главою 26 Розділу V (Економічне та галузеве співробітництво) цієї Угоди.

ГЛАВА 27 ТРАНСКОРДОННЕ ТА РЕГІОНАЛЬНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО

Стаття 446

Сторони сприяють взаєморозумінню та двосторонньому співробітництву у сфері регіональної політики щодо методів формування та реалізації регіональних політик, зокрема багаторівневе управління та партнерство з особливим наголосом на розвитку відсталих територій та територіальному співробітництву з метою створення каналів зв'язку та активізації обміну інформацією між національними, регіональними та місцевими органами влади, соціально-економічними утвореннями та представниками громадянського суспільства.

Стаття 447

Сторони підтримують та посилюють залучення місцевих та регіональних органів влади до транскордонного та регіонального співробітництва та відповідних управлінських структур з метою посилення співробітництва шляхом створення сприятливої законодавчої бази, підтримки та нарощування потенціалу розвитку, а також забезпечення зміцнення транскордонних та регіональних економічних зв'язків та ділового партнерства.

Стаття 448

Сторони зміцнюють та заохочують розвиток таких складових транскордонного та регіонального співробітництва, як, *inter alia*, транспорт, енергетика, комунікаційні мережі, культура, освіта, туризм, охорона здоров'я та інших сфер, охоплених цією Угодою, які містять елементи транскордонного та регіонального співробітництва. Сторони, зокрема, сприяють розвитку транскордонного співробітництва щодо модернізації, забезпечення обладнанням та координації роботи служб надання допомоги за умов надзвичайних ситуацій.

Стаття 449

Постійний діалог відбуватиметься з питань, охоплених Главою 27 Розділу V (Економічне та галузеве співробітництво) цієї Угоди.

ГЛАВА 28

УЧАСТЬ В ПРОГРАМАХ ТА АГЕНСТВАХ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Стаття 450

Україні надається можливість брати участь у роботі агентств ЄС, діяльність яких пов'язана з реалізацією цієї Угоди, а також інших агентств ЄС, якщо їхні установчі документи це дозволяють та відповідно до умов цих установчих документів. Україна укладатиме окремі угоди з ЄС з метою забезпечення своєї участі у кожному такому агентстві, зокрема розмір фінансового внеску.

Стаття 451

Україні надаватиметься можливість брати участь у всіх поточних та майбутніх програмах Союзу, відкритих для України згідно з відповідними положеннями, викладеними у цих програмах. Участь України у програмах Союзу відбуватиметься відповідно до положень, закріплених у Протоколі, що додається до Рамкової угоди між Європейським Союзом та Україною про загальні принципи участі України в програмах Союзу 2010 року, що додається.

Стаття 452

Сторона ЄС інформуватиме Україну, у разі створення нових агентств ЄС та нових програм ЄС, а також щодо змін в умовах участі у програмах ЄС та агентствах, зазначених у статтях 450 та 451 цієї Угоди.

РОЗДІЛ VI
ФІНАНСОВЕ СПІВРОБІТНИЦТВО
ТА ПОЛОЖЕННЯ ЩОДО БОРОТЬБИ З ШАХРАЙСТВОМ

РОЗДІЛ VI: ФІНАНСОВЕ СПІВРОБІТНИЦТВО ТА ПОЛОЖЕННЯ ЩОДО БОРОТЬБИ З ШАХРАЙСТВОМ*

Стаття 453

Україна отримуватиме фінансову допомогу через відповідні механізми та інструменти фінансування ЄС. Фінансова допомога сприятиме досягненню цілей цієї Угоди та надаватиметься відповідно до наступних статей цієї Угоди.

Стаття 454

Основні принципи фінансової допомоги передбачені у відповідних регламентах ЄС щодо фінансових інструментів.

Стаття 455

Пріоритетні сфери надання фінансової допомоги ЄС, погоджені Сторонами, визначаються у відповідних індикативних програмах, що відображають погоджені пріоритети політики. Попередні обсяги допомоги, закріплені в цих індикативних програмах, враховують потреби України, галузеві спроможності та прогрес у здійсненні реформ.

Стаття 456

З метою забезпечення оптимального використання наявних ресурсів Сторони докладають зусиль, щоб допомога ЄС використовувалася у тісному співробітництві та координації з іншими країнами-донорами, організаціями – донорами та міжнародними фінансовими інституціями, та відповідно до міжнародних принципів надання ефективної допомоги.

Стаття 457

Основні правові, адміністративні та технічні засади фінансової допомоги встановлюються у рамках відповідних угод між Сторонами.

Стаття 458

Рада асоціації отримує інформацію про прогрес і застосування фінансової допомоги та її вплив на досягнення цілей цієї Угоди. З цією метою, компетентні органи Сторін на постійній та взаємній основі здійснюють відповідний моніторинг та оцінку інформації.

Стаття 459

1. Сторони здійснюють допомогу згідно з принципами належного фінансового управління та співпрацюють у сфері захисту фінансових інтересів України та ЄС, як визначено у Додатку XLII до цієї Угоди. Сторони вживають ефективні заходи з метою попередження та боротьби із шахрайством, корупцією та іншою нелегальною діяльністю, *inter alia*, шляхом взаємної адміністративної допомоги та спільної правової підтримки у сферах, охоплених даною Угодою.

2. З цією метою Україна також поступово приводитиме національне законодавство у відповідність з положеннями, викладеними у Додатку XLIII до цієї Угоди.

3. Додаток XLII до цієї Угоди поширюється на будь-яку майбутню угоду чи фінансовий документ, що укладається між Сторонами, а також будь-який інший фінансовий документ ЄС, з яким Україна може бути пов'язана, без упередженості до будь-яких інших додаткових положень, які охоплюють аудит, перевірки на місцях, інспекції, контроль та заходи протидії шахрайству, *inter alia*, такі як ті, що здійснюються Європейським офісом протидії шахрайству (OLAF) та Європейським судом аудиторів.

РОЗДІЛ VII
«ІНСТИТУЦІЙНІ, ЗАГАЛЬНІ ТА ПРИКІНЦЕВІ
ПОЛОЖЕННЯ»

РОЗДІЛ VII «ІНСТИТУЦІЙНІ, ЗАГАЛЬНІ ТА ПРИКІНЦЕВІ ПОЛОЖЕННЯ»

Глава 1 Інституційна структура

Стаття 460

1. Політичний діалог та діалог з питань політики на найвищому рівні між Сторонами відбувається на рівні самітів. Зустрічі в рамках самітів проводяться, як правило, один раз на рік. Під час самітів здійснюється загальний нагляд за виконанням цієї Угоди, а також обговорення будь-яких двосторонніх або міжнародних питань, що становлять взаємний інтерес.
2. На рівні міністрів регулярний політичний діалог та діалог з питань політики відбувається в рамках Ради асоціації, заснованої відповідно до статті 461 цієї Угоди, і в рамках регулярних зустрічей між представниками обох Сторін за взаємною згодою.

Стаття 461

1. Цією Угодою створюється Рада асоціації. Вона здійснює контроль і моніторинг застосування і виконання цієї Угоди та періодично переглядає функціонування цієї Угоди у світлі її цілей.
2. Засідання Ради асоціації проводяться регулярно на рівні міністрів щонайменше один раз на рік, а також тоді, коли цього вимагають обставини. За взаємною згодою засідання Ради асоціації проводяться у будь-якому необхідному складі.
3. На додаток до контролю і моніторингу застосування і виконання цієї Угоди Рада асоціації вивчає будь-які головні питання, що виникають в рамках цієї Угоди, і будь-які інші двосторонні або міжнародні питання, що становлять взаємний інтерес.

Стаття 462

1. Рада асоціації складається з членів Уряду України, з одного боку, та членів Ради Європейського Союзу та членів Європейської Комісії, з іншого боку.
2. Рада асоціації встановлює власний регламент.
3. Головування в Раді асоціації здійснюється по черзі представником України і представником Європейського Союзу.
4. За необхідності та взаємної згоди інші органи братимуть участь у роботі Ради асоціації як спостерігачі.

Стаття 463

1. Для досягнення цілей цієї Угоди Рада асоціації має повноваження ухвалювати рішення в рамках сфери дії цієї Угоди у випадках, передбачених нею. Рішення є обов'язковими для Сторін, які вживають необхідних заходів, у тому числі, у разі

необхідності, заходів в рамках спеціальних органів, створених відповідно до цієї Угоди, для виконання прийнятих рішень. Рада асоціації може також надавати рекомендації. Вона готує свої рішення і рекомендації за згодою Сторін після завершення відповідних внутрішніх процедур.

2. Відповідно до мети поступового наближення законодавства України до права Союзу, яка закріплена в цій Угоді, Рада асоціації буде форумом для обміну інформацією про законодавчі акти України та Європейського Союзу, чинні та ті, що перебувають на стадії підготовки, а також про заходи з їхнього виконання, застосування та дотримання.

3. З цією метою Рада асоціації може актуалізувати або вносити поправки до Додатків до цієї Угоди, враховуючи розвиток права ЄС і стандартів, що застосовуються, які визначені у міжнародних документах та, на думку Сторін, мають безпосереднє відношення до цього, без шкоди для будь-яких конкретних положень, відповідно до Розділу IV (Торгівля і питання, пов'язані з торгівлею) цієї Угоди.

Стаття 464

1. Цим засновується Комітет асоціації. Він надає допомогу Раді асоціації у виконанні нею своїх обов'язків. Це положення застосовується без шкоди для повноважень різних форумів з проведення політичного діалогу, встановлених відповідно до статті 5 цієї Угоди.

2. Комітет асоціації складається з представників обох Сторін, головним чином на рівні вищих посадових осіб.

3. Головування в Комітеті асоціації здійснюється по черзі представником України і представником Союзу.

Стаття 465

1. У своєму регламенті Рада асоціації визначає обов'язки і порядок функціонування Комітету асоціації, до сфери відповідальності якого належить підготовка засідань Ради асоціації. Засідання Комітету асоціації проводяться щонайменше один раз на рік.

2. Рада асоціації може делегувати Комітету асоціації будь-яке зі своїх повноважень, у тому числі повноваження ухвалювати обов'язкові для виконання рішення.

3. Комітет асоціації має повноваження ухвалювати рішення у випадках, передбачених у цій Угоді та у сферах, в яких Рада асоціації делегувала йому свої повноваження. Ці рішення є обов'язковими для Сторін, які вживають необхідних заходів для їхнього виконання. Комітет асоціації готує свої рішення за згодою Сторін.

4. Комітет асоціації проводить засідання у спеціальному складі для вирішення всіх питань, пов'язаних з Розділом IV (Торгівля і питання, пов'язані з торгівлею) цієї Угоди. Комітет асоціації проводить засідання у цьому складі щонайменше один раз на рік.

Стаття 466

1. Комітетові асоціації надають допомогу підкомітети, створені відповідно до цієї Угоди.

2. Рада асоціації може прийняти рішення про створення будь-якого спеціального комітету чи органу у конкретних сферах, які необхідні для виконання цієї Угоди, і визначає склад, обов'язки і порядок функціонування таких органів. Крім того, такі спеціальні комітети і органи можуть обговорювати будь-яке питання, яке вони вважають доречним, без шкоди для будь-яких особливих положень Розділу IV (Торгівля і питання, пов'язані з торгівлею) цієї Угоди.
3. Комітет асоціації може також створювати підкомітети для вивчення прогресу, досягнутого у ході проведення регулярних діалогів, визначених у Розділі V (Економічне і галузеве співробітництво) цієї Угоди.
4. Підкомітети мають повноваження приймати рішення у випадках, передбачених цією Угодою. Вони регулярно та в міру необхідності звітують про свою діяльність Комітету асоціації.
5. Підкомітети, створені відповідно до розділу IV цієї Угоди, інформують Комітет асоціації у торговельній конфігурації відповідно до статті 465(4) цієї Угоди про дату і порядок денний їхніх засідань достатньо завчасно до їхніх зустрічей. Вони звітують про свою діяльність на кожному черговому засіданні Комітету асоціації у торговельній конфігурації, створеному відповідно до статті 465(4) цієї Угоди.
6. Існування будь-якого з підкомітетів не перешкоджає будь-якій із Сторін винести будь-яке питання безпосередньо на розгляд Комітету асоціації, створеного відповідно до статті 464 цієї Угоди, у тому числі у його торговельній конфігурації.

Стаття 467

1. Цим створюється Парламентський комітет асоціації. Він є форумом для членів Верховної Ради України і Європейського Парламенту для проведення зустрічей та обміну думками. Його засідання проводяться з регулярністю, яку він визначає самостійно.
2. Парламентський комітет асоціації складається з членів Верховної Ради України, з одного боку, та членів Європейського Парламенту, з іншого боку.
3. Парламентський комітет асоціації встановлює власний регламент.
4. Голозування у Парламентському комітеті асоціації здійснюється по черзі відповідно представником Верховної Ради України і представником Європейського Парламенту згідно з положеннями, викладеними в його регламенті.

Стаття 468

1. Парламентський комітет асоціації може запитувати у Ради асоціації відповідну інформацію стосовно виконання цієї Угоди, яка, в свою чергу, надає Комітету запитувану інформацію.
2. Парламентський комітет асоціації повинен бути поінформований про рішення та рекомендації Ради асоціації.

3. Парламентський комітет асоціації може надавати рекомендації Раді асоціації.
4. Парламентський комітет асоціації може створювати відповідні підкомітети.

Стаття 469

1. Сторони також сприяють проведенню регулярних засідань представників їхнього громадянського суспільства з метою інформування їх про виконання цієї Угоди та врахування їхнього внеску для її виконання.
2. Цим створюється Платформа громадянського суспільства. Вона складається з представників громадянського суспільства України, з одного боку, і членів Європейського економічного і соціального комітету (ЄЕСК), з іншого боку, і є форумом для них, з метою проведення зустрічей та обміну думками. Її засідання проводяться з регулярністю, яку вона визначає самостійно.
3. Платформа громадянського суспільства встановлює власний регламент.
4. Голозування у Платформі громадянського суспільства здійснюється по черзі відповідно представниками громадянського суспільства від української сторони і представником Європейського економічного і соціального комітету, згідно з положеннями, викладеними в її регламенті.

Стаття 470

1. Платформа громадянського суспільства повинна бути поінформованою про рішення та рекомендації Ради асоціації.
2. Платформа громадянського суспільства може надавати рекомендації Раді асоціації.
3. Комітет асоціації та Парламентський комітет асоціації здійснюють регулярні контакти з представниками Платформи громадянського суспільства з метою отримання їхньої думки щодо досягнення цілей цієї Угоди.

Глава 2 **Загальні та прикінцеві положення**

Стаття 471 **Доступ до судів та адміністративних органів**

У рамках сфери дії цієї Угоди кожна Сторона зобов'язується забезпечити фізичним та юридичним особам іншої Сторони недискримінаційний доступ відносно власних фізичних і юридичних осіб, до своїх компетентних судів та адміністративних органів для захисту їхніх особистих та майнових прав.

Стаття 472 **Заходи, пов'язані з суттєвими інтересами безпеки**

Ніщо в цій Угоді не перешкоджає Стороні вживати будь-яких заходів:

- (а) які, на її думку, необхідні для того, щоб запобігти розголошенню інформації, що суперечить суттєвим інтересам її безпеки;
- (б) які пов'язані з виробництвом зброї, військового спорядження та матеріалів чи торгівлею ними, або з дослідженнями, розробкою чи виробництвом, необхідними для цілей оборони, за умови, що такі заходи не завдають шкоди умовам конкуренції стосовно продукції, яка не призначена для використання у суто військових цілях;
- (с) які вона вважає необхідними для забезпечення власної безпеки, у випадку серйозних внутрішніх безпорядків, які порушують закон і громадський порядок, під час війни або серйозного міжнародного напруження, яке є загрозою війни, або для виконання взятих на себе зобов'язань з підтримання миру та міжнародної безпеки;

Стаття 473 **Недискримінація**

1. У сферах, на які поширюється дія цієї Угоди, без шкоди для будь-яких її особливих положень:

- а) заходи, які вживаються Україною по відношенню до Союзу або держав-членів, не приводять до будь-якої дискримінації між державами-членами, їхніми громадянами, компаніями або фірмами;
- б) заходи, які вживаються Союзом або державами-членами по відношенню до України, не приводять до будь-якої дискримінації між громадянами України, її компаніями або фірмами.

2. Положення пункту 1 цієї статті не завдають шкоди праву Сторін застосовувати відповідні положення їх фінансового законодавства до платників податків, які знаходяться не в однакових умовах з точки зору їхнього місця проживання.

Стаття 474 **Поступове наближення**

Згідно з цілями цієї Угоди, встановленими у статті 1 цієї Угоди, Україна здійснюватиме поступове наближення свого законодавства до права ЄС відповідно до Додатків I – XLIII до цієї Угоди на основі зобов'язань, визначених у Розділах IV, V та VI цієї Угоди, а також відповідно до положень цих додатків. Це положення не завдає шкоди будь-яким

особливим принципам і зобов'язанням стосовно нормативно-правового наближення відповідно до Розділу IV (Торгівля і питання, пов'язані з торгівлею) цієї Угоди.

Стаття 475

Моніторинг

1. Моніторинг означає безперервну оцінку прогресу у виконанні і впровадженні всіх заходів, які охоплюються Угодою.
2. Моніторинг включає оцінку наближення законодавства України до законодавства Європейського Союзу, як це визначено в цій Угоді, в тому числі аспекти виконання та впровадження. Сторони можуть здійснювати цю оцінку індивідуально, або, у разі згоди, спільно. Для полегшення процесу оцінки, Україна, за необхідності, звітує ЄС про прогрес у наближенні до завершення перехідних періодів, встановлених в Угоді. Процес звітності та оцінки, зокрема методи і періодичність оцінювання, буде враховувати конкретні методи, визначені в цій Угоді, або рішення інституційних органів, створених відповідно до цієї Угоди.
3. Моніторинг може включати роботу місій з перевірки на місцях за участю установ ЄС, органів і агентств, неурядових організацій, наглядових органів, незалежних експертів та, за необхідності, інших.
4. Результати заходів з моніторингу, у тому числі оцінки наближення відповідно до пункту 2 цієї Статті, обговорюються у всіх відповідних органах, створених відповідно до цієї Угоди. Такі органи можуть ухвалювати одностайно погоджені спільні рекомендації, які надаються Раді асоціації.
5. Якщо Сторони погоджуються, що необхідні заходи, передбачені Розділом IV (Торгівля і питання, пов'язані з торгівлею) цієї Угоди, вже виконані і наразі належним чином впроваджуються, Рада асоціації відповідно до повноважень, наданих їй згідно зі статтею 463 цієї Угоди, погоджується на подальше відкриття ринку, як визначено у Розділі IV (Торгівля і питання, пов'язані з торгівлею) цієї Угоди.
6. Спільна рекомендація, зазначена у пункті 4 цієї статті, надана Раді асоціації, або неспроможність дійти згоди стосовно такої рекомендації, не є предметом вирішення спорів, як визначено в Розділі IV (Торгівля і питання, пов'язані з торгівлею) цієї Угоди. Рішення, прийняте відповідним інституційним органом, або неприйняття рішення, не є предметом вирішення спорів, як визначено в Розділі IV (Торгівля і питання, пов'язані з торгівлею) цієї Угоди.

Стаття 476

Виконання зобов'язань

1. Сторони вживають будь-яких загальних або конкретних заходів, необхідних для виконання своїх зобов'язань, передбачених цією Угодою. Вони зобов'язуються забезпечити досягнення цілей, встановлених у цій Угоді.
2. Сторони погоджуються невідкладно проводити консультації через відповідні канали на вимогу будь-якої зі Сторін для обговорення будь-якого питання, що

стосується тлумачення, виконання або сумлінного застосування цієї Угоди та інших відповідних аспектів відносин між Сторонами.

3. Кожна Сторона зобов'язується передавати на розгляд Ради асоціації будь-які спори щодо тлумачення, виконання або сумлінного застосування цієї Угоди відповідно до статті 477 цієї Угоди. Рада асоціації може вирішити спір шляхом прийняття обов'язкового для виконання рішення.

Стаття 477 **Вирішення спорів**

1. У разі виникнення спору між Сторонами стосовно тлумачення, виконання або добросовісного застосування цієї Угоди будь-яка Сторона надсилає іншій Стороні і Раді асоціації офіційний запит щодо необхідності вирішення спірного питання. Як виняток, спори стосовно тлумачення, виконання або добросовісного застосування Розділу IV (Торгівля і питання, пов'язані з торгівлею) цієї Угоди регулюються виключно Главою 14 «Вирішення спорів» Розділу IV (Торгівля і питання, пов'язані з торгівлею) цієї Угоди.

2. Сторони намагаються прагнути вирішити спір шляхом проведення сумлінних консультацій в рамках Ради асоціації та інших відповідних органів, згаданих у статтях 461, 465 і 466 цієї Угоди, з метою досягнення взаємоприйняттого рішення у максимально стислі строки.

3. Сторони надають Раді асоціації та іншим відповідним органам всю інформацію, необхідну для ретельного вивчення ситуації.

4. Доти, доки спір не вирішено, він розглядається на кожному засіданні Ради асоціації. Спір вважається вирішеним, коли Рада асоціації прийняла обов'язкове для виконання рішення про врегулювання питання, як передбачено в пункті 3 статті 476 цієї Угоди, або коли заявлено, що спір вичерпано. Консультації щодо спору також можуть бути проведені у ході будь-якого засідання Комітету асоціації чи будь-якого іншого відповідного органу, згаданого у статтях 461, 465 і 466 цієї Угоди, за погодженням між Сторонами чи за вимогою будь-якої зі Сторін. Консультації можуть також проводитися в письмовій формі.

5. Вся інформація, яка була розкрита в ході консультацій, залишається конфіденційною.

Стаття 478 **Належні заходи на випадок невиконання зобов'язань**

1. Сторона може вжити належних заходів, якщо питання не вирішено протягом трьох місяців з дати направлення офіційного запиту щодо вирішення спору відповідно до статті 477 цієї Угоди, і якщо Сторона, яка подала скаргу, продовжує вважати, що інша Сторона не виконала своїх зобов'язань за цією Угодою. Вимога стосовно проведення консультацій протягом трьох місяців не застосовується у виняткових випадках, зазначених у пункті 3 цієї статті.

2. При визначенні відповідних заходів пріоритет надається тим, які найменше зашкоджують дії цієї Угоди. За винятком випадків, визначених у пункті 3 цієї

статті, такі заходи не можуть включати в себе призупинення будь-яких прав чи обов'язків, передбачених положеннями цієї Угоди, зазначених у Розділі IV (Торгівля і питання, пов'язані з торгівлею) цієї Угоди. Про ці заходи негайно повідомляється Рада асоціації з метою їх розгляду під час консультацій відповідно до пункту 2 статті 476 цієї Угоди і під час вирішення спорів відповідно до пункту 3 статті 476 та статті 477 цієї Угоди..

3. Винятки, зазначені вище в пунктах 1 та 2 цієї статті, стосуються випадків:
- а) денонсації Угоди, яка не передбачена загальними нормами міжнародного права, або
 - б) порушення іншою Стороною будь-якого з основних елементів Угоди, визначених у статті 2 цієї Угоди.

Стаття 479

Співвідношення з іншими угодами

1. Угода про партнерство та співробітництво між Україною, з одного боку, і Європейськими Співтовариствами та їх державами-членами, з іншого боку, підписана в Люксембурзі 14 червня 1994 року, що набрала чинності 1 березня 1998 року, втрачає чинність разом з протоколами до неї.
2. Ця Угода про асоціацію замінює вищезгадану Угоду. Посилання на вищезгадану Угоду в усіх інших угодах між Сторонами вважаються посиланнями на цю Угоду.
3. Доти, доки відповідно до цієї Угоди не будуть забезпечені рівнозначні права для фізичних осіб і суб'єктів економічної діяльності, ця Угода не впливає на їх права відповідно до інших чинних Угод, обов'язкових для України, з одного боку, і однієї або декількох держав-членів, з іншого.
4. Існуючі угоди, що регулюють окремі напрями співробітництва, які належать до сфери дії цієї Угоди, вважаються частиною двосторонніх відносин у цілому, що регулюються цією Угодою, а також складовою загальної інституційної основи співробітництва.
5. Сторони можуть доповнювати цю Угоду шляхом укладення окремих угод у будь-якій галузі, що належить до сфери її дії. Такі окремі угоди є невід'ємною частиною двосторонніх відносин у цілому, що регулюються цією Угодою, і становлять частину загальної інституційної основи співробітництва.
6. Без шкоди для відповідних положень Договору про Європейський Союз і Договору про функціонування Європейського Союзу ні ця Угода, ні заходи, вжиті відповідно до неї, жодним чином не впливають на повноваження держав-членів розвивати двостороннє співробітництво з Україною або укласти, де це потрібно, нові угоди про співробітництво з Україною.

Стаття 480

Додатки і протоколи

Додатки і протоколи до цієї Угоди є її невід'ємною частиною.

Стаття 481

Термін дії

1. Ця Угода укладається на необмежений строк. Сторони забезпечують всебічний перегляд досягнення цілей цієї Угоди протягом п'яти років з дати набрання нею чинності, а також у будь-який інший час за взаємною згодою Сторін.
2. Будь-яка із Сторін може денонсувати цю Угоду, повідомивши про це іншу Сторону. Дія цієї Угоди припиняється через шість місяців з дати отримання такого повідомлення.

Стаття 482

Визначення Сторін

Для цілей цієї Угоди термін «Сторони» означає Україну, з одного боку, і Союз або його держави-члени, чи Союз і його держави-члени, відповідно до їхніх повноважень за Договором про функціонування Європейського Союзу, з іншого боку. Там, де це доречно, цей термін означає Євратом відповідно до його повноважень за Договором про заснування Європейського Співтовариства з атомної енергії.

Стаття 483

Територіальне застосування

Ця Угода застосовується, з одного боку, до території України, і, з іншого боку, до територій, де діють Договір про Європейський Союз (ТЕУ), Договір про функціонування Європейського Союзу (ТФЕУ) і Договір про заснування Європейського співтовариства з атомної енергії, і відповідно до умов, викладених в цих Договорах.

Стаття 484

Депозитарій Угоди

Генеральний секретаріат Ради Європейського Союзу є депозитарієм цієї Угоди.

Стаття 485

Автентичні тексти

Ця Угода складена українською та болгарською, чеською, данською, голландською, англійською, естонською, фінською, французькою, німецькою, грецькою, угорською, італійською, латиською, литовською, мальтійською, польською, португальською, румунською, словацькою, словенською, іспанською, шведською мовами, при цьому всі тексти є автентичними.

Стаття 486

Набрання чинності

1. Сторони ратифікують або схвалюють цю Угоду відповідно до їх власних процедур. Документи про ратифікацію або схвалення здаються на зберігання до Генерального секретаріату Ради Європейського Союзу.

2. Ця Угода набирає чинності в перший день другого місяця, що настає після дати здачі на зберігання останнього документа про ратифікацію або схвалення.
3. Незалежно від положень пункту 2, Україна і Європейський Союз домовилися тимчасово застосовувати цю Угоду в частині, яка визначатиметься ЄС, як це передбачено пунктом 4 цієї статті, та у відповідності до своїх внутрішніх процедур і діючого законодавства.
4. Тимчасове застосування набирає чинності з першого дня другого місяця, що настає після дати отримання Депозитарієм таких документів:
 - повідомлення Союзу про завершення виконання процедур, необхідних з цією метою, із зазначенням частин Угоди, які будуть застосовуватися тимчасово; а також
 - здачі Україною на зберігання документа про ратифікацію у відповідності зі своїми процедурами та діючим законодавством.
5. Для цілей відповідних положень цієї Угоди, в тому числі відповідних додатків і протоколів, будь-яке посилання у таких положеннях на "дату набрання чинності цієї Угоди" слід розуміти як "дату, з якої ця Угода застосовується тимчасово" відповідно до пункту 3 цієї статті.
6. У період тимчасового застосування, у тій мірі, в якій положення Угоди про партнерство і співробітництво між Україною, з одного боку, і Європейськими співтовариствами та їх державами-членами, з іншого боку, підписаної в Люксембурзі 14 червня 1994 року і яка набрала чинності 1 березня 1998 року, не охоплюються тимчасовим застосуванням цієї Угоди, ці положення продовжують діяти.
7. Будь-яка зі Сторін може направити письмове повідомлення Депозитарію про свій намір припинити тимчасове застосування цієї Угоди. Припинення тимчасового застосування набиратиме чинності через шість місяців після отримання повідомлення Депозитарієм.

СПИСОК ДОДАТКІВ

ДОДАТКИ ДО РОЗДІЛУ IV

Додаток I-A до Глави 1 Доповнення А	Скасування мит Індикативна сукупність тарифних квот для імпорту в Європейський Союз
Доповнення В	Індикативна сукупність тарифних квот для імпорту в Україну
Додаток I-B до Глави 1	Додаткові умови для торгівлі одягом, що використовувався
Додаток I-C до Глави 1	Графік скасування вивізного (експортного) мита
Додаток I-D до Глави 1	Спеціальні заходи для вивізного (експортного) мита
Додаток II до Глави 2	Захисні заходи щодо легкових автомобілів
Додаток III до Глави 3	Список законодавства для адаптації із зазначенням термінів для його здійснення
Додаток IV-A до Глави 4	Сфера дії
Додаток IV-B до Глави 4	Стандарти утримання та поводження з тваринами
Додаток IV-C до Глави 4	Інші заходи, які охоплюються цією главою
Додаток IV-D до Глави 4	Заходи, які мають бути включені після наближення законодавства
Додаток V до Глави 4	Всеохоплююча стратегія імплементації Глави IV (санітарні та фітосанітарні заходи)
Додаток VI-A до Глави 4	Хвороби тварин та аквакультур, що підлягають повідомленню, щодо яких визнається статус сторін, і щодо яких можуть застосовуватися рішення про регіоналізацію
Додаток VI-B до Глави 4	Визнання статусу шкідливих організмів, вільних та захищених зон
Додаток VII до Глави 4	Регіоналізація/зонування, вільні території та захищені зони
Додаток VIII до Глави 4	Попереднє схвалення потужностей
Додаток IX до Глави 4	Процес визначення еквівалентності
Додаток X до Глави 4	Керівні принципи для проведення перевірок
Додаток XI до Глави 4	Перевірки імпорту та оплата перевірок
Додаток XII до Глави 4	Сертифікація
Додаток XIII до Глави 4	Невирішені питання
Додаток XIV до Глави 4	Компартменталізація
Додаток XV до Глави 5	Наближення митного законодавства
Додаток XVI до Глави 6	Перелік застережень щодо заснування; перелік зобов'язань щодо транскордонного постачання послуг; перелік застережень щодо постачальників послуг за контрактами та незалежних професіоналів
Додаток XVI-A до Глави 6	Застереження ЄС щодо заснування
Додаток XVI-B до Глави 6	Перелік зобов'язань щодо транскордонних послуг
Додаток XVI-C до Глави 6	Застереження щодо постачальників послуг за контрактами і незалежних професіоналів (Сторона ЄС)
Додаток XVI-D до Глави 6	Застереження України щодо заснування
Додаток XVI-E до Глави 6	Зобов'язання України щодо транскордонних послуг

Додаток XVI-F до Глави 6	Застереження щодо постачальників послуг за контрактами і незалежних професіоналів застереження щодо постачальників послуг за контрактами і незалежних професіоналів (українська страна)
Додаток XVII	Нормативно-правове наближення
Доповнення XVII-1	Горизонтальні адаптації та правила процедури
Доповнення XVII-2	Правила, що застосовуються до фінансових послуг
Доповнення XVII-3	Правила, що застосовуються до телекомунікаційних послуг
Доповнення XVII-4	Правила, що застосовуються до поштових та кур'єрських послуг
Доповнення XVII-5	Правила, що застосовуються до міжнародного морського транспорту
Доповнення XVII-6	Положення щодо моніторингу
Додаток XVIII до Глави 6	Центри запитів
Додаток XIX до Глави 6	Індикативний перелік Сторони ЄС відповідних ринків продуктів та послуг, що мають бути проаналізовані відповідно до статті 116 цієї угоди
Додаток XX до Глави 6	Індикативний перелік України відповідних ринків, що мають бути проаналізовані відповідно до статті 116 цієї угоди
Додаток XXI до Глави 8	Державні закупівлі
Додаток XXI-A до Глави 8	Графік інституційних реформ, адаптації законодавства та надання доступу до ринку
Додаток XXI-B до Глави 8	Базові елементи Директиви 2004/18/ ЄС (етап 2)
Додаток XXI-C до Глави 8	Базові елементи Директиви 89/665/ЄЕС від 21 грудня 1989 року про координацію законів, підзаконних актів та адміністративних положень про застосування процедур перевірки наданняприсудження контрактів на державні поставки та виконання державних робіт (далі – Директива № 89/665/ЄЕС) ЗІ ЗМІНАМИ, ВНЕСЕНИМИ ДИРЕКТИВОЮ № 2007/66/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 11 грудня 2007 року, що вносить зміни до Директиви Ради № 89/665/ЄЕС та № 92/13/ЄЕС щодо підвищення ефективності процедури розгляду, що стосуються державних контрактів (далі – Директиви № 2007/66/ЄС) (етап 2)
Додаток XXI-D до Глави 8	Базові елементи Директиви 2004/17/ЄС (етап 3)
Додаток XXI-E до Глави 8	Базові елементи директиви 92/13/ ЄЕС зі змінами, від 25 лютого 1992 координації законів, правил та адміністративних положень, які стосуються застосування правил Співтовариства щодо процедур застосування правил Співтовариства щодо процедур заключення контрактів осіб, які працюють у секторі води, енергетики, транспорту та телекомунікацій (далі по тексту як "Директива 92/13/ЄЕС") внесеними директивою № 2007/66/ЄС (етап 3)

Додаток XXI- F до Глави 8	Інші необов'язкові елементи Директиви 2004/18/ЄС (етап 4)
Додаток XXI-G до Глави 8	Інші обов'язкові елементи Директиви 2004/18/ЄС (етап 4)
Додаток XXI-Н до Глави 8	Інші елементи директиви 89/665/ ЄЕС із змінами, внесеними директивою № 2007/66/ЄС (етап 4)
Додаток XXI-I до Глави 8	Інші необов'язкові елементи Директиви 2004/17/ ЄС (етап 5)
Додаток XXI-J до Глави 8	Інші елементи директиви № 92/13/ЄЕС із змінами, внесеними директивою № 2007/66/ЄС (етап 5)
Додаток XXI-K до Глави 8	Положення Директиви № 2004/18/ ЄС поза межами процесу адаптації законодавства
Додаток XXI-L до Глави 8	Положення Директиви № 2004/17/ ЄС поза межами процесу адаптації законодавства
Додаток XXI-M до Глави 8	Положення Директиви № 89/665/ ЄЕС зі змінами, внесеними директивою № 2007/66/ЄС (поза межами процесу адаптації законодавства)
Додаток XXI-N до Глави 8	Положення Директиви № 92/13/ ЄЕС зі змінами, внесеними директивою № 2007/66/ЄС (поза межами процесу адаптації законодавства)
Додаток XXI-О до Глави 8	Індикативний перелік питань для співробітництва
Додаток XXI-Р до Глави 8	Пороги
Додаток XXII-A до Глави 9	Географічні зазначення - Законодавство сторін та елементи реєстрації і контролю
Додаток XXII-B до Глави 9	Географічні зазначення - Критерії, що повинні бути включені до процедури заперечення для продуктів, які згадуються у статтях 202(3) і 202(4) цієї Угоди
Додаток XXII-C до Глави 9	Географічні зазначення сільськогосподарської продукції і продуктів харчування, згадані у статті 202 (3) цієї Угоди
Додаток XXII-D до Глави 9	Географічні зазначення вин, ароматизованих вин та алкогольних напоїв, на які є посилання у статтях 202(3) і 202(4) даної Угоди
Декларація	Спільна декларація щодо права використання певних назв
Декларація	Спільна декларація щодо назви “Кагор”
Додаток XXIII до Глави 10	Глосарій термінів
Додаток XXIV до Глави 14	Процесуальні норми врегулювання суперечок
Додаток XXV до Глави 15	Кодекс поведінки членів арбітражної комісії і медіаторів

ДОДАТКИ ДО РОЗДІЛУ V

Додаток XXVI до Глави 1	Співробітництво у сфері енергетики, включаючи ядерну енергетику
Додаток XXVII до Глави 1	Співробітництво у сфері енергетики, включаючи ядерну енергетику
Додаток XXVIII до Глави 4	Оподаткування
Додаток XXIX до Глави 6	Навколишнє середовище
Додаток XXX до Глави 6	Навколишнє середовище
Додаток XXXI до Глави 7	Транспорт

Додаток XXXII до Глави 7	Транспорт
Додаток XXXIII до Глави 13	Законодавство про заснування та діяльність компаній, корпоративне управління, бухгалтерський облік та аудит
Додаток XXXIV до Глави 13	Законодавство про заснування та діяльність компаній, корпоративне управління, бухгалтерський облік та аудит
Додаток XXXV до Глави 13	Законодавство про заснування та діяльність компаній, корпоративне управління, бухгалтерський облік та аудит
Додаток XXXVI до Глави 15	Політики з питань аудіовізуальної галузі
Додаток XXXVII до Глави 17	Сільське господарство та розвиток сільських територій
Додаток XXXVIII до Глави 20	Захист прав споживачів
Додаток XXXIX до Глави 21	Співробітництво в галузі зайнятості, соціальної політики та рівних можливостей
Додаток XL до Глави 22	Громадське здоров'я
Додаток XLI до Глави 23	Освіта, навчання та молодь
Додаток XLII до Глави VII	Фінансове співробітництво та положення щодо боротьби з шахрайством
Додаток XLIII до Глави VII	Фінансове співробітництво та положення щодо боротьби з шахрайством

ПРОТОКОЛИ

Протокол I	Протокол про правила походження
Протокол II	Протокол про взаємну адміністративну допомогу
Протокол III	Протокол про Рамкову угоду між Україною та ЄС та про Загальні Принципи участі України в Програмах Союзу

Спільна Декларація про Угоди з іншими країнами